

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK SANATI ANABİLİM DALI

BEYLERBEYİ SARAYI'NDA SERGİLENEN 19.YÜZYIL
HALILARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HİLÂL ZEYNEP GÜLEN

İSTANBUL 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK SANATI ANABİLİM DALI

BEYLERBEYİ SARAYI'NDA SERGİLENEN 19.YÜZYIL
HALILARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HİLÂL ZEYNEP GÜLEN

TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. FATMA NÂLAN TÜRKMEN

İSTANBUL 2019

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Hilal Zeynep GÜLEN'in "Beylerbeyi Saray'ında Sergilenen 19. Yüzyıl Halıları" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Sanatı Anabilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Fatma Nalan TÜRKMEN
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Prof. Dr. Abdülhamit TÜFEKÇİOĞLU
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Prof. Dr. Hülya TEZCAN
Üniversitesi Nişantaşı Üniversitesi

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 24.../06.../ 2019 tarih ve 2019/14...5..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Gökçe YEŞİLOT
Başkan

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
KISALTMALAR.....	VI
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	VII
PLAN LİSTESİ.....	XVI
BELGE LİSTESİ.....	XVII
ÇİZİM LİSTESİ.....	XVIII
TABLO LİSTESİ.....	XX
1.GİRİŞ.....	1
1.1.Konunun Niteliği ve Kapsamı.....	1
1.2.İlgili Kaynak ve Araştırmalar.....	2
1.3.Yöntem.....	3
1.4.Terminoloji.....	11
2.OSMANLI SARAY HALICILIĞININ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	12
3.HEREKE FABRİKA-İ HÜMÂYÛNU.....	19
4.BEYLERBEYİ SARAYI'NDA TEŞHİR EDİLEN HALILAR.....	25
5.KATALOG.....	29
6.DEĞERLENDİRME.....	225
6.1.Teknik Özellikler.....	225
6.1.1.Kalite Değerleri İlme Tipi.....	228
6.1.2.Dokuma Yörelere Göre Teknik Özellikler.....	229
6.1.3.Saçak Bölümü.....	231
6.1.4.Toprakçalık Bilgisi.....	234
6.1.5.Kenar Örgüsü Bölümü.....	236
6.1.6.Kullanılan Malzeme Bilgisi.....	238
6.1.7.Mevcut Kondisyon ve Restorasyon Geçmişi.....	240

6.2.Tasarım Özellikleri	240
6.2.1.Motif ve Kompozisyon Özellikleri	240
6.2.2.Kullanılan Renklerin Dağılımı	243
6.3.Beylerbeyi Sarayı'nda Teşhir Edilen Halıların Dönemsel Üslup Açısından Tahlili	245
SONUÇ	251
KAYNAKÇA	254
PLANLAR	260
BELGELER	264
ÇİZİMLER	266
ÖZGEÇMİŞ	281

ÖNSÖZ

Anadolu topraklarına gelirken, yanımdan ayırmadığımız kadim sanatlardan birisidir halılar. Bizimle göç eden, derin birikimin simgesi olmuşlardır. Bu derin birikime yaptığı çalışmalarıyla her daim ışık tutan kıymetli hanımefendi Fatma Nalan Türkmen'e bu tez vesilesiyle danışman hocam olarak büyük katkılarda bulunduğu için teşekkür ediyorum. Öğrencilik yıllarımda, kuramsal çalışmaların penceresini açan, bana sanat tarihini sevdiren, ilham kaynağı değerli hocam Selçuk Mülayim'e, ilk danışmanım Sacid Açıkgözoğlu'na, çalışmalarımın bu noktaya gelmesinde tuğla tuğla emekleri olan Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Halı-Kumaş Ana Sanat Dalı hocalarıma ve halı sanatının temellerini attığım Cumhuriyet Üniversitesi Halıcılık ve Desinatörlüğü Programı akademik kadrosuna çok şey borçluyum.

Çalışmamda Milli Saraylar İdaresi adına araştırma iznini veren Sayın Yasin Yıldız'a halı sanatı tarihinde önemli olan bu boşluğa bir ışık yakmama vesile olduğu için müteşekkirim. Bu bağlamda, Kültür ve Müzecilik Başkanlığı halı seksiyonu, Beylerbeyi Sarayı Müdürü ve personeline de çalışmamda sağladıkları kolaylıklar için teşekkür ederim.

Emeklerini ödeyemeyeceğim annem Süheyla Çakın, babam Enver Çakın ve babaannem merhum Kâniye Çakın'a; desteklerini hiç esirgemeyen kardeşlerim Elif ve Emine Çakın'a minnettarım. Yaptığım çalışmalarda heyecanımı paylaşıp beni yüreklendiren Sevede Yılmaz ve arkadaşım Büşra Nur Fatsa'ya verdikleri destek için ayrıca teşekkür ediyorum.

Her şeyin ötesinde her daim kendisini yanımda hissettiren kıymetli eşim Resul İbrahim Gülen'e ve tezimle beraber büyüyen Asya Sâre Gülen'e tüm fedakârlıkları için minnettarım.

H. Zeynep Gülen

İstanbul, 2019.

ÖZET

Türk kültüründe el dokumaları bakımından, en önemli yere sahip olan kültür varlıkları halılardır. Günümüze kadar gelebilmiş örnekler arasında Saray halıları da önemli bir sınıfı oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışma kapsamında saray halıları alanına bir ışık tutmak amacıyla Beylerbeyi Sarayı'nda teşhir edilen 19. yüzyıl halıları incelenmiştir. Eserler T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi, Müzecilik Başkanlığı koleksiyonuna aittir. Bu halı koleksiyonu oldukça zengin bir repertuara sahiptir. Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı halı koleksiyonu hemen hemen son dönem Osmanlı Saraylarının tamamının tefrişini sağlayan Hereke Fabrika-i Hümâyûnu, Feshane Fabrikası gibi dönemin önemli dokuma fabrikalarının ürünlerine ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca koleksiyona hediye yolu ile gelen ve siparişe temin edilen münferit dokumaların da çeşitliliği artırdığı, patronaj etkisi ile en güzel eserlerin toplandığı bir ortam oluşturduğu görülmektedir.

Çalışmada, sarayın tefrişinde önemli bir unsur olan halıların detaylı bilgi fişleri ile oluşturulmuş katalog yeni nesil belgeleme yöntemleriyle tamamlanırken, halılar kalite değerleri, dokuma bölgelerine göre teknik özellikleri, saçak, toprakçalık, kenar örgüsü ve malzeme bilgisi bakımından da incelenmiştir. Eserlerin mevcut kondisyon ve restorasyon geçmişi, motif ve kompozisyon özellikleriyle beraber renk dağılımları da tahlil edilerek dönemin mefruşat anlayışına bir ayna tutulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Tefrişat, Dokuma, Halı, Osmanlı Saray Halıları, Beylerbeyi Sarayı.*

ABSTRACT

Carpets are cultural assets which hold the most important place with regard to hand woven textiles in Turkish culture. Among the extant examples, court carpets comprise an important category. In this regard, 19th century carpets exhibited in Beylerbeyi Palace have been studied within the scope of this study to provide an insight to court carpets. The artifacts belong to the collection of Presidency of the Republic of Turkey Presidency of National Palaces Administration Department of Museum. This carpet collection has a substantial repertoire. Carpet collection of Presidency of National Palaces Administration host the products of important textile manufactory of the period such as Hereke Imperial Factory, Feshane Factory which provide furnishing for almost the entire late period Ottoman Palaces. In addition, it is seen that donated and bespoke individual textiles have added variety to the collection and an environment in which the finest artifacts gathered has been formed via patronage.

In this study, while a catalogue which is constituted with detailed information slips of the carpets important elements for court furnishing was completed via new generation documentation means, the carpets were studied in terms of quality values, technical characteristic by weaving places, fringe, kilim, selvage and material information. A projection about the sense of furnishing of the era was tried to be provided via analyzing current condition and restoration history, pattern and composition characteristics, and color variations of the artifacts.

Keywords: Furnishing, Textiles, Carpet, Ottoman Court Carpets, Beylerbeyi Palace.

KISALTMALAR

TBMM Türkiye Büyük Millet Meclisi

RTUB Restorasyon ve Teknik Uygulamalar Başkanlığı

BD Belli değil

SA Satın alma

TD Tarihi demirbaş

T Tarihi

T.C. Türkiye Cumhuriyeti

a.g.e. Adı Geçen Eser

a.g.m. Adı Geçen Makale

a.g.t. Adı Geçen Tez

Bkz. Bakınız

C. Cilt

çev. Çeviren

Ed. Editör

Haz. Hazırlayan

No./nu. Numara

Örn. Örnek

s. Sayfa

S. Sayı

Salt. Saltanat Süresi

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1a: Restorasyon öncesi eserin merkezinden detay (H. Zeynep Gülen, 2015).....	32
Fotoğraf 1b: Restorasyon sonrası eserin zemini (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşivi, 2018).....	33
Fotoğraf 1c: Eserin genel görünümü. (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşivi. Düzenleyen Hilal Zeynep Gülen, 2018). :.....	34
Fotoğraf 2a: Eserin bulunduğu mekânda görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).... :.....	38
Fotoğraf 2b: Eserin kenar örgüsü ve kondisyonuna dair bir detay (H. Zeynep Gülen, 2015).....	39
Fotoğraf 2c: Eserin desen raportunu içeren bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).... :.....	39
Fotoğraf 3a: Eserin sol alt kısmından detay (H. Zeynep Gülen, 2015).....	44
Fotoğraf 3b: Eserin göbek deseninden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).....	44
Fotoğraf 3c: Eserin restorasyon öncesi saçak görünümü ve kenarsuyundan bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).....	45
Fotoğraf 3d: Eserin restorasyon sonrası saçak görünümü ve kenarsuyundan bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).....	45
Fotoğraf 3e: Eserin teşhirindeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).....	46
Fotoğraf 3f: Eserin genel görünümü (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşivi, Düzenleyen Hilal Zeynep Gülen, 2015). :.....	47
Fotoğraf 4a: Eserin zemininde aşınan bölgeye ait detay (H. Zeynep Gülen, 2015). :.....	52
Fotoğraf 4b: Eserin kondisyonuna dair detay (H. Zeynep Gülen, 2015).....	52
Fotoğraf 4c: Eserin kenar örgüsü ve saçak bölümünden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).....	53

Fotoğraf 4d: Eserin göbek deseni (H. Zeynep Gülen, 2015).....	53
Fotoğraf 4f: Eserin genel görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).....	54
Fotoğraf 5a: Eserin mihrap bölümü (H. Zeynep Gülen, 2014).....	59
Fotoğraf 5b: Eserin saçak kısmı (H. Zeynep Gülen, 2014).....	59
Fotoğraf 5c: Eserin bordür ve kenarsuyundan bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2014). :.....	60
Fotoğraf 5d: Eserin mihrap üstü nişinden detay (H. Zeynep Gülen, 2014).....	60
Fotoğraf 5e: Eserin genel görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).....	61
Fotoğraf 6a: Eserin teşhirindeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).....	66
Fotoğraf 6b: Eserin teşhirinden detay (H. Zeynep Gülen, 2015).....	67
Fotoğraf 6c: Eserin desen raportunu içeren zeminden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).....	67
Fotoğraf 7a: Restorasyon öncesi eserin zemininden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).....	72
Fotoğraf 7b: Restorasyon sonrası eserin zemininden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2016).....	73
Fotoğraf 7c: Eserin kondisyonuna dair detay (H. Zeynep Gülen,2015).....	73
Fotoğraf 7d: Eserin kondisyonuna dair detay (H. Zeynep Gülen, 2015).....	74
Fotoğraf 7e: Eserin yüzeyindeki aşınma (H. Zeynep Gülen, 2015).....	74
Fotoğraf 7f: Restorasyon öncesi eserin kenarsuyu ve bordüründen bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).....	75
Fotoğraf 7g: Restorasyon sonrası eserin kenarsuyu ve bordüründen bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).....	75
Fotoğraf 8a: Eserin kondisyonuna dair detay (H. Zeynep Gülen, 2015).....	80
Fotoğraf 8b: Esere eklenen parçalara bir örnek (H. Zeynep Gülen, 2015).....	80
Fotoğraf 8c: Eserin birleşme noktasına bir örnek (H. Zeynep Gülen, 2015).....	80
Fotoğraf 8d: Eserin teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).....	81

Fotoğraf 9a: Esere eklenmiş yabancı parçaya bir örnek(H. Zeynep Gülen).....	85
Fotoğraf 9b: Esere yatay aksta eknen parça (H. Zeynep Gülen, 2015).....	86
Fotoğraf 9c: Esere eklenen parça, pencere önü detay (H. Zeynep Gülen).....	86
Fotoğraf 9d: Eserin teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).....	87
Fotoğraf 9e: Eserin desen raportunu içeren zeminden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).....	88
Fotoğraf 10a: Eserin kenarlarında oluşan aşınma (H. Zeynep Gülen, 2015).....	93
Fotoğraf 10b: Eserin zemininde oluşmuş aşınma (H. Zeynep Gülen, 2015).....	93
Fotoğraf 10c: Eserin kondisyonuna dair detay (H. Zeynep Gülen, 2015).....	94
Fotoğraf 10d: Eserin teşhirindeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2016).....	94
Fotoğraf 11a: Eserin ters yüzünden eklenmiş parça detayı (H. Zeynep Gülen).....	99
Fotoğraf 11b: Eserin kenarörgü bölümü (H. Zeynep Gülen, 2015).....	99
Fotoğraf 11c: Eserin birleşme noktası (H. Zeynep Gülen, 2015).....	99
Fotoğraf 11d: Eserin desen raportunu içeren zeminden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).....	100
Fotoğraf 11e: Eserin teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).....	100
Fotoğraf 12a: Eserin yüzeyindeki aşınmaya bir örnek (H. Zeynep Gülen).....	105
Fotoğraf 12b: Eserin kondisyonuna dair bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).....	105
Fotoğraf 12c: Eserin desen raportunu içeren bir kesit (H. Zeynep Gülen2015). :.....	106
Fotoğraf 13a: Restorasyon öncesi eserin merkezi (H. Zeynep Gülen, 2015).....	111
Fotoğraf 13b: Restorasyon sonrası eserin merkezinden detay (H. Zeynep Gülen, 2015).....	112
Fotoğraf 13c: Eserin zemin bölümünden motif detayı (H. Zeynep Gülen, 2015). :.....	114
Fotoğraf 13d: Eserin zemin bölümünden motif detayı (H. Zeynep Gülen, 2015). :.....	115

Fotoğraf 13e: Eserin zemin bölümünden motif detayı (H. Zeynep Gülen, 2015). :.....	113
Fotoğraf 13f: Eserin kenarsuyu kısmından bir kesit (H. Zeynep Gülen,2015),...	114
Fotoğraf 13g: Eserin bordür köşesi (H. Zeynep Gülen, 2015),.....	114
Fotoğraf 13h: Eserin bordüründen desen detayı (H. Zeynep Gülen, 2015),.....	115
Fotoğraf 13i: Eserin genel görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015),.....	115
Fotoğraf 14a: Restorasyon öncesi eserin kondisyonuna dair bir detay (H. Zeynep Gülen, 2015),.....	120
Fotoğraf 14b: Restorasyon öncesi eserin saçak kısmı (H. Zeynep Gülen)	121
Fotoğraf 14c: Eserin restorasyon sonrası saçak bölümü (H. Zeynep Gülen, 2015). :.....	121
Fotoğraf 14d: Eserin kenar örgüsü detayı (H. Zeynep Gülen, 2015),.....	121
Fotoğraf 14e: Eserin genel görünümü (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşivi, Düzenleyen H. Zeynep Gülen,2015)	122
Fotoğraf 15a: Eserin restorasyon öncesi saçak ve köşe detayı (H. Zeynep Gülen, 2015),.....	127
Fotoğraf 15b: Eserin zemininden detay (H. Zeynep Gülen, 2015).	127
Fotoğraf 15c: Eserin restorasyon sonrası ters yüzünden bir detay (H. Zeynep Gülen, 2015),.....	128
Fotoğraf 15d: Eserin zemininden detay (H. Zeynep Gülen, 2015),.....	128
Fotoğraf 15e: Eserin genel görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015),.....	129
Fotoğraf 16a: Eserin restorasyon öncesi saçak, kenarsuyu ve bordüründen bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015),.....	134
Fotoğraf 16b: Eserin restorasyon sonrası saçak bölümü (H. Zeynep Gülen). .	135
Fotoğraf 16c: Eserdeki abraj örneği (H. Zeynep Gülen, 2015),.....	135
Fotoğraf 16d: Eserdeki eski Türkçe “Hereke” ibaresi (H. Zeynep Gülen, 2015). :.....	135
Fotoğraf 16e: Eserin genel görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015),.....	136

Fotoğraf 17a: Eserin restorasyon öncesi saçak ve bordüründen bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).	141
Fotoğraf 17b: Eserin restorasyon sonrası saçak ve kenarsuyu bölümü (H. Zeynep Gülen, 2016).	141
Fotoğraf 17c: Eserin genel görünümü (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşivi, Düzenleyen H. Zeynep Gülen, 2015).	142
Fotoğraf 18a: Eserin teşhirindeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).	146
Fotoğraf 18b: Eserin genel görünümü (H. Zeynep Gülen, 2019).	147
Fotoğraf 19a: Eserin kondisyonuna dair bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).	152
Fotoğraf 19b: Eserin göbek deseni (H. Zeynep Gülen, 2015).	153
Fotoğraf 19c: Eserin köşebent deseni (H. Zeynep Gülen, 2015).	153
Fotoğraf 19d: Eserin teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).	154
Fotoğraf 20a: Eserin kenar örgüsünün kondisyonundan bir detay (H. Zeynep Gülen, 2015).	159
Fotoğraf 20b: Eserin tersten görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).	160
Fotoğraf 20c: Eserin ters yüzünden çekilmiş bir detay (Zeynep Gülen,2015)	160
Fotoğraf 20d: Eserin kondisyonuna dair detay (H. Zeynep Gülen, 2015).	161
Fotoğraf 20e: Eserin kondisyonuna dair detay (H. Zeynep Gülen, 2015).	161
Fotoğraf 20f: Eserin kondisyonuna dair detay (H. Zeynep Gülen, 2015).	161
Fotoğraf 20g: Eserin bordürüne ait motif detayı (H. Zeynep Gülen, 2015).	162
Fotoğraf 20h: Eserin kenarsuyu deseni (H. Zeynep Gülen, 2015).	162
Fotoğraf 20i: Eserde madalyonun dışında yer alan bölgedeki rumi tasarımına ait bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).	163
Fotoğraf 20i: Eserin teşhirdeki genel görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).	163
Fotoğraf 21a: Eserin bordüründen bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).	168
Fotoğraf 21b: Eserin kenarsuyundan bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).	169
Fotoğraf 21c: Eserin bordüründen bir detay (H. Zeynep Gülen, 2015).	169

Fotoğraf 21d: Eserin zemininden detay (H. Zeynep Gülen, 2015).	170
Fotoğraf 21e: Eserin teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).	170
Fotoğraf 22a: Eserin restorasyon öncesi kondisyonuna dair bir detay (H. Zeynep Gülen, 2015).	175
Fotoğraf 22b: Eserin zemin desenine ait bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2016).	175
Fotoğraf 22c: Eserin kenarsuyu ve bordürüne ait bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).	176
Fotoğraf 22d: Eserin restorasyon öncesi saçak detayı (H. Zeynep Gülen, 2015).	176
Fotoğraf 22e: Eserin restorasyon sonrası saçak ve toprakçalık bölümü (H. Zeynep Gülen, 2015).	177
Fotoğraf 22f: Eserin teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).	177
Fotoğraf 23a: Restorasyon öncesi eserin yabancı parçalarla birlikteki hali (H. Zeynep Gülen, 2014).	183
Fotoğraf 23b: Eserin kartuş içindeki motifinden bir detay (H. Zeynep Gülen, 2014).	184
Fotoğraf 23c: Eserin kondisyonuna dair bir detay (H. Zeynep Gülen, 2014).	184
Fotoğraf 23d: Restorasyon sonrası eserden çıkartılan yabancı parçalar (H. Zeynep Gülen, 2015).	185
Fotoğraf 23e: Restorasyon sonrası eserden çıkartılan yabancı parçalar (H. Zeynep Gülen, 2015).	185
Fotoğraf 23f: Eserin genel görünümü (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşivi, Düzenleyen H. Zeynep Gülen,2015).	186
Fotoğraf 24a: Restorasyon öncesi eserden bir kesit (H. Zeynep Gülen,2014).	191
Fotoğraf 24b: Restorasyon sonrası eserden bir kesit (H.Zeynep Gülen,2015).	192
Fotoğraf 24c: Restorasyon öncesi eserin saçak kısmı ve bordür detayı (H. Zeynep Gülen, 2015).	192

Fotoğraf 24d: Restorasyon öncesi eserin saçak kısmından bir detay (H. Zeynep Gülen, 2014).	194
Fotoğraf 24e: Eserin genel görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).	194
Fotoğraf 25a: Eserin madalyon deseni (H. Zeynep Gülen, 2015).	198
Fotoğraf 25b: Eserin ilmesiz bölümüne ait bir detay (H.Zeynep Gülen,2015) :.....	198
Fotoğraf 25c: Eserin teşhirindeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).	199
Fotoğraf 25d: Eserin restorasyon sonrası saçak, kenarsuyu ve bordürüne ait bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2016).	199
Fotoğraf 25e: Eserin genel görünümü (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşivi, Düzenleyen Hilal Zeynep Gülen, 2016) :.....	200
Fotoğraf 26a: Eserin zemininden bir detay (H. Zeynep Gülen, 2015).	204
Fotoğraf 26b: Eserin bordüründe yer alan kartuş örneği (H. Zeynep Gülen, 2015) :.....	204
Fotoğraf 26c: Eserin bordür ve kenarsuyundan bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015) :.....	204
Fotoğraf 26d: Eserin teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).	206
Fotoğraf 27a: Eserin kondisyonuna dair bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2014).	211
Fotoğraf 27b: Eserin kondisyonuna dair bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).	211
Fotoğraf 27c: Eserin kondisyonuna dair bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2014).	212
Fotoğraf 27d: Eserin kondisyonuna dair bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2014) :.....	212
Fotoğraf 27e: Eserin teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2014).	213
Fotoğraf 27f: Eserin restorasyon sonrası teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).	213
Fotoğraf 27g: Eserin restorasyon sonrası kenarsuyu ve bordür kesiti (H. Zeynep Gülen, 2015).	214

Fotoğraf 27h: Eserin göbek deseni (H. Zeynep Gülen, 2015).....	214
Fotoğraf 27i: Eserin genel görünümü. (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşivi, Düzenleyen Hilal Zeynep Gülen, 2015) :.....	215
Fotoğraf 28a: Eserin restorasyon öncesi zemininden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2014).....	220
Fotoğraf 28b: Eserin restorasyon sonrası zemin görünümü (H. Zeynep Gülen, 2014).....	220
Fotoğraf 28c: Eserin restorasyon öncesi saçak ve bordüründen bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2014).....	221
Fotoğraf 28d: Eserin restorasyon sonrası saçak ve bordüründen bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).....	221
Fotoğraf 28e: Eserin bordür deseninden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2014)....	222
Fotoğraf 28f: Eserin köşebent deseni (H. Zeynep Gülen, 2015).....	222
Fotoğraf 28g: Eserin genel görünümü (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşivi, Düzenleyen Hilal Zeynep Gülen, 2015) :.....	223
Fotoğraf 29: 11/1069 Envanter Numaralı Halı. / T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Koleksiyonu (Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, <i>Düğümün Son Halkası; Osmanlı Sarayı Halıları</i> , TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2007 s.95).....	246
Fotoğraf 30: 45/3 Envanter Numaralı Halı / T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Koleksiyonu (Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, <i>Düğümün Son Halkası; Osmanlı Sarayı Halıları</i> , TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2007 s.107).....	247
Fotoğraf 31: 11/1070 Envanter Numaralı Halı / T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Koleksiyonu. (Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, <i>Düğümün Son Halkası; Osmanlı Sarayı Halıları</i> , TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2007s.111).....	248

- Fotoğraf 32:** 11/775 Envanter Numaralı Halı / T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Koleksiyonu. (Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, *Düğümün Son Halkası; Osmanlı Sarayı Halıları*, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2007s.117).....249
- Fotoğraf 33:** 13 Örnek Numaralı Halının Takımı Olan Parça/ T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Koleksiyonu (Vildan Ömür, *Milli Saraylar Bünyesindeki Tarihi Mekânlarda Bulunan El Dokuması Halıların Restorasyonu Projesi ve Onarım Aşamaları*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2006, s.96).....249
- Fotoğraf 34:** 11/1618 Envanter Numaralı Halı / T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Koleksiyonu (Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, *Düğümün Son Halkası; Osmanlı Sarayı Halıları*, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2007s.97).....250

PLAN LİSTESİ

Plan 1: Beylerbeyi Sarayı Bodrum Kat Planı (Milli Saraylar İdaresi RTUB Arşivi)	261
Plan 2: Beylerbeyi Sarayı Zemin Kat Planı (Milli Saraylar İdaresi RTUB Arşivi)	262
Plan 3: Beylerbeyi Sarayı Birinci Kat Planı (Milli Saraylar İdaresi RTUB Arşivi)	263

BELGE LİSTESİ

Belge 1: Beylerbeyi Sarayı İçin Siparişı Verilen İki Halının Ödemesini İçeren Belge (T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri MV. 00174).....264

Belge 2: Hereke Fabrika-i Hümâyûnuna “Şal Örneği Halı” Siparişı İçeren Belge (T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Y.MTV. 00296.00153.001.....265

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1: 1 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	35
Çizim 2: 2 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	40
Çizim 3: 3 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	48
Çizim 4: 4 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	55
Çizim 5: 5 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	62
Çizim 6: 6 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	68
Çizim 7: 7 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	76
Çizim 8: 8 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	82
Çizim 9: 9 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	89
Çizim 10: 10 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	95
Çizim 11: 11 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	102
Çizim 12: 12 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	108
Çizim 13: 13 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	117
Çizim 14: 14 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	124
Çizim 15: 15 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	131
Çizim 16: 16 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	138
Çizim 17: 17 örnek numaralı esere ait şema (H. Zeynep Gülen).....	144
Çizim18: 18 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	149
Çizim 19: 19 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	156
Çizim 20: 20 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	165
Çizim 21: 21 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	172
Çizim 22: 22 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	179
Çizim 23: 23 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	188
Çizim 24: 24 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	195
Çizim 25: 25 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	202

Çizim 26: 26 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	207
Çizim 27: 27 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	216
Çizim 28: 28 Örnek Numaralı Esere Ait Şema (H. Zeynep Gülen).....	224
Çizim 29: Beylerbeyi Sarayında Teşhir Edilen 19. Yüzyıl Halılarının Tipoloji Haritası (Hilal Zeynep Gülen).....	265
Çizim 30: Beylerbeyi Sarayı 1 Örnek Numaralı Eserin 1/10 Ölçekli Çizimi....	266
Çizim 31: Beylerbeyi Sarayı 2 Örnek Numaralı Eserin 1/10 Ölçekli Çizimi....	267
Çizim 32: Beylerbeyi Sarayı 3 Örnek Numaralı Eserin 1/10 Ölçekli Çizimi....	268
Çizim 33: Beylerbeyi Sarayı 4 Örnek Numaralı Eserin 1/10 Ölçekli Çizimi....	269
Çizim 34: Beylerbeyi Sarayı 5 Örnek Numaralı Eserin 1/10 Ölçekli Çizimi....	270
Çizim 35: Beylerbeyi Sarayı 6 Örnek Numaralı Eserin 1/10 Ölçekli Çizimi....	271
Çizim 36: Beylerbeyi Sarayı 8 Örnek Numaralı Eserin 1/10 Ölçekli Çizimi....	272
Çizim 37: Beylerbeyi Sarayı 9 Örnek Numaralı Eserin 1/10 Ölçekli Çizimi....	273
Çizim 38: Beylerbeyi Sarayı 11 Örnek Numaralı Eserin 1/10 Ölçekli Çizimi....	274
Çizim 39: Beylerbeyi Sarayı 12 Örnek Numaralı Eserin 1/10 Ölçekli Çizimi....	275
Çizim 40: Beylerbeyi Sarayı 14 Örnek Numaralı Eserin 1/10 Ölçekli Çizimi....	276
Çizim 41: Beylerbeyi Sarayı 17 Örnek Numaralı Eserin 1/10 Ölçekli Çizimi....	277
Çizim 42: Beylerbeyi Sarayı 20 Örnek Numaralı Eserin 1/10 Ölçekli Çizimi....	278
Çizim 43: Beylerbeyi Sarayı 25 Örnek Numaralı Eserin 1/10 Ölçekli Çizimi....	279

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Bilgi giriş formu örneği	8
Tablo 2. İnceleme tekniklerinin örnekler üzerindeki dağılımı.....	10
Tablo 3. Sarayın tefrişinde kullanılan halıların buldukları mekân bilgileri	27
Tablo 4. Milli Saraylar Bilgi Giriş Formlarında yer alan muhtelif bilgiler.....	28
Tablo 5. Dokuma türüne göre halıların dağılımı	226
Tablo 6. Ölçü Bilgileri.....	227
Tablo 7. Kalite bilgileri	229
Tablo 8. Dokuma yöresine göre eserlerin dağılımı	231
Tablo 9. Saçak bilgileri	233
Tablo 10. Toprakçalık bilgileri.....	235
Tablo 11. Kenarörgüsü bilgileri	237
Tablo 12. Malzeme bilgileri.....	239
Tablo 13. Eserlerdeki renk dağılımı.....	244

1.GİRİŞ

1.1.Konunun Niteliği ve Kapsamı

Köklü bir dokuma geleneğinin en önemli ürünleri olan Türk halıları kayda değer tarihsel niteliği ve dünyaya yayılmış örnekleri ile Türk sanat tarihinin başlı başına önemli bir bölümünü teşkil eder. Halılar, dönemin teknolojik düzeyinden, sosyolojik, psikolojik, demografik yapısından ve hatta siyasi tarihinden dahi izler taşır, bizlere ipuçları verir. Farklı siyasi dönemler ve farklı coğrafyalarda, bünyesine yeni modeller katıp zenginleşerek birbirinden başka ekollere bürünen, bir taraftan da kökleri ile bağlantısını koparmadan ortak paydada buluşabilen Türk dokumacılığı, günümüzde sanat tarihinin bilfiil inceleme alanındadır.

Osmanlı Devleti'nin son dönem saraylarından biri olan Beylerbeyi Sarayı, bu çalışmanın mekân çerçevesini oluşturmaktadır. Devlet eliyle gerçekleştirilen tefrişat anlayışı, Beylerbeyi Sarayı örneğinde ortaya konularak; halıların, desen, kompozisyon ve teknik özellikler gibi alanlarda detaylı incelemesi gerçekleştirilmiştir. Zaman dilimi olarak, dönemini net yansıması adına 19. yüzyıla ait olan halılarla sınırlandırılmıştır. Böylece tez konusu "Beylerbeyi Sarayı'nda Sergilenen 19. Yüzyıl Halıları" başlığı ile araştırılmış olup inceleme tarihleri arasında sergilenen 19. yüzyıl havlı dokumaları kapsamaktadır. Bilimsel bakış açısı ile yaklaşarak tamamlanan bu inceleme, özgün ve detaylı bir envanter çalışması olup, taşınabilir kültür varlıkları için sistematik bir katalog örneği sunmaktadır. Yapılan çalışmada, belgelenen dönemin estetik gücü hakkında bilgi verecek, envanter dökümü ile teknik tercihleri ve seviyesi görülecektir. Bu inceleme ile tezin Türk halı sanatı tarihi kapsamında gerçekleştirilecek yeni çalışmalara kaynak olması ve ışık tutması amaçlanmaktadır.

1.2.İlgili Kaynak ve Araştırmalar

İncelemeye konu olan halılar üzerine, tez çalışması kapsamında da atıf yapılan birkaç kaynak dışında, yapılmış bir yayın yoktur. Bu sebeple tezin esas kaynağı inceleme kapsamında gerçekleştirdiğimiz saha çalışması ve T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı bünyesindeki halı seksiyonunun arşiv kayıtlarıdır. Öyle ki 19. yüzyıla ait olan halılar seçilirken yoruma açık olmaksızın, halı seksiyonunu arşivindeki bilgi fişlerinde yer alan kayıtlara bakılmıştır. Bu sebeple halı seksiyon arşivinin bilgi fişleri sınırlı ve bazı noktalarda eksik bilgi içermesi ve kendi içinde açıklamasına erişilemeyen kısaltmaları olmasına rağmen ilk başvuru kaynağı olma özelliğini hep korumuştur.

Çalışmanın tarihsel boyutu bakımından arşivlerde, halıların dokundukları yer, hediye veya satın alma durumu gibi hususlarda bilgi verebilecek arşiv belgeleri tarandı. Bu konuda T.C. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri Genel Müdürlüğünde iki adet belgeye ulaşıldı. Taşınabilir kültür varlıkları ile taşınmaz arasında nesnel bir bağ kurulmayı sağlamak adına incelemeye konu olan halıların katalog sıralaması sarayın mimari düzenine göre şekillenmiştir. Bunu sağlamak için gerekli olan odaların güzergâh numaralarını ve diğer bilgilerini içeren kat planları, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Restorasyon Başkanlığı Arşivinden temin edildi.

Türk halı sanatı bağlamında çok sayıda eser olmakla beraber sadece Osmanlı saray halıları üzerine yapılmış çalışmaları azdır. Son dönem Osmanlı Saray köşk ve kasırlarını bünyesinde barındıran Milli Saraylar İdaresinin koleksiyonundaki halılara gelindiğinde ise yayınların iyice daraldığı görülmektedir. Osmanlı halı sanatını inceleyen eserler arasında Celale Ergene ve Bekir Deniz'in Türk saray halılarını kapsayan makaleleri, tablonun genel çerçevesini derli toplu bir şekilde vermesi açışından önemli yayınlardır. Önder Çokay'ın *Osmanlı Saray Sanatı Ekolünde Sanatçılar ve Halı Üretimi* isimli makalesi özellikle saray halılarının desenlerinin alt yapısı hakkında bilgi sunmaktadır. şerare Yetkin'in *Osmanlı Saray Halılarından Yeni Örnekler* adlı yayını, saraylara ait dokumalarından en azından bir grubunun tanınmasını sağlamıştır. Oktay Aslanapa *Türk Halı Sanatının Bin Yılı* isimli kitabında saray halılarını da içeren kronolojik bir harita çizmiştir.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi koleksiyonundaki halılar üzerine ise Mehmet Kenan Kaya, Yaşar Yılmaz, Sara Boynak ve Vahide Gezgör' den oluşan ekibinin

1999 yılında yayımladığı *Milli Saraylar Koleksiyonunda Hereke Dokumaları ve Halıları* koleksiyonla ilgili seçme örneklerin yer aldığı önemli bir katalogdur. Ayşe Fazlıoğlu'nun yayına hazırladığı *Düğümün Son Halkası; Osmanlı Sarayı Halıları* adlı kitap 2007 yılında Dolmabahçe Sarayı'nın 150. yılı olması münasebeti ile düzenlenen, seçilmiş halı sergisinin önemli bilgiler sunan katalogudur. 1992 yılında Hakan Çiloğlu tarafından yazılan yüksek lisans tezinin konusu *Milli Saraylarda Bulunan İpekli Seccadelerin Desen ve Boya Özellikleri olup ve boyar madde analizleri bakımından oldukça önemlidir*. Vildan Ömür tarafından 2006 yılında yayımlanan *Milli Saraylar Bünyesindeki Tarihi Mekânlarda Bulunan El Dokuması Halıların Restorasyonu Projesi ve Onarım Aşamaları* konulu yüksek lisans tezi de Milli Saraylar koleksiyonuna ait seçme eserlerin kondisyonlarına dair bilgiler vermektedir. 2003 yılında Bahadır Öztürk'ün *Dolmabahçe Sarayı'nda Teşhirde Bulunan Bir Grup Halının Teknik ve Sanatsal Özelliklerinin İncelenmesi* isimli yüksek lisans tezi, Dolmabahçe Sarayında incelenmesine izin verilen bir grup halının detaylı bilgilerini ve katalogunu sunmaktadır. Yine aynı yazarın *Tezgâhtan Saraya: Osmanlı Saray Halıları* isimli makalesi de konuyla ilgili çalışmalar arasında zikredilmelidir. İnceleme, bu kaynaklar eşliğinde alan araştırmasının ağırlıklı olduğu yol ve yöntemlerle çalışılmıştır.

1.3.Yöntem

İnceleme kapsamında Beylerbeyi Sarayı'nda teşhir edilen 19. yüzyıl halıları ele alınmıştır. Konu gereği, sarayın Şirvan adı verilen bölümünde yer alan depolanmış halılar ve 22 Numaralı salonda teşhir edilen goblen dokuması çalışmanın dışında tutuldu. T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı'ndan fotoğraf çekme ve inceleme izni alındı. Çalışmanın inceleme kısmı; sırasıyla veri toplama, fotoğrafla belgeleme, örnekleme yapma ve sayısallaştırma ile kompozisyon şemalarının ve detaylı çizimlerin ölçeklendirilmesi olmak üzere dört fazda tamamlandı.

Veri toplama işlemi için özgün bir bilgi fişi tasarlanmıştır (Bkz. Tablo 1). İnceleme sırasında bütün halılar için ayrı ayrı doldurulan bu fiş, dört ana aşama ve iki ilave başlıktan oluşmaktadır. Birinci aşama; eserin kimlik bilgileri başlığı altında, eserin örnek numarası, envanter numarası, çizim numarası, fotoğraf numarası, şema numarası, halının dokunduğu yer, dokuma tarihi, inceleme tarihi, inceleme yöntemi, ait olduğu koleksiyon ve teşhir edildiği yer gibi temel bilgileri sorgulamaktadır. Her bir eser için gerçekleştirilen saha çalışması, inceleme tarihi olarak verilip, çalışmanın gerçekleştiği aralığın belgelenmesi hedeflenmiştir. Bilgi fişlerinin sağ üst kısmında eserin fotoğrafı

görsel olarak yer almaktadır. Aynı zamanda her bilgi fişinin sonunda da yer alan bu fotoğrafların Adobe Lightroom® ve Photoshop® programları ile düzlemi değiştirilerek 90 derecelik açılarla sunulması sağlanmıştır. Ebadı, teşhir edildikleri yer veya üzerlerinde yer alan başka tarihi objeler nedeniyle uygun resim alınamayan, dolayısıyla düzlem değiştirilmesi yoluyla düzeltilmesi mümkün olmayan halılarda ise (7. 10. 13. 15. 18. 19. 20. 21. 22. örnekler) mümkün olan en tanımlayıcı fotoğraf seçilerek eklendi. Eserin teşhir edildiği yer, her bir halıda sarayın ilgili kat planında griye boyanmak suretiyle gösterilmiştir. Milli Saraylar RTUB Arşivi'nden alınan detaylı kat planları ekler bölümünde sunulmuş olup, bilgi fişleri için küçük formatta yeniden çizildi. Eserler Beylerbeyi Sarayı'nın mimari planındaki oda sıralaması takip edilerek numaralandırıldı. Yani bir numaralı odadaki halıya katalogda birinci örnek numaralı eser olarak rakam verildi ve saraydaki diğer halılar ardışık olarak sıralandı. Fotoğraf numaraları verilirken olabilecek karışıklığı önlemek adına, alfa-numeric sistem kullanıldı. Mesela katalogda 1. örneğin görselleri "Fotoğraf 1a", "Fotoğraf 1b" ve ikinci örneğin görselleri "Fotoğraf 2a", "Fotoğraf 2b" olarak adlandırıldı.

İkinci aşama, teknik veriler başlığı altında, dokuma türü, ilme tipi, ilme sıklığı (kalite) ve saçak örgü modeli gibi dokumanın teknolojisine dair verileri sorgulamaktadır. Bu çizelgede eserin kalitesi "ışıklı milimetrik lup" yardımıyla sayılarak belgelendi ve görsel olarak sunuldu. Saçak detayı da saçak bilgisinin sorgulandığı satıra eklendi.

Çalışmanın üçüncü aşamasında; malzeme bilgisi başlığı altında atkı, çözgü ve ilmenin ne tür bir ipten mâmul olduğu bilgisi sorgulanmaktadır. Öte yandan boyar madde türü de hammadde olarak bu başlığın altına girmekte olduğu için çizelgede yerine eklendi fakat eserlerden numune alma yetkisi olmadığından analizi yapılamadığı bildirildi. Ayrıca dokumada kullanılan renkler burada bildirildi.

Dördüncü aşama ise, ölçü içeren birtakım bilgileri kapsamaktadır. Bunlar eserin en boy ölçüsü, saçak, toprakçalık, etlik ölçüsü, kenar örgüsü kalınlığı, hav yüksekliği, kenarsuyu ve bordür sayıları ve buna bağlı olarak kalınlıkları, eserin alanı ve bulunduğu mekânda kapattığı alan yüzdesi gibi bilgileri sorgulamaktadır. Halıların %80'i yüzölçümü olarak çok büyük oldukları için 40 cm' e varan sapmalar meydana gelmektedir. Eserin bütününde göze batmayan bu durum yalnız ölçüm sırasında fark edilmektedir. Bu sebeple ölçüm yaparken yatay ve dikey aksta tam merkezden ölçmeye dikkat edildi. Öte yandan saçaklar eserin genel ölçülerine dâhil edilmeden ayrıca verildi. Böylelikle saçaklı ve saçaksız olmak üzere iki farklı şekilde eserin daha sağlıklı bilgi vermesi amaçlandı.

Yıpranma ve bunun gibi sebeplerden dolayı günümüze gelemeyen dokuma kısımları, çizelgede boş bırakılmayıp, “mevcut değildir” ifadesiyle dolduruldu. Hav yüksekliği ölçüsü verilirken havın boyu ölçülerek yazılmış olup, yoğun strese bağlı bir ezilme ve bunu bağlı eserin genel yüksekliğinde bir çökme varsa bu da ilave olarak gerçek hav boyunun yanına eklendi. Eserin ölçüleri cm cinsinden alanı ise m² cinsinden belirtildi. Bahsedilen bu dört aşamadan sonra desen renk ve kompozisyon çözümlemesi yapılmış olup, bunu müteakiben eserin restorasyon geçmişi ve güncel kondisyonu ile ilgili bulgular her bir eser için ayrı ayrı değerlendirildi.

Desen renk ve kompozisyon çözümlemesi yaparken sistematik bir şekilde olması için eser, kompozisyon planına göre sınıflandırıldıktan sonra merkezden başlayarak motif, renk ve diğer tasarım unsurları sırasıyla tasvir edildi. Zemin dışında kalan diğer alanlar ise etlikten başlamak üzere dıştan içeri doğru bir sıraya göre betimlendi. Bu sırada esere bir çerçeve görünümü veren desenli şeritler, tasarımda yalnız bir kere kullanıldıysa bordür, daha ince olup bordürün her iki yanında mükerrer kullanıldıysa kenarsuyu olarak ifade edildi. Bordürün birden fazla olduğu durumlarda ölçüsü küçük olan ince bordür olarak belirtilirken, kenarsuyundan daha dar olan şeritler için ise “ince su” ifadesi kullanıldı. Eser tüm bu tasvirlerden sonra desen karakterine göre sınıflandırılarak tamamlandı.

Eserin restorasyon geçmişi ve güncel kondisyonu ile ilgili bulgular bölümünde eserin kullanım alanı sınıflandırması (yer, duvar vs.), kalite sınıflandırması (kaba, orta ince vb.) ve ebadına göre sınıflandırma (taban, büyük taban, seccade vb.) yapıldı. Form bilgisi (dikdörtgen, kare, oval) ve bir metrekaresindeki düğüm sayısı bildirildi. Daha önce bir restorasyon görüp görmediği belirtildi. Çalışma tarihleri arasında restorasyon gören eserlerde öncesi ve sonrası (2014-2019) şeklinde belgelemelere yer verildi. Eserin kondisyonu ilmeli ve ilmesiz bölüm olmak üzere iki aşamada incelendi. İlmeli bölüm, havların durumu, güve yeniği, yırtıklar, onarımlar, dipperi, abraj, göğünme, peşlik, yüksek atma, yanlış çözgü teli ekleme, işçi arası hataları ve eserin genel bütünlüğünü koruyup koruyamamış olması, gibi teknik konular bağlamında bir değerlendirmeye tabi tutuldu. İlmesiz kısımda ise, toprakçalık dokuma türü, saçak modeli, orijinal olup olmadığı bilgisi ve genel kondisyonu irdelenerek hazırlanan bilgi fişi dolduruldu. Gözleme dayalı olarak belgelenen bu veriler istatistiki olarak değerlendirilerek ayrı ayrı tablolar halinde sunuldu.

Eserler, estampaj yapmak¹ ve fotoğraf çekmek suretiyle belgelendi. Fotoğrafla belgeleme tek bir sefer yapıp bırakılmadı, çalışma boyunca belli periyotlarda tekrarlandı. Bu sayede 2015 yılında gerçekleşen restorasyondan sonra gelen halıların hem önceki hem de sonraki durumları belgelendirilmiş oldu. Halının bütünü görmek açısından olabildiğince kapsayıcı, tersten ve detay çekim olmak üzere üç farklı açıdan fotoğraf çekiminin her bir eser için yapılmasına özellikle dikkat edildi.

Üçüncü olarak eserlerin kompozisyon planları tespit edildikten sonra raportun ölçüsüne uygun olarak simetri noktalarına kadar eskiz paftaları halının üzerine sabitlenerek kurşun kalemle bir fener yardımıyla motif örnekleme yapıldı. Beylerbeyi Sarayı'nda teşhirde olup da kondisyonu çizim yapmaya müsait olmayan² on dört halı dışındakilerin örnekleme alındı. Çizimi yapılabilir durumda olup da üzerinde masa gibi ağır mobilya bulunan eserlerin ise masa ayağına denk gelen kısımlara eskiz konulmadığı için yalnız o bölgelerin çizimi gerçekleştirilememiştir (20.örnek). Çizim ile elde edilen çok büyük ölçekli eskiz paftaları bir silindir tarayıcı vasıtasıyla taranarak Adobe® Pdf formatında sayısallaştırıldı.

Dördüncü aşamada sayısallaştırılan eskiz paftaları Adobe Illustratör® adlı programda 0,25 punto kalemle ve 1/10 ölçekte tek tek vektörel olarak çizildi ve sonra pafta sırasına uygun olarak birleştirildi. Çizime etiket, cetvel ve eşel eklendikten sonra tekrar Adobe® Pdf dosya formatında kaydedilerek çıktı alınabilecek hale getirildi. Ayrıca her bir halının kompozisyon planına uygun şemaları Adobe® Illustratör programında vektörel olarak çizildikten sonra kompozisyon planına göre tipoloji haritası oluşturuldu. Çalışmanın inceleme ve veri toplama kısmı bu şekilde tamamlandı. Her esere uygulanan inceleme teknikleri Tablo 2'de toplu olarak verilmiştir.

Tezde birinci bölümde konunun niteliği ve kapsamı belirtilmiş olup neden bu konunun seçildiği izah edildi. İlgili kaynak ve araştırmalar adlı bölümde ulaşılan yerli ve yabancı yayınlara yer verildi. Yöntem kısmında tezin saha çalışmasında kullanılan metotlar açıklandı. Terminoloji başlığı altında ise alan ile ilgili terimler ve bazı yerel ifadelerin tanımları verildi. İkinci bölümde Osmanlı Saray Halıcılığı hakkında genel bir değerlendirme sunuldu. Bu bölümde Erken Osmanlı Dönemi halılarından başlayarak Son Dönem Osmanlı halı sanatı arasındaki geçişler ortaya konuldu. İrili ufaklı birçok halı

¹ Eserlerin üzerine yayılan aydinger kâğıtları üzerine halı desenlerinin çizilmesi sureti ile örnekleme alınmıştır. El feneri yardımı ile motiflerin aydinger üzerinde görünürlüğünü artırarak desenler çizilmiştir.

² 7, 10, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 26, 28 Numaralı örneklerin kondisyonu detaylı çizim yapmaya elverişli olmadığından yalnız şemalarının çizilmesi ile iktifa edilmiştir.

dokuma tesisi olsa da Osmanlı Saraylarının son döneminde ana tefriş kaynağı olması sebebiyle, üçüncü bölümde Hereke Fabrikası'na değinildi. Dördüncü Bölümde Beylerbeyi Sarayı'nda teşhir edilen halılar başlığı altında temel olarak, eserlerin tek tek teşhir geçmişleri incelenmiş olup ulaşılan kayıtlar paylaşıldı. Beşinci bölümde katalog yer aldı. Katalogda sırasıyla hazırlanan bilgi fişi, desen, renk ve kompozisyon çözümlenmesi ile restorasyon geçmişi ve güncel kondisyonu ile ilgili bulgular ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiş olup ardından eserlerin fotoğraflarına yer verildi. Son olarak eseri tanımlayıcı boydan bir fotoğraf ve şema çizimleri eklendi. Altıncı Bölümde katalogdaki veriler teknik özellikler, tasarım özellikleri ve dönemsel üslup açısından tahlili bakımından bir değerlendirmeye tabi tutularak sonuca varıldı.

Tablo 1. Bilgi giriş formu örneği

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		(Eseri tanımlayıcı görsel)
ÖRNEK NUMARASI / ESERİN ADI		
ENVANTER NUMARASI		
ÇİZİM NUMARASI		
FOTOĞRAF NUMARASI		
HALININ DOKUNDUĞU YER		
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ		
İNCELEME TARİHİ		
İNCELEME YÖNTEMİ		
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON		
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER		(Eserin bulunduğu mekanın mimari plan üzerinde gösterilmesi)
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ		

TEKNİK VERİLER		
DOKUMA TÜRÜ		
İLME TİPİ		
İLME SIKLIĞI (dm)		
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ		(Saçak modelini gösterir bir detay)

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	
ÇÖZGÜ	
İLME	
KULLANILAN RENKLER	
BOYAR MADDE TÜRÜ	

ÖLÇÜLER	
EN	
BOY	
SAÇAK	
TOPRAKÇALIK	
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	
ETLİK	
HAV YÜKSEKLİĞİ	
KENAR SUYU SAYISI	
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	
BORDÜR SAYISI	
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	
ALANI	
BULUNDUĞU MEKÂNDAN KAPALI KAPLADIĞI ALAN	
DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ:	
RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR:	

Tablo 2. İnceleme yöntemlerinin örnekler üzerindeki dağılımı

Örnek No	Şema Çizimi	Ölçekli Çizim	Büyüteçle Gözlem	Fotoğrafla Belgeleme	Eskiz Kâğıdına Örnekleme
1	√	√	√	√	√
2	√	√	√	√	√
3	√	√	√	√	√
4	√	√	√	√	√
5	√	√	√	√	√
6	√	√	√	√	√
7	√		√	√	
8	√	√	√	√	√
9	√	√	√	√	√
10	√		√	√	√
11	√	√	√	√	√
12	√	√	√	√	√
13	√		√	√	
14	√		√	√	
15	√		√	√	
16	√		√	√	√
17	√	√	√	√	√
18	√		√	√	
19	√		√	√	√
20	√	√	√	√	√
21	√		√	√	
22	√		√	√	
23	√		√	√	
24	√		√	√	
25	√	√	√	√	√
26	√		√	√	√
27	√	√	√	√	√
28	√		√	√	√

1.4.Terminoloji

ABRAJ: Aynı renkte olması gereken ilmelerde net bir şekilde görülen renk ve ton farkı.

ATKI –ARGAÇ- GEÇKİ: Dokuma tezgâhlarında çözgü iplerinin arasından elle veya mekikle enine atılan iplik.³

BEZAYAĞI: Atkı ipliğinin çözgü ipliklerinin bir altından bir üstünden geçmesi ve diğer atkının ters hareket yapması ile oluşan basit dokuma örgüsü. Toprakçalık bölümünde kilim örgüsü olarak da tabir edilir.

ÇİTİ: Halının başlangıç ve bitim uçlarında kilim dokusuna paralel olarak, saçak dibinde çözgü veya atkı ipliğinden zincir şeklinde yapılan bir doku.

ÇÖZGÜ- ARIŞ: Dokumacılıkta tezgâhta atkıların geçirildiği uzunlamasına ipler.

DİPPERİ: Halının tersine bakıldığında iki atkı arasında çözgülerin görünmesi ile kendini gösteren bir dokuyucu hatası.⁴

ETLİK: Halı kiliminden sonra, bordürden evvel zemin renginde halı ebadına göre yapılan ve görünüş olarak halının bütün desenini çevreleyen havlı dokuma.

GÖĞÜNME: Halının arka yüzeyi pürmüz lambası ile temizlenirken bazı kısımlarının alevden etkilenmesiyle oluşan hata.⁵

HAV: Çözgü tellerine bağlanmış ilme adı verilen düğüm uçlarının belli uzunluklarda kesilmesi ile oluşan bölüm.

İLME: Halı dokurken düğümleri herhangi bir tekniğe göre bağlamak.

KALİTE: Havlı dokumalarda metrekare başına düşen düğüm miktarından yola çıkılarak hesaplanan nitelik göstergesi.

KENAR ÖRGÜSÜ: Halı yanlarının mukavemetli olması için, zemin renginde ve iki katlı ilme ipliğiyle yanlarda çözgüye sarılmak suretiyle örülen dar şerit kısım.

TOPRAKÇALIK: Halı saçağından sonra uygulanan kilim örgüsü.

³ Serpil Soydan, “Derleme Sözlüğünde Dokumacılık Mesleği ile İlgili Söz Varlığı”, *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/4, Ankara, 2013, s.1291.

⁴ Anonim, *El Sanatları Teknolojisi; Kirkitli Dokumalarda Bakım Onarım*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2012, s.22.

⁵ Anonim, *El Sanatları Teknolojisi; Kirkitli Dokumalarda Bakım Onarım*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2012, s.23.

2.OSMANLI SARAY HALICILIĞININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Osmanlı Dönemi Anadolu-Türk halıları, “Erken Osmanlı Devri Halıları”, “Klâsik Osmanlı Devri Halıları” ve “Geç Osmanlı Devri Halıları” olmak üzere üç ana grupta toplanmıştır.⁶ Kaynaklar, Osmanlı Beyliği’nin, Anadolu Selçuklu geleneğini devam ettirdiği ve halı dokumacılığında iyi olduğunu göstermektedir.⁷ Beylikler döneminden itibaren halı kültürünü⁸ hiç kaybetmeyen Osmanlı Devleti’nin, XV-XVI. yüzyılda üretmiş olduğu halılar Erken Osmanlı Devri Halıları olarak bilinmektedir.

XVI. Yüzyılda sınırları doğuya doğru genişleyen ve bu sebeple İran⁹ ve Memlûk sanatlarıyla etkileşimi artan Osmanlı Devleti’nde, iki halı grubu şekillenmiştir. Hanedanlığın evi olan sarayda kullanılan halılar; Klasik dönem Türk halı sanatı içerisinde “Osmanlı Saray Halıları” başlığıyla ayrı bir karakteristik grup olarak kendini gösterirken, ikinci bir grubu Uşak halıları oluşturmuştur.¹⁰

Kullanım amaçlı veya hediyelik olarak dokunan, Klâsik Osmanlı Dönemi halılarının, saray çevresinde üretilen örnekleri, Türk halı sanatı tarihinde “Saray Halıları” adıyla bilinmektedir. Anadolu halılarından ayrılan en büyük teknik özellik, İran (Sine) düğümü kullanılarak dokunmuş olmasıdır. Aynı dönem Anadolu ve Uşak halılarının, Türk düğümü ile dokunmalarına devam edilmiş olup¹¹, Sine düğümü yalnız saray halılarında kullanılan bir teknik olarak kalmıştır. Saray halılarında Sine düğümü tercih edilmiş olmasının sebebi olarak, Klasik dönem halılarının yüksek kalitede ve desenlerinin, kıvrak hatlara sahip, özgün bir tasarımda olması görülmektedir. Saray halıları arasında çok ince ve sık dokumalı denebilecek düzeyde; m²’sinde 200.000 ile 700.000 arasında düğüm taşıyan eserler bulunmaktadır.¹²

⁶ Bekir Deniz, “Osmanlı Dönemi Halıların Gelişimi” *Türkler Ansiklopedisi*, C.12, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.388.

⁷ Bekir Deniz, a.g.m. s.386.

⁸ Bekir Deniz, a.g.m. s.386; “XIII. Yüzyılın ikinci yarısında, Orta Anadolu’nun Batı ucunda yaşayarak, Söğüt ile Domaniç’te kışlak ve yaylak hayatı geçiren Osmanlı Devleti’nin kurucusu Osman Bey’in oymağı da halı ve kilim dokuyordu. Osman Bey yayladan dönerken, Bilecik Tekfuruna armağan olarak peynir, halı, kilim ve kuzular gönderiyordu. Hatta Osman Bey komşu Bizans tekfurlarının düğünlerine okunduğunda eyü halılar ve kilimler ve sürüyle koyunlar getiriyordu...”

⁹ Bahadır Öztürk, “Tezgâhtan Saraya: Osmanlı Saray Halıları”, *Yedi Sanat Tasarım ve Bilim Dergisi*, S. 16, İzmir, 2016, s. 123.

¹⁰ Çetin Aytaç, *El Dokumacılığı*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1982, s.105.

¹¹ Bekir Deniz, a.g.m. s.390.

¹² Bekir Deniz, a.g.m., s.390.

Çözüğü ipe olarak ipek, yün ve pamuk kullanımı mevcuttur. Atkılarda da bu üç malzemeden biri görülmektedir. Düğümlerde ise yün¹³ ve pamuk yaygındır.¹⁴ Havlarda kullanılan iplerin kalitesi, inceliği ve sık dokunuşundan kaynaklı ipeksi yüzeyi, yumuşak bir etki yaratmaktadır. Bu sebeple saray halılarında, teknik bakımdan üst seviyede bir üretim söz konusu olduğu söylenebilir. Diğer yandan halılarda kullanılan malzeme bilgisi, eserin üretim yeri veya etkilendiği bölge hakkında da ipucu vermektedir. İlk Osmanlı Saray halılarında istisnai olarak çözügülerde sarımtırak yeşil ve atkılarda kırmızı renk kullanılmakla beraber, yaygın olarak tabî renkte yün kullanılmış olması¹⁵, renkli ilmelik iplerin ise, kolayca renk tutan, yumuşak bir cins yünden yapılması ve bu cinsin, o dönemde Mısır'da bulunuyor olması örnek olarak verilebilir. Bazı halılarda ortaya çıkan ve iki ihtimali üzerinde taşıyan bu durum, yün ve üzerindeki boyarmaddelerin Anadolu'ya has olmamasından hareketle, Kahire'de dokunup geldiğini veya İran ve Kahire'den malzemelerin geldiğini savunan iki görüş olarak ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Divan Mühimme Defteri'nde bulunup A. Refik Altınay tarafından yayınlanan bir belgede on beş üstat kaliçecinin 1585 yılında 1695 kg ipe birlikte acele gönderilmeleri istenmektedir.¹⁶ Arşiv kayıtlarında görülen bu bilgiler ışığında Kahire'den malzeme ve dokumacı gelmesi suretiyle halı sanatının etkilendiği görüşü ağırlık kazanmaktadır.

Yine atkılarını kırmızı renkte ve bükümsüz olup, çözügüleri sarımtırak yeşil renkte, üç ipek iplikten bükülerek dokunmuş eserler için, o dönemde ipeği ile meşhur olan Bursa'da dokundukları fikri ileri sürülmektedir. Bursa'da dokunduğu düşünülen saray halılarının atkı ve çözügüsü ipek olmasına rağmen düğümleri yündür ve "S" şeklinde bükülmüştür.¹⁷

¹³ Kurt Zipper- Claudia Fritzsche, *Oriental Rugs*, Antique Collectors' Club, Munich, 1995, s. XXIV; Yün, halı dokumacılığı için Türklerin en başından bu yana tercih ettiği en önemli materyal olmuştur. Sıcak ve soğuk karşısında yalıtıcı özelliği, boya absorpsiyonunun iyi olması, kolay yanmaması, rezonansının ve çevresel faktörlere karşı haslığının yüksek olması gibi sebepler yünü vazgeçilmez kılmaktadır. Dezavantaj olarak, böceklerin sevdiği bir malzeme olmasına rağmen Türkler yünden hiç ödün vermemiştir. Yünün iyi kalitede olanını kullanmak için koyunun ırkına, ne için bakıldığına, kırkım yaşına, kaç kere kırıldığına ve hangi bölgeden alındığına bakılmaktadır. Diğer yandan Türk halılarında ölü hayvandan alınan ikinci sınıf bir yün asla kullanılmamıştır.

¹⁴ Bekir Deniz, a.g.m. s.389.

¹⁵ Oktay Aslanapa, *Türk Halı Sanatının Bin Yılı*, İnkılâp Yayınevi, İstanbul, 2005, s.205.

¹⁶ Halil İnalçık, *Türkiye Tekstil Tarihi Üzerine Araştırmalar*, Ed.: Emre Yalçın, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2008, s. 52 "Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki, Muallim Ebunnâsir ve Muallim Mehemmed Fuzunî ve Hacı Nebî ve Mehemmed Magribî ve Ali Esved ve Receb ve Atâullâh ve Ali b. Muallim Ahmed Vâsıl ve Alemüddin ve Mehmed b. Arslan nâm kimesneler üstâd kâliçeciler olduğu istima' olunub Dergâh-i Mu'allâma huzûrları lâzım olmağın kâliçeye mute'allik otuz kantar rengâmiz ip ile mezkûrları 'ale't-ta'cil Dergâh-i Mu'allama gö[n]dermen emr edüb buyurdum ki... vusûl buldukta te'hir ve tevakkuf etmeyüb mezkûrları 'ale't-ta'cil südde-i sa'âdetime gönderesin ve kâliçeye mute'allik otuz kantar rengâmiz ip dahi tedârik eyleyüb mezkûrları ile ma'an irsâl edesin, 3 Zilka'de 993 (27 Ekim 1585)."

¹⁷ Ferenc Batári, *Ottoman Turkish Carpets*, Budapest Museum of Applied Arts, Budapest - Keszthely, 1994, s. 18.

1514'de Tebriz'in Osmanlı Devleti tarafından alınmasıyla İran'ın sanat çevresi, Osmanlı Devleti'nin himayesindeki nakkaşhânedede aktif bir şekilde rol oynamıştır. Saray nakkaşlarının yetenekleri, geçmiş birikimleri, üslup ve ekolleri diğer sanat dallarında olduğu gibi halı sanatını da doğrudan etkileyen bir unsur olmuştur. 15. Yüzyıldan sonra Osmanlı Sarayı'nda İran kökenli nakkaşların varlığı bilinmekle beraber¹⁸, I. Selim'in Tebriz'den getirdiği sanatkârlarla sayıları daha da artmıştır. I. Selim'in Tebriz'den sürgün getirdiği sanatkârlar arasında dokumacılar ve altmış bir nakkaş da saray bünyesinde çalışmaya başlamıştır.¹⁹ İran'dan gelen bu sanatçıların en ünlüleri Şah Kulu ile Veli Can isminde iki nakkaştır. Bu nakkaşlar arasında Şah Kulu saray nakkaşhâne cema'atının başı olup,²⁰ bezemede, Hatai üslubunun daha geliştirilmiş olan, "Saz Üslubu veya Saz Yolu üslubu" diye adlandırılan yeni bir üslubu²¹ başlatmıştır. Motif olarak, hançer yapraklar, bahar çiçekli dallar, hatai, penç, rumî, gonca gül ve bulut gibi stilize ve yarı stilize motifler, lale, karanfil, sümbül gibi natüralist çiçekler, kıvrık dallar kullanılmıştır.²² Kırmızı, koyu ve açık mavi, sarı, çimen yeşili gibi renkler tercih edilmiş olup, natüralist ve çok renkli, zengin bir yelpaze sunmaktadır.

Bezemelerin yapısal benzerlikleri, Şah Kulu ve Veli Can'ın Tebriz'den gelmeleri, bu üslubun Osmanlı'da Timur-Safevi tesiri olarak değerlendirilmesine neden olmuştur. Bu nakkaşlar büyük olasılıkla Orta Asya kökenli ve Herat ekolüne mensup, Timur'un Tebriz'i işgaliyle oraya götürdüğü veya Safeviler döneminde Herat'ın alınmasıyla Tebriz'e getirilen sanatçılardır. Fakat başlangıç olarak Tebriz ekolünü oluşturanın Herat ekolü olması ve Herat ekolünün de Çin ve Uygur ekolü tesirinde olduğu, değerlendirmelerde dikkat edilmesi gereken bir husustur.²³ Bu sebeple, genellikle Osmanlı sanatlarının gelişiminde ve dolayısıyla saray halı desenlerinin arka planında da Orta Asya – İran yüksek kültürünü benimsemiş, Azeri Türkmenlerin kesin bir rol oynadıklarını göz ardı etmemek gerekmektedir²⁴.

¹⁸ Halil İnalçık, a.g.e., s. 46.

¹⁹ Halil İnalçık, a.g.e., s. 48.

²⁰ Halil İnalçık, a.g.e., s. 52.

²¹ Ayşe Üstün, "Türk El Dokumalarından Halı ve Kitap Sanatları Arasında Tasarım Benzerlikleri", *I. Uluslararası Türk El Dokumaları Kongresi Bildiri Özetleri*, Konya, 2007, s.114; "Bu akım 16.yüzyılın vazgeçilmez sanat akımlarında olmuş ve benimsenmiştir. Saz yolu üslubu sadece kitap sanatlarında değil devrin diğer sanat kollarında da sevilerek tatbik edilmiştir. Öğrencisi Kara Memi ise Osmanlı süsleme sanatının gelmiş geçmiş en önemli sanatçılarından biri olmuş, kitap sanatlarında klasik kuralların dışına çıkarak o güne kadar görülmemiş bir üslubun yaratıcısı olmuştur. Kara Memi'den sonra Osmanlı kitap tezhibi, klasik rumî, kıvrım dal ve hatai grubu motiflerin oluşturduğu geleneksel yolu izlemesine karşın diğer sanat dalları sanatçının Osmanlı tezyinatına kazandırdığı çiçek motifleri ile donanmıştır."

²² Bekir Deniz, a.g.m., s.389.

²³ M. Önder Çokay, "Osmanlı Saray Sanatı Ekolünde Sanatçılar ve Halı Üretimi", *İstem (İslâm, San'at, Tarih, Edebiyat ve Müsikîsi) Dergisi*, Sayı 2, Konya, 2003, s. 149.

²⁴ Halil İnalçık, a.g.e., s. 48.

Saray halıları, şema bakımından o zamana kadar Anadolu halılarında hiç görülmeyen bir form geliştirmiştir. Bu form, bir madalyon etrafında genişleyerek, bordür sınırına kadar devam eden zemin deseninin yanı sıra, köşe-göbekli, ¼ simetrik bir kompozisyona sahiptir. Aynı planda, zemini boş (tek renk) olan örnekler de vardır. Bu planda başlangıçta Timur-Safevi²⁵ tesiri hâkim gibi görünürken, olgunlaştırdığı madalyon düzeniyle kısa süre içerisinde İran halılarından apayrı, Anadolu'ya özgü bir karakter kazanmıştır.²⁶ Öyle ki, saray halılarında kullanılan madalyon motifi, zemin deseni üzerine applike edilmiş gibi durmaktadır ve İran halılarının aksine madalyon kaldırıldığında, eser tasarım anlamında boşlukta kalmamaktadır. Madalyonun altında zemin deseninin devam ettiği hissedilmektedir. Bir sarmaşık gibi homojen bir şekilde zemini kaplayan, ince dallardan, kıvrak hatlarla oluşan, bitkisel kaynaklı ve stilize edilmiş motiflere sahip desen ağı, başlı başına esaslı ve kurallı²⁷ bir kompozisyon planına sahiptir. Zemini dolu ya da boş olsun, XVI. yüzyılda saray halıları, bu şemanın en güzel örneklerini ortaya çıkarmıştır. Daha geç örneklerde ise aynı şema farklı ölçeklerde devam etmekle beraber, madalyonlar, rumîlerden oluşan daire veya eşkenar dörtgen şekilli, kaydırılmış eksenler halinde dokunan küçük süslemeler haline gelmiştir.²⁸

Madalyonun kullanılmadığı örneklerde de ahenkli kompozisyonlar meydana getirilmiştir. Raport veya ulama olarak adlandırılan bu desenler Osmanlı sanatkârının sonsuzu hedef aldığını imparatorluğun büyüme anlayışındaki gibi, sanatının da sınırsız bir yaratılışa sahip olduğunu gösterdiği düşünülmektedir.²⁹ İran halılarının zemin dolgusu olarak görülen kıvrık dal sistemi, Osmanlı saray halılarının zemininde daha gevşek halde olup, esas örnek olarak kullanılmıştır. Araya katılan lale, sümbül, karanfil gibi tabiattakine çok yakın nakşedilen çiçek motifleri, yüksek bir natüralizmle verilerek, dönem eserlerini zenginleştirmiştir.³⁰

²⁵ Timur Safevi tesirini salt İran etkisi olarak görüp yorumlayan, dolayısı ile özellikle Klasik Dönem Osmanlı Halıcılarını İran halılarının bir benzeri olduğunu düşünen araştırmacı sayısı çoktur. Fakat detaylı bir şekilde eğilindiğinde, İran tesiri olarak düşünülen tasarımların orijinalliği, İran kültürünün altındaki demografik, ve siyasi yapı ile beraber değerlendirildiğinde daha doğru sonuçlara ulaştıracaktır.

²⁶ Bekir Deniz, a.g.m., s.389.

²⁷Örneğin filizler dallardan doğada olduğu gibi çıkar, tasarımda asla dal dalı kesmez, ana çiçek motifinden sonra dalın uçlarına doğru gonca hatalar veya küçük pençler yer alır.

²⁸ Bekir Deniz, a.g.m., s.389.

²⁹ Ayşe, Üstün, a.g.m., s. 114.

³⁰ Celale Ergene, "Türk Saray Halıları", *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, Sayı 13, İstanbul, 1992, s. 27.

Osmanlı döneminde halı, “kalın” veya “kaliçe” olarak adlandırılmıştır.³¹ Osmanlı devletinde genel olarak, küçük halı³² anlamında kaliçe adı verilen halıların imali daha çok olmuştur.³³ Bununla beraber saray halılarında Anadolu’nun gelenekli halılarının aksine, dikdörtgen dışında başka formlarda halı dokunmuştur. Özellikle masa örtüsü şekilli ve daire formunda halıların üretilmiş olması, bu halıların Avrupa saraylarına hediye amacıyla dokunduğunu göstermektedir.³⁴

Desen tasarımı olarak fevkalade zarafete ve dokuma olarak oldukça ince kaliteye sahip olan Klasik Dönem Saray Halıları, Osmanlı İmparatorluğu’nun, dünya ipek ticaretini elinde bulundurduğu XVI. yüzyıl boyunca nadide örnekler vermiştir. İpek ticaretinde üstünlüğün İran’a geçmesiyle beraber XVII. yüzyılda saray halılarının altın devri sona ermiştir. XVII. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu’nun siyasi olarak gücünün sarsılmaya başladığı ve bunun yanında batılılaşma hareketleri gibi akımların da tesiri altında olduğu bir dönemdir. Bu dönemde ortaya çıkan halılar Geç Osmanlı Dönemi Halıları olarak nitelendirilmektedir.³⁵ Saray halılarının gerek Avrupa’da gördüğü rağbetten dolayı ihraç amaçlı olarak, gerekse saraylı gibi yaşamak isteyen zümrenin talepleri doğrultusunda Uşak başta olmak üzere Manisa, Gördes, Kula ve Milas yörelerinde XVII. yüzyıldan XX. yüzyıl ortalarına kadar Osmanlı saray halıları, oldukça kabalaşmış formları ile dokunmuştur. Bu dönemde dokunan halılar İzmir’de dokunmamış olmasına rağmen, ihraç noktası olarak İzmir limanı kullanılmasından dolayı, İzmir’in eski adı ile “Smyrna Halıları” olarak anılır olmuştur.³⁶ İhraç edilen halılar, beğeni ve yeni talepler üzerine dokunmasından dolayı Türk halı sanatı bir değişim sürecine girmiştir.

XVIII. Yüzyıla gelindiğinde, halılar, inceliklerini yitirmelerine rağmen, natüralist görünüşlerini koruyacak biçimde varlıklarını sürdürmüşlerdir. Teknik ve şema bakımından önceki yüzyılın geleneğini devam ettirmiş olup, farklı olarak karanfil, lale,

³¹ Şaziment Algan Korkmaz-Özgür Algan, “Hereke Halıları ve Anadolu Halıları Arasındaki Farklılıkların İrdelenmesi”, *Kocaeli Üniversitesi 1. Hereke Halı Kongresi Sempozyum Bildirileri*, Kocaeli, 2005, s.9.

³² Konargöçer yaşam tarzının bir pratiği olarak, kaliçenin (halının) ve dolayısıyla dokunduğu tezgâhın kolay taşınabilir olması, küçük tezgâhla her şartta dokuma yapabilecek bir alan oluşturulabilmesi, büyük alanları kapatmakta ise yan yana halı sererek çözüm bulunabilmesi gibi avantajlarından ötürü daha çok tercih edildiğini düşündürmektedir. Nitekim Anadolu’da birçok caminin yakın döneme kadar yan yana serilmiş irili ufaklı halılarla örtüldüğü malumdur. Küçük ebatlı dokumaların yaygın olmasının bir diğer sebebi de Türk Kültüründe Ölümlük-dirimlik denilen halıların varlığıdır. Detaylı ilgi için bkz. Fatma Nalan Türkmen, “Türk Ölü Gömme Geleneklerinde Dokumanın Önemi ve İkonografik Çözümü”, *Turkish Studies Social Science*, Volume 13/10, 2018; Bekir, Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayını, Ankara, 2000.

³³ Ayten Ardel, “Osmanlı Arşivi’ndeki Türk El Dokumalarına Dair Belgeler”, *1. Uluslararası Türk El Dokumaları Kongresi Bildiri Özetleri*, Konya, 2007, s. 258.

³⁴ Bekir Deniz,” a.g.m., s.389.

³⁵ Bekir Deniz, a.g.m., s.391.

³⁶ Bekir Deniz, a.g.m., s.390

elma motifleri çoğalmış, koçboynuzu motifli halılar artmıştır.³⁷ 1880’li yıllarda ticaret evlerinin farklı amaçlarla bazı yeni uygulamalar geliştirdiği görülmüştür.³⁸ Özellikle Batı-Anadolu bölgesinde revaçta olan ve yaklaşık bir yüzyıl boyunca halı sanatını oldukça etkileyen bir dönem olmuştur. Bu dönemde rekabet ortamında artan yün fiyatlarına karşı, az masraflı ve güvenilmeme özelliğinden ötürü atkı ve çözümlerde pamuk kullanımı yaygınlaşmıştır. Ayrıca 1850’lerde sentetik boyanın kullanılması, Gördes ve Demirci’de atkıda pamuk³⁹ kullanımına başlanması⁴⁰ gibi teknik değişiklikler özellikle Batı Anadolu’da nüfuzlu bir ev sanayii olan halı dokumacılığını teknik açıdan oldukça etkilemiştir. Bu değişikliklerin temelinde yukarıda da bahsedildiği gibi 1908’de⁴¹ Şark Halı Kumpanyasını oluşturan altı büyük İngiliz ticaret evinin, özellikle Batı Anadolu halıcılığını tekeli altına almış olmaları yatmaktadır. Zira bu ticaret evleri; ipliklerinin eğrilmesinden halının dokunmasına ve ihracatına kadar tüm işlem aşamalarını denetimleri altına alıp, kendi istekleri doğrultusunda yönetmişlerdir.⁴² Ayrıca taleplere hızlı cevap veremeyen ve pahalı olan doğal boya yerine Avrupa’da imal edilen sentetik boyaların kullanımı söz konusu olmuştur. Osmanlı Saray Halıları da el eğirmesi ipler ve çok kıymetli olan doğal boyalarla renklendirilmekteyken, birtakım önlemler alınmasına rağmen Geç Dönem Osmanlı Saray Halılarının bir kısmında sentetik boyarmaddeler kullanılır olmuştur.⁴³

1890’lı yıllara kadar, halıcılık, desen ve malzeme bakımından büyük ölçüde geleneksel üslupta seyrederken⁴⁴, artık batı zevkine göre hazırlanmış halı resimlerinin dokunması talep edilmiştir. Bu durum, özgün el dokumacılığının dokuyucunun düğüm atmak dışında başka bir katkısının olmadığı, bir halı endüstrisine dönüşmesine sebebiyet vermiştir. İngiliz Halı Kumpanyasının olumsuz etkileri, batılılaşma eğilimiyle birlikte değişen tercihler, sentetik boyanın kullanılmaya başlanması, fabrikasyon ip eğirme

³⁷ Anonim, *El Sanatları Teknolojisi; Gördes Halı Desenleri*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2010. s.3.

³⁸ Harun Ürer, *Yabancı Şirketlerin Batı Anadolu Bölgesi’ndeki Halıcılık Faaliyetleri ve Bunun geleneksel Türk Halı Sanatına Etkileri*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir, 2002, s.87.

³⁹ Elvan Anmaç, “İngiliz Sermayesinin Batı Anadolu Halıcılığına Etkisi ve Şark Halı Kumpanyası”, *Kamu ve Özel Kuruluşlarla Orta Öğretimde, Üniversitelerde El Sanatlarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri*, İzmir, 1992, s.10; “Pamuk ipliği halıya belli bir sertlik kazandırarak halının daha sağlam olduğu imajını yaratmakta ve maliyeti düşürmekteydi. Ancak yüksek fiyatlara satılan iyi kalite halılarda el eğirmesi iplik kullanılmaya devam edilmiştir. İngilizlerin hammadde ve boyamada meydana getirdiği olumsuzluklar, hızlı ve düşük maliyetli üretim hedefi geleneksel karakterdeki halılarımızda kalite düşüklüğüne neden olmuştur.”

⁴⁰ Halil İnalçık, a.g.e., s. 36.

⁴¹ Halil İnalçık, a.g.e., s. 37.

⁴² Elvan Anmaç, a.g.m., s.7

⁴³ Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, *Düğümün Son Halkası; Osmanlı Sarayı Halıları*, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2007, s.72.

⁴⁴ Harun Ürer, a.g.t., s.87.

sistemleri ve değişen malzemeden kaynaklı sebepler Geç Dönem Osmanlı Halılarını olumsuz etkileyen unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum Türk halı sanatı içinde kimi örneklerde yozlaşmalara, gelenekten kopma ve eklektik bir üslupla kimliksizleşmeye kapı aralamıştır.⁴⁵ Bütün bunlara karşın, I. Dünya Savaşı'na kadar Osmanlı Devleti, dünya halı ticaretinin merkezi ve transit pazarı pozisyonunu korumuştur.⁴⁶

Türk Halı Sanatı içerisindeki önemli gelişmelerden biri de XIX. yüzyılda Osmanlı Sarayı bünyesinde bir dokuma fabrikası kurulmasıdır. 1843'te Sultan Abdülmecid tarafından kurulan Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'na, 1891'de Sultan Abdülhamid döneminde yüz kadar halı tezghının eklenmesiyle Klasik Dönem Osmanlı saray üslubundaki halıların yeniden yapılabilmesi için önemli bir atılımda bulunulmuştur.⁴⁷ Hereke Halı Fabrikası bu yönde profesyonel bir Şekilde üretime başlamıştır. Böylece Osmanlı Saray Halılarının slubu, Türk düğüm tekniği ile yeniden canlandırılmıştır. Batı menşeili halıların satın alınması, yabancı ressamalara halı deseni çizdirilmesi gibi yollarla barok ve rokoko tarza sahip halı üretimi söz konusu olsa da Hereke Fabrikası, genel olarak Osmanlı Saray Halısı Őemasına uygun halıları dokuyarak günümüze kadar gelmesini sağlamıştır.

⁴⁵ Detaylı bilgi için bk: Harun rer, a.g.t., s.68-71.

⁴⁶ Ferenc Batri, a.g.e., s.10; Halı ticaretinin gzerghında olan ülkelerin başında Macaristan gelmektedir. Türk halılarına olan ilgi ve talep sonucu, müzelerinde özellikle 17.yüzyıl Türk halı sanatına ait Türk ve İşlam Eserleri Müzesi ile yarışacak düzeyde örnek taşımaktadır.

⁴⁷ Anonim, *El Sanatları Teknolojisi; Osmanlı Saray Halısı Desenleri*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2012, s.6.

3.HEREKE FABRİKA-İ HÜMÂYÛNU

Üretimin nitelik değiştirdiği bir dönem olan 19. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin de son dönemine tekabül etmektedir. Sanayileşmeyle zenginleşen toplumlar, buna bağlı olarak değişen talepler ve seri üretim, ülkeler arası ticari dengeleri ve üretim anlayışını derinden etkilemiştir. 19.yüzyılda sanayileşmeyi bir kalkınma olarak görüp ilke edinen devlet, daha ziyade askeri ihtiyaçları karşılamak üzere birçok konuda fabrika üretimine öncülük etmiştir.⁴⁸ Devlet, yükselen taleplerin, dokumalarda karşılığını bulması için tekstil ürünlerinin de fabrikasyon üretimine önem vermiştir. Türk dokumalarına beslenen ilginin karşılanması, üretimin artırılması için malzeme ve teknik konusunda girişimlerde bulunulmuştur. Avrupa'dan Hereke Fabrikasına dokuma malzemesi olarak, yün iplik, kenevir, pamuk, ipek gibi ham madde ve boyar madde ile makine parçaları getirilmiştir.⁴⁹ Bu manada Hereke Fabrikasının kuruluşu, dönemin ihtiyaçları çerçevesinde düşünüldüğünde önemli bir boşluğu doldurduğu görülmektedir.

1843⁵⁰ yılında Ohannes ve Bagos Dadyan Biraderler, Sultan Abdülmecid (Salt. 1839- 1861)⁵¹ döneminde İzmit bölgesinde Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nun temellerini atmıştır.⁵² İki yıl içinde devletleştirilerek ferağ olunan fabrikada canfes tezgâhlarda kumaş, fes gibi dokumalar yapılmıştır. 1891'li yıllara gelindiğinde ise 100 adet yeni halı dokuma tezgâhı ile halı konusunda yapılan yatırımlar artmıştır. 19.yüzyılda Batılılaşma hareketlerinin etkisi olduğu bu dönemde var olan Hereke Fabrikası, halılarında, Osmanlı Saray Halısı geleneğini devam ettiren çalışmalar yapmıştır. Batı etkisinde gelişen halılar da dokunmuş olmakla beraber⁵³ Hereke halıları ağırlıklı olarak Osmanlı Saray Halılarının klasik tasarım sitiline uygun halılardır. Sultan II. Abdülhamid, Hereke Fabrikasındaki halı dokumacılığını, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden getirttiği ustalarla temellendirmiştir⁵⁴. Bu sebeple çeşitli yörelerin desen karakterleri eserler üzerinde izlenebilmektedir. Bu halılarda genellikle, geometrik ve köşeli desenler, büyük motifler ve mihrap kompozisyonları kullanıldığı görülmektedir. Yine ilk dönem desenlerinde tamamen Türk

⁴⁸ Mustafa Kurt- Kemalettin Kuzucu- Baki Çakır- Kemal Demir, "19. Yüzyılda Osmanlı Sanayileşmesi Sürecinde Kurulan Devlet Fabrikaları: Bir Envanter Çalışması", *OTAM Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Ankara, 2016, s. 245-277.

⁴⁹ Şaziment Algan Korkmaz- Özgür Algan, a.g.m., s.20.

⁵⁰ Sibel Sevi, Hereke 'de *İpek Halı Dokumacılığı ve Bugünkü Durumu*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2010, s.93.

⁵¹ Yılmaz Öztuna, *Osmanlı Padişahlarının Hayat Hikâyeleri*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1988, s.435.

⁵² Hereke Fabrika-i Hümâyûnu Kuruluşu Hakkında Detaylı Bilgi İçin Bkz. Abdülkadir Buluş, *Osmanlı Tekstil Sanayii Hereke Fabrikası*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2000, s.115.

⁵³ Şaziment Algan Korkmaz- Özgür Algan, a.g.m., s.8.

⁵⁴ Anonim, *El Sanatları Teknolojisi; Hereke Halısı Desenleri*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2010, s.3

halıcılığına özgü, natüralist çiçekler ve yapraklar kullanılmış olup, içinde hayvan figürleri pek yer almamaktadır. Anadolu motiflerinin ortak bir potada değerlendirilmesi ve Gördesli ustaların, ağırlıklı olarak kendi yörelerinin motif, renk ve kompozisyon düzenlemelerini yansıtmaları, bu sitilin ağırlık kazanmasına ve dolayısıyla Saray’da Gördes tipi denilebilecek halıların oluşmasına sebep olmuştur⁵⁵. 1891 yılında başlanan Gördeskâri halıların üretimi, 1911’e kadar devam etmiştir⁵⁶. İlk dokunan Gördeskâri tipindeki halılar teknik olarak daha kalın yünle dokunması dolayısıyla kaba kalitededir.⁵⁷ İlmenin yanı sıra atkı ve çözüde de yün kullanılmaktadır. Zeminde ağırlıklı olarak kırmızı ve krem renklerine yer verilmiştir. Esas zemin ile köşe ve göbek zemini, birbirine kontrasttır.⁵⁸ Boyar madde olarak başlangıçta el eğirmesi ipliğe doğal boyalar kullanılmış olup, sonrasında sentetik boyaya geçilmiştir. Bu sebeple Hereke Fabrikası halılarının birçoğu sentetik boyarmadde ile renklendirilmiştir.⁵⁹ Gördeskâri halıların fiziksel olarak bir diğer özelliği de buldukları oda ve salonları kaplayacak şekilde dokunmalarıdır. Saray salon ve odaları ise çok geniş alana sahip olmasından ötürü fevkalade büyük ölçüde yekpare halılar ortaya çıkmıştır.⁶⁰ 468 m² alanı ile Yıldız Şale Köşkü Tören Salonunda bulunan halı bunun en iyi örneğidir. Saray, köşk ve kasırların tamamı incelendiğinde bu bakımdan en ilgi çeken ölçülere sahip ikinci halı ise yaklaşık 134 m² alanıyla, Beylerbeyi Sarayı Mavi Salon’da teşhir edilen, 51/16 envanter numaralı eserdir.⁶¹

Diğer yandan, Osmanlı saray halılarının genelinde İran düğümü kullanıldığı kaynaklarda yer almakla beraber, Hereke halı ve seccadelerinin büyük bölümünde Türk düğümü kullanılmıştır.⁶² “Gördes Düğümü” olarak da bilinen, ananevi bir şekilde nesilden nesle aktararak getirdiğimiz, simetrik bir ilme çeşidi olan bu “çift düğümün, Anadolu’dan özellikle de Gördes’ten gelen ustalarla, Saray halılarında hak ettiği yeri aldığı düşünülmektedir.

Hereke Fabrikasında yapılan üretimlerde, genel olarak halının teşrifatında kullanılacak olan odanın dekoru gözetilmiş ve uyumlu olacak renk ve kompozisyonlar tasarlanmıştır. Örneğin Dolmabahçe Sarayı’nın dekoratif öğelerine uygun motifler, saray

⁵⁵Deniz Tufan, “Hereke Halılarında Kullanılan Üslup ve Simgeler”, *Kocaeli Üniversitesi 1. Hereke Halı Kongresi Sempozyum Bildirileri*, Kocaeli, 2005, s.47.

⁵⁶ Deniz Tufan, a.g.m., s.47.

⁵⁷ Beylerbeyi Sarayı’nda teşhir edilen halıların %60’ı da kaba kaliteli olmakla bu durumu desteklemektedir. Bu tablonun sebebi olarak Gördeskâri halıların boyut özelliği ve hareketli rekabet ortamının getirdiği koşullar olarak düşünülmektedir.

⁵⁸ Deniz Tufan, a.g.m., s.47.

⁵⁹ Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, a.g.e., s. 72

⁶⁰ Şaziment Algan Korkmaz- Özgür Algan, a.g.m., s.21.

⁶¹ Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, a.g.e., s. 72.

⁶² Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, a.g.e., s. 70.

ressamı Mösyö Emin Maise tarafından tasarlanmıştır.⁶³ Benzer durum Beylerbeyi Sarayı için de geçerlidir. Halatlı Oda olarak bilinen 14 numaralı odada ve denizcilik teması üzerine yapılmış mobilyalarla uyumlu bir halı tasarımı uygulanmıştır. Hereke Fabrikası üretimi olan dokumalarda, yapı-mobilya-dekor arasında kurulmaya çalışılan uyum dikkat çekmektedir. Bu ilişkinin yanı sıra hükümdarların bizzat tercihleri ve taltifleri de tasarımları oldukça etkilemiştir.⁶⁴

Hereke Fabrikasında 1891-1911 yılları arası ilk dönem dokumaları diyebileceğimiz Gördeskâri halıların en yaygın kompozisyon planı, 16. ve 17. yüzyıl Uşak tipi dokumalardaki gibidir. Merkezinde bir madalyonun, köşelerde ise, çeyrek madalyonların yer almasıyla oluşmaktadır. ¼ simetrik olan zemin desenini bordür ve kenarsuları çevrelemektedir. Madalyonların içinde, natüralist üslupta dallar, sivilize hatayı, penç ve rumi den oluşan kompozisyonlar tercih edilmiştir.⁶⁵ Beylerbeyi Sarayı'nda teşhir edilen halıların %57'si de bu kompozisyon planındadır. Bu durumu Sultan II. Abdülhamid'in Anadolu'dan getirdiği ustaları ortak potada birleştirerek, milli bir estetik anlayış hedefiyle, bilinçli olarak temelini attığı adımlar sayesinde olduğunu düşündürmektedir. Madalyonlu halılarda zemini dolu olan grupta da yine kıvrım dallar, Türk stili natüralist çiçeklerle birleşerek tasarımda yeni bir yaklaşım oluşturmuştur. İran halılarının zemin dolgusu olarak kullanılan kıvrım dal sistemi Osmanlı Saray Halılarında esas motif olarak kullanılmış ve çiçeklerle zenginleştirmiştir.⁶⁶ Bu planda zemin dolgusu olarak tasarlanan desen, kendi başına bütünlüğünü koruyan bir ağ şeklinde zeminin tamamını sarmaktadır. Kendi başına bir desen bütünlüğü olan zeminin üzerinde, madalyon motifi, sonradan eklenmiş gibi kalmaktadır. Sanki madalyon kaldırılrsa, eser, estetik görünüşünden hiçbir şey kaybetmez. Hereke Fabrikasında üretilen halılarda, Uşak tipi madalyonlu halıların en güzel örnekleri dokunmuştur. Hereke Fabrikasında madalyonlu halılar başta olmak üzere halı ve seccadelerinin büyük bir kısmında en ve boydan raportlu, 1/4 simetrik düzen kullanılmıştır. Zemini boydan raportlu olan ½

⁶³ Nilgün Çağlar, "Hereke ve Isparta El Dokuma Halıların Farklılaşmaları", *Kocaeli Üniversitesi 1. Hereke Halı Kongresi Sempozyum Bildirileri*, Kocaeli, 2005, s.55.

⁶⁴Tahsin Paşa, *Yıldız Hatıraları; Sultan Abdülhamid*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1990, s.213. (Tahsin Paşa Hereke Fabrikasından bahsederken şöyle ifade etmektedir; "Hereke Fabrikası Sultan Hamid'in iltizam ve himaye ettiği müesseselerdendi. Burada cidden çok nefis ve kıymetli halılar imal olunurdu. Hünkâr bazen bu halıların modellerini kendisi tertip ettirir ve imalat safahatını muntazaman takip ederdi. Bu fabrikanın müdürü Akif Bey çok çalışkan bir zat idi; Hereke Fabrikası'nın faaliyeti ve muvaffakiyeti müdür Akif Bey'in himmetine çok medyundur. Fabrikanın faaliyetini Sultan Hamid'in alaka-i mahsusa ile takip ettiği malum bulunduğundan müdür Akif Bey'in teşviki ile fabrikada çalışan kızlardan Mediha ve Agavni hanımlar Bursa'nın manzarasını gösterir bir ipek seccade yapmışlar ve bunu bir yevm-i mahsusta Hünkâr'a takdim ettirmişlerdi. Sultan Hamid bundan çok mahzuz oldu ve seccadeyi işleyen o iki hanıma sanayii madalyası taltif etti."

⁶⁵ Deniz Tufan, a.g.m., s.47.

⁶⁶ Deniz Tufan, a.g.m., s.47.

simetrik desenli tasarımlar da mevcuttur. Eserin çözgü yönünde tarak, zikzak ve bunun gibi çizgisel motiflerle bölünerek, aralarında bitkisel kaynaklı desenlerin yer aldığı “suyolu kompozisyonuna sahip halılar”⁶⁷ da vardır ki, bu tasarım grubu, ön planda olmayan mekânlar için oldukça tercih edildiği görülmektedir.⁶⁸ Mihrap nişinin iki boyutlu olarak ele alındığı mihrap formlu seccadeler bir diğer tasarım grubudur. Topkapı Seccadeleri olarak da tabir edilen⁶⁹ bu halı grubu, 17. yüzyılda artış göstermiş olup 19. yüzyıla kadar varlığını devam ettirmiştir. Halının zemininin bütününde oluşturulmuş bir kompozisyonun yer aldığı yekpare desenli halı uygulamaları da mevcut olup, genellikle duvar halısı olarak kullanılmaktadır. Bir birim desenin yan yana ve üst üste raporlanması sureti ile elde edilen, birim desenli halılar ve geometrik desenli halılar, Hereke halı ve seccade kompozisyonundaki diğer tasarım türleridir.⁷⁰ Bu bağlamda Hereke halılarının desen ve kompozisyon özellikleri incelendiğinde 16. yüzyıl saray halılarının süsleme geleneğinin özenle yaşatıldığı görülmektedir.⁷¹

Osmanlı Saray Halıcılığında nebati motifler, önemli birer unsur olmuşlardır. Çiçek ve yaprak biçimlerinin onlarca çeşidinin üç türlü kullanılışı yaygındır. Stilize edilmiş, yarı stilize edilmiş ve natüralist üslup şeklinde sınıflandırılmaktadır. Her üç motif grubu da Osmanlı Saray Halılarında en güzel renk ve formlarıyla kullanılarak karakteristikleşmiştir. Stilize edilmiş motifler arasında bitkisel kaynaklı hatayi ve penç kompozisyonu, Türk sanatı içinde önemli bir grup oluşturmaktadır. Stilizasyonda prensip olarak çiçeğin kesiti alınmaktadır bu sebeple, hatailerin hemen hepsinde görülen simetri önemli bir çizim kuralıdır. Tabiattakilere yakın türleri belli çiçeklerden oluşan hatayi motifleri 16. yüzyılın ikinci yarısından sonra ortaya çıkarlar. Bunlar lale, karanfil, gül, sümbül, menekşe, nergis gibi bahçe çiçekleridir.⁷² Hançer yapraklarla, hatayi üslubunun daha geliştirilmiş olan Osmanlı ekolünde “Saz Üslubu veya Saz Yolu Üslubu”⁷³ diye adlandırılan bu desen tasarımı, 1556’ya kadar Cemaat-ı Nakkaşân’ın başında bulunan Şah Kulu ile en olgun seviyesine erişmiş olup, Osmanlı Saray Halılarında da etkisini uzun yıllar göstermiştir. Bununla beraber, Anadolu Selçukluların üsluplaştırdığı filiz, yaprak ve

⁶⁷ Bu gruptaki halılar raportun en ve boydan ulama yapmak suretiyle katlanarak çoğaltılabildiği, dolayısıyla istenilen ölçülerde rahatlıkla dokunabilen bir yapıda olduğu için, tamamı halı olması istenen mekânlar için biçilmiş kaftan olmuştur. Beylerbeyi Sarayı’nda da altı tane oda bu tasarım stiliyle tefris edilmiştir.

⁶⁸ Şaziment Algan Korkmaz- Özgür Algan, a.g.m., s.23.

⁶⁹ Nilgün Çağlar, a.g.m.,s55.

⁷⁰ Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, a.g.e., s 70.

⁷¹ Deniz Tufan, a.g.m., s.47.

⁷² Tahsin Canbulat- Şaziment Korkmaz, “Hereke Fabrikasında Dokunan Kumaşlar ve Günümüzdeki Durumu”, *Kocaeli Üniversitesi 1. Hereke Halı Kongresi Sempozyum Bildirileri*, Kocaeli, 2005, s.31.

⁷³ Anonim, *El Sanatları Teknolojisi; Hereke Halısı Desenleri*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2010, s.3.

hayvan motiflerinden stilize edilmiş, dolaşık bir süsleme biçimi olan, rumi motifi de hatalı kompozisyonlarla beraber kullanılmıştır. Farsça 'da beş anlamına gelen “penç” kelimesi, bir çiçeğin kuşbakışı açıdan stilize dilmiş haline verilen motif adıdır. Bazı penç tasarımları, yarı stilize edilmiş gruba örnek verilebilmektedir.⁷⁴

Tüm plan tipleri dikkate alındığında Hereke halılarının, desen tasarımında, her ne kadar farklı sanat çevrelerinin biçimleri denenmiş olsa da 16. yüzyılda iyice şekillenmiş olan Osmanlı Saray Halıları geleneğinin sürdürüldüğü görülmektedir.⁷⁵ Başta yapılan kaba dokumalardan sonra ince halılar hedeflenmiş ve yün havlı halıların atkı ve çözgüleri pamuktan imal edilmeye başlanmıştır.⁷⁶

Hereke Halılarında, santimetrekarede ortalama yüz düğüm bulunmaktadır. Bununla beraber santimetreka de dört yüzü geçen oldukça ince uygulamalara da ulaşılmıştır.⁷⁷ Atkı çözgü ve ilmelerde tamamen ipek ipliğın kullanıldığı örnekler mevcuttur. İlmelerde ipek ve yün ipliğın birlikte kullanıldığı örnekler olduğu gibi; altın ve gümüş ipliğın kullanıldığı halı ve seccadeler de vardır.⁷⁸ 19. yüzyılda malzemeler konusunda, iplerle beraber boyar maddeler de değişime uğramıştır. 19.yüzyılda sanayileşmenin ve İngiliz halı tüccarlarının etkisiyle, doğal boyaların yanı sıra sentetik boyaların da kullanıldığı görülmektedir. Koleksiyonda yer alan Hereke halı ve seccadelerinin büyük bölümünde sentetik, bir kısmında doğal, bir kısmında ise her iki boya çeşidinin de uygulandığı ipler kullanılmıştır.⁷⁹

Hereke Halısı en başından bu yana motiflerin olgunluğu, desen ve kompozisyon bütünlüğü, renk ilişkileri ile dikkatleri üzerine çekmiştir. Bu şekilde kendisine has bir üslup oluşturmuş, bulunduğu döneminin estetik anlayışını sunarak, günümüzün zevk dünyasına da hitap edecek düzeyde klasikleşmiştir. Kendi dönemine hitap ettiği gibi günümüz zevk dünyasında da hala beğenilen ve klasikleşen tasarımlara sahip Hereke halıları, aynı zamanda bizimle aynı kültür paydasında olmayan farklı beğeni dünyalarını da etkilemiştir. Öyle ki döneminde İspanya’da, günümüzde Çin’de taklitleri dokunmuş olup, halı ihracatında da en çok tercih edilen bir grup olmuştur. Bunun yanında batılı

⁷⁴ Tahsin Canbulat- Şaziment Korkmaz, a.g.m. s.2; “Nakkaş Kara Memi sayesinde, kendisinden sonraki dönemlere de sirayet edecek şekilde, natüralist üslupta güzel örnekler verilmiştir. Sanat eserlerindeki bitkisel öğelerin varlığı, özellikle de natüralist üslupta olup, “Türk Çiçekleri” adıyla özdeşleşen lale, karanfil, gül gibi gerçeğe yakın çiçek dekoru, Türk insanının doğa ve çiçek sevgisi olarak yorumlanmaktadır.”

⁷⁵ Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, a.g.e. s 70

⁷⁶ Nilgün Çağlar, a.g.m., s.55.

⁷⁷ Anonim, *El Sanatları Teknolojisi; Hereke Halısı Desenleri*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2010, s.3.

⁷⁸ Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, a.g.e., s 70

⁷⁹ Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, a.g.e., s 72.

anlamda üslupları da kendisine göre yorumlayarak Türk rokoku ve barok tarzda özgün yapıtlar ortaya koymuştur.

Hereke Fabrika-i Hümâyûnu Sultan Abdülmecid'e devredildiği 1845 yılından itibaren dokuma alanında ödüller⁸⁰ olarak ilerlemiştir. 1912 yılına gelindiğinde ise Balkan ve Birinci Dünya Harbi gibi askeri ve siyasi anlamda oluşan kaotik durum Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'nu da etkilemiştir. Hereke Fabrikasındaki halı üretimi durağan bir hal almıştır. 1923'de Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile Sanayii ve Maadin Bankası'na devredilmiş ve 1932 yılında geçirdiği yangından sonra onarılarak yeniden faaliyete geçmiştir. Tezgâh sayısının 107'ye yükseltildiği ve bu tamirat sırasında fabrikadaki yıkama, boyama ve terbiye dairelerinin modern bir sisteme kavuşturulduğu bilinmektedir.⁸¹ Bu vesileyle özellikle 1943'den sonra, Hereke halıcılığında tekrar bir canlanma görülmektedir. Önceleri Gördes, Demirci gibi bölgelerin halıları dokunurken daha sonra Bergama ve Osmanlı Saray Halısı üslubundaki örnekler tekrar üretilmeye başlanmıştır.⁸² 1938 yılında Sanayi Ofisi'ne hemen ardından da Sümerbank'a bağlanan⁸³ Hereke Fabrikası Başbakanlık Özelleştirme Kurulu'nun 14.06.1995 tarih ve 95/45 sayılı kararı ile Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na devredilmiştir. Günümüzde hala müze-fabrika statüsünü taşıyarak çalışan fabrika, Milli Sarayların tefrişi için üretim yapmaktadır. Hereke halıları aynı özgün tasarım ve dönemin teknikleriyle günümüzde de Osmanlı Saray Halısı geleneğini yaşatmaya devam etmektedir.

⁸⁰ Mehmet Kenan Kaya- Yaşar Yılmaz- Sara Boynak- Vahide Gezgör, *Milli Saraylar Koleksiyonu'nda Hereke Dokumaları ve Halıları*, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 1999, s.18; Fatma Yaşar Yılmaz, *Hereke Jakarlı Dokumaları ve Milli Saraylar Mobilyasında Kullanımı* Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı Batı Sanatı ve Çağdaş Sanat Programı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1998; "Hereke Fabrika-i Hümâyûnunu 1855 Yılında Paris Uluslararası Sergisinde kurdela ve Şeritler İçin Mansiyon, 1862 Londra II. Uluslararası Sergisinde Madalya olarak, 1892 Yılında Viyana, 1894 Lyon, 1910 Brüksel, 1911 Torino'da büyük ödüllere layık görülmüştür. Bunlarla beraber 1911 Yılında Bursa Sergisi Gümüş Madalya, 1911 Yılında İzmir Sergisi Gümüş Madalya, 1923 Yılında Bursa Sergisi Gümüş Madalya, 1927 Yılında İzmir Sergisi Gümüş Madalya, 1927 Yılında İstanbul Sergisi Sarı Madalya, 1929 Yılında İstanbul Sergisi Sarı Madalya, 1930 Yılında İstanbul Sergisi Sarı Madalya, 1931 Yılında İstanbul Sergisi Sarı Madalya, 1962 Yılında Londra Sergisi Bronz Madalya, 1973 Yılında Viyana Sergisi Bronz Madalya almıştır."

⁸¹ Mehmet Kenan Kaya- Yaşar Yılmaz- Sara Boynak- Vahide Gezgör, a.g.e. s.20.

⁸² Anonim, *El Sanatları Teknolojisi; Hereke Halısı Desenleri*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2010, s.4.

⁸³ Önder Küçükerman, *Anadolu'nun Geleneksel Halı ve Dokuma Sanatı İçinde Hereke Fabrikası "...Saray'dan Hereke'ye Giden Yol..."*, Sümerbank Genel Müdürlüğü, İstanbul, 1987, s. 58.

4.BEYLERBEYİ SARAYI'NDA TEŞHİR EDİLEN HALILAR

Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul, 18. ve 19 yüzyılda silüetinde büyük değişimlere kapı aralamıştır. Özellikle saray ve çevresinin, askeri yenilgilerle oluşan geri kalmışlık hissi ve Rönesans sonrasında Avrupa'nın geldiği noktaya bir özenti kendini göstermeye başlamıştır. Batı menşeli desenlere sahip kumaşların talep görmesi ve bu sebeple barok ve rokoko üslubu hâkim olarak döşenmiş ortamların sağlanması; Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın özellikle Paris ve Viyana'dan getirttiği⁸⁴ projelerden esinlenerek İstanbul için yeni tasarım arayışında olması, bir bütün olarak gelişen batılılaşma⁸⁵ eğilimini gözler önüne sermektedir. Beylerbeyi Sarayı Lale Devrinin ardından 1865⁸⁶ yılında böyle bir ortam üzerine Sultan Abdülaziz tarafından yapımı tamamlanmıştır.⁸⁷ Beylerbeyi Sarayı, 19. yüzyıl mimarlığı içerisinde yapılmış bir sahil sarayıdır. Eyvanlı merkezi sofa modeline dayanan bir plana sahiptir. Üç farklı işlevsel bölüme fiziksel ortam sunmaktadır. Bunlar Mabeyn-i Hümayûn, Zülvecheyn ve Harem Dairesidir. Bütün birimlerde merkezi holün birer kenarı anıtsal merdivenlere açılmaktadır.⁸⁸ Mabeyn ve Harem bölümlerini alt katta havuzlu bir salon birbirinden ayırmaktadır. Saray mermer ve Bakırköy'den getirilen küfeki taşından yapılmıştır. 6 Büyük salon ve 24 odası vardır.

Saha çalışması süresince, Beylerbeyi Sarayı'nda, yirmi bir odada tefriş edilen, toplam yirmi sekiz halının envanter sayımı gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma kapsamında, her bir eserin, bulunduğu mekân bilgisi Tablo 3'te gösterilmiştir. Bununla beraber, arşiv kayıtlarına⁸⁹ göre halıların buldukları yer bilgisi de yine aynı tabloda sunularak mukayese etme kolaylığı sağlanmıştır. Halı Seksiyonunun Arşivinde yer alan Milli Saraylar Bilgi Giriş Formları, bir kısmı tarihsiz olmakla beraber, 1995 yılına ait sayımların belgeleridir. Bu kayıtlara göre, otuz üç odada toplam otuz adet (bir tanesi

⁸⁴ Umut Akyüz, Beylerbeyi Sarayı 19.Yüzyıl Osmanlı Sarayları İçindeki Yeri ve Değerlendirilmesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık tarihi ve Kuramı Bilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007, s. 4.

⁸⁵ Umut Akyüz, a.g.t., s.4; 18. Yüzyıl başından itibaren Avrupa'dan özellikle de Fransa'dan etkilenen Osmanlı Devleti'nin siyasi, ekonomik, askeri ve mimari alanda batıdan örnek aldıklarını kendi geleneği ile birleştirerek uygulamaya başlaması ile 18. ve 19. yüzyılda görülen değişimlere genel olarak Batılılaşma veya Batılaşma denmektedir.

⁸⁶ Haluk Y. Şehsuvaroğlu, *İstanbul Sarayları*, Ed. Fahrettin Gün, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2011, s.87.

⁸⁷ Beylerbeyi Sarayı'nın yapımı ile ilgili detaylı bilgi için bkz.: Cengiz, Göncü, *Beylerbeyi Sarayı*, Haz.: İlon Baytar, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2013. Ayrıca sarayın keşf-i evvel defteri hakkında detaylı döküm için bkz.: Selman, Can- Pınar Şahin, "Beylerbeyi Sarayı Keşf-i Evvel Defteri", *Restorasyon Yıllığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları*, S.14, 2017, İstanbul.

⁸⁸ Sedat Hakkı Eldem, *Türk Evi Plan Tipleri*, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, 1978, s.205.

⁸⁹ Beylerbeyi Sarayı halılarına ait "Bilgi Giriş Formları" T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik ve Tanıtım Başkanlığı Halı Seksiyonu Arşivinden temin edilmiştir.

goblen olmak üzere) dokuma bilgisi yer almaktadır. Bu tabloya bakıldığında 4/165, 4/328 ve 52/557 envanter numaralı eserlerin teşhirden kaldırıldığı görülmektedir. Yine Milli Saraylar Bilgi Giriş Formuna göre 1. Odada, 17. salonda ve 30. odada bulunan, 3/820, 3/469 ve 3/907 envanter numaralı eserler sırasıyla 27. 23. ve 10. odalara taşınmıştır. Diğer yandan Bilgi Giriş Formlarında yer almayan ve muhtemelen 1995 yılından sonra Beylerbeyi Sarayı'nda teşhire alınan iki halı tespit edilmiştir. Bunlardan birincisi 8 numaralı odada görülen 12/1704 envanter numaralı eser olup, ikincisi 28 numaralı odada belgelenen 4/369 envanter numaralı halıdır. Ayrıca 3/668 envanter numaralı goblen dokuma eser, 22 numaralı salonda bulunmakta olup, havlı dokuma olmadığı için tez kapsamı dışında tutulmuştur.

Milli Saraylar Bilgi Giriş Formlarında yer alan bütün bilgiler eserlerle beraber incelenmiştir. Bazı bilgiler verilirken formların kendisine ait bir kısaltma dili kullanılmıştır. Bu bilgiler Tablo 4'te bir araya getirilmiştir. Objeye durumu, künye durumu ve niteliği bu kısaltmalarla ifade edilirken halıların geliş şekline dair de bilgi vermektedir. Geliş şeklini ifade eden kısaltmalar arasında *B*, *BD* ve *SA* ifadeleri vardır. Milli Saraylar ayniyat biriminden edinilen bilgiye göre “BD” belli değil, “SA” satın alma anlamında kullanıldığı öğrenilmiş olup “B” hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu bağlamda eserlerin saraya geliş şekilleriyle ilgili daha kapsamlı bir araştırmaya gidilmiş ve Başbakanlık Osmanlı Arşiv kayıtları incelenmiştir. Beylerbeyi Sarayı'nda iki odanın tefrişatı için hazırlanan bir belgeye⁹⁰ ulaşılmıştır. Belgede, karar olarak, Beylerbeyi Sarayı'nda iki odayı donatmak üzere satın almak gerektiğinden iki adet halının bedeli olan yüz otuz liranın, Hazine-i Celile'de belirtilmeyen masraflar tertibinden ödenmesi hususu dile getirilmiştir. Fakat bu iki halıyla ilgili tanımlayıcı hiçbir detay bulunmadığından spesifik olarak tespiti mümkün olmamıştır.

Yine aynı tabloda niteliği başlığı altında “TD” tarihi demirbaş, “T” tarihi olarak kullanılmış olup “IT” hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır. Künye durumu ve objeye durumu sorgulamalarının da kısaltmaları hakkında bilgi edinilememiştir. İnceleme kapsamındaki eserlerden on yedi tanesi 2015 yılında restorasyon ve konservasyon görmüştür. İhale usulü ile yüklenici firma tarafından gerçekleştirilen restorasyonun eserler üzerindeki detayları katalogda paylaşılmıştır.

⁹⁰ Belge 1; “Tezkire-i mezkûrede der-miyân olunduğu vecih ile Beylerbeyi Sarayı'nda iki odaya tefriş idilmek üzere mübâya'ası muktezî iki 'aded halının bedeli bulunan yüz otuz liranın Hazine-i Celile masarif-i gayr-ı melhûza tertibinden tesviyesi husûsunun nezâret-i müşârun-ileyhâya tebliği tezekkür kılındı.”

Tablo 3. Sarayın tefrişinde kullanılan halıların buldukları mekân bilgileri

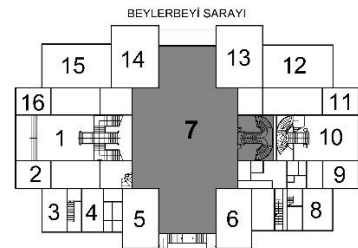
Oda Numaraları	Halı Seksiyonu Arşivindeki Bilgi Formlarına Göre Mekân Bilgisi	Saha Çalışması Süresince Tespit Edilen Mekân Bilgisi	Katalog Örnek Numarası
1	3/820	-	-
2	-	-	-
3	-	-	-
4	-	-	-
5	4/165	-	-
6	-	-	-
	4/205	4/205	1
		4/242	3
		4/241	4
	4/241	12/1704	5
9	4/246	4/246	6
10	-	3/907	7
11	-	-	-
12	4/266	4/266	8
13	4/272	4/272	9
14	4/283	4/283	10
15	4/290	4/290	11
16	4/293	4/293	12
	13/ 407	13/ 407	13
	3/672		
	3/469		
18	3/500	3/500	15
19	11/430	11/430	16
20	3/471	3/471	17
	3/575	3/575	18
	3/576	3/576	19
	3/668 (Goblen)	3/668 (Goblen)	
	51/16	51/16	20
	3/669	3/669	21
23	4/328	3/469	22
	3/722	3/722	23
	12/1705	12/1705	24
25	-	-	-
26	3/794	3/794	25
27	52/557	3/820	26
28	-	4/369	27
29	4/375	4/375	28
30	3/907	-	-

Tablo 4. Milli Saraylar Bilgi Giriş Formlarında yer alan muhtelif bilgiler

ENVANTER NO	OBJE DURUMU	KÜNYE DURUMU	NİTELİĞİ	GELİŞ ŞEKLİ
4/205	TM	E	TD	BD
4/342	TM	E	TD	BD
3/820	TM	E	T	B
4/165	TM	E	TD	BD
4/241	TM	E	TD	BD
4/242	T	E	TD	BD
4/246	TM	E	TD	BD
4/266	T	E	TD	BD
4/272	T	E	TD	BD
4/283	TM	E	TD	BD
4/290	TM	E	TD	BD
4/293	TM	E	TD	BD
10/ 407	T	E	T	BD
3/469	TM	E	T	BD
3/500	T	E	T	BD
11/ 430	T	E	T	BD
3/471	T	E	T	BD
3/576	TM	E	IT	BD
3/575	TM	E	T	BD
517 16	TM	E	T	BD
3/668	TM	E	T	BD
3/669	TM	E	T	BD
4/328	T	E	TD	BD
3/722	TM	E	T	BD
10/ 1705	T	E	TD	BD
3/759	T	E	T	BD
3/794	TM	E	IT	BD
52/ 557	TM	E	TD	BD
4/375	TM	E	TD	SA
3/907	TM	E	T	BD

5.KATALOG

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ	
ÖRNEK NUMARASI	1/Büyük taban halısı.
ENVANTER NUMARASI	4/ 205
ÇİZİM NUMARASI	1, 30.
FOTOĞRAF NUMARASI	1a, 1b, 1c.
HALININ DOKUNDUĞU YER	Hereke ⁹¹
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ⁹²
İNCELEME TARİHİ	06.02.2015- 07.12.2015
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme ve eskizle örnekleme yapılması.
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı Zemin kat, 7 Numaralı Salon. “Havuzlu Salon” ⁹³
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	¼ Simetrik hatai kompozisyonlu, kartuşlu yün halı.

⁹¹ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/205 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

⁹² Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/205 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

⁹³ Burcu Tözün, *Beylerbeyi Sarayı İç Mekân Dekorasyonu*, İstanbul Teknik Üniversitesi, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2002, s. 41.

TEKNİK VERİLER		
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı.	
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm	
İLME SIKLIĞI (dm ²)	24x24	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Mevcut değildir.	

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, yeşil, hardal sarısı, lacivert, açık mavi, pembe, krem
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	475 cm.
BOY	550 cm.
SAÇAK	Mevcut değildir.
TOPRAKÇALIK	Mevcut değildir.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	5mm.
ETLİK	4cm.
HAV YÜKSEKLİĞİ	5mm (Strese bağlı olarak 3mm).
KENAR SUYU SAYISI	8 adet

KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	3 cm, 6 cm, 16 cm, 3cm, 6 cm, 3 cm, 6 cm, 3cm.
BORDÜR SAYISI	1adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	50cm.
ALANI	26,125 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%30

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, ¼ raportlu, kartuşlu göbek tasarımına sahip bir halıdır (Çizim 30). Zeminde köşe olmaksızın homojen olarak yayılan bir kompozisyon hâkimdir. Merkezde yer alan madalyon bordürdeki kartuşlarla ortak karakterdedir. Madalyonda dört yönde hâkim bir rumî kompozisyonu ile grifleşen gonca hatai ve pençten oluşan bir tasarım mevcuttur. Dışını çevreleyen açık mavi zeminde ise yine gonca hatailer bir su şeklinde göbek deseninin formunu takip eder. Dikey aksta göbek kısmı her iki ucunda basık altıgen formunda yer alan kartuş ise açık mavi zemin üzerinde pembe dolgulu kırmızı konturlu rumî kompozisyonu ile doludur. Bu kartuşların ucunda yer alan elips form üzerine hatai ile sonlanan desenle birlikte, halının merkezinde yer alan göbek motifi tamamlamış olur. Dikey yönde her iki uçtaki hataiden çıkan iki dalın oluşturduğu desen ağı, bütün zemini kaplar. Çin bulutu motifiyle zenginleştirilmiş hatai hâkim kompozisyonda yeşil, kırmızı, sarı ve açık mavi renkleri kullanılmıştır. Sitalize motifleri birbirine bağlayan dallar tam oval değil, köşeli bir formla bağlanmıştır. Zeminin kenarsuyuna birleştiği noktalara denk gelen motifler yarım bırakılmıştır. Bu durum desene ‘devam ettiği’ izlenimi vermektedir. Geometrik ve bitkisel kaynaklı bir bezmeye sahip olan halı, çok renkli karakterde bir eserdir.

Kırmızı etlikten sonra krem ve hardal sarısından oluşan birbirine geçmiş iki üçgen dizisi ilk ince suyu oluşturur. Devamında krem zemin üzerinde kırmızı konturlu, ikişer yapraklı ½ simetrik bir çiçek motifi dizisi yer almaktadır. Bu iki suyu ince bordür takip eder. İnce bordürde kırmızı zemin üzerinde açık mavili, pembeli, sarmaşık planlı bir penç ve hatai kompozisyonu mevcuttur. İnce bordürden sonra, yukarıda bahsedilen iki ince su tekrar yer almaktadır. Bordürün kompozisyonu ise, içi ve dışı motif dolgulu kartuşlara sahip, ¼ simetrik planlı bir tasarımdır. Bordürde pembe zemin üzerine dikeyde üç, yatayda ise iki dikdörtgen, köşelerde ise kare kalıplı kartuşlar vardır. Dikdörtgen kalıplı kartuşların içinde, sekiz yapraklı bir pençten beslenen hatai kompozisyonu mevcuttur.

Lacivert zemin üzerine irili ufaklı penç ve gonca hatailer yer alırken, kırmızı renginde iki büyük hatai hâkim unsurdur. Köşelerde bulunan yeşil zeminli kare kalıplı kartuşlar ise merkezinde yine penç olan gonca hatailerle çevrelenmiştir. Yine bu kartuşların içinde hâkim olan motif, kırmızı pençlerdir. Bütün kartuşları ortadan birbirine bağlayan düğümlü ince bir şerit mevcuttur. Kartuşların aralarında kalan boşluk hatai motifleriyle doldurulmuştur. Bordürden sonra ise klasikleşmiş bir şekilde kendini gösteren, iki ince suyun ortasında daha kalınca bir kenarsuyundan müteşekkil çerçeve yer almaktadır. İki üçgen dizili su içinde yukarıda bahsedilen çiçekli kompozisyon aynı renklerle yer alarak zemine geçiş yapar. Esere çerçevelemiş bir görüntü veren kenarsuyu- bordür ikilisinin halıya oranı yaklaşık 2/5'dir.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser dikdörtgen formunda, kaba kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 57.600 düğüm taşımaktadır. 2015 yılında yıkanmış ve bakım-onarım görmüştür. İnceleme esnasında halının merkezinde, bir delik tespit edilmiştir. Üzerindeki mermer masanın yekpare ayağının stresine dayanamayarak yok olan bu bölgenin, 2015 yılında yapılan restorasyonla rekonstrüksiyonu tamamlanmıştır.

İlmesiz bölümde saçak kısmı yok olmuş, kenar örgüleri ise oldukça yıpranmıştır. Toprakçalık ve çiti bölümü orijinal değildir. Eser mevcut durumda genel bütünlüğünü koruyabilmiş vaziyettedir.

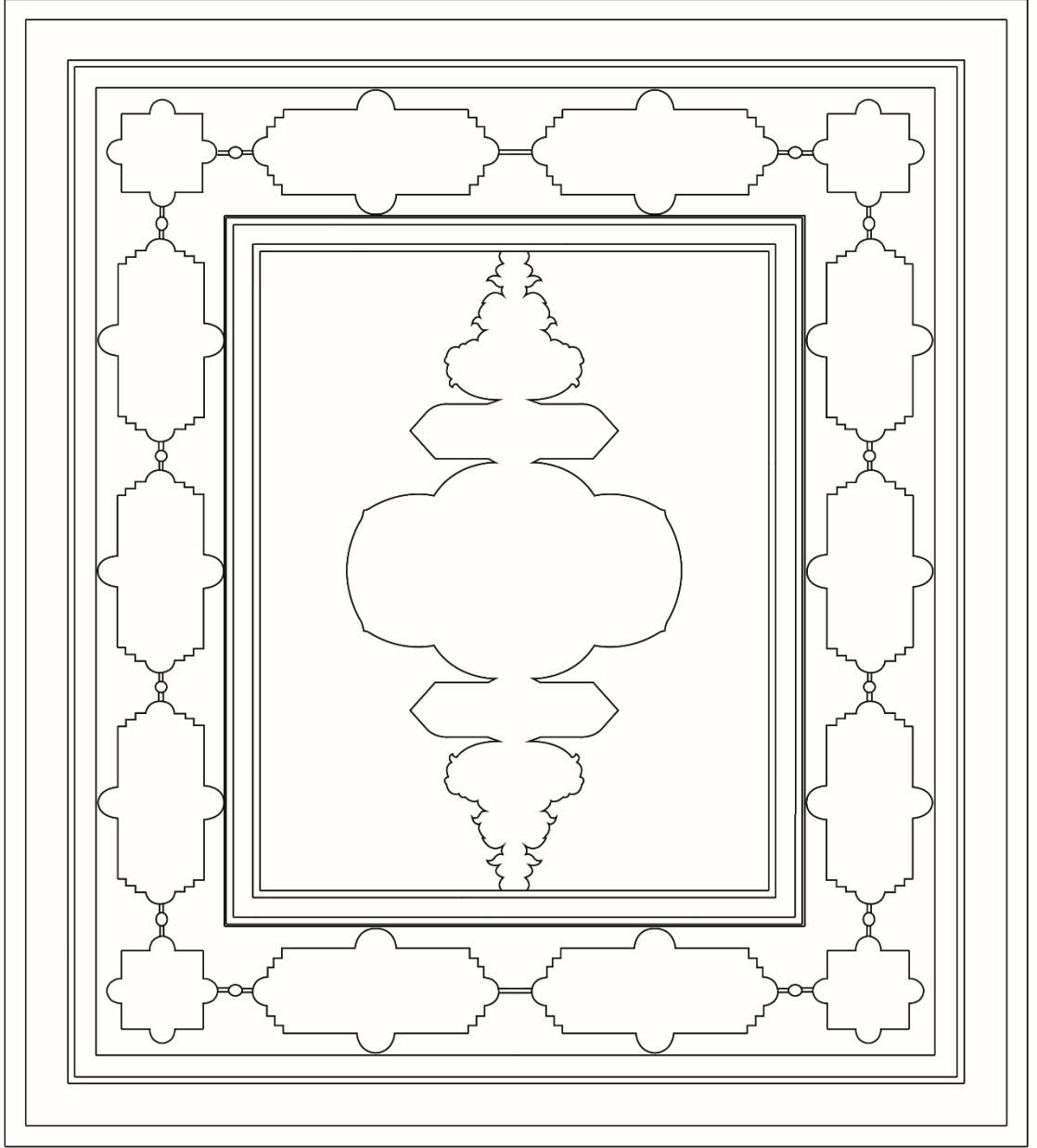
Fotoğraf 1a: Restorasyon öncesi eserin merkezinden detay 2015 (H. Zeynep Gülen).

Fotoğraf 1b: Restorasyon sonrası eserin zemini 2018 (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşivi).

Fotoğraf 1c: Eserin genel görünümü. (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşivi. Düzenleyen Hilal Zeynep Gülen, 2018).

Çizim 1: 4/ 205 Envanter numaralı örneğin şeması (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		
ÖRNEK NUMARASI	2/Taban halısı.	
ENVANTER NUMARASI	4/342	
ÇİZİM NUMARASI	2, 31	
FOTOĞRAF NUMARASI	2a, 2b, 2c.	
HALININ DOKUNDUĞU YER	-	
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ⁹⁴	
İNCELEME TARİHİ	02.05.2015 – 11.01.2016	
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme ve eskizle örnekleme yapılması.	
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.	
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı Zemin kat 7 Numaralı Salon	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	Kelebek motifli, suyolu kompozisyon planına sahip yün halı.	

TEKNİK VERİLER		
DOKUMA TÜRÜ	Taban halısı	
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm	
İLME SIKLIĞI (Dm)	36x20	

⁹⁴ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/342 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Düz düğümsüz şekilde.	
-------------------	-----------------------	---

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış yün.
ÇÖZGÜ	Boyanmamış yün.
İLME	Boyanmış yün.
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, sarı, krem, açık ve mavi
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	483 cm.
BOY	971 cm.
SAÇAK	14 cm.
TOPRAKÇALIK	2 cm.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	10 mm.
ETLİK	Mevcut değildir.
HAV YÜKSEKLİĞİ	8 mm (Strese bağlı olarak 5mm).
DESEN ŞERİDİ SAYISI	3 adet
DESEN ŞERİDİ ÖLÇÜLERİ	20 cm, 5 cm, 10 cm.
RAPORT ÖLÇÜSÜ	35cm.
ALANI	46,899 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%20

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, üç tane motifli şeritten oluşan raport desenin tekrarıyla yapılan bir dokumadır (Çizim 31). Üç şeridin de desenleri farklı olmakla beraber zemin rengi aynı

tonda kırmızıdır. Motiflerde kullanılan renler de ortaktır. Motif ve kontur rengi olarak sarı, krem ve açık mavinin kompozisyon üzerinde homojen bir şekilde dağılmış olması dengeli bir tablo oluşturmuştur. En geniş şerit, stilize edilmiş kelebek motifine benzeyen bezemenin aynalanarak sürdürüldüğü kompozisyonudur. Bu şeridin diğer iki şeride oranla neredeyse $\frac{1}{4}$ kadar daha geniş olması kelebek formunu halıda daha baskın unsur haline getirmiştir. İkinci şerit ve üçüncü şeritte farklı renklerde dönüşümlü olarak serpilmiş minik daireler mevcuttur. Desen şeritleri birbirinden sarı düz konturlarla ayrılmıştır. Soldan sağa doğru bu sıralamayla giden desen raportu, yanına kırmızı zemin üzerine kelebek motifi olan şeridin gelmesiyle devam etmektedir.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, dikdörtgen formunda kaba kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 40.000 düğüm taşımaktadır. Dikilerek eklenmiş iki parçadan oluşmaktadır. Belgelenen bazı bölgelerde yırtıklar görülmektedir.

İlmesiz bölümde saçaklar uzunlu kısals ve oldukça yıpranmış durumdadır. Çiti mevcut değildir. Yaklaşık 2 cm ölçüsünde bezayağı toprakçalık yıpranmış durumdadır. Kenar örgüsü ise yer yer yok olmuştur. Genel bütünlüğünü koruyan eserde renk solması mevcuttur.

Fotoğraf 2a: Eserin bulunduğu mekânda görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

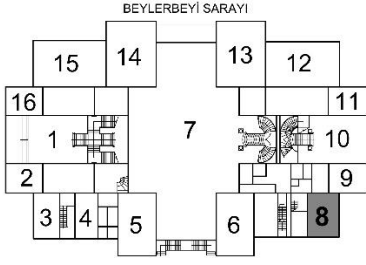

Fotoğraf 2b: Eserin kenar örgüsü ve kondisyonuna dair bir detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 2c: Eserin desen raportunu içeren bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 2: 4/ 342 Envanter numaralı örneğin şeması (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		
ÖRNEK NUMARASI	3/ Büyük taban halısı.	
ENVANTER NUMARASI	4/242	
ÇİZİM NUMARASI	3, 32.	
FOTOĞRAF NUMARASI	3a, 3b, 3c, 3d, 3e, 3f.	
HALININ DOKUNDUĞU YER	Hereke ⁹⁵	
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ⁹⁶	
İNCELEME TARİHİ	08.05.2015 – 11.01.2016	
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme ve eskizle örnekleme yapılması.	
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.	
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı,Zemin Kat, 8 Numaralı Oda. “II. Abdülhamid’in vefat ettiği oda.” ⁹⁷	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	¼ Simetrik köşe göbekli ipek halı.	

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı

⁹⁵ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/242 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

⁹⁶ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/242 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

⁹⁷ Haluk Y. Şehsuvaroğlu, *Tarihi Odalar*, Ed. Fahrettin Gün, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2011, s. 173.

İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm	
İLME SIKLIĞI (Dm)	24x24	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Düz, düğümsüz saçak.	

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış yün
ÇÖZGÜ	Boyanmamış yün
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, lacivert, sarı, mavi, kına yeşili, pembe, turuncu, kiremit kahve rengi.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	400 cm.
BOY	480 cm.
SAÇAK	12 cm.
TOPRAKÇALIK	Mevcut değildir.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	1 cm.
ETLİK	1,5 cm.
HAV YÜKSEKLİĞİ	5 mm.
KENAR SUYU SAYISI	6 adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	2,5 cm, 7cm, 2,5 cm.
BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	32,5 cm.
ALANI	19,200 m ²
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%80

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, $\frac{1}{4}$ simetrik köşe-göbekli bir halıdır (Çizim 32). Merkezde bir madalyon yer almaktadır. Her köşede bulunan motif, madalyonun dörtte biridir. Göbek kompozisyonunda, bir pençten beslenen on iki adet yapraklı krem renginde çiçek, kırmızı zemin üzerinde yer alır. Bu kısım dairesel bir sınırla bitmektedir. Hatai goncalarının dizildiği ikinci kısımda zemin rengi kına yeşilidir. İkinci kısım bir bulut motifleriyle tamamlanmaktadır. Madalyonun son kısmında ise, lacivert zemin üzerine hatai ve pençli bir çiçek kompozisyonu yerleştirilmiştir. Bu tasarımı dikey akslarda birer hatai ile bitirerek merkezde şemse formunda bir madalyon oluşturulmuştur.

İki ince suyun ortasında yer alan kenarsuyu birtakım olarak bordürü içten ve dıştan çevrelemektedir. İki ince su, kiremit rengi ve lacivertten oluşan üçgenlerin birbirlerine geçmek suretiyle oluşturdukları motif zincirinden oluşur. Bunun ortasında sarı zemin üzerinde çiçekler ve aralarında yapraklarının oluşturduğu motif bileşimi dönüşümlü olarak bir mavi bir kırmızı şeklinde yer almaktadır. En dıştaki kenarsuyu takımının alt kenarında Osmanlı Türkçesi ile 'Hereke' ibaresi yer almaktadır. Üslup, motif ve kompozisyon açısından Hereke' de dokunduğu anlaşılrsa da bu ibare eserin Hereke Halı Dokuma Fabrikası'nda üretildiğini ispatlar niteliktedir. Bordür, açık mavi zemin üzerine kırmızı hatai ve pembe pençlerin baskın olduğu bir sivilize bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Zeminde olduğu gibi bordürde $\frac{1}{4}$ simetrik planlı olup halıya oranı $\frac{2}{6}$ 'dır. Eser genel olarak sivilize edilmiş bitkisel kaynaklı motiflerle oluşturulmuş bir tasarıma sahiptir. Sultan Abdülhamid'in Beylerbeyi Sarayında kaldığı müddet içerisinde kullandığı bölümleri kendi yaşam tarzına uygun olarak dekore ettirdiği bilinmektedir.⁹⁸ Bu bağlamda 3 numaralı örneğin tasarımı, Sultan'ın tercihini ve beğenisini bize sunması açısından önemlidir.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser kaba kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 57.600 düğüm taşımaktadır. Oldukça kirlenmiş durumdayken 2015 yılında yapılan restorasyon kapsamında temizlenmiş ve saçakları düz ve düğümsüz olarak kısa bir seviyeye

⁹⁸ Yusuf Durul, "Beylerbeyi Sarayı Halı, Kumaş ve Buna Paralel Duvar Panoları Üzerinde Araştırma", *Milli Saraylar Sempozyum Bildiri Özetleri*, İstanbul, 1984, s.49.

getirilmiştir. Toprakçalıkla beraber çiti kısmı da mevcut değildir. Kenar örgüsünün ise kondisyonu iyi durumdadır. Eser genel bütünlüğünü korumaktadır.

Fotoğraf 3a: Eserin sağ üst kısmından detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 3b: Eserin göbek deseninden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 3c: Eserin restorasyon öncesi saçak görünümü ve kenarsuyundan bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

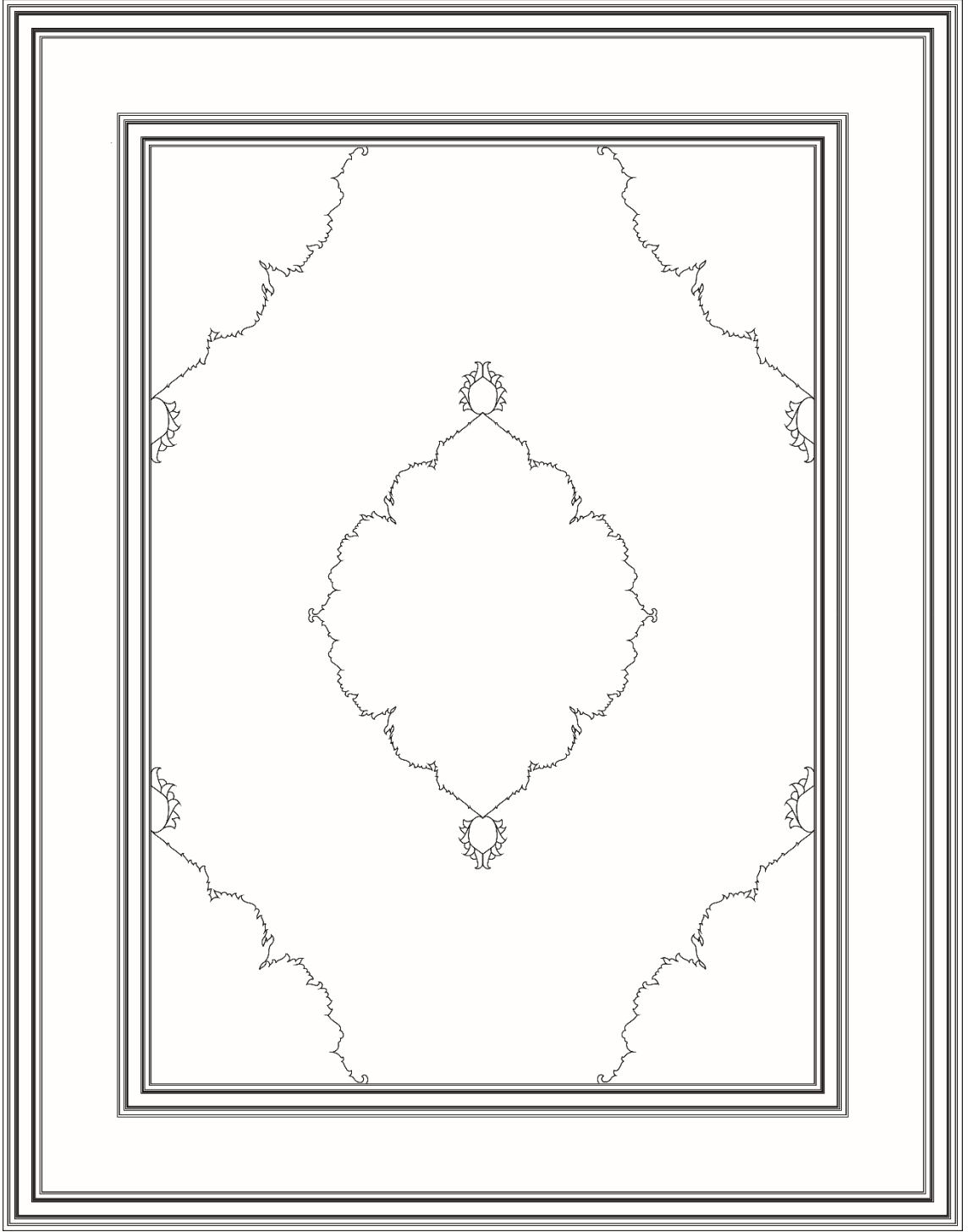
Fotoğraf 3d: Eserin restorasyon sonrası saçak görünümü ve kenarsuyundan bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 3e: Eserin teşhirindeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

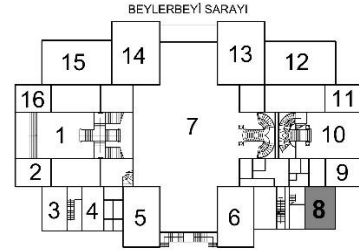

Fotoğraf 3f: Eserin genel görünümü 2016 (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşivi- Düzenleyen Hilal Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 3: 4/ 242 Envanter numaralı örneğin şeması (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ	
ÖRNEK NUMARASI	4/Seccade.
ENVANTER NUMARASI	4/241
ÇİZİM NUMARASI	4, 33.
FOTOĞRAF NUMARASI	4a, 4b, 4c, 4d, 4f.
HALININ DOKUNDUĞU YER	Uşak ⁹⁹
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹⁰⁰
İNCELEME TARİHİ	07.05.2015-18.12.2015
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme ve eskizle örnekleme yapılması.
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, Zemin Kat, 8 Numaralı Oda.
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	$\frac{1}{4}$ Simetrik köşe-göbekli yün seccade.

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Seccade
İLME TİPİ	Türk Düğümü/ Simetrik Düğüm

⁹⁹ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/241 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹⁰⁰ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/241 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

İLME SIKLIĞI (Dm)	36x28	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Düğümsüz saçak	

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış yün
ÇÖZGÜ	Boyanmamış yün (Zamanla havlardan akan renler çözümlere de sirayet etmiştir)
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, küf mavisi, hardal sarısı, krem, mor, siyah, yeşil.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	153cm.
BOY	205 cm.
SAÇAK	7 cm.
TOPRAKÇALIK	1,5 cm
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	5 mm.
ETLİK	1 cm.
HAV YÜKSEKLİĞİ	3 mm.
KENAR SUYU SAYISI	1 adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	2 cm.

BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	8 cm.
ALANI	3,136 m ² .
BULUNDUĞU MEKÂNDAN KAPALI KAPLADIĞI ALAN	~%30

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, ¼ simetrik, köşe-göbekli bir halıdır (Çizim 33). Zemin kırmızı olup, göbek deseni yeşil, köşeler ise küf mavisi tonunda bir zemin rengi taşımaktadır. Köşelerin içi geometrik dallara sahip sivilize edilmiş bitkisel unsurlarla tasarlanmıştır. Köşe, zemine hardal sarısı bir dal kompozisyonu ile bağlanmaktadır. Göbek deseni de halının tamamı gibi sivilize edilmiş bitkisel motiflerin geometrik formlarla birlikte değerlendirildiği bir tasarıma sahiptir.

Halı yaklaşık 1cm dokunmuş etlikten sonra kenarsuyu ile başlamıştır. Mor zemin üzerine kırmızı konturlu krem ve hardal sarısından oluşan sivilize çiçekler kenarsuyuna hâkimdir. Kenarsuyundan sonra bir defaya mahsus dokunmuş bir incesu mevcuttur. Bu incesuda zemin hardal sarısı olup, üzerinde siyah benek şeklinde noktalardan oluşmaktadır. Bordürün halıya oranı 2/10'dur.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, orta kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 100.800 düğüm mevcuttur. Belgelenen bazı bölgelerde halk arasında “kelleşme” olarak tabir edilen aşınmalar mevcuttur. Buna ilave olarak aynı hat üzerine iki yırtık tespit edilmiştir.

İlmesiz bölümde toprakçalık 1,5 cm olarak dokunmuştur. Çiti mevcut değildir. Saçak ise, halının yıpranan kıyılarından çıkan çözümlerden ibarettir. Genel bütünlüğünü koruyan eser, onarım görmüştür. 2015 yılında yapılan restorasyon kapsamında temizlenmiş ve her iki saçakta eşit biçimde düz-düğümsüz olarak restore edilmiştir. Dört çözgü teline sarılarak dokunan kenar örgüsünün kondisyonu genel olarak iyi durumdadır.

Fotoğraf 4a: Eserin zemininde aşınan bölgeye ait detay (Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 4b: Eserin kondisyonuna dair detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

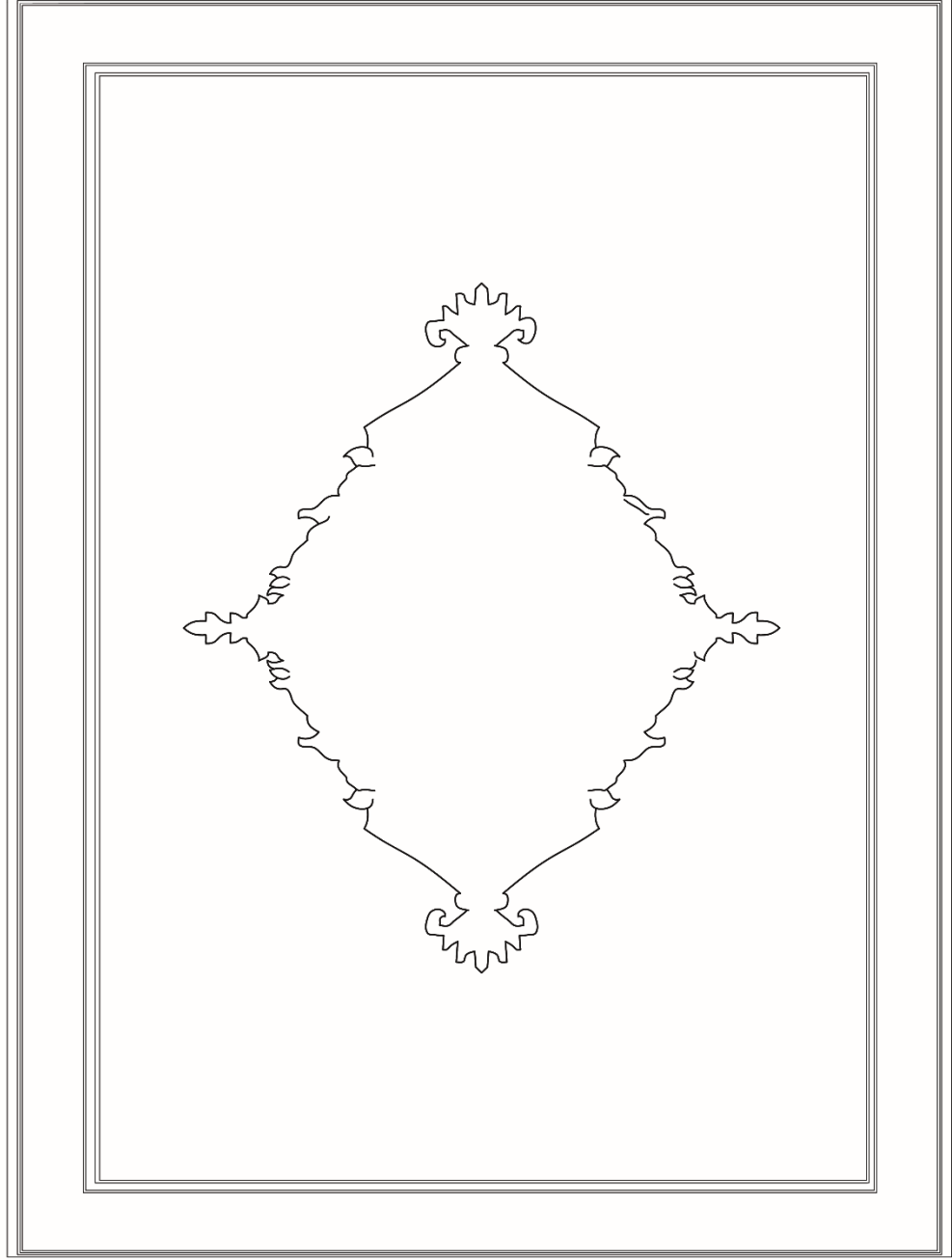
Fotoğraf 4c: Eserin kenar örgüsü ve saçak bölümünden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

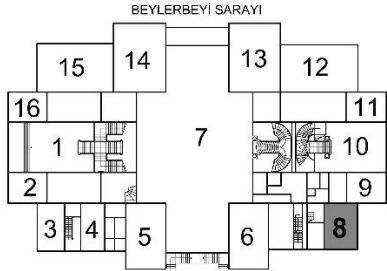
Fotoğraf 4d: Eserin göbek deseni (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 4f: Eserin genel görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

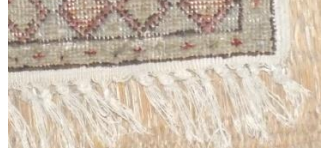
Çizim 4: 4/ 241 Envanter numaralı örneğin şeması (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		
ÖRNEK NUMARASI	5/ Mihraplı seccade.	
ENVANTER NUMARASI	12/ 1704	
ÇİZİM NUMARASI	5, 34.	
FOTOĞRAF NUMARASI	5a, 5b, 5c,5d, 5e.	
HALININ DOKUNDUĞU YER	Kayseri ¹⁰¹	
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19. yüzyıl. ¹⁰²	
İNCELEME TARİHİ	07.05.2015- 17.10.2015	
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme ve eskizle örnekleme yapılması.	
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.	
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, Zemin Kat,8 Numaralı Oda.	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	½ Simetrik basamak mihraplı yün seccade.	

TEKNİK VERİLER		
DOKUMA TÜRÜ	Seccade	
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm	

¹⁰¹ T.C. Milli Saraylar Müzecilik Başkanlığı Halı Seksiyonu.

¹⁰² T.C. Milli Saraylar Müzecilik Başkanlığı Halı Seksiyonu.

İLME SIKLIĞI (Dm)	32x32	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Düz düğümlü saçak.	

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, turuncu, krem, yeşil, pembe, mavi, bordo.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	136 cm.
BOY	197cm.
SAÇAK	5 cm.
TOPRAKÇALIK	1cm.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	1 cm.
ETLİK	Mevcut değildir.
HAV YÜKSEKLİĞİ	2 mm.
KENAR SUYU SAYISI	6 adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	2,5 cm, 6 cm, 1 cm, 1cm, 6 cm, 2,5cm.
BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	11 cm.
ALANI	2,679 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%20

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, ½ simetrik tek mihraplı bir seccadedir (Çizim 34). Zemin ½ simetrik planlı, mihrap tasarımı kademeli olarak basamak basamak devam ederek zirvede birleşmektedir. Mihrap köşebentlerinde sekiz kollu yıldızdan oluşan motifler yer almaktadır. Mihrapla kenar suyu arasında bir çerçeve mevcuttur. Alınlık denilen bu çerçevenin içerisi minyatür bir saf seccade görünümündedir.

Etlık olmayan eser, krem zemin üzerine bir kırmızı bir mavi beneklerin dokunduğu ince su ile başlar. Kenarsuyu, açık mavi zemin üzerine kırmızı eşkenar dörtgenlerin birleşmesiyle meydana gelen geometrik motifle doldurulmuştur. Eşkenar dörtgen ortalarında birer çiçek, birleşim noktalarında ise küçük pembe kareler yer almaktadır. Bordürde, sekiz kollu yıldızın oluşturduğu kare hatlı geometrik bir motif bileşimi hâkimdir. Sekiz kollu yıldızın dört yöndeki her bir ucuna içi noktalı birer kare gelmektedir. Çevresi de geometrik üçgen formu motiflerle silme kare olacak şekilde çevrelenmiştir. Zemin rengi turuncu olarak kullanılmış olup, motifler kırmızı, mavi, krem, yeşil olmak üzere dönüşümlü kullanılmıştır. Eser genel olarak geometrik motiflerin kullanıldığı bir tasarıma sahiptir.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, orta kalite bir el dokuması seccadedir. Bir metrekaresinde 102.400 düğüm mevcuttur.

İlmesiz bölümde toprakçalık 1 cm olarak dokunmuştur. Çiti mevcut değildir. Saçak bir tarafta 11 çözüden müteşekkil tek düğüm halinde olup diğer ucu tezgâhtan çıktığı gibi bırakılmıştır. Eser oldukça kirlenmiş durumdayken 2015 yılında yapılan restorasyon kapsamında temizlenmiş ve her iki saçakta eşitlenerek düz-düğümsüz olarak onarım görmüştür. Üç çözgü teline sarılarak dokunan kenar örgüsünün kondisyonu genel olarak iyi vaziyettedir. Genel bütünlüğünü koruyan eserin kondisyonu iyi durumdadır.

Fotoğraf 5a: Eserin mihrap bölümü (H. Zeynep Gülen, 2014).

Fotoğraf 5b: Eserin saçak kısmı (H. Zeynep Gülen, 2014).

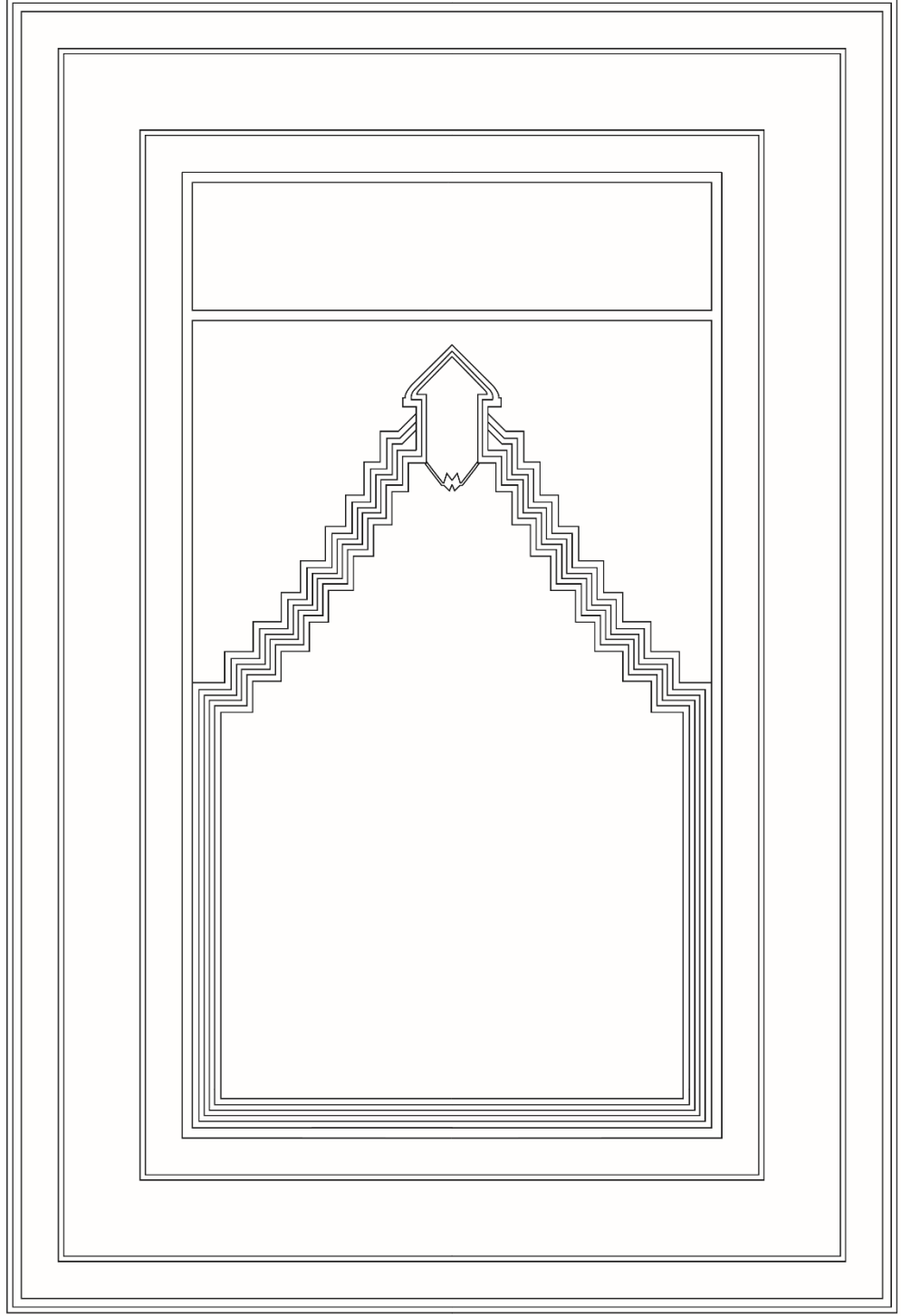
Fotoğraf 5c: Eserin bordür ve kenarsuyundan bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2014).

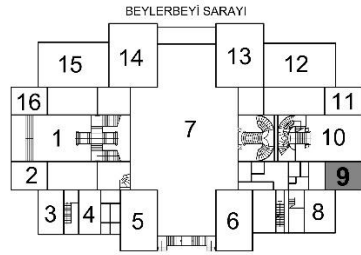
Fotoğraf 5d: Eserin mihrap üstü nişinden detay (H. Zeynep Gülen, 2014).

Fotoğraf 5e: Eserin genel görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 5: 12/ 1704 Envanter numaralı örneğin şeması (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		
ÖRNEK NUMARASI	6/Büyük taban halısı.	
ENVANTER NUMARASI	4/246	
ÇİZİM NUMARASI	6, 35.	
FOTOĞRAF NUMARASI	6a, 6b, 6c.	
HALININ DOKUNDUĞU YER	-	
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹⁰³	
İNCELEME TARİHİ	02.05.2015 – 11.01.2016	
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme ve eskizle örnekleme yapılması.	
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.	
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, zemin kat, 9 numaralı oda. “Kadın Efendi Odası” ¹⁰⁴	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	Kelebek motifli, suyolu kompozisyonuna sahip yün halı	

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı
İLME TİPİ	Türk düğümü/ Simetrik düğüm.

¹⁰³ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/246 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹⁰⁴ Burcu Tözün, a.g.t. s. 131.

İLME SIKLIĞI (Dm)	36x20	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Mevcut değildir.	

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış yün
ÇÖZGÜ	Boyanmamış yün
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, sarı, krem, açık mavi
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	420 cm.
BOY	677 cm.
SAÇAK	5 cm.
TOPRAKÇALIK	1 cm.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	2 cm.
ETLİK	Mevcut değildir.
HAV YÜKSEKLİĞİ	8 mm (Strese bağlı olarak 5mm.)
DESEN ŞERİDİ SAYISI	3 adet
DESEN ŞERİDİ ÖLÇÜLERİ	20cm, 5cm, 10cm.
RAPORT ÖLÇÜSÜ	35cm.
ALANI	28.434 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	% 100

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, kalite, desen tasarımı ve renk dağılımı bağlamında katalogdaki 2. örnek ile (Beylerbeyi Sarayı 7 Numaralı salonda sergilenen 4/342 envanter numaralı eser) birebir aynı olup kondisyon ve ebat bakımından farklılık arz etmektedir.

Eser, üç tane motifli şeritten oluşan raport desenin tekrarıyla yapılan bir dokumadır (Çizim 35). Üç şeridinde desenleri farklı olmakla beraber zemin rengi aynı tonda kırmızıdır. Motiflerde kullanılan renkler de ortaktır. Motif ve kontur rengi olarak sarı, krem ve açık mavinin kompozisyon üzerinde homojen bir şekilde dağılmış olması dengeli bir tablo oluşturmuştur. En geniş şerit, stilize edilmiş kelebek motifine benzeyen bezemenin aynalanarak sürdürüldüğü kompozisyonudur. Bu şeridin diğer iki şeride oranla neredeyse ¼ kadar daha geniş olması kelebek formunu halıda daha baskın unsur haline getirmiştir. İkinci şerit ve üçüncü şeritte farklı renklerde dönüşümlü olarak serpilmiş daireler mevcuttur. Desen şeritleri birbirinden sarı düz konturlarla ayrılmıştır. Soldan sağa doğru bu sıralamayla giden desen raportu, yanına kırmızı zemin üzerine kelebek motifi olan şeridin gelmesiyle devam etmektedir.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, kaba kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 40.000 düğüm taşımaktadır. Eserin zemini, dikey aks boyunca eklenen üç parçadan oluşmaktadır. Bunun yanında yine halının kendisine ait olduğu düşünülen, özellikle pencere önlerine kesilerek dikişle eklenen küçük ebatlı parçalar mevcuttur.

İlmesiz bölümde ise saçaklar uzunlu-kısalı ve oldukça yıpranmış durumdadır. Çiti ve toprakçalık mevcut değildir. Kenar örgüsü ise yer yer yok olmuş durumdadır. Dikilerek birçok ekleme yapılan halıda belgelenen bazı noktalarda yırtıklar da mevcut olup renk solması tespit edilmiştir.

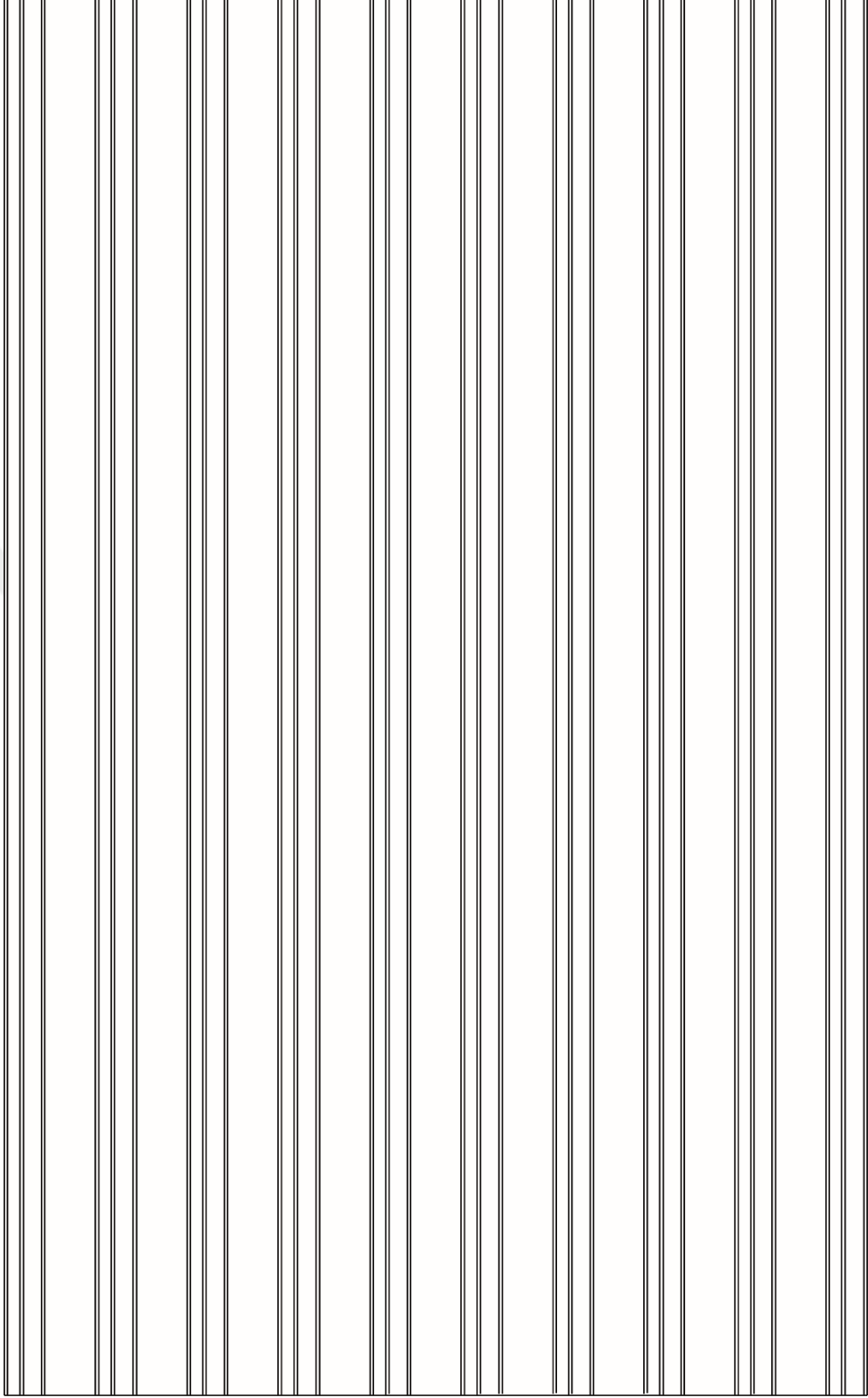
Fotoğraf 6a: Eserin teşhirindeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

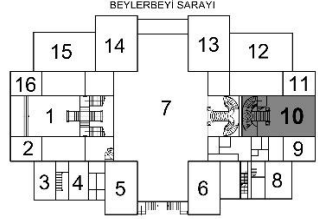
Fotoğraf 6b: Eserin teşhirinden detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 6c: Eserin desen raportunu içeren zeminden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 6: 4/ 246 Envanter numaralı örneğin şeması (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		
ÖRNEK NUMARASI	7/Büyük taban halısı.	
ENVANTER NUMARASI	3/907	
ÇİZİM NUMARASI	7	
FOTOĞRAF NUMARASI	7a, 7b, 7c, 7d, 7e, 7f, 7g.	
HALININ DOKUNDUĞU YER	-	
DOKUMA TARİHİ- DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹⁰⁵	
İNCELEME TARİHİ	05.04.2015 – 08.12.2015	
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme.	
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.	
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, zemin kat, 10 numaralı oda. “Harem Giriş Holü” ¹⁰⁶	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	Diyagonal raportlu yün halı.	

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı.
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm
İLME SIKLIĞI (Dm)	26x26

¹⁰⁵ T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/907 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu.

¹⁰⁶ Burcu Tözün, a.g.t. s.134.

SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Düz-düğümsüz saçak.	
----------------------	---------------------	--

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk.
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk.
İLME	Boyanmış yün.
KULLANILAN RENKLER	Siyah, kırmızı, krem, yeşil, hardal sarısı.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	498 cm.
BOY	925 cm.
SAÇAK	5 cm.
TOPRAKÇALIK	2,5 cm.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	1 cm.
ETLİK	1 cm.
HAV YÜKSEKLİĞİ	5 mm.
KENAR SUYU SAYISI	10 Adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	2 cm, 1,5 cm 7,5 cm, 4 cm, 3 cm, 3 cm, 4 cm, 7,5cm 3cm, 4 cm.
BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	18 cm.
ALANI	46,065 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%85

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser desen tasarımı ve renk dağılımı bağlamında katalogdaki 27. örnek ile büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Desen tasarımında dört ince kenarsuyu dışındaki unsurlar aynı olup ebat bakımından da farklılık göstermektedir.

Eser, simetrik planlı raport desenli bir halidir. Eserin zemini tamamen homojen bir şekilde motif dolgulu bir tasarıma sahiptir. Zeminde de desenini oluşturan unsurlar oldukça detaylıdır. Siyah zemin üzerine, kırmızı, krem, yeşil, hardal sarısı renkleri kullanılmıştır. Eşkenar dörtgen merkezde olmak üzere küçük ölçekli çiçek kompozisyonları geometrik hatlarla birer küme oluşturmaktadır. Bu desen raporu simetrik olarak yan yana ve üst üste gelerek zemini tam kaplayacak şekilde desenin bütünü oluşturulmaktadır. Motif kümelerinin dağılımına uzaktan bakıldığında diyagonal bir şekilde yerleşmiş baklava dilimi formları görülmektedir. Motiflerin dışında kalan zemin renginden oluşan bu form, her sırada motifin bir çapraza kaydırılmasıyla diyagonal bir görünüm kazanmıştır.

Eser 1 cm olarak dokunan etlikten sonra beş kenarsuyu ile başlamaktadır. İlk kenarsuyu kırmızı zemin üzerine dokunmuş olup kondisyonundan dolayı motifleri seçilememektedir. İkinci kenarsuyu siyah zemin üzerine krem rengi noktacıklardan oluşmuştur. Üçüncü kenarsuyu lacivert zemin üzerinde krem rengi dallarda sarmaşık planıyla görülen kırmızı çiçek kompozisyonuna sahiptir. Dördüncü kenarsuyu krem zemin üzerine küçük kırmızı, yapraklı çiçeklerin yatay olarak peş peşe yerleşmesiyle meydana gelmiştir. Beşinci kenarsuyu ise, siyah zemin üzerine yeşil yapraklı kırmızı ve krem renkli çiçeklerin bir ters bir düz yerleşmesiyle tamamlanmıştır. Bordür kırmızı zemin üzerine krem, açık mavi, yeşil, hardal sarısı ve kahverengi renkleri kullanılarak dokunmuştur. Sitalize çiçekler ve geometrik hatlı dallardan oluşan kompozisyon simetrik bir raporta sahiptir. Bordür de zemin tasarımı gibi homojen ve dengeli bir şekilde zemini tam kaplayan bir bezemeye sahiptir. Bordürden sonra gelen altıncı kenarsuyu beşinci kenarsuyunun aynısıdır. Yedinci kenarsuyu dördüncünün ve sekizinci kenarsuyu da üçüncü kenarsuyunun aynısı olarak tekrar etmiştir. Dokuzuncu kenarsuyunda kırmızı zemin üzerinde yeşil geçmeli bir motif yer almaktadır. Zemine geçmeden önce yer alan son kenarsuyu ise lacivert zemin üzerinde yan yana yer alan krem renkli altıgen kutucuklarla tamamlanmıştır.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, dikdörtgen formunda kaba kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 67.600 düğüm mevcuttur. Malzeme olarak çözgüde ve atkıda boyanmamış pamuk, havlarda renkli yün ip kullanılmıştır. Belgelenen birçok noktada yırtık, renklerde solma, havlı yüzeyde güve yenikleri ve açılmalar tespit edilmiştir. Eserin kondisyonu kötü durumdayken 2015 yılında gerçekleşen restorasyon kapsamında temizlenmiş ve aslına uygun olarak restore edilmiştir.

İlmesiz bölümde çiti mevcut değildir. Yıpranmış durumda olan toprakçalık saçakla birlikte onarılmıştır. Kenar örgüsünün kondisyonu iyi durumdadır. Eser genel bütünlüğünü korumaktadır.

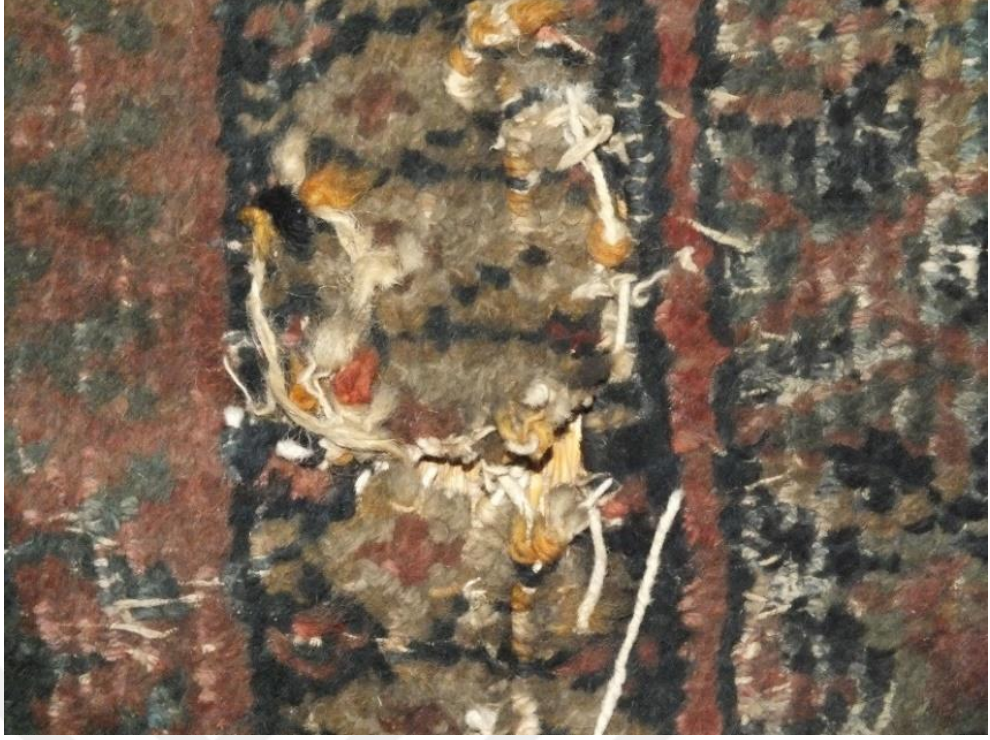
Fotoğraf 7a: Restorasyon öncesi eserin zemininden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 7b: Restorasyon sonrası eserin zemininden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2016).

Fotoğraf 7c: Eserin kondisyonuna dair detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 7d: Eserin kondisyonuna dair detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

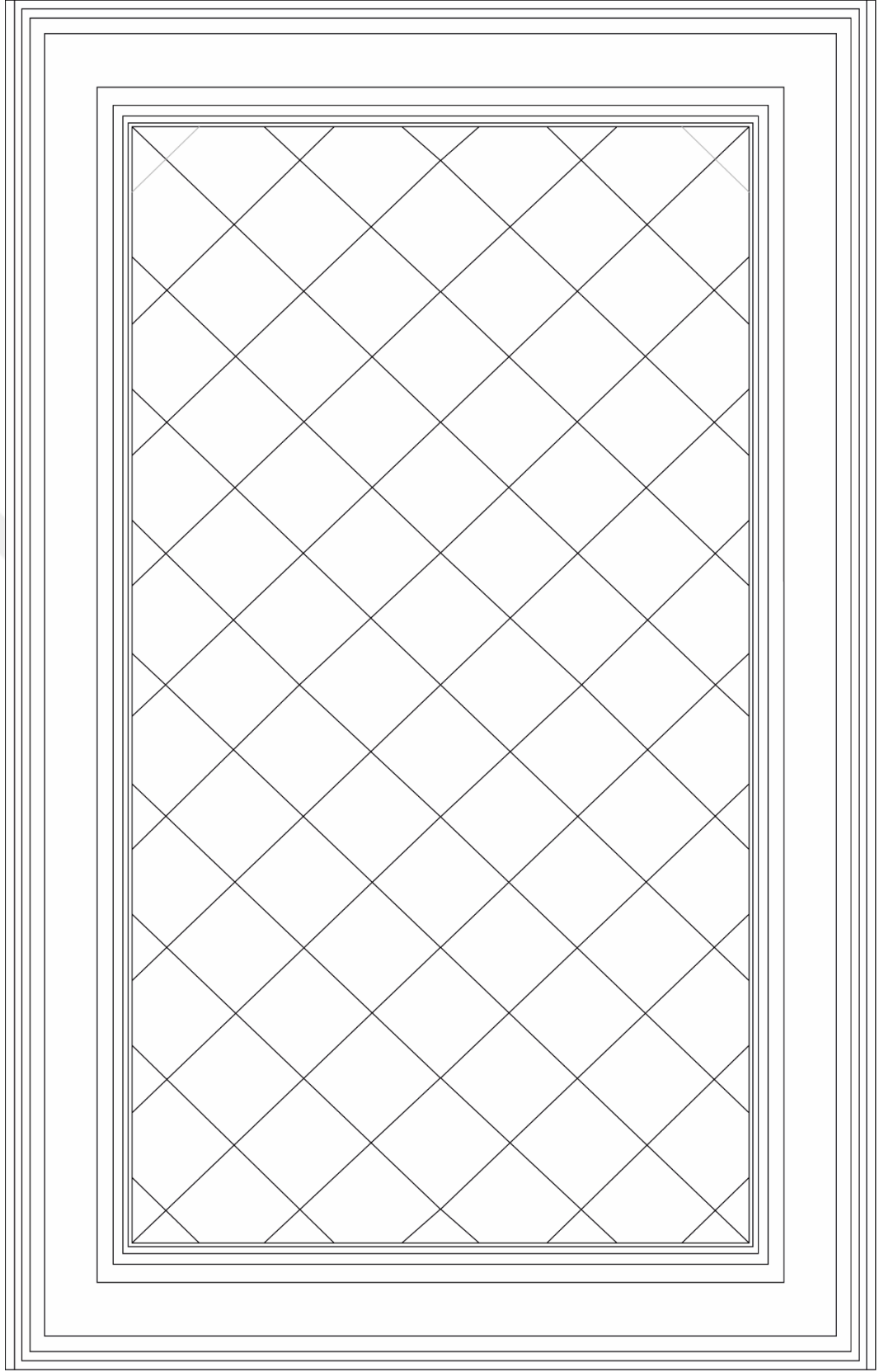
Fotoğraf 7e: Eserin yüzeyindeki aşınma (H. Zeynep Gülen, 2015).

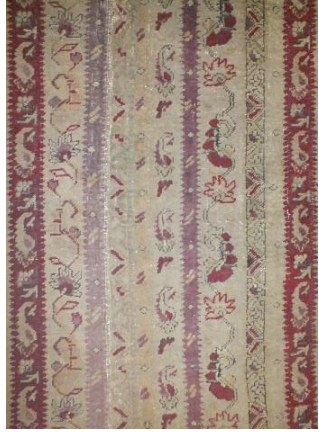
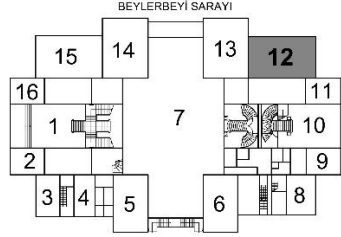
Fotoğraf 7f: Restorasyon öncesi eserin kenarsuyu ve bordüründen bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 7g: Restorasyon sonrası eserin kenarsuyu ve bordüründen bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 7: 3/ 907 Envanter numaralı örneğin şeması (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		
ÖRNEK NUMARASI	8/ Büyük taban halısı.	
ENVANTER NUMARASI	4/266	
ÇİZİM NUMARASI	8, 36.	
FOTOĞRAF NUMARASI	8a, 8b, 8c, 8d.	
HALININ DOKUNDUĞU YER	Hereke ¹⁰⁷	
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹⁰⁸	
İNCELEME TARİHİ	30.04.2015 – 11.01.2016	
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme ve eskizle örnekleme yapılması.	
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.	
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, zemin kat, 12 numaralı oda.	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	Şal motifli, suyolu kompozisyon planına sahip yün halı.	

TEKNİK VERİLER		
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı	
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm	
İLME SIKLIĞI (dm)	28x28	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Saçak mevcut değildir.	

¹⁰⁷ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/266 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹⁰⁸ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/266 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, hardal sarısı, gülkurusu, siyah, açık yeşil, turuncu, turkuaz, krem.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	700 cm + (70cm sonradan ilave edilmiş başka bir halı parçası mevcuttur)
BOY	1338 cm.
SAÇAK	Mevcut değildir.
TOPRAKÇALIK	Mevcut değildir.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	7 mm.
ETLİK	Mevcut değildir.
HAV YÜKSEKLİĞİ	6 mm (Strese bağlı 4mm.)
DESEN ŞERİDİ SAYISI	10 Adet
DESEN ŞERİDİ ÖLÇÜLERİ	10 cm, 10 cm, 5 cm, 8 cm, 5 cm, 9 cm, 5 cm, 10 cm, 6 cm, 7 cm.
RAPORT ÖLÇÜSÜ	75 cm.
ALANI	93,660 m ²
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	%100

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, on tane motifli şeritten oluşan bir raport desenin tekrarıyla oluşmuş bir tasarıma sahiptir (Çizim 36). Şal motifli olan şeridin kırmızı zemin rengi, diğer şeritlere nazaran koyu tonda olduğu için daha baskın görünmektedir. Bu durum, daha çok pastel tonların kullanıldığı deseni tekdüzelikten çıkarmıştır. Kırmızı zemin üzerindeki şal

motifli olan birinci şerit, kahverengi, krem ve yeşil renkler kullanılarak dokunmuştur. Onu takip eden ikinci şeritte, bir gonca hatı motifinin yarım pençlerle oluşturduğu bir sarmaşık kompozisyonu vardır. Bu şeritte, krem zemin üzerine, camgöbeği, hardal sarısı, kırmızı, gülkurusu renkli motifler tercih edilmiştir. Üçüncü şerit, gülkurusu zemin üzerinde hardal sarısı ve krem iki motifin tekrarıyla dokunmuştur. İki kalın çizgi ve bir dairenin tekrarlanması suretiyle oluşan bu şerit, halının desen raportunda farklı renkler kullanılmak üzere toplam dört kere dokunmuştur. Dördüncü şeritte, turkuaz, krem ve kırmızı kullanılarak oluşturulmuş bir çiçek-yaprak birleşimi, birbirini aynalayarak deseni oluşturur. Beşinci şerit, üçüncü şeritle aynı desende olup, farklı renklerde dokunmuştur. Hardal zemin üzerine mavi ve pembe renkleri kullanılmıştır. Altıncı şeritte, krem zemin üzerine şal motifli şerit yer alır. Yedinci şerit üçüncü şeritle aynı olup deseni bej zemin üzerinde yer alır. Sekizinci şerit ise hatalı olan ikinci şeridin tekrarıdır. Yalnız burada pençlerde kullanılan renk kırmızıdır. Dokuzuncu desen şeridi, dördüncü şeritle aynı olup, yalnızca motiflerin renk dağılımı farklıdır. Motifler bej zemin üzerinde siyah konturlarla yer almıştır. Onuncu şerit yine üçüncü şeridin tekrar edilmesi suretiyle dokunarak halının raporu tamamlanmıştır. Soldan sağa doğru bu sıralamayla giden bitkisel kaynaklardan beslenen desen raporu, yanına aynı desen kombinasyonunun gelmesiyle sonsuza kadar devam eder. Her bir desen şeridi birbirine kontur olmaksızın taraklı bir şekilde geçmeli olarak dokunmuştur. Bu durum halıyı düz hatlardan korumuş, daha hareketli kılmıştır.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, kaba kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 78.400 düğüm taşımaktadır. Eserin zemininde açılmalar ve renk solması tespit edilmiştir. Yekpare bir dikdörtgen formda değildir. Eserde, kendisine ait olmayan (mavi zeminde kırmızı ve pembe eşkenar dörtgen motifli parça) ve kendisine ait olup kesilerek dikişle eklenen parçalar mevcuttur. Odanın mimari planına göre yerleştirme kaygısı ile yapıldığı düşünülen bu durum, eserin orijinal bütünlüğünü koruyamamasına sebep olmaktadır.

İlmesiz bölümde toprakçalık ve saçak mevcut değildir. Yalnızca halının bazı kısımlarında yer yer kenar örgüsü görülmüştür.

Fotoğraf 8a: Eserin kondisyonuna dair detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

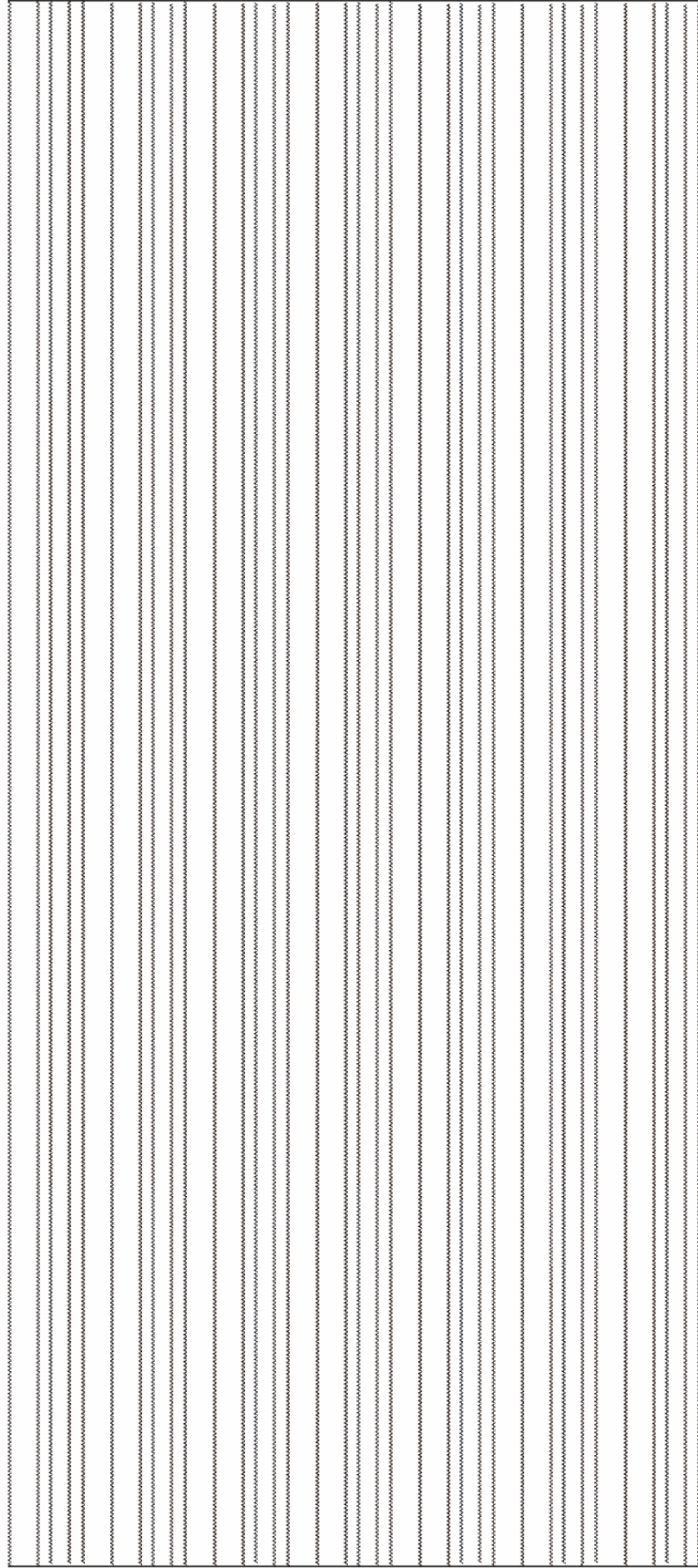
Fotoğraf 8b: Esere eklenen parçalara bir örnek (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 8c: Eserin birleşme noktasına bir örnek (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 8d: Eserin teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 8: 4/ 266 Envanter numaralı örneğin şeması (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		
ÖRNEK NUMARASI	9/ Büyük taban halısı.	
ENVANTER NUMARASI	4/272	
ÇİZİM NUMARASI	9, 37.	
FOTOĞRAF NUMARASI	9a, 9b, 9c, 9d, 9e.	
HALININ DOKUNDUĞU YER	Hereke ¹⁰⁹	
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹¹⁰	
İNCELEME TARİHİ	02.05.2015 – 11.01.2016	
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme ve eskizle örnekleme yapılması.	
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.	
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, zemin kat, 13 numaralı oda.	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	Sitilize çiçek motifli, suylu kompozisyon planına sahip yün halı	

TEKNİK VERİLER		
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı	
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm	
İLME SIKLIĞI (dm)	20x24	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Saçak mevcut değildir.	

¹⁰⁹ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/272 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹¹⁰ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/272 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk.
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk.
İLME	Boyanmış yün.
KULLANILAN RENKLER	Mavi, kırmızı, pembe, krem, hardal sarısı, kına yeşili.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	812 cm.
BOY	1123 cm+ 100cm ilave parça.
SAÇAK	Mevcut değildir.
TOPRAKÇALIK	Mevcut değildir.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	Mevcut değildir.
ETLİK	Mevcut değildir.
HAV YÜKSEKLİĞİ	9.mm (Strese bağlı olarak 7 mm.)
DESEN ŞERİDİ SAYISI	8 adet
DESEN ŞERİDİ ÖLÇÜLERİ	15cm, 5 cm, 15cm, 5 cm, 15 cm, 5 cm, 15 cm, 5cm.
RAPORT ÖLÇÜSÜ	80 cm.
ALANI	91,187 m ² .
BULUNDUĞU MEKÂNDAN KAPALI KAPLADIĞI ALAN	% 100

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, su yolu kompozisyonu hâkim olan bir büyük taban halısıdır (Çizim 37). Tasarım planı, desen raportunun yan yana ve üst üste tekrarıyla tamamlanmaktadır. Raportta desen bazında, kalın şeritlerde kullanılan ve ince şeritlerde kullanılan olmak üzere iki ana kompozisyon mevcuttur. Renk bakımından ise dört kalın ve dört ince olmak üzere sekiz adet desen şeridi sırayla yan yana yer almaktadır. Tüm şeritlerde aynı

kompozisyonun farklı renklerle yeniden yorumlanmasıyla desenin raporu oluşturulmuştur.

Kırmızı zemin üzerine krem renginde hatai motifi, sarmaşık şeklinde stilize çiçekli bir kompozisyon içinde yer alır. Bu tasarım, zemin ve motif renklerinin dönüşümlü olarak değişmesiyle devam eder. Bir şeritte zemin rengi olan ip diğer şeritte motif veya kontur olarak kullanılmıştır. Bu renk seçimi, desen şeritlerinin birbirinden kopuk olmamasını sağlamıştır. Aynı durum ince şeritler içinde geçerlidir. Desen raporu bir kalın, bir ince, bir kalın, bir ince şerit şeklinde devam etmektedir ve her bir desen şeridi birbirine kontur olmaksızın taraklı bir şekilde geçmeli olarak dokunmuştur. Bu durum halının bütününde tasarımı daha hareketli kılmıştır.

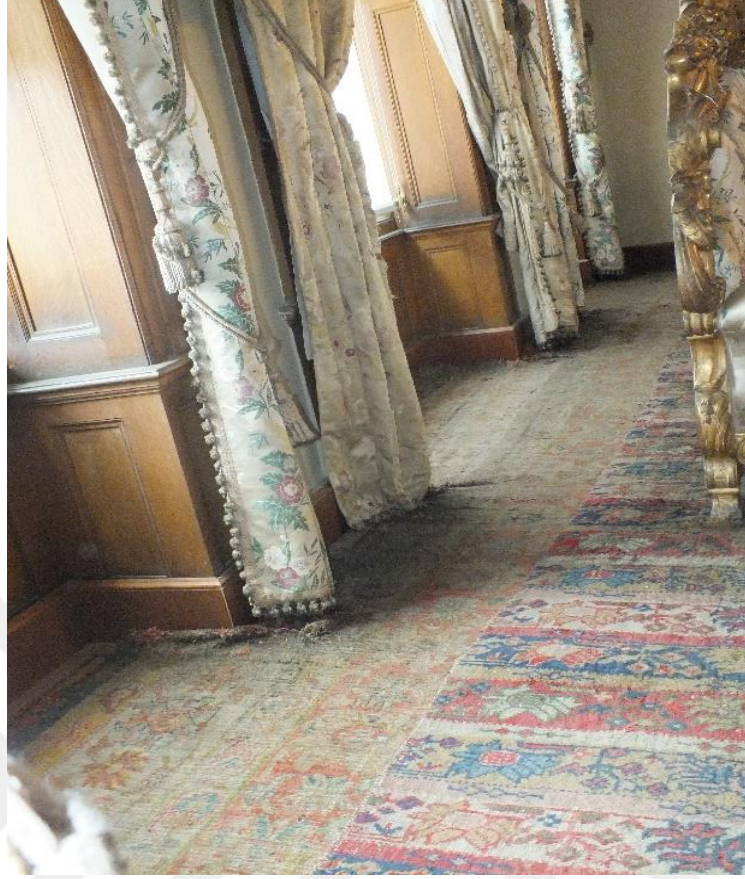
RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, kaba kalitede bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 48.000 düğüm taşımaktadır. Esere, kendisine ait olmayan ve kendi motifleriyle aynı dokuda parçaların dikişle eklendiği görülmüştür. Odanın mimari planına göre yerleştirme kaygısı ile yapılan bu müdahale, halının düzgün bir dikdörtgen formunu ve yekpareliğini koruyamamasına sebep olmuştur. Özellikle kolon ve pencere önlerine denk gelen noktalarda fevkalade yıpranma ve yırtıklar ve güneş ışınlarına bağlı renk solmaları tespit edilmiştir.

İlmesiz bölümde ise saçak, çiti, toprakçalık ve kenar örgüsü ise günümüze gelememiştir.

Fotoğraf 9a: Esere eklenmiş yabancı parçaya bir örnek (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 9b: Esere yatay aksta eknen parça (H. Zeynep Gülen, 2015).

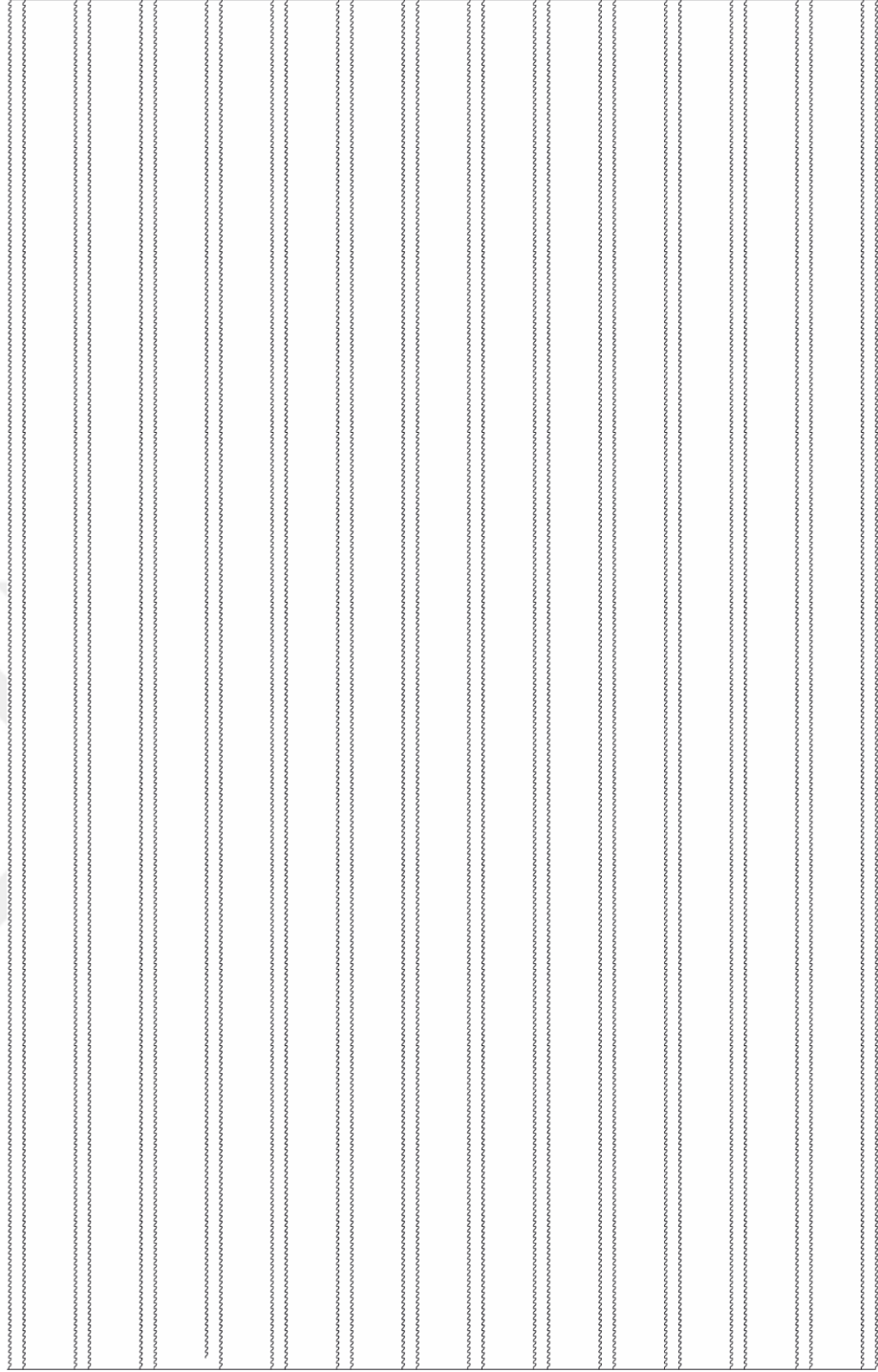
Fotoğraf 9c: Esere eklenen parça, pencere önü detay (H. Zeynep Gülen).

Fotoğraf 9d: Eserin teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

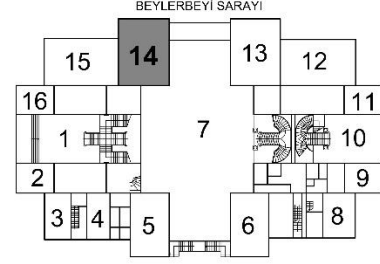

Fotoğraf 9e: Eserin desen raportunu içeren zeminden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 9: 4/ 272 Envanter numaralı örneğin şeması (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ	
ÖRNEK NUMARASI	10/ Büyük taban halısı.
ENVANTER NUMARASI	4/283
ÇİZİM NUMARASI	10
FOTOĞRAF NUMARASI	10a, 10b, 10c,10d.
HALININ DOKUNDUĞU YER	-
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹¹¹
İNCELEME TARİHİ	28.03.2015 – 15.05.2015
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme.
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, zemin kat, 14 numaralı oda. “Halatlı Oda”- “Kaptan Paşa Odası” ¹¹²
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	¼ Simetrik kırmızı zeminli yün halı.

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm
İLME SIKLIĞI (Dm)	20x20

¹¹¹ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/283 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹¹² Burcu Tözün, a.g.t. s.58.

SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Mevcut değildir.	
-------------------	------------------	---

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, mavi, açık mavi, hardal sarısı, krem, yeşil.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	700 cm.
BOY	923 cm.
SAÇAK	Mevcut değildir.
TOPRAKÇALIK	Mevcut değildir.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	13 mm.
ETLİK	9 cm.
HAV YÜKSEKLİĞİ	9 mm.
KENAR SUYU SAYISI	10 adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	3 cm, 3 cm, 7 cm, 3,5 cm, 3,5 cm, 3 cm, 3 cm, 7 cm, 3,5cm, 3,5 cm.
BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	60 cm.
ALANI	64,610 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%90

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, $\frac{1}{4}$ simetrik planlı bir halıdır. Zeminin kompozisyonunda merkezde bir madalyon yer almaktadır. $\frac{1}{4}$ Simetrik olan madalyonun dışındaki tüm alan, homojen bir şekilde stilize edilmiş dallardan ve hatailerden oluşan bir bitkisel tasarımla doldurulmuştur. Ana zemin rengi kırmızı olup köşe ve göbeğin zemini mavidir.

İkişer ince suyun arasında bir kenarsuyu yer almaktadır. Bu beşli takım, bordürü ve zemini çevrelemektedir. İnce sular krem zemin üzerine kırmızı, mavi ve sarı dönüşümlü olmak üzere aynı motifin tekrarıyla oluşmuştur. Kenar suyu, hardal sarısı zemin üzerine mavi ve krem renkli simetrik stilize yapraklarla tasarlanmıştır. Bordürde ise, krem zemin üzerine hardal sarısı, mavi, yeşil ve kırmızı kullanılarak, geometrik hatlarla stilize edilmiş bitkisel bir kompozisyon uygulanmıştır. Eser genel olarak bitkisel kaynaklı motiflerin geometrik unsurlarla birlikte değerlendirildiği bir tasarıma sahiptir.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, kaba kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 40.000 düğüm mevcuttur. Havlı kısımda belgelenen bazı bölgelerde aşınma mevcuttur. Buna ilave olarak farklı çaplarda delikler ve doğrusal yırtıklar tespit edilmiştir.

İlmesiz bölümde toprakçalık, çiti ve saçak mevcut değildir. İki çift çözümlü teline sarılarak dokunan kenar örgüsünün rengi bazı yerlerde krem, bazı yerlerde açık kırmızı rengindedir. Etlikle aynı renk olması genel teamülken, bu şekilde bir farklılık kenar örgüsünün halıya sonradan ilave edildiği ihtimalini düşündürmektedir. Eser genel bütünlüğünü korumaktadır.

Fotoğraf 10a: Eserin kenarlarında oluşan aşınma (H. Zeynep Gülen, 2015).

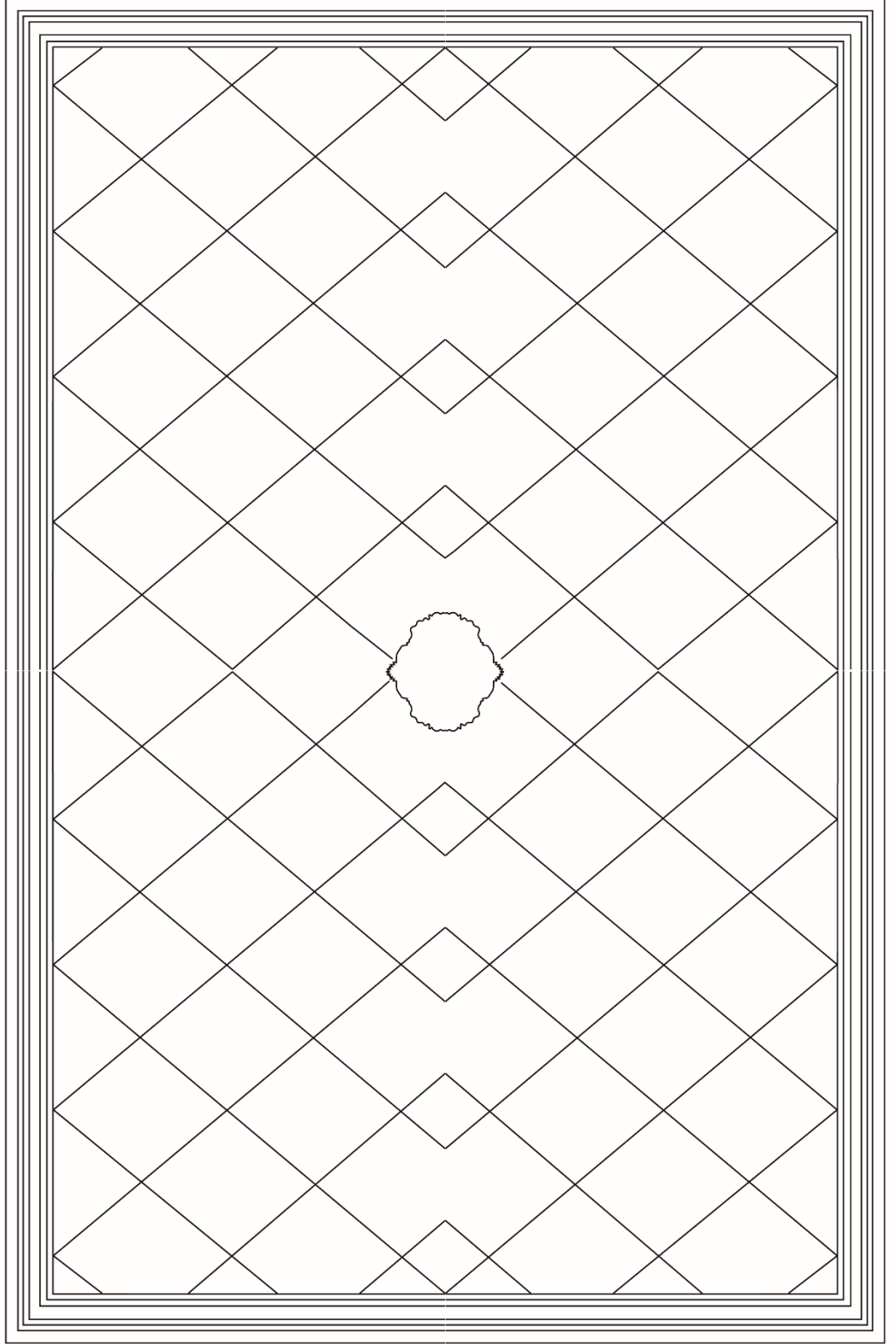
Fotoğraf 10b: Eserin zemininde oluşmuş aşınma (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 10c: Eserin kondisyonuna dair detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 10d: Eserin teşhirindeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2016).

Çizim 10: 4/ 283 Envanter numaralı örneğin şeması (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		
ÖRNEK NUMARASI	11/Büyük taban halısı.	
ENVANTER NUMARASI	4/290	
ÇİZİM NUMARASI	11, 38.	
FOTOĞRAF NUMARASI	11a, 11b, 11c, 11d, 11e, 11f.	
HALININ DOKUNDUĞU YER	Hereke ¹¹³	
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹¹⁴	
İNCELEME TARİHİ	30.04.2015 – 11.01.2016	
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme ve eskizle örnekleme yapılması.	
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.	
TEŞİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı 15 Numaralı Oda	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	Şal desenli suyolu kompozisyon planına sahip bir yün halıdır.	

TEKNİK VERİLER		
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı	
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm	
İLME SIKLIĞI (dm)	28x28	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Saçak mevcut değildir.	

¹¹³ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/290 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹¹⁴ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/290 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, hardal sarısı, gülkurusu, siyah, açık yeşil, turuncu, turkuaz, krem.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	813 cm.
BOY	1370 cm.
SAÇAK	Mevcut değildir.
TOPRAKÇALIK	Mevcut değildir.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	9 mm.
ETLİK	Mevcut değildir.
HAV YÜKSEKLİĞİ	6 mm (Strese bağlı olarak 4mm.)
DESEN ŞERİDİ SAYISI	10 adet
DESEN ŞERİDİ ÖLÇÜLERİ	10 cm, 10 cm, 5 cm, 8 cm, 5 cm, 9 cm, 5 cm, 10 cm, 6 cm, 7 cm.
RAPORT ÖLÇÜSÜ	75 cm.
ALANI	111.381 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	% 100

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, kalite, desen tasarımı ve renk dağılımı bakımından katalogdaki 8. örnek ile (Beylerbeyi Sarayı 12 Numaralı Oda'da sergilenen 4/266 envanter numaralı eser) birebir aynı olup, kondisyon bakımından farklılık arz etmektedir.

Eser, on tane motifli şeritten oluşan bir raport desenin tekrarıyla oluşmuş bir tasarıma sahiptir (Çizim 38). Şal motifli olan şeridin kırmızı zemin rengi, diğer şeritlere

nazaran koyu tonda olduğu için daha baskın görünmektedir. Bu durum, daha çok pastel tonların kullanıldığı deseni tekdüzelikten çıkarmıştır. Kırmızı zemin üzerindeki şal motifli olan birinci şerit, kahverengi, krem ve yeşil renkler kullanılarak dokunmuştur. Onu takip eden ikinci şeritte, bir gonca hatayı motifinin yarım pençerle oluşturduğu bir sarmaşık kompozisyonu vardır. Bu şeritte, krem zemin üzerine, camgöbeği, hardal sarısı, kırmızı, gülkurusu renkli motifler tercih edilmiştir. Üçüncü şerit, gülkurusu zemin üzerinde hardal sarısı ve krem iki motifin tekrarıyla dokunmuştur. İki kalın çizgi ve bir dairenin tekrarlanması suretiyle oluşan bu şerit, halının desen raportunda farklı renkler kullanılmak üzere toplam dört kere dokunmuştur. Dördüncü şeritte, turkuaz, krem ve kırmızı kullanılarak oluşturulmuş bir çiçek-yaprak birleşimi, birbirini aynalayarak deseni oluşturur. Beşinci şerit, üçüncü şeritle aynı desende olup, farklı renklerde dokunmuştur. Hardal zemin üzerine mavi ve pembe renkleri kullanılmıştır. Altıncı şeritte, krem zemin üzerine şal motifli şerit yer alır. Yedinci şerit üçüncü şeritle aynı olup deseni bej zemin üzerinde yer alır. Sekizinci şerit ise hatalı olan ikinci şeridin tekrarıdır. Yalnız burada pençerlerde kullanılan renk kırmızıdır. Dokuzuncu desen şeridi, dördüncü şeritle aynı olup, yalnızca motiflerin renk dağılımı farklıdır. Motifler bej zemin üzerinde siyah konturlarla yer almıştır. Onuncu şerit yine üçüncü şeridin tekrar edilmesi suretiyle dokunarak halının raportu tamamlanmıştır. Soldan sağa doğru bu sıralamayla giden bitkisel kaynaklardan beslenen desen raportu, yanına aynı desen kombinasyonunun gelmesiyle sonsuza kadar devam eder. Her bir desen şeridi birbirine kontur olmaksızın taraklı bir şekilde geçmeli olarak dokunmuştur. Bu durum halıyı düz hatlardan korumuş, daha hareketli kılmıştır.

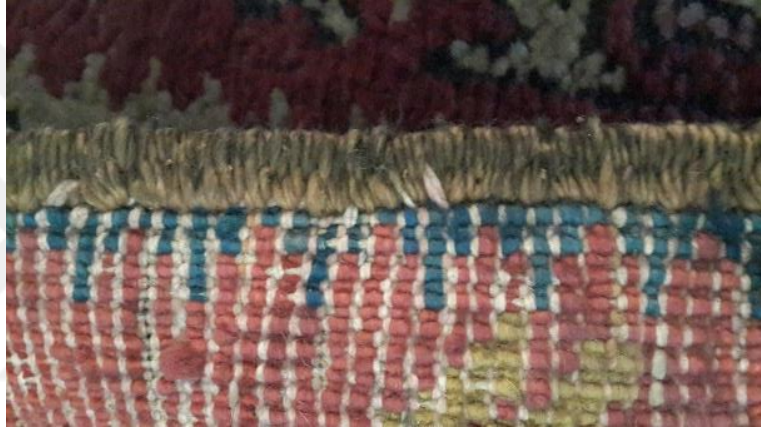
RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, kaba kalitede bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 78.400 düğüm taşımaktadır. Renk solması mevcuttur. Birçok bölgede çizgisel yırtıklar mevcuttur. Eser yekpare bir dikdörtgen değildir. Halıya, kendisine ait kesilerek dikişle eklenen dokuma parçaları mevcuttur. Odanın mimari planına göre yerleştirme kaygısı ile yapıldığı düşünülen bu durum, eserin bütünlüğünü koruyamamasına sebep olmuştur.

İlmesiz bölümde toprakçalık ve saçak mevcut değildir. Kenar örgülerinin sonradan ilave edildiği düşünülmektedir.

Fotoğraf 11a: Eserin ters yüzünden eklenmiş parça detayı (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 11b: Eserin kenarörgü bölümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

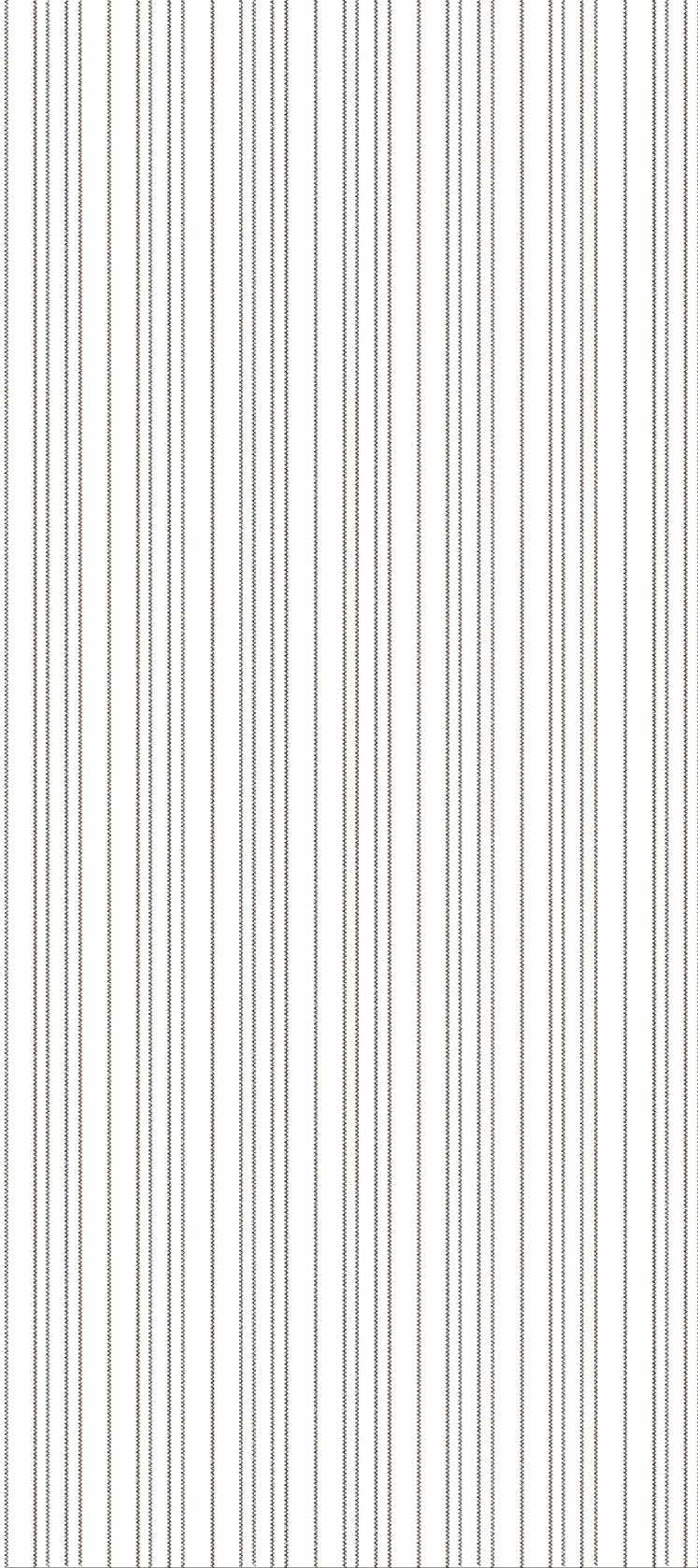
Fotoğraf 11c: Eserin birleşme noktası (H. Zeynep Gülen, 2015).

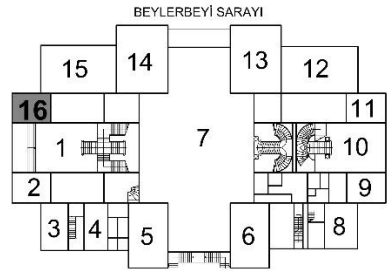
Fotoğraf 11d: Eserin desen raportunu içeren zeminden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 11e: Eserin teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 11: 4/ 290 Envanter numaralı örneğin şeması (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		
ÖRNEK NUMARASI	12/ Büyük taban halısı.	
ENVANTER NUMARASI	4/293	
ÇİZİM NUMARASI	12, 39.	
FOTOĞRAF NUMARASI	12a,12b, 12c, 12d, 12e.	
HALININ DOKUNDUĞU YER	Hereke ¹¹⁵	
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹¹⁶	
İNCELEME TARİHİ	30.04.2015 – 11.01.2016	
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme ve eskizle örnekleme yapılması.	
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.	
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, zemin kat, 16 numaralı oda. “Yaverlik Odası” ¹¹⁷	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	Sitalize çiçek motifli, suyolu kompozisyon planına sahip yün halı.	

TEKNİK VERİLER		
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı	
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm	

¹¹⁵ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/293 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹¹⁶ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/293 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹¹⁷ Burcu Tözün, a.g.t., s.68.

İLME SIKLIĞI (dm)	20x24	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Saçak mevcut değildir.	

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Mavi, kırmızı, pembe, krem, hardal sarısı, kına yeşili.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	413 cm.
BOY	696 cm.
SAÇAK	Mevcut değildir.
TOPRAKÇALIK	Mevcut değildir.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	Mevcut değildir.
ETLİK	Mevcut değildir
HAV YÜKSEKLİĞİ	6 mm (Strese bağlı olarak 4mm.)
DESEN ŞERİDİ SAYISI	8 adet
DESEN ŞERİDİ ÖLÇÜLERİ	15 cm, 5 cm, 15 cm, 5 cm, 15 cm, 5 cm, 15 cm, 5 cm.
RAPORT ÖLÇÜSÜ	80 cm.
ALANI	28,744 m ²
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	%100

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, kalite, desen tasarımı ve renk dağılımı bağlamında katalogdaki 9. örnek ile (Beylerbeyi Sarayı 13 Numaralı Oda'da sergilenen 4/272 envanter numaralı eser) birebir aynı olup kondisyon bakımından farklılık arz etmektedir.

Eser, su yolu kompozisyonu hâkim olan bir büyük taban halısıdır (Çizim 39). Tasarım planı, desen raportunun yan yana ve üst üste tekrarıyla tamamlanmaktadır. Raportta desen bazında, kalın şeritlerde kullanılan ve ince şeritlerde kullanılan olmak üzere iki ana kompozisyon mevcuttur. Renk bakımından ise dört kalın ve dört ince olmak üzere sekiz adet desen şeridi sırayla yan yana yer almaktadır. Tüm şeritlerde aynı kompozisyonun farklı renklerle yeniden yorumlanmasıyla desenin raporu oluşturulmuştur. Kırmızı zemin üzerine krem renginde hatai motifi, sarmaşık şeklinde stilize çiçekli bir kompozisyon içinde yer alır. Bu tasarım, zemin ve motif renklerinin dönüşümlü olarak değişmesiyle devam eder. Bir şeritte zemin rengi olan ip diğer şeritte motif veya kontur olarak kullanılmıştır. Bu renk seçimi, desen şeritlerinin birbirinden kopuk olmamasını sağlamıştır. Aynı durum ince şeritler içinde geçerlidir. Desen raporu bir kalın, bir ince, bir kalın, bir ince şerit şeklinde devam etmektedir ve her bir desen şeridi birbirine kontur olmaksızın taraklı bir şekilde geçmeli olarak dokunmuştur. Bu durum halının bütününde tasarımı daha hareketli kılmıştır.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, kaba kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 48.000 düğüm taşımaktadır. Esere, kendisine ait olmayan ve kendi motifiyle aynı dokuda parçaların daha sonra dikişle eklendiği görülmüştür. Odanın mimari planına göre yerleştirme kaygısı ile yapılan bu müdahale, halının düzgün bir dikdörtgen formunu ve yekpareliğini koruyamamasına sebep olmuştur. Özellikle kolon ve pencere önlerine denk gelen noktalarda fevkalade yıpranma ve yırtıklar ve güneş ışınlarına bağlı renk solmaları tespit edilmiştir. Halı odanın ölçüleriyle birebir uyumlu olmadığı için boydan 56 cm katlanarak kullanılmıştır.

İlmesiz bölümde saçak, çiti, toprakçalık ve kenar örgüsü günümüze gelememiştir. 4/ 272 Envanter numaralı halı ile kalite, kompozisyon ve renk açısından birebir aynı olan eserin farkı, kondisyon bakımından renginin daha fazla solmuş olması ve ebadıdır.

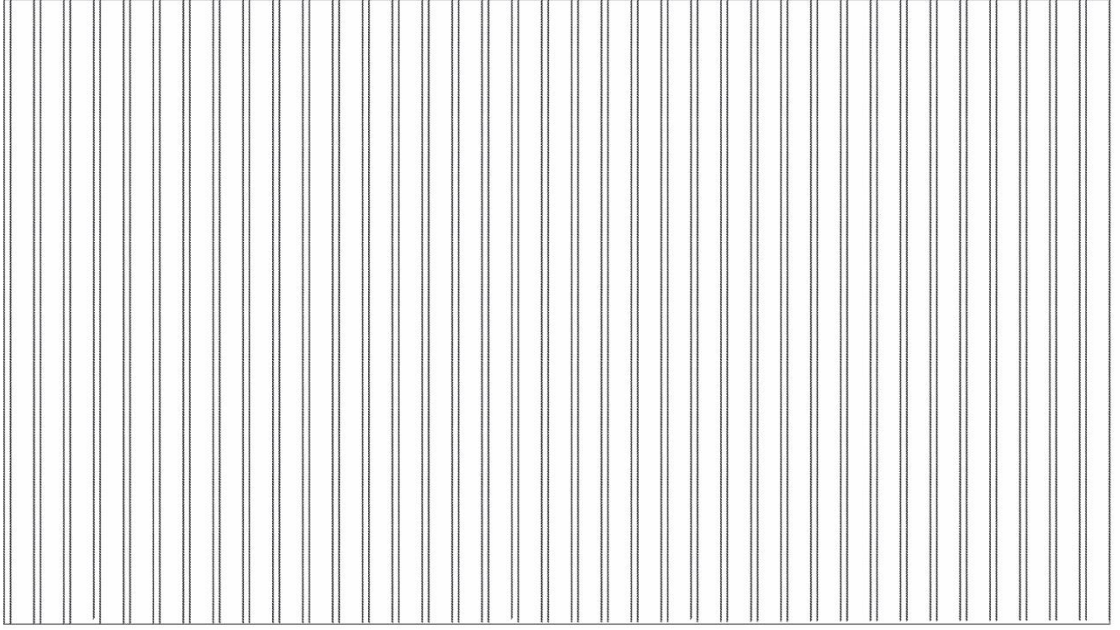
Fotoğraf 12a: Eserin yüzeyindeki aşınmaya bir örnek (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 12b: Eserin kondisyonuna dair bir kesit 2015 (H. Zeynep Gülen, 2015).

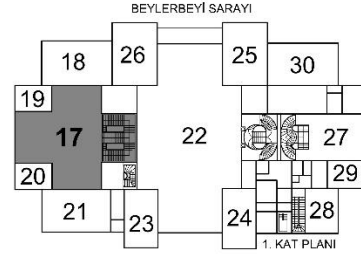

Fotoğraf 12c: Eserin desen raportunu içeren bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 12: 4/ 293 Envanter numaralı örneğin şeması (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ	
ÖRNEK NUMARASI	13/ Büyük taban halısı.
ENVANTER NUMARASI	13/407
ÇİZİM NUMARASI	13
FOTOĞRAF NUMARASI	13a, 13b, 13c, 13d, 13e, 13f, 13g, 13h, 13i.
HALININ DOKUNDUĞU YER	Hereke ¹¹⁸
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹¹⁹
İNCELEME TARİHİ	05.04.2015 – 10.12.2015
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme.
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, birinci kat, 17 numaralı salon. “Selamlık Sedefli Salonu” ¹²⁰
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	Natürel üsluba sahip kartuşlu yün halı.

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı.
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm

¹¹⁸ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 13/407 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹¹⁹ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 13/407 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹²⁰ Burcu Tözün, a.g.t., s.73.

İLME SIKLIĞI (Dm)	40x48	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Düz-düğümsüz saçak.	

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Turkuaz, açık yeşil, koyu yeşil, kahverengi, kahverengi, kırmızı, mavi, sarı, krem.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	610 cm.
BOY	800 cm.
SAÇAK	15 cm.
TOPRAKÇALIK	Mevcut değildir.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	7 mm.
ETLİK	7 cm.
HAV YÜKSEKLİĞİ	7 mm.

KENAR SUYU SAYISI	3 adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	2 cm, 3 cm, 2 cm.
BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	60 cm.
ALANI	48,800 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%40

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, $\frac{1}{4}$ simetrik planlı bir halıdır. Fakat bu simetrik plan yalnızca tasarımın ana hatlarına hâkimdir. Motifler simetri noktalarında kendileri arasında farklılık arz etmektedir. Bunun sebebi halının desen tasarımında natüralist bir üslup tercih edilmesi olmuştur. Zeminde deseni oluşturan unsurlar oldukça detaylıdır. Turkuaz zemin üzerinde, açık yeşil, koyu yeşil, açık kahverengi, koyu kahverengi, kırmızı, mavi, sarı, krem renkleri kullanılmıştır. Merkezde desen daire içinde bir pençle başlamaktadır. Çiçek demetleri çelenk şeklinde elips bir formda ikinci dairenin içini doldurmaktadır. Devamında yuvarlak bir çember üzerinde tutunmuş gül demetleri yer almaktadır. Halıda dikey aksta bu çemberin iki ucunda olacak şekilde iki kartuş vardır. Kartuşların içi, fiyonk şeklinde bağlanmış kurdele motiflerinden sarkan üç çiçek demetiyle bezelidir. Kahverenginin üç tonu bir arada kullanılarak dokunmuş zencerek merkezden kartuşlara kadar olan deseni çevrelemektedir. Zencerekten sonra yine turkuaz zemin rengi üzerine dokunmuş, kenarlarda dört dikdörtgen, köşelerde dört sekizgen kartuşla zemin tasarımı devam etmektedir. Kartuşların içi krem zemin rengi üzerine açık yeşil, koyu yeşil, açık kahverengi, koyu kahverengi, kırmızı, mavi ve sarı renkleriyle tasarlanmış çiçek motifleriyle bezelidir. Merkezde yer alan ikinci dairenin içi ile aynı deseni taşımaktadır. Kartuşlardan sonra bir zencerek daha yer alarak bordüre geçilmektedir.

Eser 7 cm olarak dokunan etlikten sonra üç kenarsuyu ile başlamaktadır. İlk kenarsuyu hardal sarısı ve turkuaz renkleriyle dokunmuş bir zikzak motifiyile bezelidir. İkinci kenarsuyu krem zemin üzerine yeşil, kırmızı ve pembe kullanılarak dokunmuş gonca motifi ile kaplıdır. Üçüncü kenarsuyu ise krem zemin üzerinde yan yana yer alan kırmızı beneklerden oluşmuştur. Bordür pembe zemin üzerinde yeşil, kahverengi, kırmızı, mavi gibi renklerin muhtelif tonlarıyla beraber kullanıldığı zengin bir kompozisyona sahiptir. Tasarım olarak bordürün ortasından doğrusal bir hat geçmektedir. Yapraklı çiçek dallarından oluşan buketler ve fiyonk motifleri bu hat üzerine tutunmuştur.

Eserin desen tasarımı natürel bir üsluba sahiptir. Doğada görülebilir çiçeklerden esinlenilmiş olması, asimetrik motif duruşları ve bir rengin birden fazla tonu kullanılarak elde edilen degrade geçişler tasarıma gerçekçi bir boyut katmıştır.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, dikdörtgen formunda orta kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 192.000 düğüm mevcuttur. Malzeme olarak çözüde ve atkıda boyanmamış pamuk, havlarda renkli yün ip kullanılmıştır. Eser tezgâhta yatay olarak dokunmuştur. Havların uzunluğu 7mm'dir. Eser 2015 yılında bakım görmüştür. Motifler neredeyse dokuyucu hatası olmaksızın halıya düzgün yansıtılmıştır.

İlmesiz bölümde çiti ve toprakçalık mevcut değildir. Kenar örgüsü eserin dört bir yanında mevcuttur. Eser tezgâhta yatay olarak dokunduğu için halının kısa tarafında saçak olması gereken bölgeye saçaklar kenar örgüsüne tutturulmak suretiyle sonradan eklenmiştir. Dokumanın başlangıç ve bitiş noktaları ise sonradan sarmak suretiyle kenar örgüsüne dönüştürülmüştür. Genel bütünlüğünü koruyan eser 2015 yılında yapılan restorasyon kapsamında temizlenmiştir.

Fotoğraf 13a: Restorasyon öncesi eserin merkezi (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 13b: Restorasyon sonrası eserin merkezinden detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 13c: Eserin zemin bölümünden motif detayı (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 13d: Eserin zemin bölümünden motif detayı (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 13e: Eserin zemin bölümünden motif detayı (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 13f: Eserin kenarsuyu kısmından bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

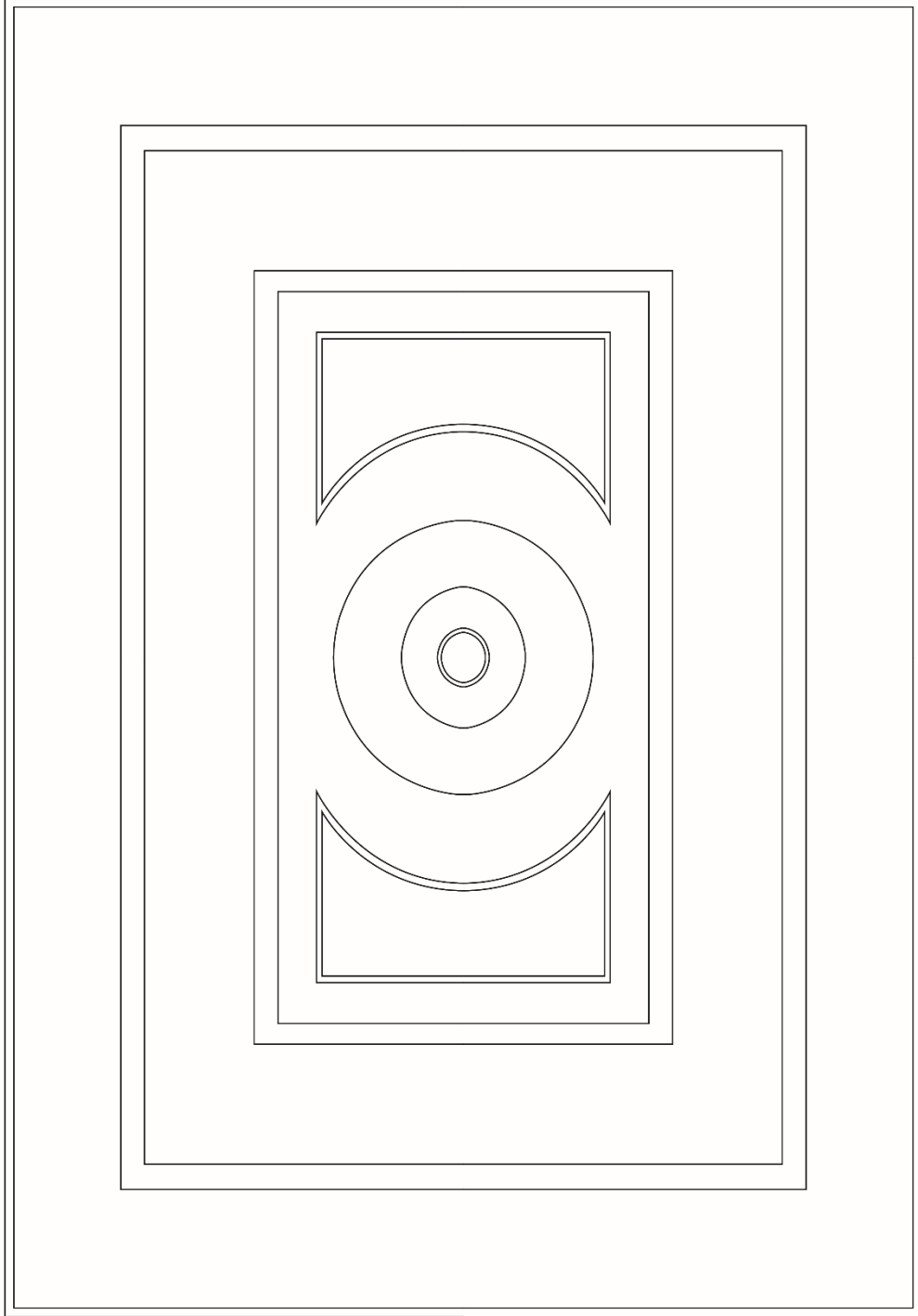
Fotoğraf 13g: Eserin bordür köşesi (H. Zeynep Gülen, 2015).

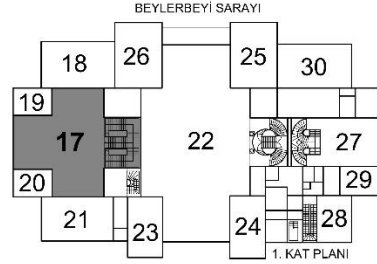
Fotoğraf 13h: Eserin bordüründen desen detayı (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 13ı: Eserin genel görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 13: 13 örnek numaralı esere ait şema (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ	
ÖRNEK NUMARASI	14/ Büyük taban halısı.
ENVANTER NUMARASI	3/672
ÇİZİM NUMARASI	14, 40.
FOTOĞRAF NUMARASI	14a, 14b, 14c, 14e.
HALININ DOKUNDUĞU YER	Hereke ¹²¹
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹²²
İNCELEME TARİHİ	07.05.2015 – 11.01.2016
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme ve eskizle örnekleme yapılması.
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı birinci kat, 17 numaralı salon.
	 <p>BEYLERBEYİ SARAYI 1. KAT PLANI</p>
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	¼ Simetrik köşe göbekli yün halı.

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Taban halısı
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm

¹²¹ T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/672 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹²² T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/672 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

İLME SIKLIĞI (dm ²)	40x40	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Düz, düğümsüz şekildedir.	

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Hardal rengi, krem, lacivert, siyah, açık mavi, kırmızı, yeşil
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	238 cm.
BOY	280 cm.
SAÇAK	14 cm.
TOPRAKÇALIK	1 cm.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	8 mm.
ETLİK	3 mm.
HAV YÜKSEKLİĞİ	5 mm (Strese bağlı 3mm.)
KENAR SUYU SAYISI	3 adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	4cm, 3,8cm, 3,8 cm.

BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	15 cm.
ALANI	6,664 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%25

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, ¼ raportlu köşe-göbekli bir halıdır (Çizim 40). Zeminde her köşede bulunan motif, göbek motifinin dörtte biridir ve dikey aksta birbirini aynalayarak devam eder. Göbek motifi ise bir çiçekten beslenerek çıkan dört farklı yöndeki rumî tasarımından oluşur. Yarım papatyalarla bulut motifi, halının merkezinde bir oval çerçeve oluşturur. Bu çerçeve dikey aksta tepelikle biter. Zemin, halıya genel anlamda hâkim olan sütlü kahverengindedir. Renk dağılımında bordür ve göbekteki motiflerin yoğunluğu ile kırmızı ağırlık kazanır. Göbekte hardal sarısı, kırmızı, siyah, krem, sütlü kahve renkleri dengeli bir şekilde kullanılmıştır. Köşebent deseninin renk dağılımı da göbek desenininki ile aynı şekilde dokunmuştur.

Eser, bordürü iki yanından çevreleyen kenarsuyuna ve halıyı çepeçevre saran bir ince bordüre sahiptir. Ana bordür bir kanatlı rumî ve ½ hataiden oluşan bir raportun tekrarlanması suretiyle oluşturulmuştur. Bordür krem zemin üzerinde dönüşümlü olarak yeşil ve sütlü kahve hatailerin kırmızı dandanlı rumilerin kullanıldığı bir renk dağılımı içerisindedir. Her bir köşe bir hatai motifinin 45 derecelik açıdaki pozisyonuyla bağlanmıştır. İnce bordür, kırmızı zemin üstüne hardal renginde yapraklara ve açık yeşil çiçeklere sahiptir. Bordürün her iki yanını saran kenar suları negatifli-pozitifli bir geçmeli motif taşımaktadır. Kenarsuyunun negatif ve pozitif motifinde krem ve turuncu kullanılarak kırmızı konturla birbirinden ayrılmıştır. En dıştaki ince bordür ise dört kollu bir yaprak ve ½ çiçekten oluşan raportun tekrarıyla tamamlanmıştır. Esere bir çerçeve görünümü veren bordür takımının halıya oranı 2/7'dir. Halı genel olarak bitkisel kaynaklı motiflerle oluşturulmuş bir tasarıma sahiptir.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser dikdörtgen formunda orta kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 160.000 düğüm taşımaktadır. Taban halısıdır. Belgelenen birkaç noktada yıpranma

sebebiyle küçük aşınmalar tespit edilmiştir. 2015 yılında yıkanmış ve bakım-onarım görmüştür.

İlmesiz bölümde saçak kısmı, orijinalinde 14 cm kadar uzun ve düğümsüzdür. Belgelenen bazı bölgeleri yıpranma sebebiyle yok olan saçak kısmı, halının mukavemetini olumsuz yönde etkileyeceğinden 2015 yılında yapılan restorasyon da rekonstrüksiyonu tamamlanmıştır. Toprakçalıkla beraber çiti kısmı da restore edilmiştir. Dört çözüğü teline sarılarak dokunan kenar örgüsünün ise kondisyonu iyi durumdadır. Fakat aradan geçen atkılarla kenar örgüye geçen bağlantı atkısının aynı hizada olmaması ve kenar örgüsünde kullanılan bordonun halıdaki motiflerde kullanılan bordodan farklı bir tonda olması, kenar örgüsünün sonradan ilave edildiği ihtimalini göstermektedir. Eser mevcut durumda genel bütünlüğünü koruyabilmiş durumdadır.

Fotoğraf 14a: Restorasyon öncesi eserin kondisyonuna dair bir detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 14b: Restorasyon öncesi eserin saçak kısmı (H. Zeynep Gülen, 2015).

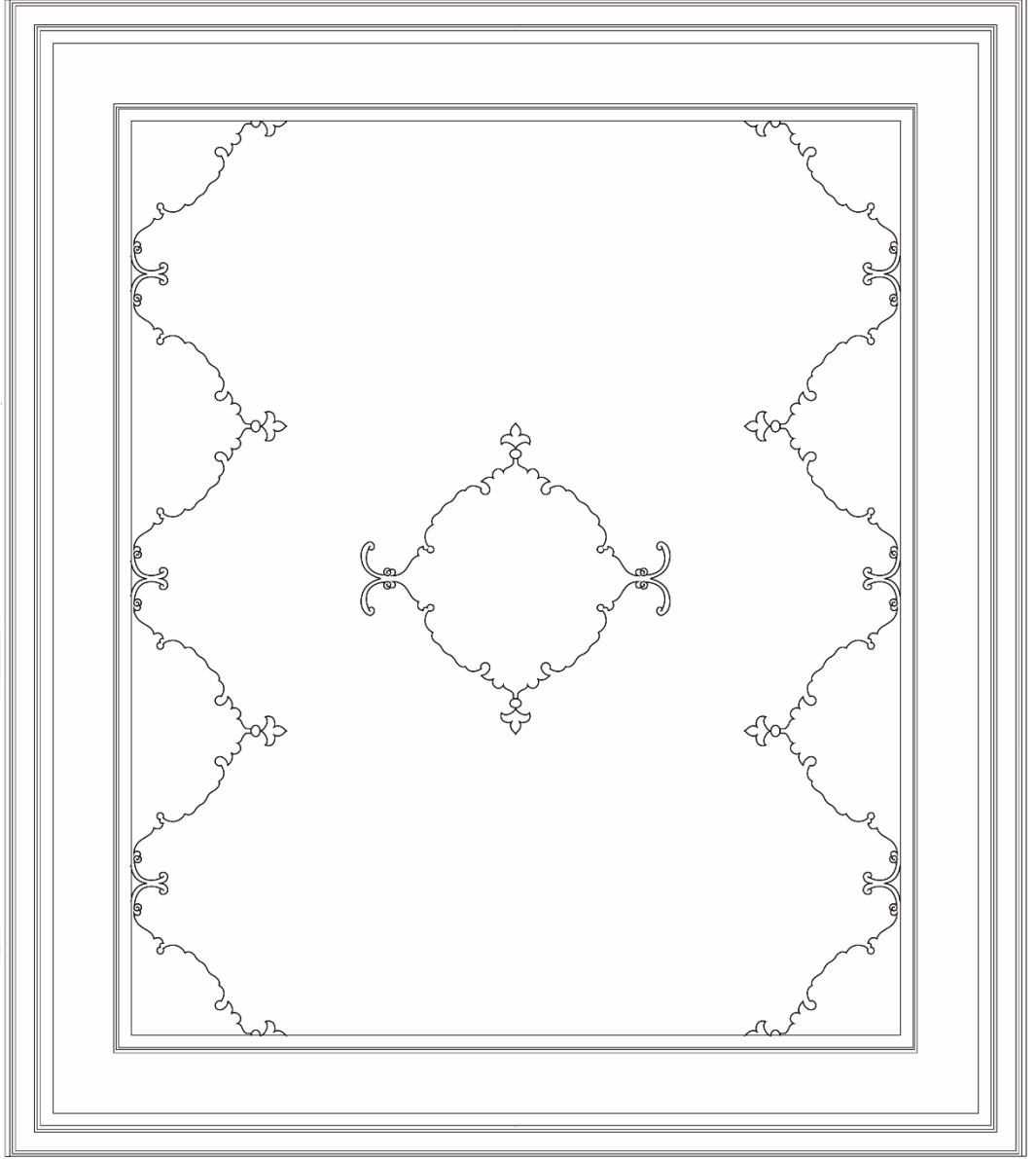
Fotoğraf 14c: Eserin restorasyon sonrası saçak bölümü (Zeynep Gülen, 2016).

Fotoğraf 14d: Eserin kenar örgüsü detayı (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 14e: Eserin genel görünümü (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşivi, Düzenleyen Hilal Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 14: 14 örnek numaralı esere ait şema (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ	
ÖRNEK NUMARASI	15/ Büyük taban halısı.
ENVANTER NUMARASI	3/500
ÇİZİM NUMARASI	15
FOTOĞRAF NUMARASI	15a, 15b, 15c, 15d, 15e.
HALININ DOKUNDUĞU YER	Hereke ¹²³
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹²⁴
İNCELEME TARİHİ	05.04.2015
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme.
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, birinci kat, 18 numaralı oda. "Sefirler Bekleme Salonu" ¹²⁵
	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	Hatai ve rumi kompozisyonlu Hereke halısı.

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı.
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm
İLME SIKLIĞI (Dm)	52x52

¹²³ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/500 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹²⁴ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/500 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹²⁵ Burcu Tözün, a.g.t., s. 81.

SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Düz-düğümsüz saçak.	
-------------------	---------------------	---

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Turkuaz, kırmızı, yeşil, krem, kahverengi, hardal sarısı, pembe.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	350 cm.
BOY	450 cm.
SAÇAK	15 cm.
TOPRAKÇALIK	2,5cm.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	7 mm.
ETLİK	2 cm.
HAV YÜKSEKLİĞİ	6 mm.
KENAR SUYU SAYISI	8 adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	3 cm, 3 cm, 3 cm, 3 cm, 3 cm, 3 cm, 3 cm, 3 cm.
BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	25 cm.
ALANI	15,75 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%65

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, $\frac{1}{4}$ simetrik planlı bir halıdır. Eserin zemini tamamen homojen bir şekilde motif dolgulu bir tasarıma sahiptir. Zeminde de desenini oluşturan unsurlar oldukça detaylıdır. Turkuaz zemin üzerine kırmızı, yeşil, krem, kahverengi, hardal sarısı ve pembe renkleri kullanılmıştır. Küçük ölçekli çiçek kompozisyonları yine çiçek dallarıyla birer küme oluşturmaktadır. Zemin tasarımı, bitkisel kaynaklı bu bezemelerin dönüşümlü olarak ve zemini tam kaplayacak şekilde simetrik bir biçimde yer almasıyla tamamlanmıştır. Çevresel etmenlerden ötürü oluşan renk solması desenlerin görünümünü olumsuz etkilemektedir.

Eser 2 cm olarak dokunan etlikten sonra dört kenarsuyu ile başlamaktadır. İlk kenarsuyu kırmızı ve turkuaz renkleri kullanılarak oluşturulmuş negatif-pozitif geçmeli bir motiftir. İkinci kenarsuyu bir gonca hataiden çıkan iki dal ve ucunda yer alan goncalardan oluşan bir motifle kaplıdır. Üçüncü kenarsuyu kahverengi ve açık turkuaz renkleri kullanılarak oluşturulmuş negatif-pozitif geçmeli bir motiftir. Dördüncü kenarsuyu birinci ile aynı renk ve tasarıma sahiptir. Bu dört kenarsuyu aynı içerik ve sıralamayla bordürden sonra da yer almaktadır. Bordür krem zemin üzerine kırmızı, yeşil, lacivert, pembe, bej ve açık turkuaz renkleri kullanılarak dokunmuştur. Hatai ve rumilerin oluşturduğu ana kompozisyon planında bahar dalı çiçekleri de yer almaktadır. Bordür de zemin tasarımı gibi homojen ve dengeli bir şekilde zemini tam kaplayan bir bezemeye sahiptir. Eserde genel olarak sivilize çiçeklerin duruşlarının hatasız olması, her bir dalın doğada olduğu gibi birbirini kesmeden filiz vermek suretiyle tasarımda yer alması, motiflerin ince detaylarıyla en olgun halinin yer alması eserin Klasik Dönem Osmanlı tezeyinat karakterine ne kadar yakın olduğunu göstermektedir.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, dikdörtgen formunda ince kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 270.400 düğüm mevcuttur. Eser onarım görmüştür. Renklerde solma mevcuttur. Halının tersi ile yüzü bir arada değerlendirildiğinde bu durum daha net görülmektedir. Motifler neredeyse dokuyucu hatası olmaksızın halıya düzgün yansıtılmıştır.

İlmesiz bölümde çiti mevcut değildir. Toprakçalık oldukça hasar görmüş olup, küçük bir bölgede kalan kısmından en az 2,5 cm dokunduğu görülmektedir. Kenar örgüsü mevcuttur. Saçaklar ise 2015 yılında yapılan restorasyon kapsamında temizlenmiş ve her

iki saçakta eşit biçimde düz-düğümsüz olarak onarım görmüştür. Eser genel bütünlüğünü korumaktadır.

Fotoğraf 15a: Eserin restorasyon öncesi saçak ve köşe detayı (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 15b: Eserin zemininden detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

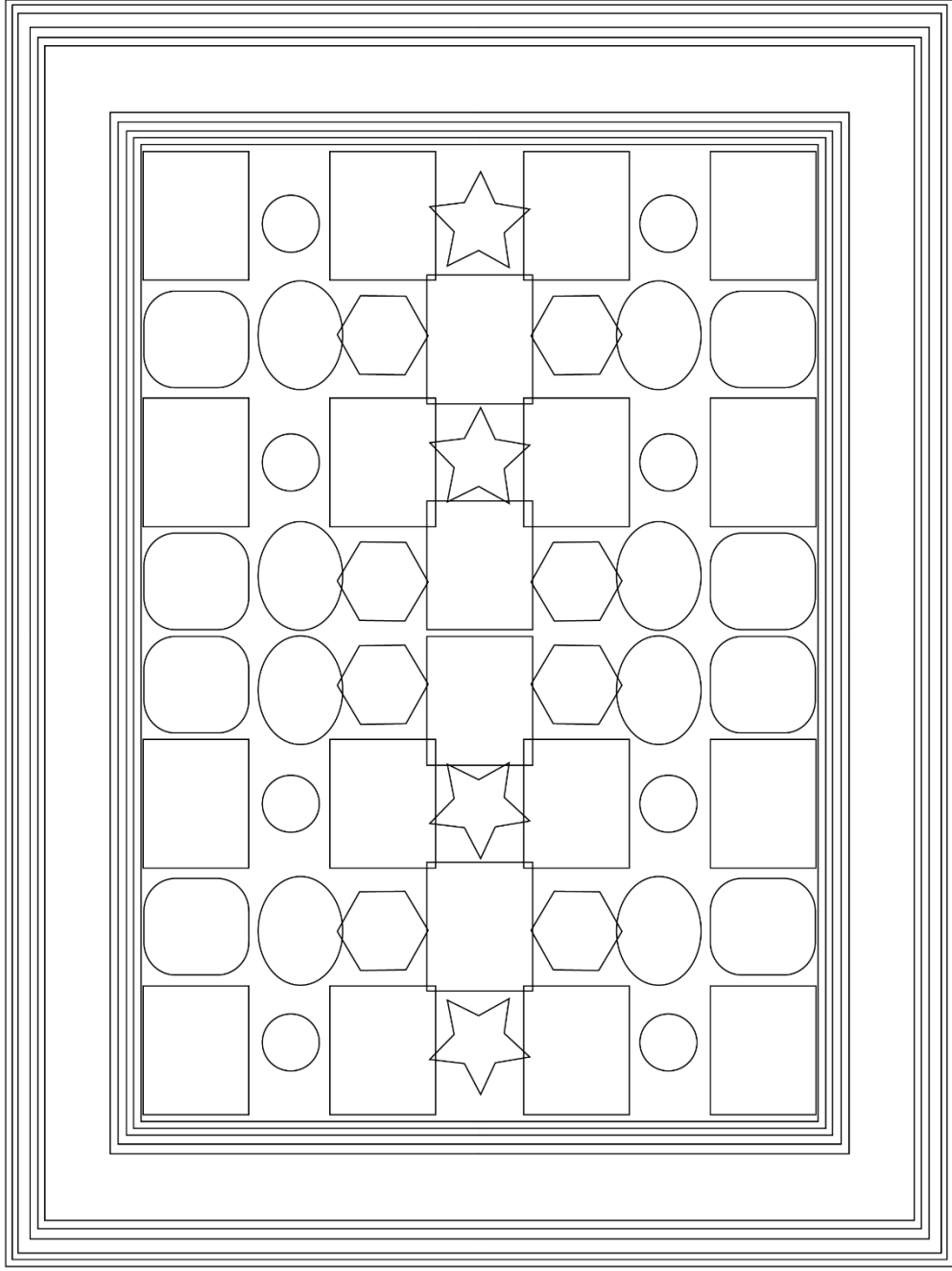
Fotoğraf 15c: Eserin restorasyon sonrası ters yüzünden bir detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

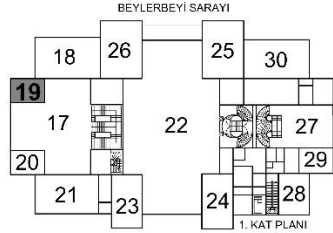
Fotoğraf 15d: Eserin zemininden detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 15e: Eserin genel görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 15: 15 örnek numaralı esere ait şema (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		
ÖRNEK NUMARASI	16/ Büyük taban halısı.	
ENVANTER NUMARASI	11/430	
ÇİZİM NUMARASI	16	
FOTOĞRAF NUMARASI	16a, 16b, 16c, 16d, 16e.	
HALININ DOKUNDUĞU YER	Hereke ¹²⁶	
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹²⁷	
İNCELEME TARİHİ	07.05.2015 – 11.01.2016	
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme.	
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.	
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, birinci kat, 19 numaralı salon.	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	¼ Simetrik köşe göbekli ipek halı.	

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Seccade
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm

¹²⁶ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 11/430 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹²⁷ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 11/430 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

İLME SIKLIĞI (Dm)	60x76	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Düz, düğümsüz saçak	

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış ipek
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış ipek
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, mavi, açık mavi, krem, kına yeşili, altın sarısı, narçiçeği, petrol yeşili.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Kullanılan renklerin tamamı kimyasal boya ile renklendirilmiştir. ¹²⁸

ÖLÇÜLER	
EN	118 cm.
BOY	187 cm.
SAÇAK	13 cm.
TOPRAKÇALIK	1 cm.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	5 mm.
ETLİK	1 cm.
HAV YÜKSEKLİĞİ	1,05 mm.
KENAR SUYU SAYISI	7 adet

¹²⁸ Hakan Çiloğlu, *Milli Saraylarda Bulunan İpekli Seccadelerin Desen ve Boya Özellikleri*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul, 1992, s.94.

KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	7 mm, 1,2cm, 7 mm, 7 mm, 1,2cm, 7 mm, 4 cm.
BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	8,5 cm.
ALANI	2,206 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%10

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, ¼ raportlu köşe-göbekli bir halıdır. Merkezde bir madalyon yer almaktadır. Her köşede bulunan motif, madalyonun dörtte biridir fakat bazı motif içlerinde renkler farklı kullanılmıştır. Göbek kompozisyonu, narçiçeği zemin üzerine bir şemse formunun içini dolduran pençli hataili bir tasarımla, rumili bir motif ağının iç içe geçen bir bileşiminden oluşur. ¼ oranındaki tasarım kendini aynalayarak tamamlamaktadır. Şemse formundaki bu göbeğin dikey akstaki iki ucu da içi dolu birer kartuş ve tepelikle biter. Kartuşun içinde simetrik olarak iki yanında birer yaprağı olan bir çiçek motifi mevcuttur. Tepeliğin içinde ise bir hatai motifi yer alır.

İki ince suyun ortasında bir kenarsuyu yer alarak bir kenarsuyu takımı oluşturur. Bu kenarsuyu takımı bordürü içten ve dıştan çevrelemektedir. Bununla birlikte kenarsuyu-bordür ikilisi ile zemin arasında münferit bir kenarsuyu daha yer alır. Burada kına yeşili kontur içine beyaz stilize gül ve tam tersi renklendirmeyle dokunan yaprak ikilisi, birbirini aynalayarak lacivert zemin üzerinde devam eder. İki ince su lacivert zemin üzerine kırmızı noktalar şeklinde dokunmuştur. Ortasında sarmaşık kompozisyonunda kırmızı çiçek ve mavi konturlu yeşil yapraklı motif bileşimi vardır. En dıştaki kenarsuyu takımının alt kenarında Osmanlı Türkçe'siyle 'Hereke' ibaresi yer alır (Bkz. Fotoğraf 16d). Üslup, motif ve kompozisyon açısından Hereke'de dokunduğu anlaşılrsa da bu ibare eserin Hereke Halı Dokuma Fabrikası'nda üretildiğini ispatlar niteliktedir. Bordür ise, krem zemin üzerine minik hatai ve pençlerden oluşan bir kompozisyondan oluşur. Motiflerde kırmızı, altın sarısı, açık mavi, narçiçeği, petrol yeşili kullanılan bordürün halıya oranı 2/6 dır. Eser genel olarak sivilize edilmiş bitkisel kaynaklı motiflerle oluşturulmuş bir tasarıma sahiptir.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, dikdörtgen formunda ince kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 456.000 düğüm taşımaktadır. Genel bütünlüğünü koruyan halıda, yırtık olmamakla beraber bazı bölgelerde aşınmalar mevcuttur. Arkadan bakıldığında bir çözgü teli bağlama hatası görülmektedir. Narçiçeği renginde dokunan zeminde abraj mevcuttur. Renk solması ve havlarda dökülme tespit edilmiştir.

2015 yılında restorasyon görmüştür. Yapılan restorasyon kapsamında temizlenmiş ve saçakları da düz düğümsüz olarak kısa bir seviyeye getirilmiştir. Toprakçalıkla beraber çiti kısmı da yıpranma sebebiyle orijinal haliyle günümüze gelememiştir. Dört çözgü teline sarılarak dokunan orijinal kenar örgüsünün kondisyonu genel olarak iyi durumdadır. Eser, genel bütünlüğünü koruyabilmiş durumdadır.

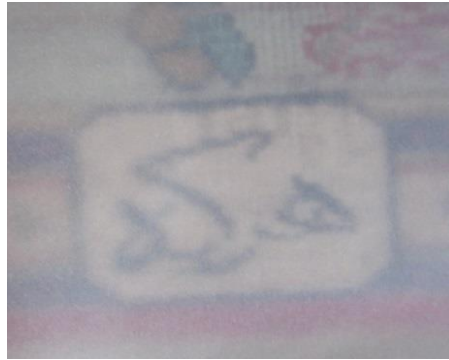
Fotoğraf 16a: Eserin restorasyon öncesi saçak, kenarsuyu ve bordüründen bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 16b: Eserin restorasyon sonrası saçak bölümü (Zeynep Gülen, 2016).

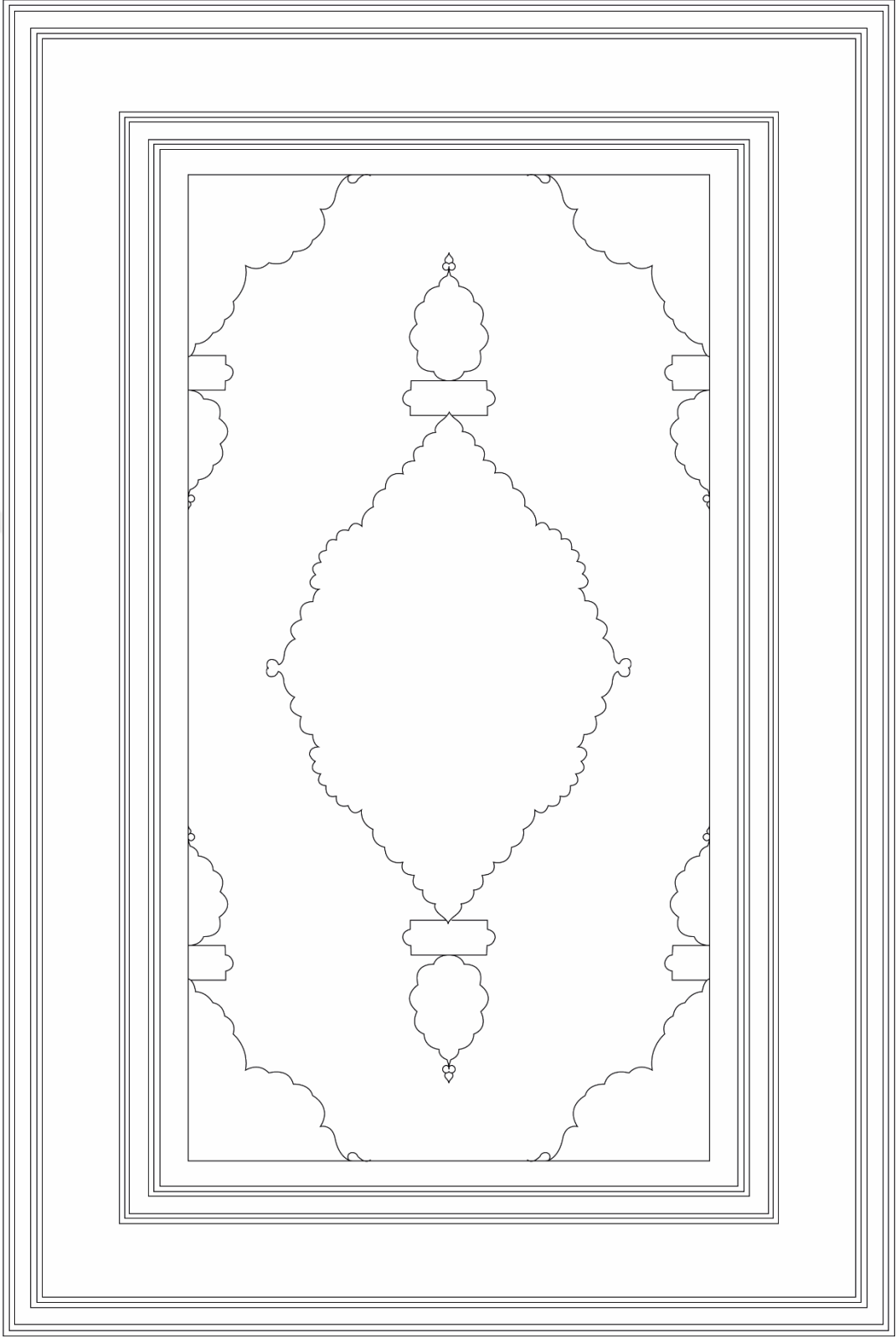
Fotoğraf 16c: Eserdeki abraj örneği (H. Zeynep Gülen, 2015).

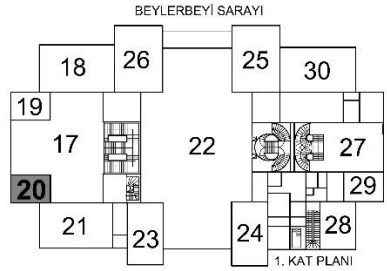
Fotoğraf 16d: Eserdeki eski Türkçe “Hereke” ibaresi (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 16e: Eserin genel görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 16: 16 örnek numaralı esere ait şema (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		
ÖRNEK NUMARASI	17/ Taban halısı	
ENVANTER NUMARASI	3/471	
ÇİZİM NUMARASI	17, 41.	
FOTOĞRAF NUMARASI	17a, 17b, 17c, 17d.	
HALININ DOKUNDUĞU YER	Semerkant ¹²⁹	
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.Yüzyıl ¹³⁰	
İNCELEME TARİHİ	08.04.2015- 11.01.2016	
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme ve eskizle örnekleme yapılması.	
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.	
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, birinci kat, 20 numaralı oda.	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	¼ Simetrik nar motifli ipek halı	

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Taban halısı
İLME TİPİ	Sine /İran Düğümü ¹³¹
İLME SIKLIĞI (dm)	40x40

¹²⁹ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/471 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹³⁰ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/471 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹³¹ Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, a.g.e., s. 194.

SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Dokuz çözgü teli bir araya getirilerek oluşturulmuş üç bükümlü püskülün düğümlenmesiyle meydana gelmiştir.	
-------------------	--	---

MALZEME BİLGİSİ ¹³²	
ATKI	Boyanmamış ipek.
ÇÖZGÜ	Boyanmamış ipek.
İLME	Boyanmış ipek.
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, küf mavisi, sarı, siyah, narçiçeği.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Doğal boyarmaddelerle renklendirilmiştir.

ÖLÇÜLER	
EN	172 cm.
BOY	340 cm.
SAÇAK	13 cm.
TOPRAKÇALIK	4 cm.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	5 mm.
ETLİK	4 cm.
HAV YÜKSEKLİĞİ	3 mm.
KENAR SUYU SAYISI	2 adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	4cm, 4 cm.
BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	8 cm.
ALANI	5,848 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	%70

¹³² Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, a.g.e., s. 194.

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, meander deseni ile kuşatılmış iki kenarsuyu ve bir bordürün, nar ağacı temalı zemini çevrelemesiyle oluşmuştur (Çizim 41). Zemin ¼ planlı ve tamamı bezeme kaplı bir tasarıma sahiptir. Yana rapor tekrarı ile oluşmaktadır. Bu aynalama yatayda olduğu gibi dikey ekseninde de bir kere gerçekleşerek zemin desenini tamamlamıştır. Zemin deseninin raportu ise bir hayat ağacının iskeleti gibi, bir vazodan simetrik bir şekilde altı sıra çıkan nar ağacı dallarından oluşmaktadır. Üzerinde irili ufaklı tasvir edilen narların konturu kırmızı içleri pembe, zemini ise küf mavisidir.

Bordürün halıya oranı yaklaşık 2/7'dir. Halı genel olarak bitkisel kaynaklı motiflerin geometrik formlarla birlikte değerlendirildiği bir tasarıma sahiptir. Renk dağılımında ise zeminde motif rengi olarak kullanılan ipler bordürde zemin rengi olarak kullanılmıştır. Bitkisel ve geometrik kaynaklı motiflere sahip eserde bu renk geçişleriyle bir uyum ve bütünlük sağlanmıştır.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, dikdörtgen formunda orta kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 160.000 düğüm taşımaktadır. Malzeme bakımından, çözgü ve atkıda boyanmamış ipek, havlarda boyanmış ipek kullanılmıştır. Halının zemininde abraj mevcuttur.

İlmesiz bölümde saçak, dokuz çözgü telinden müteşekkil üçerli bükümlü püskülün düğümlenmesiyle meydana gelmiştir. 2015 yılında gerçekleşen restorasyon kapsamında temizlenmiş ve saçakları kısaltılmıştır. Halılarda ilmeli kısma geçmeden önce yaygın olarak dokunan bezayağı toprakçalık 4cm olarak dokunmuştur. Bununla beraber eserin orijinalinde çiti mevcut değildir. Kenar örgüsü de orijinal olarak günümüze gelmiştir. İki çözgüye sarılmak suretiyle 5mm eninde dokunmuştur. Eser genel bütünlüğünü kondisyonu iyi bir şekilde koruyabilmiş durumdadır.

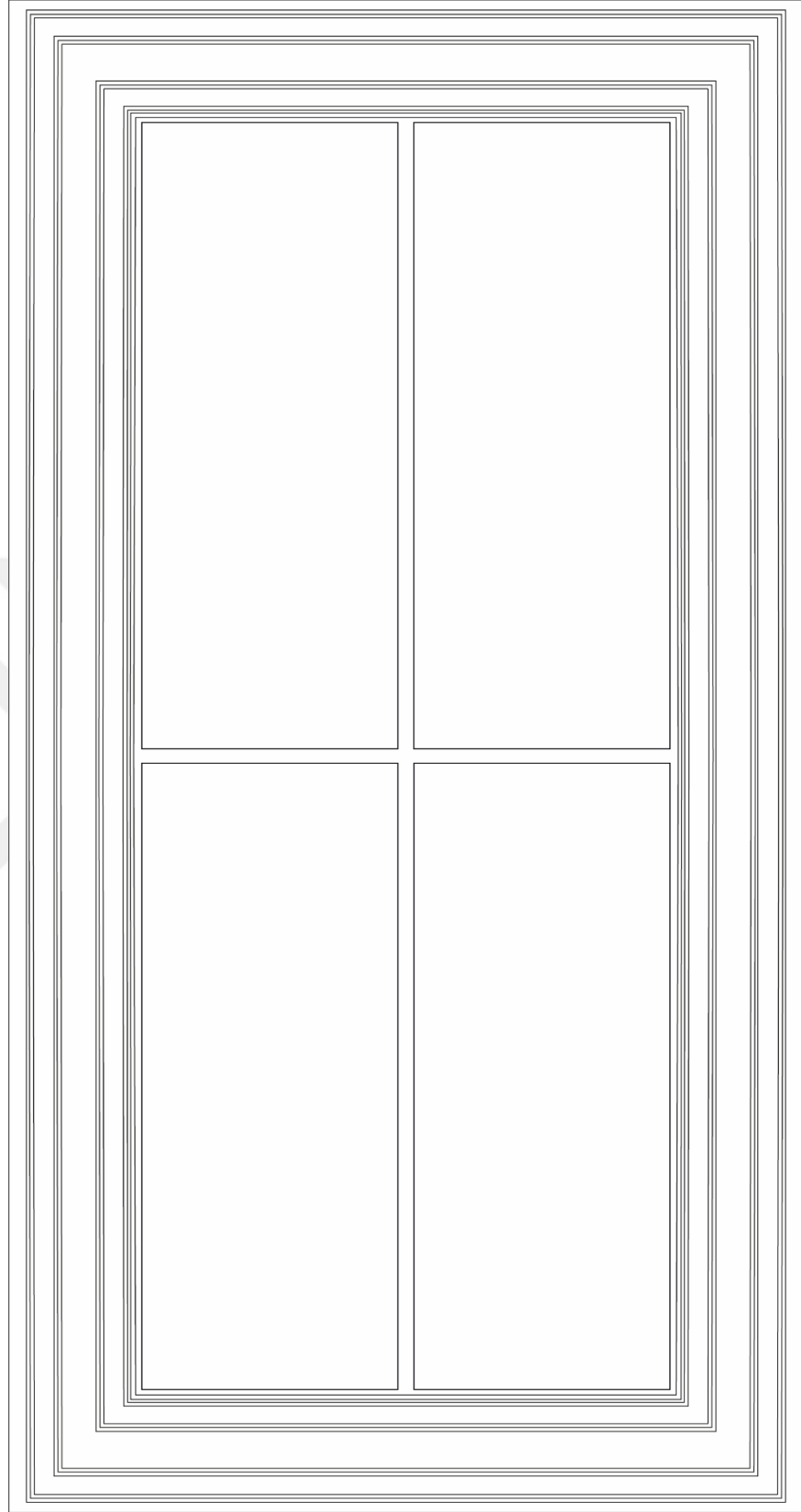
Fotoğraf 17a: Eserin restorasyon öncesi saçak ve bordüründen bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 17b: Eserin restorasyon sonrası saçak ve kenarsuyu bölümü (H. Zeynep Gülen, 2016).

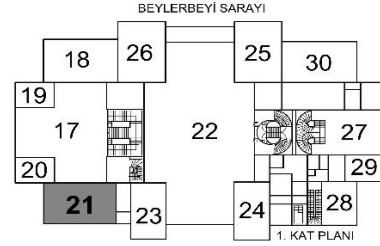

Fotoğraf 17c: Eserin genel görünümü (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşivi, Düzenleyen Hilal Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 17: 17 örnek numaralı esere ait şema (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ	
ÖRNEK NUMARASI	18/ Büyük taban halısı.
ENVANTER NUMARASI	3/575
ÇİZİM NUMARASI	18
FOTOĞRAF NUMARASI	18a, 18b.
HALININ DOKUNDUĞU YER	Gördes ¹³³
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹³⁴
İNCELEME TARİHİ	05.04.2015 – 12.12.2015
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme.
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, birinci kat, 21 numaralı oda. “Yemek Odası”
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	¼ Simetrik yıldız motifli yün halı.

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı.
İLME TİPİ	Türk Düğümü / Simetrik Düğüm

¹³³ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/575 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹³⁴ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/575 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

İLME SIKLIĞI (Dm)	20x28	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Mevcut değildir.	

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış yün
ÇÖZGÜ	Boyanmamış yün
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, küf mavisi, krem, hardal sarısı.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	715 cm.
BOY	745 cm.
SAÇAK	16 cm.
TOPRAKÇALIK	Mevcut değildir.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	7 mm.
ETLİK	Mevcut değildir.
HAV YÜKSEKLİĞİ	6 mm.
KENAR SUYU SAYISI	Mevcut değildir.
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	Mevcut değildir.
BORDÜR SAYISI	Mevcut değildir.
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	Mevcut değildir.
ALANI	53,267 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%50

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser $\frac{1}{4}$ simetrik planlı bir halidir. Dokumanın tamamı kırmızı zemin rengi üzerinde yer alan renkli ve iri motiflerle kaplıdır. Merkezde sarı, küf mavisi ve krem renkleri kullanılarak dokunmuş, neredeyse zeminin tamamını kaplayan büyüklükte geometrik hatlarla stilize edilmiş bir madalyon vardır. Köşelerde stilize edilmiş motifler yer almaktadır.

Tasarımda klasik manada bir kenarsuyu ve bordür mevcut değildir. Bunların yerine madalyonun etrafı kartuşlarla çevrelenmiştir. Küf mavisi, sarı ve krem renkleri kullanılarak oluşturulmuş kartuşlar bir araya gelerek sekiz kollu yıldız formunu ortaya çıkarmıştır. Sekiz kollu yıldızların zemini de kırmızıdır. İçlerinde geometrik hatlı sarı motifler vardır. Sarı konturlu kartuşların içi krem renginde stilize motif dolguludur.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, dikdörtgen formunda kaba kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 56.000 düğüm taşımaktadır. Malzeme olarak çözgüde ve havlarda yün ip kullanılmıştır. Havların uzunluğu 6mm'dir fakat üzerindeki strese bağlı olarak havların yan yatmasıyla 5mm'ye inmiştir. Eserin zemininde daha çok olmak üzere birçok bölgesinde aşınma tespit edilmiştir. Güve yenikleri ve belgelenen birkaç noktada yırtıklar görülmüştür. Eser toz parçacıkları ve çevresel etmenlerden etkilenerek kirlenmiş durumdadır. Bununla beraber renklerde solma mevcuttur.

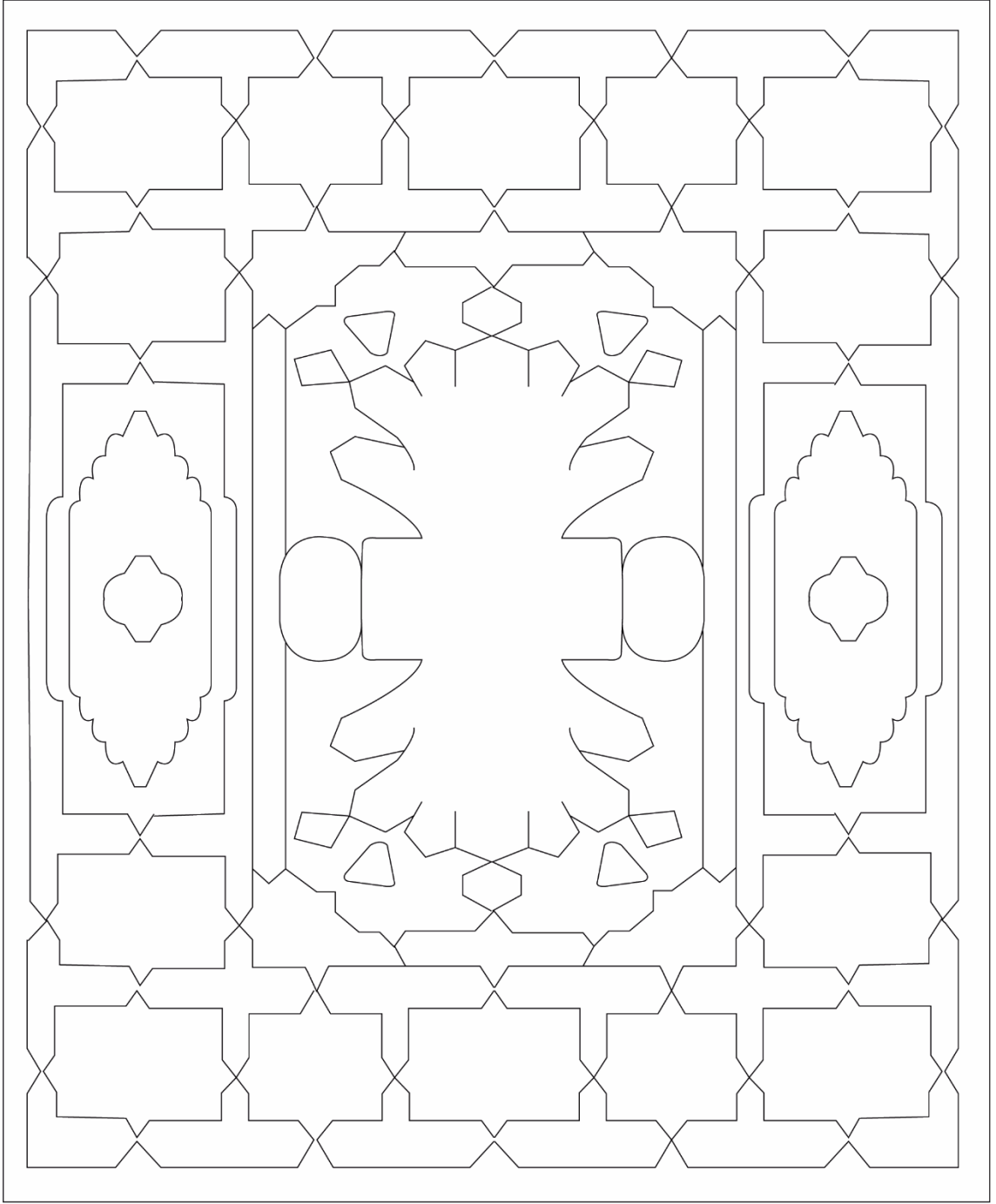
İlmesiz bölümde çiti ve toprakçalık mevcut değildir. Kenar örgüsü yıpranmış olup yer yer yok olmuş durumdadır. Saçak mevcut değildir.

Fotoğraf 18a: Eserin teşhirindeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

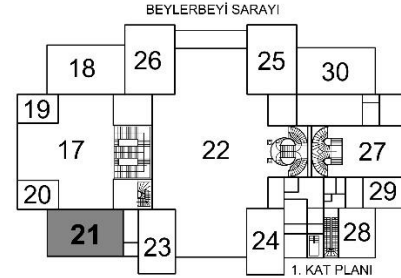

Fotoğraf 18b: Eserin genel görünümü (H. Zeynep Gülen, 2019).

Çizim18: 18 örnek numaralı esere ait şema (H. Zeynep Gülen).

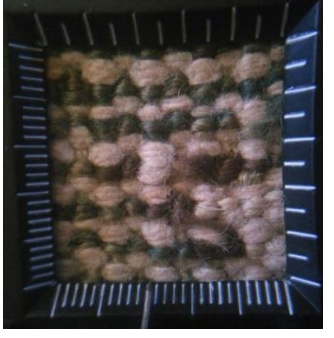
ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ	
ÖRNEK NUMARASI	19/ Büyük taban halısı.
ENVANTER NUMARASI	3/576
ÇİZİM NUMARASI	19
FOTOĞRAF NUMARASI	19a, 19b, 19c, 19d.
HALININ DOKUNDUĞU YER	Gördes ¹³⁵
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹³⁶
İNCELEME TARİHİ	14.05.2015 – 09.12.2015
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem ve fotoğrafla belgeleme.
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, birinci kat, 21 numaralı oda. “Yemek Odası”
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	¼ Simetrik yıldız motifli yün halı

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı
İLME TİPİ	

¹³⁵ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/576 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹³⁶ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/576 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

İLME SIKLIĞI (dm)	20x20	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Mevcut değildir.	

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, küf mavisi, hardal sarısı, krem
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	412 cm.
BOY	765 cm.
SAÇAK	Mevcut değildir.
TOPRAKÇALIK	Mevcut değildir.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	8 mm.
ETLİK	Mevcut değildir.
HAV YÜKSEKLİĞİ	5 mm.
KENAR SUYU SAYISI	1 adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	24 cm.
BORDÜR SAYISI	1 Adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	34 cm.
ALANI	31,518 m ² .
BULUNDUĞU MEKÂNDAN KAPALI KAPLADIĞI ALAN	~%50

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser desen tasarımı ve renk dağılımı bağlamında katalogdaki 23.örnek (Beylerbeyi Sarayı24 numaralı Oda'da teşhir edilen 3/722 Envanter numaralı halı) ile birebir aynı olup kondisyon ve ebat bakımından farklılık göstermektedir.

Eser, amorf formda bir bordürü çevreleyen geometrik bir kenarsuyuna sahip ¼ raportlu köşe-göbekli bir halıdır. Zeminde ¼ simetrik sekiz kollu bir yıldız formu hâkimdir. Yine hardal sarısı konturlar içinde sırasıyla küf mavisi, kırmızı, krem ve tekrar kırmızı olmak üzere toplam dört tane sekiz kollu yıldızın iç içe geçmesiyle göbek motifi tamamlanmıştır. Zeminde göbek motifi dışındaki alan küçük serpmeye bir motifle taranarak dokunmuştur. Kayı Boyu'nun sembolünü andıran bu motif kırmızı zemin üzerine küf mavisi renkle dokunmuştur.

Kenarsuyu olarak küf mavisi zemin üzerine krem renkli "T" şeklinde negatif-pozitif geçmeli tarak motifi eseri dört yandan çevrelemektedir. Bordür ise, kırmızı zemin üzerinde hardal renginde konturlanmış basık altıgen formunda küf mavisi geçmeli kartuşlara sahiptir. Bu kartuşların içinde sivilize edilmiş her iki yanında birer yaprağı olan krem renkli bir çiçek motifi mevcuttur. Fakat kartuşlar halının boyu yönünde bir örnek giderken, eni yönünde ölçüleri büyümüş bir formda karşımıza çıkar. Öyle ki, bir araya geldiklerinde halının başında ve sonunda üç tane sekiz kollu yıldız oluşturur. Her iki kenardaki bu yıldızların ortasında birer tane çiçek motifi, ortadaki yıldızlarda ise daha zengin bir çiçek kompozisyonu mevcuttur. Bordürün zemini, zeminle aynı renkte olup kenarsuyundan keskin düz bir hatla ayrılmaktadır. Fakat zeminden ise, kıvrılan ince su yolu gibi bir çizginin köşe motifini de içine alarak ve aynı zamanda göbek motifine de dört yönden amorf bir şekilde yaklaşmasıyla ayrılır. Eser bu yönüyle sıra dışı bir bordüre sahiptir. Köşe motifi ise yaygın olanın aksine, göbek motifinin dörtte biri değildir. Bordürün halıya oranı yaklaşık 2/6'dır.

Halı genel olarak bitkisel kaynaklı motiflerin geometrik formlarla birlikte değerlendirildiği bir tasarıma sahiptir. Renk dağılımı da desen tasarımı gibi ¼ olarak tasarlanmıştır. Eserde hâkim renk, bordüründe zeminle aynı renk olmasının verdiği yoğunlukla, kırmızıdır. Bunu küf mavisi, krem ve hardal renkleri takip eder. Toplamda az renk kullanılmasına rağmen, mavinin ve kontur renginin dengeli dağılımı sayesinde kırmızı rengi aynı tonuyla hem zemin hem de motif rengi olarak kullanılabilmiştir.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, dikdörtgen formunda kaba kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 40.000 düğüm taşımaktadır. Belgelenen birçok noktada deformasyon ve yırtık gözlemlenmiştir. Eserin havlı yüzeyinde aşınmalar tespit edilmiştir. Çevresel faktörlerden dolayı oldukça kirlenmiş olup kondisyonu kötü durumdadır.

İlmesiz bölümde ise saçak kısmı orijinal haliyle günümüze gelememiştir. Toprakçalık ve çiti mevcut değildir. Kenar örgüsü ise yıpranmış durumdadır. Eser, genel bütünlüğünü korumaktadır.

Fotoğraf 19a: Eserin kondisyonuna dair bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

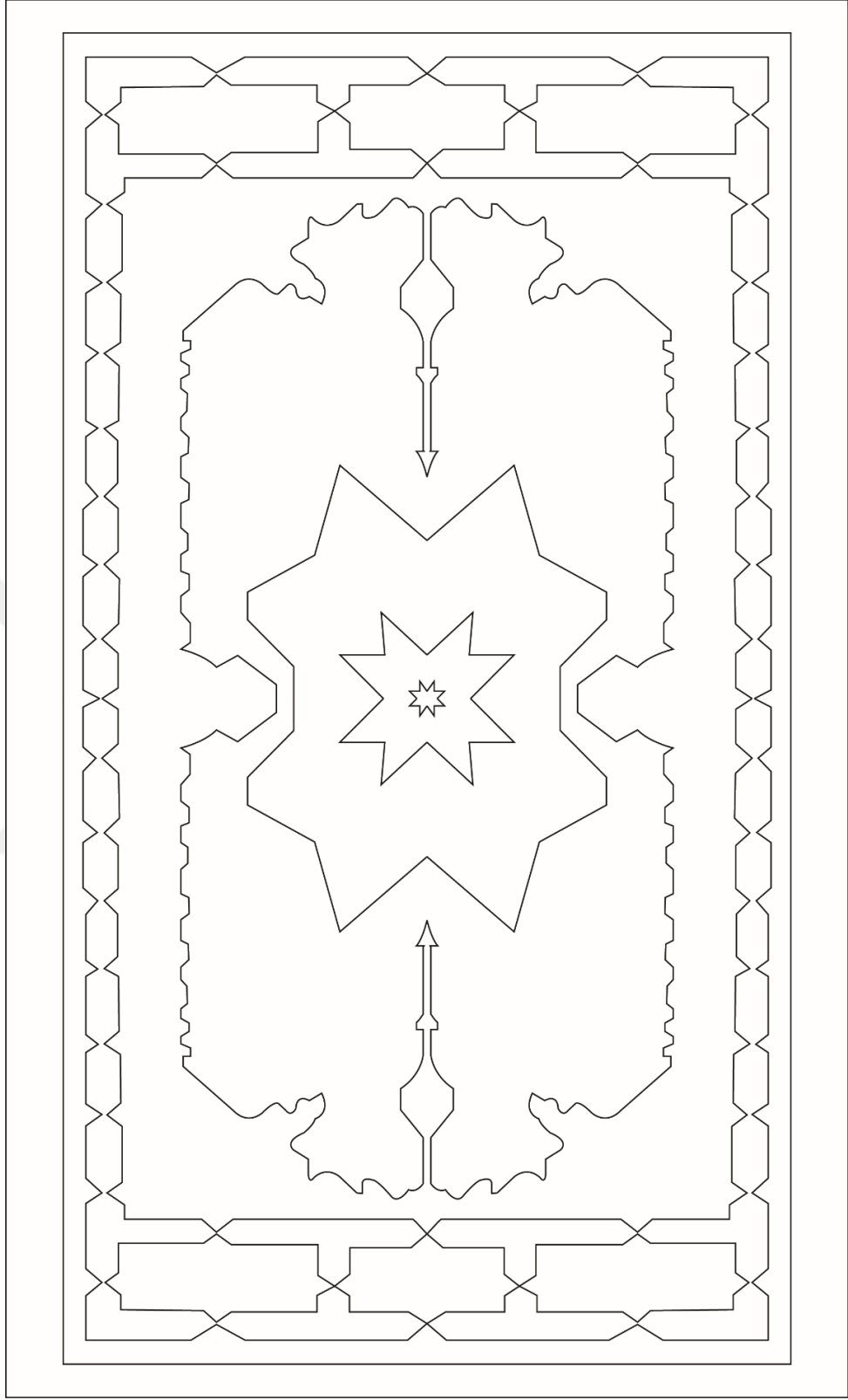
Fotoğraf 19b: Eserin göbek deseni (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 19c: Eserin köşebent deseni (H. Zeynep Gülen, 2015).

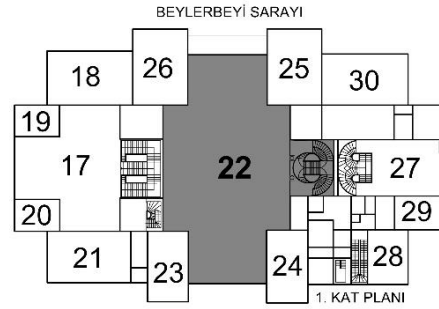

Fotoğraf 19d: Eserin teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 19: 19 örnek numaralı esere ait şema (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ	
ÖRNEK NUMARASI	20/ Büyük taban halısı.
ENVANTER NUMARASI	51/16
ÇİZİM NUMARASI	20, 42.
FOTOĞRAF NUMARASI	20a, 20b, 20c, 20d, 20e, 20f, 20g, 20h, 20ı, 20i.
HALININ DOKUNDUĞU YER	Hereke ¹³⁷
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹³⁸
İNCELEME TARİHİ	05.04.2015- 11.12.2015
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme ve eskizle örnekleme yapılması.
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, birinci kat, 22 numaralı salon “Sultan Abdülhamid ile Grandük Nikola’nın Görüştüğü Salon” ¹³⁹ “Mavi Salon”
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	¼ Simetrik klasik dönem üslubuyla hatayı ve rumi kompozisyonlu Hereke halısı.

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı.
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm

¹³⁷ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 51/16 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹³⁸ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 51/16 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹³⁹ Haluk Şehsuvaroğlu, a.g.e., s.127.

İLME SIKLIĞI (Dm)	28x28	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Kordona geçirilmesi suretiyle sonradan eklenmiş düz-düğümsüz saçak.	

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, hardal sarısı, krem, yeşil, mavi, bej, pembe, siyah.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	904 cm.
BOY	1.507 cm.
SAÇAK	20 cm.
TOPRAKÇALIK	Mevcut değildir.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	5 mm.
ETLİK	Mevcut değildir.
HAV YÜKSEKLİĞİ	7 mm.
KENAR SUYU SAYISI	2 adet

KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	20 cm, 5 cm.
BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	75 cm.
ALANI	136,232 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%35

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, $\frac{1}{4}$ simetrik planlı madalyonlu bir halıdır (Çizim 42). Madalyon neredeyse zeminin tamamını kaplayan bir büyüklüktedir. Bu sebeple madalyon dışında kalan bölgeler, halıda köşe gibi durmaktadır. Madalyon formunun içi kırmızı zemin üzerine hatai kompozisyonu ile bezelidir. Zemininde de desenini oluşturan unsurlar oldukça detaylıdır. Krem, bej, yeşil, açık mavi, pembe, hardal sarısı renkleri siyah konturla kullanılarak oluşturulan hatai kompozisyonu hançer yapraklar ve pençerle birlikte planlanmıştır. Köşelerde bulunan alanlar ise rumi kompozisyonu ile bezelidir. Hardal sarısı zemin üzerinde siyah konturlu kırmızı rumiler bulunmaktadır. Rumi kompozisyonunun arka planında ince dallarda yapraklar mevcuttur. Halının ön yüzünde belli olmayan bu ince motifler, yalnız arka yüzü çevrildiğinde tespit edilebilmektedir.

Eser etlik olmaksızın konturla çerçeveslendirilmiş ve tasarıma bordürle başlanmıştır. Bordür, krem zemin üzerine bir büyük bir küçük hataillerle rumilerin kullanıldığı bir kompozisyona sahiptir. Hatailerden filizlenen gonca hatailer ve pençer oval dallarla birbirine bağlanmıştır. Hatailerde bej, kırmızı, mavi, sarı kullanılırken, pençerlerde pembe ve kırmızı tercih edilmiştir. Rumiler desende gri rengiyle yer alırken, dallar yeşil olarak göze çarpmaktadır. Bordürden sonra bir kenarsuyu ve bir ince su yer alarak zemine geçilmektedir. Kenarsuyu koyu lacivert zemin üzerine yerleştirilmiş bir penç tasarımıyla oluşmaktadır. İnce su ise açık mavi zemin üzerine kırmızı pençlerden oluşturulmuş bir desene sahiptir.

Eserde genel olarak sivilize çiçeklerin duruşlarının hatasız olması, her bir dalın doğada olduğu gibi birbirini kesmeden filiz vermek suretiyle tasarımda yer alması, motiflerin ince detaylarıyla en olgun halinin yer alması eserin karakteristik açıdan Klasik Dönem Osmanlı tezyinat karakterine ne kadar yakın olduğunu göstermektedir.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, dikdörtgen formunda kaba kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 78.400 düğüm mevcuttur. Belgelenen birkaç noktada yırtık tespit edilmiştir. Eser toz partikülleri ve çevresel etmenlerden etkilenerek kirlenmiş durumdadır. Bununla beraber renklerde solma gerçekleşmiştir. Halının tersi ile yüzü bir arada değerlendirildiğinde renk ve motif kaybına yol açan bu durum daha net görülmektedir. Simetrik motifler, organik oval dallar, neredeyse dokuyucu hatası olmaksızın halıya düzgün yansıtılmıştır. Öte yandan eserin dikey akstaki bordür genişliği ile yatay akstaki genişliği arasında 5cm'lik bir fark tespit edilmiştir. Bu durum, yatayda desenin basık çıkması suretiyle kendini göstermektedir. Desen çökmesi, kirkitin fazla vurulması, çözgülerin gerektiği kadar gergin olmaması, ilmelik ipliğin halının kalitesinden ince olması veya desenin oturmasında problem olması gibi sebeplerle oluşabilmektedir. Eserde yatay akstaki bordürün basık olmasının sebebi kirkitin fazla vurulmasından kaynaklı stres olduğu düşünülmektedir.

İlmesiz bölümde çiti ve toprakçalık mevcut değildir. Kenar örgüsünün eseri dört bir yanından çevrelemiş olması sonradan ilave edildiğini göstermektedir. Saçaklar ise bir kordona geçirilmek suretiyle oluşturulmuş olup, kenar örgüsüne eklenmiştir. Kenar örgüsünün ve saçakların bu yöntemle halıya bağlanmış olması bakımından, eser Beylerbeyi Sarayı'nda tek örnektir. Oldukça büyük ebadına rağmen kondisyonu iyi durumda olan eser, teknik anlamda genel bütünlüğünü korumaktadır.

Fotoğraf 20a: Eserin kenar örgüsünün kondisyonundan bir detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 20b: Eserin tersten görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 20c: Eserin ters yüzünden çekilmiş bir detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 20d: Eserin kondisyonuna dair detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 20e: Eserin kondisyonuna dair detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 20f: Eserin kondisyonuna dair detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 20g: Eserin bordürüne ait motif detayı (H. Zeynep Gülen, 2015).

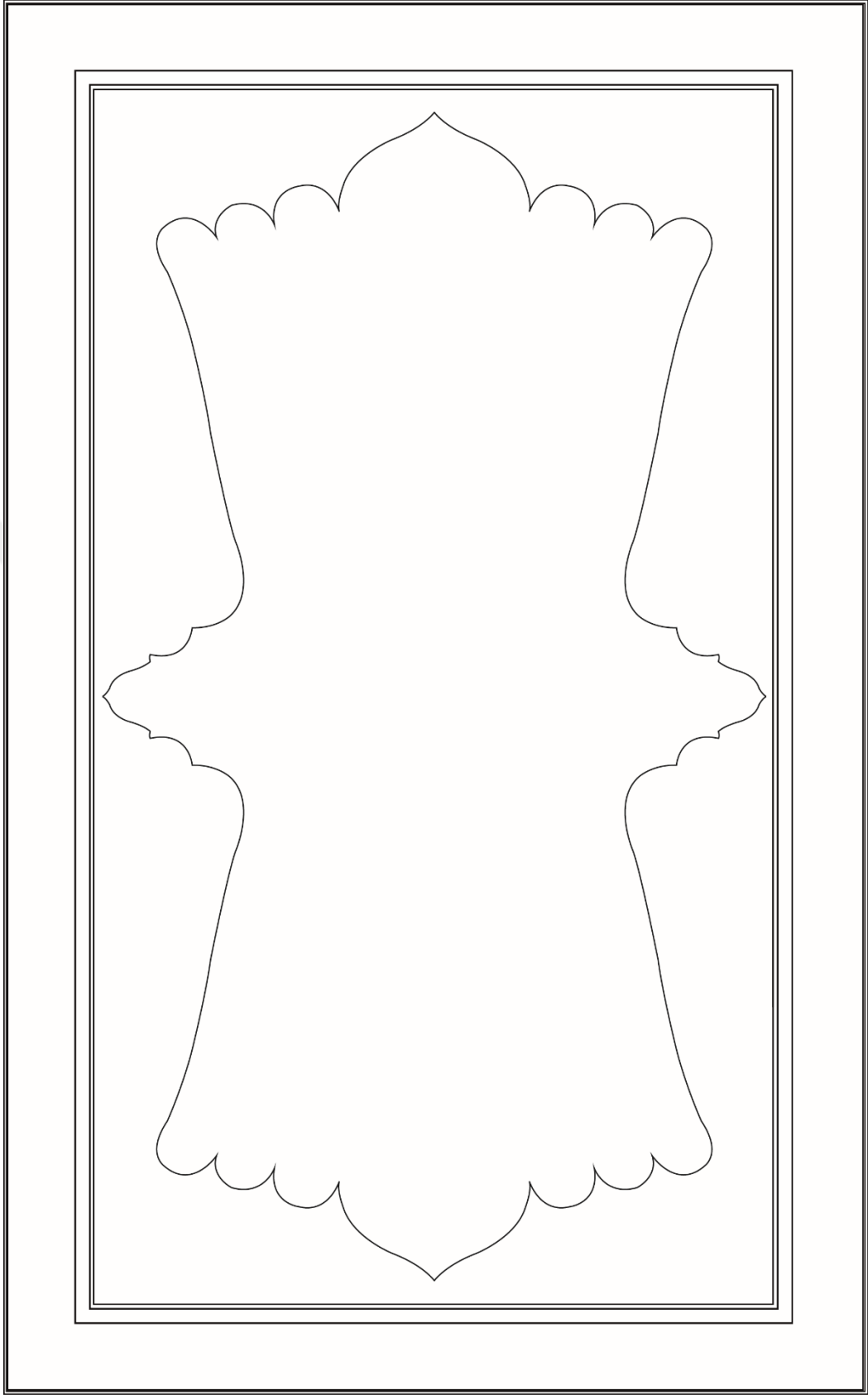
Fotoğraf 20h: Eserin kenarsuyu deseni (H. Zeynep Gülen, 2015).

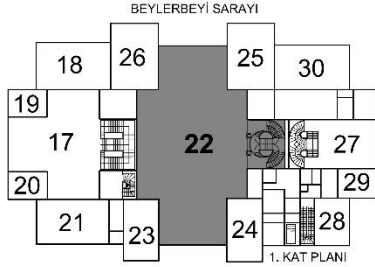
Fotoğraf 20i: Eserde madalyonun dışında yer alan bölgedeki rumi tasarımına ait bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 20i: Eserin teşhirdeki genel görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 20: 20 örnek numaralı esere ait şema (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		
ÖRNEK NUMARASI	21/ Büyük taban halısı.	
ENVANTER NUMARASI	3/669	
ÇİZİM NUMARASI	21	
FOTOĞRAF NUMARASI	211a, 21b, 21c, 21d, 21e.	
HALININ DOKUNDUĞU YER	Hereke ¹⁴⁰	
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹⁴¹	
İNCELEME TARİHİ	05.04.2015 – 25.12.2015	
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme.	
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.	
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, birinci kat, 22 numaralı salon “Sultan Abdülhamid ile Grandük Nikola’nın Görüştüğü Salon” ¹⁴² “Mavi Salon”	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	¼ Simetrik klasik dönem üslubuyla hatırı kompozisyonuna sahip yün halı.	

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı.

¹⁴⁰ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/669 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹⁴¹ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/669 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹⁴² Haluk Şehsuvaroğlu, a.g.e., s.127.

İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm	
İLME SIKLIĞI (Dm)	44x44	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Düz-düğümsüz saçak.	

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, mavi, açık yeşil, kahverengi, krem, hardal sarısı, lacivert, açık mavi, yeşil.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	860 cm.
BOY	925cm.
SAÇAK	16 cm.
TOPRAKÇALIK	Mevcut değildir.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	8 mm.
ETLİK	6 cm.
HAV YÜKSEKLİĞİ	8 mm.
KENAR SUYU SAYISI	6 adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	3 cm, 11 cm, 3 cm.
BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	70 cm.
ALANI	79,550 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%25

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, $\frac{1}{4}$ simetrik planlı bir halidir. Zeminde desenini oluşturan motifler oldukça detaylıdır. Ende yedi sıra halinde hatai motifi dizisi yer almaktadır. Hatai motifinden çıkan dallar, gonca hatailer, hançer yapraklar ve pençerle bir bütün olup halının zeminini homojen bir şekilde tamamen kaplamıştır. Kırmızı zemin üzerinde, mavi, açık yeşil, kahverengi, krem, hardal sarısı, lacivert, açık mavi, koyu yeşil renkleri kullanılmıştır.

Eser 6 cm olarak dokunan etlikten sonra üç kenarsuyu ile başlamaktadır. İlk kenarsuyu açık mavi, hardal sarısı, kırmızı ve lacivert renkleri iç içe dokunmuş bir zikzak motifliyle bezelidir. İkinci kenarsuyu krem zemin üzerine kırmızı, açık mavi, hardal sarısı, kahverengi ve pembe renkleri kullanılarak dokunmuş sarmaşık planlı gonca hatai kompozisyonu ile kaplıdır. Üçüncü kenarsuyu birinci ile aynıdır. Bordürde lacivert zemin üzerinde kırmızı, mavi, açık yeşil, kahverengi, krem, hardal sarısı, açık mavi ve koyu yeşil kullanılmıştır. Hatai merkezli bir tasarımı vardır. Hançer yapraklar da en az hatailer kadar belirgin bir yer tutmaktadır. Zemin tasarımı gibi bordür de gonca hatailer ve pençerle motif yoğun bir kompozisyona sahiptir. Bordürden sonra başta kullanılan zikzaklı ince kenarsuyu yer alırken devamında yaygın olanın aksine başka desenli bir kenarsuyu tercih edilmiştir. İki tepelikvâri formun bir araya gelmesi ile oluşmuş bir kartuş mevcuttur. Bu kartuşların içi açık yeşil zemin renginde olup, yapraklı minik pençerle süslenmiştir. Kartuşlar yan yana gelerek bu kenarsuyunu oluştururken zemin rengi olarak bej kullanılmıştır. Kartuşların arasında yer alan bölge minik bir gonca hatai ve penç dalıyla doldurulmuştur. Köşe dönüşleri ise dört yapraklı bir çiçekle gerçekleşmiştir. Son olarak zikzaklı kenarsuyu tekrar yer alarak zemine geçiş sağlanmıştır. Motiflerin ince detaylarıyla en olgun halinin yer alması, eserin karakteristik açıdan Klasik Dönem Osmanlı tezyinat karakterine ne kadar yakın olduğunu göstermektedir.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, dikdörtgen formunda orta kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 176,000 düğüm mevcuttur. Malzeme olarak çözüde ve atkıda boyanmamış pamuk, havlarda renkli yün ip kullanılmıştır. Havların uzunluğu 7mm'dir fakat üzerindeki strese bağlı olarak havların yan yatmasıyla 5mm'ye inmiştir. Eserin zemininde daha çok olmak üzere birçok bölgesinde aşınma ve güve yeniği tespit edilmiştir. Belgelenen birkaç noktada dikilerek müdahale edilen yırtık görülmüştür. Eser toz parçacıkları ve çevresel

etmenlerden etkilenererek kirlenmiş durumdadır. Bununla beraber renklerde solma mevcuttur. Eser onarım görmüştür. Motifler dokumaya düzgün yansıtılmıştır.

İlmesiz bölümde çiti ve toprakçalık mevcut değildir. Kenar örgüsü eserin her iki yanında mevcut olup onarım görmüştür. Saçaklar ise yer yer kayıplar olmakla beraber düz, düğümsüz bir formda varlığını korumaktadır. Büyük ölçülerine rağmen teknik anlamda genel bütünlüğünü korumaktadır.

Fotoğraf 21a: Eserin bordüründen bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 21b: Eserin kenarsuyundan bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

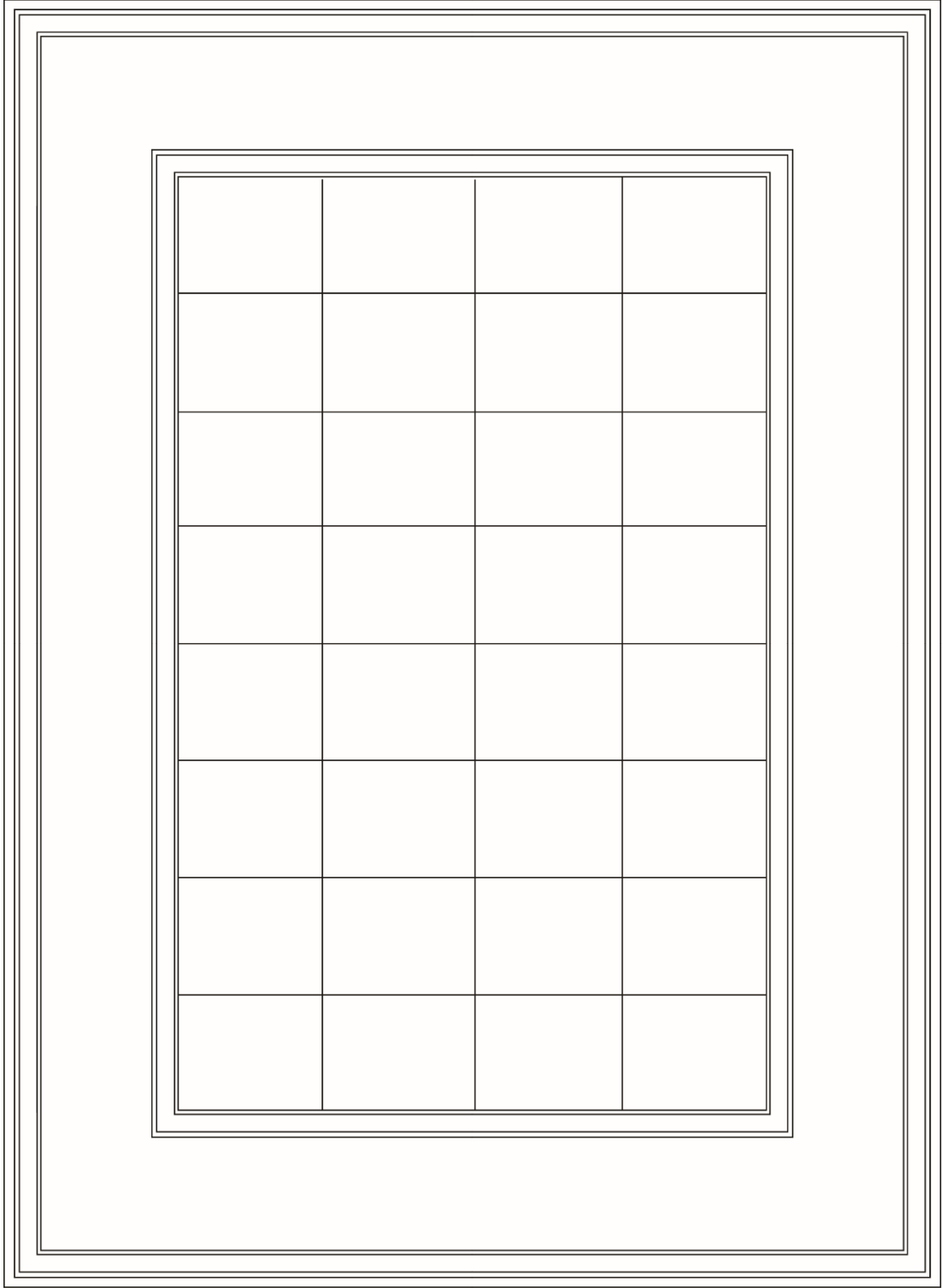
Fotoğraf 21c: Eserin bordüründen bir detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 21d: Eserin zemininden detay 2015 (H. Zeynep Gülen, 2015).

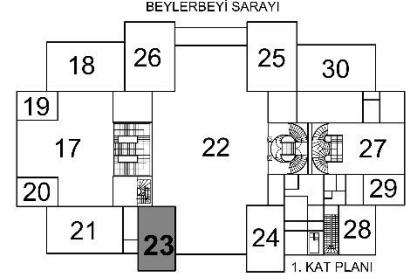

Fotoğraf 21e: Eserin teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 21: 21 örnek numaralı esere ait şema (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ	
ÖRNEK NUMARASI	22/ Büyük taban halısı.
ENVANTER NUMARASI	3/469
ÇİZİM NUMARASI	22
FOTOĞRAF NUMARASI	22a, 22b, 22c, 22d, 22e, 22f.
HALININ DOKUNDUĞU YER	Ferhan ¹⁴³
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19. Yüzyıl ¹⁴⁴
İNCELEME TARİHİ	05.04.2015
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme.
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, birinci kat, 23 numaralı oda.
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	Diyagonal raportlu yün halı

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı.
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm
İLME SIKLIĞI (Dm)	28x24

¹⁴³ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/469 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹⁴⁴ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/469 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Düz-düğümsüz saçak.	
-------------------	---------------------	---

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Siyah, kırmızı, krem, yeşil, hardal sarısı.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	420 cm.
BOY	720 cm.
SAÇAK	15 cm.
TOPRAKÇALIK	3 cm.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	1 cm.
ETLİK	1 cm.
HAV YÜKSEKLİĞİ	7 mm.
KENAR SUYU SAYISI	7 adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	2,5 cm, 4 cm, 10 cm, 10 cm, 4 cm, 4 cm, 2 cm.
BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	18 cm.
ALANI	30,240 m ² .
BULUNDUĞU MEKÂNDAN KAPALI KAPLADIĞI ALAN	~%85

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, simetrik planlı raport desenli bir halıdır. Eserin zemini tamamen homojen bir şekilde motif dolgulu bir tasarıma sahiptir. Zeminde de desenini oluşturan unsurlar oldukça detaylıdır. Siyah zemin üzerine, kırmızı, krem, yeşil, hardal sarısı renkleri kullanılmıştır. Eşkenar dörtgen merkezde olmak üzere küçük ölçekli çiçek kompozisyonları geometrik hatlarla birer küme oluşturmaktadır. Bu desen raportu simetrik olarak yan yana ve üst üste gelerek zemini tam kaplayacak şekilde desenin bütünü oluşturulmaktadır. Motif kümelerinin dağılımına uzaktan bakıldığında diyagonal bir şekilde yerleşmiş baklava dilimi formları görülmektedir. Motiflerin dışında kalan zemin renginden oluşan bu form, her sırada motifin bir çapraza kaydırılmasıyla diyagonal bir görünüm kazanmıştır.

Eser 1 cm olarak dokunan etlikten sonra üç kenarsuyu ile başlamaktadır. İlk kenarsuyu siyah zemin üzerine kırmızı, mavi ve hardal sarısı kullanılarak dokunmuş minik eşkenar dörtgen motifinin yan yana gelmesiyle oluşmuştur. İkinci kenarsuyu krem zemin üzerinde siyah dallarda sarmaşık planıyla görülen karanfil motifi ile kaplıdır. Üçüncü kenarsuyu ise siyah zemin üzerine kırmızı, krem, hardal sarısı ve yeşil kullanılarak dokunmuş geometrik hatlı yapraklara sahip çiçekli bir simetrik motifle bezelidir. Bordür kırmızı zemin üzerine krem, açık mavi, yeşil, hardal sarısı ve kahverengi renkleri kullanılarak dokunmuştur. Sitalize çiçekler ve geometrik hatlı dallardan oluşan kompozisyon simetrik bir raporta sahiptir. Bordür de zemin tasarımı gibi homojen ve dengeli bir şekilde zemini tam kaplayan bir bezemeye sahiptir. Bordürden sonra üçüncü kenarsuyu ve devamında ikinci kenarsuyu yer almaktadır. Sonrasında ise kırmızı zemin üzerinde yeşil geçmeli bir motifin yer aldığı altıncı kenarsuyu gelmektedir. Zemine geçmeden önce yer alan son kenarsuyu ise açık mavi ve kırmızı kullanılarak dokunmuş zikzak motifiyle kaplanmıştır.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, dikdörtgen formunda kaba kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 67,200 düğüm mevcuttur. Malzeme olarak çözüde ve atkıda boyanmamış pamuk, havlarda renkli yün ip kullanılmıştır. Eser onarım görmüştür. Renklerde solma mevcuttur. Havlı yüzeyde güve yenikleri ve açılmalar tespit edilmiştir.

İlmesiz bölümde çiti mevcut değildir. Toprakçalık hasar görmüş olup 2015 yılında gerçekleşen restorasyon kapsamında yenilenmiştir. Kenar örgüsünün kondisyonu iyi durumdadır. Saçaklar da toprakçalıkla beraber temizlenmiş olup, düğümsüz olarak rekonstrüksiyonu tamamlanmıştır. Eser genel bütünlüğünü korumaktadır.

Fotoğraf 22a: Eserin restorasyon öncesi kondisyonuna dair bir detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 22b: Eserin zemin desenine ait bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2016).

Fotoğraf 22c: Eserin kenarsuyu ve bordürüne ait bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2016).

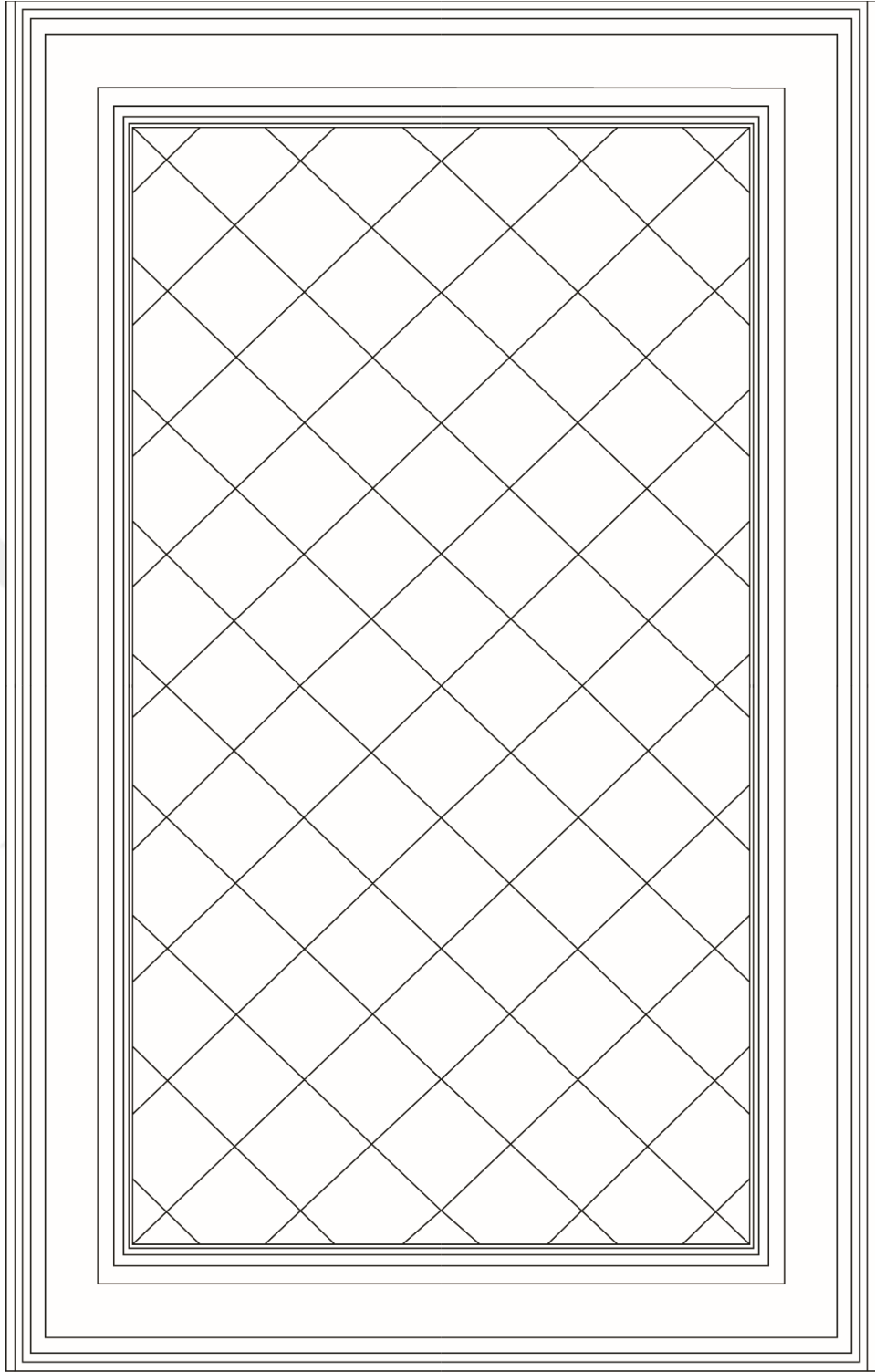
Fotoğraf 22d: Eserin restorasyon öncesi saçak detayı (H. Zeynep Gülen, 2015).

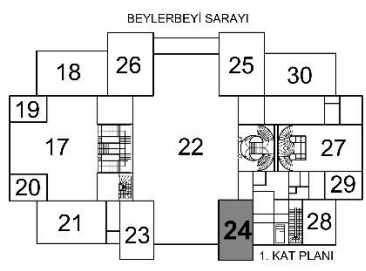
Fotoğraf 22e: Eserin restorasyon sonrası saçak ve toprakçalık bölümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 22f: Eserin teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 22: 22 örnek numaralı esere ait şema (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		
ÖRNEK NUMARASI	23/ Büyük taban halısı.	
ENVANTER NUMARASI	3/722	
ÇİZİM NUMARASI	23	
FOTOĞRAF NUMARASI	23a, 23b, 23c, 23d, 23e, 23f.	
HALININ DOKUNDUĞU YER	Gördes ¹⁴⁵	
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹⁴⁶	
İNCELEME TARİHİ	14.05.2015 – 28.12.2015	
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem ve fotoğrafla belgeleme.	
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.	
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, birinci kat, 24 numaralı oda. “İmparatoriçe Eugenie’nin Misafir Olduğu Oda” ¹⁴⁷	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	¼ Simetrik yıldız motifli yün halı	

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı

¹⁴⁵ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/722 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹⁴⁶ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/722 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹⁴⁷ Haluk Şehsuvaroğlu, a.g.e., s.81.

İLME TİPİ		
İLME SIKLIĞI (dm)	20x20	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Düz, düğümsüz olan saçak orijinal değildir.	

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, küf mavisi, hardal sarısı, krem.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	480 cm.
BOY	790 cm.
SAÇAK	Mevcut değildir.
TOPRAKÇALIK	Mevcut değildir.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	8 mm.
ETLİK	Mevcut değildir.
HAV YÜKSEKLİĞİ	6 mm.
KENAR SUYU SAYISI	1 adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	24 cm.
BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	34 cm.
ALANI	37,920 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%75

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, organik formda bir bordürü çevreleyen geometrik bir kenarsuyuna sahip ¼ raportlu köşe-göbekli bir halıdır. Zeminde ¼ simetrik sekiz kollu bir yıldız formu hâkimdir. Yine hardal sarısı konturlar içinde sırasıyla küf mavisi, kırmızı, krem ve tekrar kırmızı olmak üzere toplam dört tane sekiz kollu yıldızın iç içe geçmesiyle göbek motifi tamamlanmıştır. Zeminde göbek motifi dışındaki alan küçük serpmeye bir motifle taranarak dokunmuştur. Kayı Boyu'nun sembolünü andıran bu motif kırmızı zemin üzerine küf mavisi renkle dokunmuştur.

Kenarsuyu olarak küf mavisi zemin üzerine krem renkli "T" şeklinde negatif-pozitif geçmeli tarak motifi eseri dört yandan çevrelemektedir. Bordür ise, kırmızı zemin üzerinde hardal renginde konturlanmış basık altıgen formunda küf mavisi geçmeli kartuşlara sahiptir. Bu kartuşların içinde sivilize edilmiş her iki yanında birer yaprağı olan krem renkli bir çiçek motifi mevcuttur. Fakat kartuşlar halının boyu yönünde bir örnek giderken, eni yönünde ölçüleri büyümüş bir formda karşımıza çıkar. Öyle ki, bir araya geldiklerinde halının başında ve sonunda üç tane sekiz kollu yıldız oluşturur. Her iki kenardaki bu yıldızların ortasında birer tane çiçek motifi, ortadaki yıldızlarda ise daha zengin bir çiçek kompozisyonu mevcuttur. Bordürün zemini, zeminle aynı renkte olup kenarsuyundan keskin düz bir hatla ayrılmaktadır. Fakat zeminden ise, kıvrılan ince su yolu gibi bir çizginin köşe motifini de içine alarak ve aynı zamanda göbek motifine de dört yönden amorf bir şekilde yaklaşmasıyla ayrılır. Eser bu yönüyle sıra dışı bir bordüre sahiptir. Köşe motifi ise yaygın olanın aksine, göbek motifinin dörtte biri değildir. Milli Saraylar Bilgi Giriş Formunda yer alan bilgiye göre sivilize çiçek olan köşe motifinin rengi küf mavisi, konturu hardal sarısıdır. Bordürün halıya oranı yaklaşık 2/6'dır.

Halının boyunca her iki yanına ne vakit eklendiği bilinmeyen parçalar desen bakımından incelendiğinde, kırmızı zemin üstüne altı kollu yıldız dizisinden oluşan bordürü iki yanından çevreleyen zikzaklı kenarsuyu olduğu görülmektedir. Eser ve bu parçalar renk olarak aynı tonda kırmızı zemin renginde olsa da motif karakteri açısından farklıdır. Eserden bağımsız olarak ayrı dokunduğu hem fiziksel olarak hem de tasarım bakımından incelendiğinde görülmektedir. Eserin kompozisyon bütünlüğünü sarsan, yekpareliğini bozan bu durum 2015 yılında yapılan restorasyon kapsamında değiştirilerek çıkan parçalar Dolmabahçe Sarayı 145 Numaralı Oda'ya taşınmıştır.

Halı genel olarak bitkisel kaynaklı motiflerin geometrik formlarla birlikte değerlendirildiği bir tasarıma sahiptir. Renk dağılımı da desen tasarımı gibi ¼ olarak tasarlanmıştır. Eserde hâkim renk, bordüründe zeminle aynı renk olmasının verdiği yoğunlukla, kırmızıdır. Bunu küf mavisi, krem ve hardal renkleri takip eder. Toplamda az renk kullanılmasına rağmen, mavinin ve kontur renginin dengeli dağılımı sayesinde kırmızı rengi aynı tonuyla hem zemin hem de motif rengi olarak kullanılabilmiştir

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, dikdörtgen formunda kaba kalitede bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 40.000 düğüm taşımaktadır. Malzeme olarak çözüde ve atkıda boyanmamış pamuk, havlarda renkli yün ip kullanılmıştır. Hav uzunluğu 6mm olarak bırakılmış olsa da zamanla havların yan yatmasıyla yüksekliği 4mm'ye inmiştir. Saçak bölgelerine yakın kısımlarda çok fazla deformasyon ve yırtık gözlemlenmiştir. Öte yandan eserin her iki yanına kendisine ait olmayan parça halılar eklenmiştir. Halının kenar örgüleri boyunca eklenmiş olan bu tâli parçalar 2015 yılında gerçekleşen restorasyon kapsamında ayrılmıştır.

İlmesiz bölümde ise saçak kısmı orijinal haliyle günümüze gelememiş fakat 2015 yılında yapılan restorasyonda yeniden düz ve düğümsüz bir forma ulaştırılmıştır. Toprakçalık ve çiti mevcut değildir. Kenar örgüsü ise, halının boyu yönünde her iki yanına daha evvelden eklenen şerit halinde parça halılardan ayrıldıktan sonra, restorasyon kapsamında yenilenmiştir. Eser, genel bütünlüğünü koruyabilmiş durumdadır.

Fotoğraf 23a: Restorasyon öncesi eserin yabancı parçalarla birlikteki hali (H. Zeynep Gülen, 2014).

Fotoğraf 23b: Eserin kartuş içindeki motifinden bir detay (H. Zeynep Gülen, 2014).

Fotoğraf 23c: Eserin kondisyonuna dair bir detay 2014 (H. Zeynep Gülen).

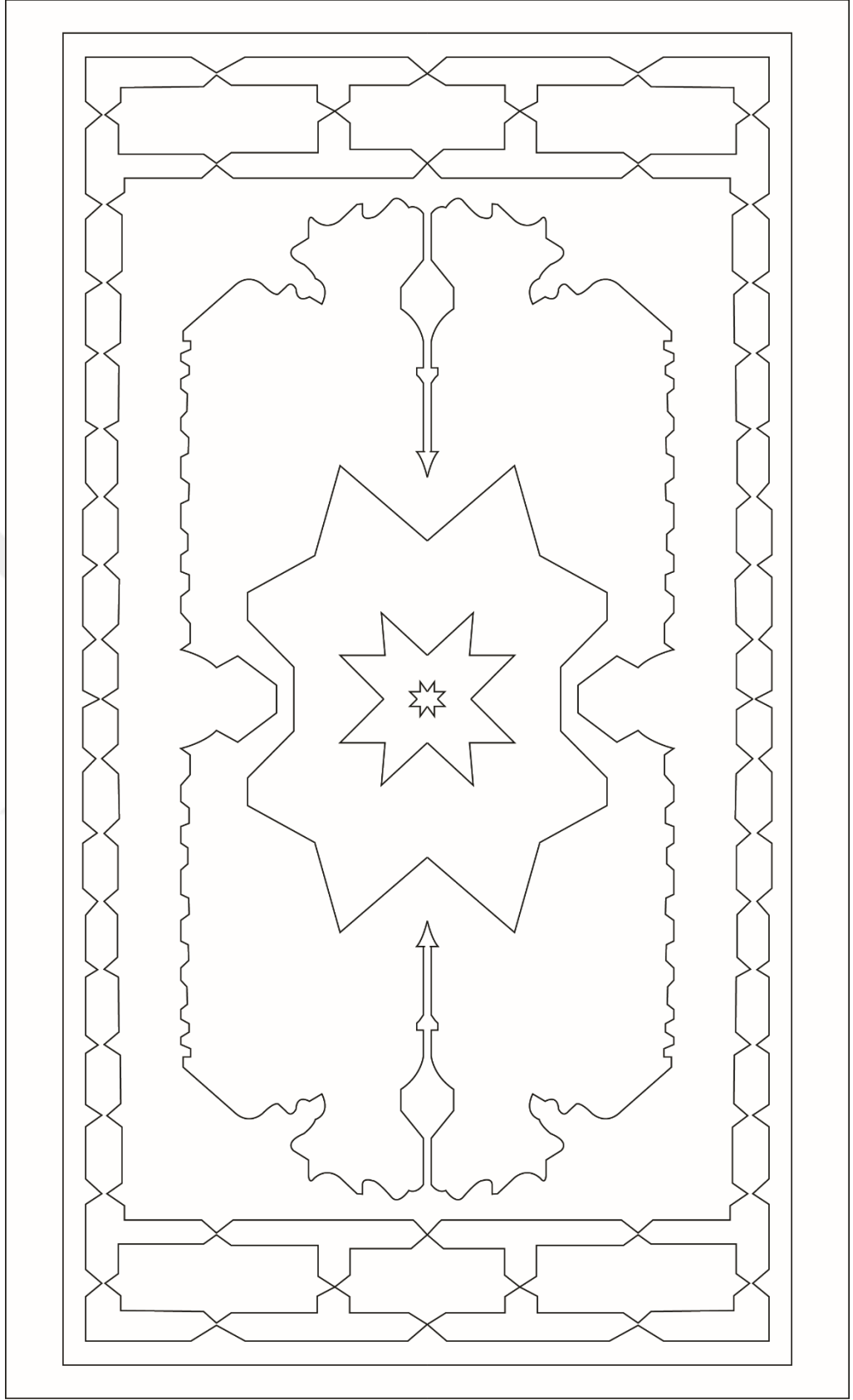
Fotoğraf 23d: Restorasyon sonrası eserden çıkartılan yabancı parçalar (H. Zeynep Gülen, 2015).

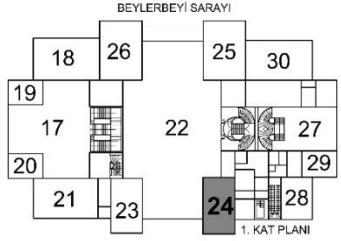
Fotoğraf 23e: Restorasyon sonrası eserden çıkartılan yabancı parçalar (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 23f: Eserin genel görünümü (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşivi- Düzenleyen Hilal Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 23: 23 örnek numaralı esere ait şema (H. Zeynep Gülen, 2015).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		
ÖRNEK NUMARASI	24/ Seccade.	
ENVANTER NUMARASI	12/1705	
ÇİZİM NUMARASI	24	
FOTOĞRAF NUMARASI	24 a, 24 b, 24 c, 24 e.	
HALININ DOKUNDUĞU YER	Kayseri ¹⁴⁸	
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹⁴⁹	
İNCELEME TARİHİ	07.05.2015 – 18.12.2015	
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme.	
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.	
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, birinci kat, 24 numaralı oda.	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	Çift mihraplı yün seccade	

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Seccade
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm
İLME SIKLIĞI (Dm)	36x44

¹⁴⁸ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 12/1705 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹⁴⁹ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 12/1705 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Bir tarafı düğümsüz, diğer tarafı düğümlü saçak	
----------------------	---	---

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, küf mavisi, krem, yeşil, siyah kahverengi, sarı.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	127 cm.
BOY	170 cm.
SAÇAK	15 cm
TOPRAKÇALIK	2 cm.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	7 mm.
ETLİK	Mevcut değildir.
HAV YÜKSEKLİĞİ	2 mm.
KENAR SUYU SAYISI	6 adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	1,5 cm, 3,5cm, 1,5 cm, 1,5cm, 3,5cm, 1,5 cm.
BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	13 cm.
ALANI	2,159 m ² .
BULUNDUĞU MEKÂNDAN KAPALI KAPLADIĞI ALAN	~20

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, ¼ raportlu çift mihraplı, madalyonlu bir halıdır. Zeminin kompozisyon planında merkezde bir madalyon ve dikey aksın iki tarafında mihrap yer almaktadır. Mihrabın üzerindeki boşlukta, ortasında bir çiçek olan kuşaklarla her bir köşede birer üçgen oluşturulmuştur. Bu üçgen formunu, kırmızı ve kahverengi olmak üzere karşılıklı yerleştirilmiş üçgen dolgusu kaplamıştır. Köşe kuşağı ile mihrap arasında kalan boşluğu, krem zemin üzerine bitkisel kaynaklı sitalize motifler doldurmuştur. ¼ simetrik olan madalyonun zemini küf mavisidir. Sitalize edilmiş bitkisel unsurlarla dolu olan madalyonun çevresi, hardal sarısı zemin üzerine siyah noktalı bir dokumayla çevrelenmiştir.

İki ince suyun arasında bir kenarsuyu yer almaktadır. Bu üçlü takım bordürü iki yanından çevrelemektedir. İnce sular krem zemin üzerine kahverengi ve mavi dönüşümlü olmak üzere aynı motifin tekrarıyla oluşmuştur. Ortada yer alan kenar suyu ise kırmızı zemin üzerine krem renkli simetrik çiçeklerle tasarlanmıştır. Bordürde, küf mavisi zemin üzerine krem, yeşil, kırmızı ve siyah kullanılarak penç merkezli, geometrik hatlı bir sarmaşık kompozisyonu uygulanmıştır. Eser genel olarak bitkisel kaynaklı motiflerin geometrik unsurlarla birlikte değerlendirildiği bir tasarıma sahiptir.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, orta kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 158.400 düğüm mevcuttur. Havlı yüzeyde açılmalar tespit edilmiştir. Eserin dokunmaya başlandığı tarafta potluk ve dikey aksta buna bağlı bir deformasyon mevcuttur.

Bordürün bitiş hizasına kadar gelen bir boyda, havlar arasında kırılma suretiyle kendini gösteren bu durumun sebebi, kenar çekmesi hatası olduğu düşünülmektedir. Halının başlangıç yönünü ise dokuma hatasının olduğu taraftaki saçaktan anlaşılmaktadır.

İlmesiz bölümde toprakçalık 2 cm olarak dokunmuştur. Çiti mevcut değildir. Saçaklar, halının bir başında 6 çözümden müteşekkil tek düğüm halinde 13 cm püskül şeklinde bırakılmışken, ikinci tarafta çözgü tezgâhtan çıktığı gibi bırakılmıştır. Çiti dokumasının olmaması toprakçalığın dağılmaya başlamasına sebep olmuştur. Bu sebeple başlangıç tarafında düğüm de olmadığı için saçaklarda en fazla yıpranma burada oluşmuştur. Eser oldukça kirlenmiş durumdayken 2015 yılında yapılan restorasyon kapsamında temizlenmiş ve her iki saçakta eşit biçimde düz-düğümsüz olarak onarım

görmüştür. Dört çözü teline sarılarak dokunan kenar örgüsünün kondisyonu genel olarak iyi durumdadır. Eserde dikey akstaki bordür genişliği ile yatay akstaki bordürün ölçülerinin birbiriyle aynı olmadığı görülmesiyle halıda desen çökmesi tespit edilmiştir.

Eserde yatayda desenin basık çıkması, kirkitin normalden fazla vurulması, çözülerin gerektiği kadar gergin olmaması, ilmelik ipliğin halının kalitesinden ince olması veya desenin oturmasında problem olması gibi sebeplerle oluşma ihtimalini düşündürmektedir. Yırtık olmamakla beraber bazı bölgelerde aşınmaların mevcut olan eser, genel bütünlüğünü koruyabilmiş durumdadır.

Fotoğraf 24a: Restorasyon öncesi eserden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2014).

Fotoğraf 24b: Restorasyon sonrası eserden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

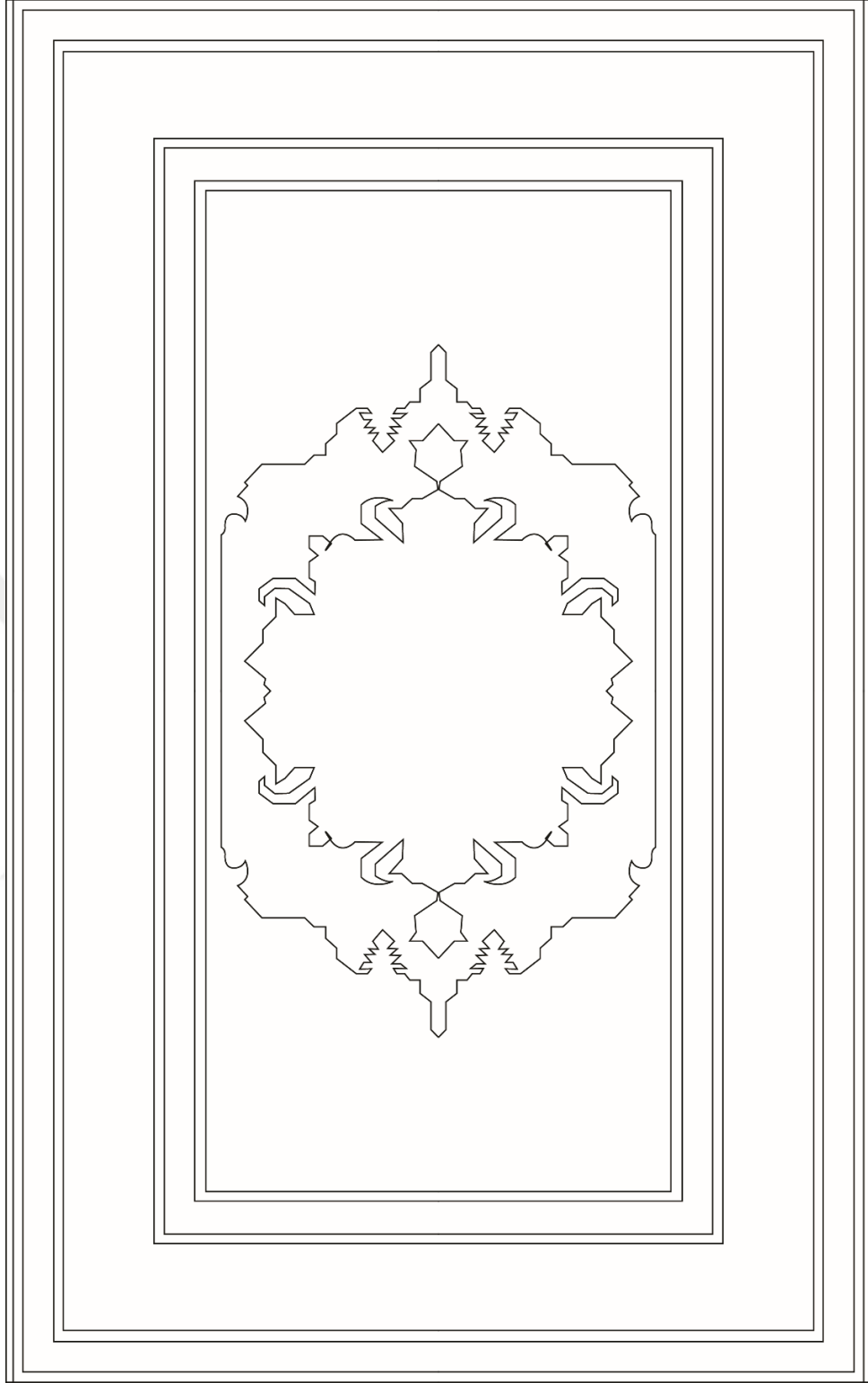
Fotoğraf 24c: Restorasyon öncesi eserin saçak kısmı ve bordür detayı (H. Zeynep Gülen, 2014).

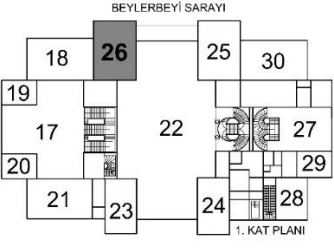
Fotoğraf 24d: Restorasyon öncesi eserin saçak kısmından bir detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 24e: Eserin genel görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 24: 24 örnek numaralı esere ait şema (H. Zeynep Gülen).

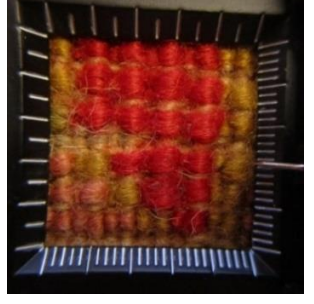

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ	
ÖRNEK NUMARASI	25/Büyük taban halısı.
ENVANTER NUMARASI	3/794
ÇİZİM NUMARASI	25, 43.
FOTOĞRAF NUMARASI	25a,25b,25c,25d,25e
HALININ DOKUNDUĞU YER	Feshane ¹⁵⁰
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹⁵¹
İNCELEME TARİHİ	09.04.2015 – 28.12.2015
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme ve eskizle örnekleme yapılması.
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, birinci kat, 26 numaralı oda. “Kabul Odası” ¹⁵²
	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	¼ Simetrik madalyonlu yün halı

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm

¹⁵⁰ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/794 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹⁵¹ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/794 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹⁵² Burcu Tözün, a.g.t., s.121.

İLME SIKLIĞI (Dm)	24x24	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Düğümsüz, düz saçak	

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Krem, kırmızı, pembe, yeşil, turkuaz, lacivert, hardal sarısı, turuncu.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	674 cm.
BOY	750 cm.
SAÇAK	5 cm.
TOPRAKÇALIK	5 cm.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	1 cm.
ETLİK	7 cm.
HAV YÜKSEKLİĞİ	5 mm.
KENAR SUYU SAYISI	3 adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	6 cm, 9 cm, 5 cm.

BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	41 cm.
ALANI	50,25 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%80

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, ¼ simetrik madalyonlu bir halıdır (Çizim 43). Zeminin kompozisyon planında merkezde bir madalyon ve köşeler yer almaktadır. Zemin ¼ simetrik planda olmasına rağmen köşeler göbek deseni ile aynı değildir. Köşe sınırlarının içi, pembe zemin üzerine sivilize edilmiş yaprak ve çiçeklerle doludur. Köşeler birbirine ardışık sivilize yapraklarla bağlanmıştır. ¼ simetrik olan madalyonun zemini açık mavidir. Sivilize edilmiş bitkisel unsurlarla dolu olan madalyonun çevresi, sarmaşık biçiminde çiçek dallarıyla çevrilidir.

İki ince suyun arasında bir kenarsuyu, bordür ve zemin yer almaktadır. Fakat yaygın olanın aksine ince suların motifleri birbirinin aynısı değildir. En dıştaki ince su, negatif-pozitif geçmeli bir motifle mavi, yeşil ve kırmızı kullanılarak dokunmuştur. Kenar suyu, pembe zemin üzerine kırmızı, turuncu ve lacivert kullanılarak ½ simetrik sivilize bir motifle doldurulmuştur. Öte yandan iki ince su arasında bir kenarsuyunun oluşturduğu üçlü takım bordürü sadece dışından çevrelemiştir. Bordür, açık mavi zemin üzerine krem, yeşil, kırmızı, pembe, turuncu ve hardal sarısı kullanılarak, geometrik hatlı bir sivilize bitki kompozisyonu uygulanmıştır. Eser genel olarak bitkisel kaynaklı motiflerin geometrik unsurlarla birlikte değerlendirildiği bir tasarıma sahiptir.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, kaba kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 57.600 düğüm mevcuttur. İlmesiz bölümde toprakçalık 5 cm olarak dokunmuştur. Çiti mevcut değildir. Saçak ise, düğümsüz halde 5 cm olarak bırakılmıştır. Eser oldukça kirlenmiş durumdayken 2015 yılında yapılan restorasyon kapsamında temizlenmiş ve her iki saçakta eşit biçimde düğümsüz olarak onarım görmüştür. Dört çözümlü teline sarılarak dokunan kenar örgüsünün kondisyonu genel olarak iyi durumdadır. Genel bütünlüğünü koruyan eserde, yırtık olmamakla beraber bazı bölgelerde aşınmalar mevcuttur.

Fotoğraf 25a: Eserin madalyon deseni (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 25b: Eserin ilmesiz bölümüne ait bir detay 2015 (H. Zeynep Gülen).

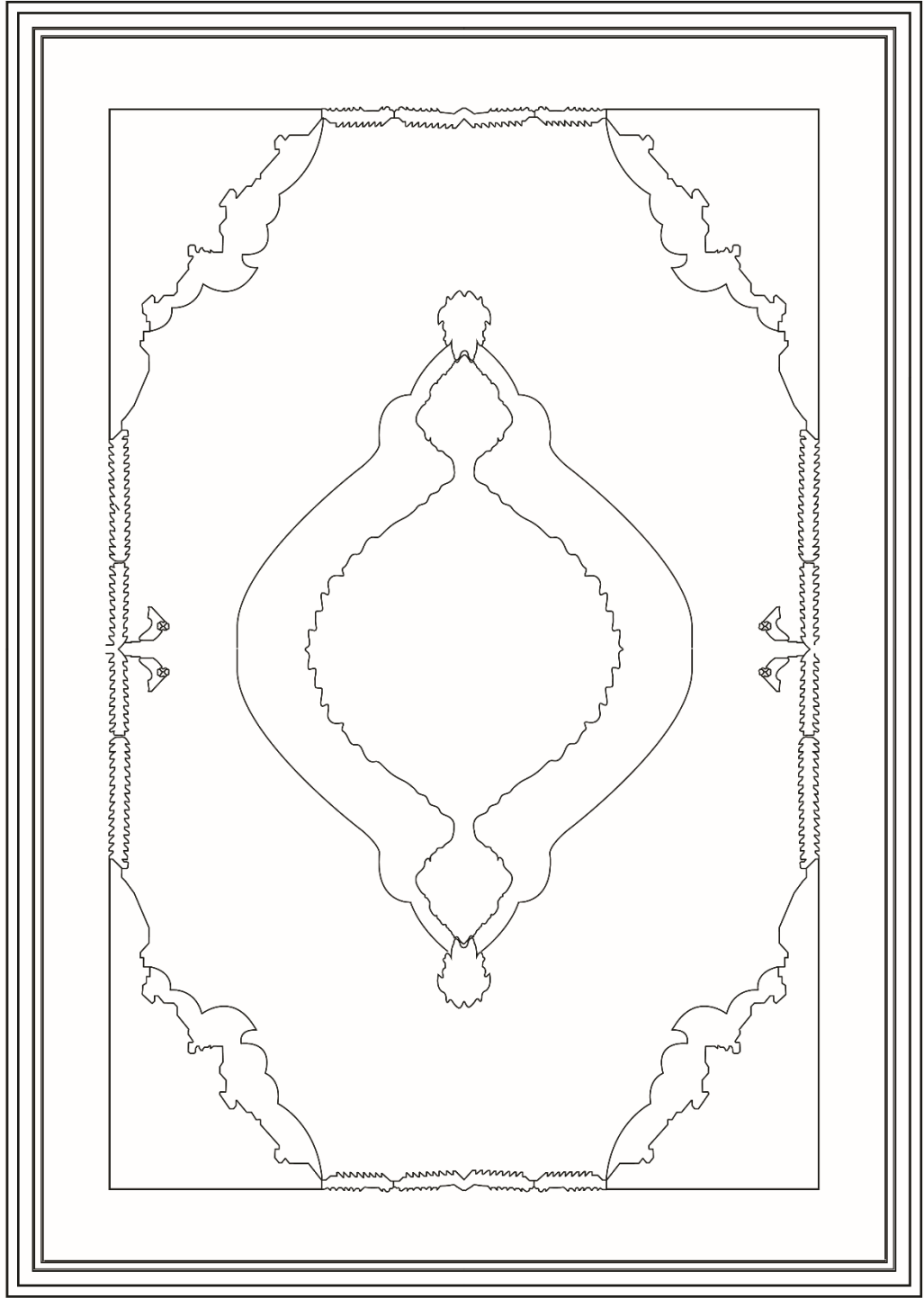
Fotoğraf 25c: Eserin teşhirindeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 25d: Eserin restorasyon sonrası saçak, kenarsuyu ve bordürüne ait bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2016).

Fotoğraf 25e: Eserin genel görünümü (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşivi- Düzenleyen Hilal Zeynep Gülen, 2016).

Çizim 25: 25 örnek numaralı esere ait şema (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		
ÖRNEK NUMARASI	26/ Büyük taban halısı.	
ENVANTER NUMARASI	3/820	
ÇİZİM NUMARASI	26	
FOTOĞRAF NUMARASI	26a, 26b, 26c, 26d.	
HALININ DOKUNDUĞU YER	Hereke ¹⁵³	
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹⁵⁴	
İNCELEME TARİHİ	05.11.2015 – 29.12.2015	
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme.	
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.	
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, birinci kat, 27 numaralı salon.	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	¼ Simetrik Kartuşlu, madalyonlu yün halı.	

TEKNİK VERİLER		
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı.	
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm	

¹⁵³ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/820 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹⁵⁴ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 3/820 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

İLME SIKLIĞI (Dm)	20x20	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Düz-düğümsüz saçak.	

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış yün
ÇÖZGÜ	Boyanmamış yün
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Vişneçürüğü, krem, yeşil, pembe, kahverengi, siyah.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	563 cm.
BOY	790 cm.
SAÇAK	8 cm.
TOPRAKÇALIK	2 cm.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	1 cm.
ETLİK	4 cm.
HAV YÜKSEKLİĞİ	9 mm.
KENAR SUYU SAYISI	2 adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	8 cm.

BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	38 cm.
ALANI	44,477 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%70

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, 1/4 simetrik planlı bir halıdır. Eserin zemini krem renginde olup merkezde bir madalyon yer almaktadır. Madalyonun çevresinde homojen bir şekilde dağılmış kartuşlar mevcuttur. Madalyon dilimli bir şekilde oval bir form oluşturmuş olup zemini koyu pembedir. Üzerinde krem, açık kahve ve koyu kahve renkleri kullanılarak sivilize motifler dokunmuştur. Eserde mevcut bir köşe deseni yoktur. Madalyon ve kenarsuyu çizgisi arasındaki boşlukta irili ufaklı farklı formlarda yer alan kartuşlar siyah, koyu pembe, açık ve koyu kahve renkleriyle dokunmuştur.

Eser 4 cm olarak dokunan etlikten bir kenarsuyu ile başlamaktadır. Bu kenarsuyu krem zemin üzerine siyah olarak dokunmuş simetrik bir motif taşımaktadır. Bir içe dönük bir dışa dönük şekilde yer alan sivilize çiçek motifi çizgisel bir geçme formunun (kırlangıç kuyruğu) içinde yer almaktadır. Bordür koyu pembe zemin üzerine krem, açık kahve, yeşil ve siyah renkleri kullanılarak dokunmuştur. Sivilize çiçekler ve geometrik hatlı kartuşlardan oluşan kompozisyon simetrik bir raporta sahiptir. Dıştaki kenarsuyunun aynısı bordürden sonra zemine geçmeden önce bir kere daha yer almıştır.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, dikdörtgen formunda kaba kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 40.000 düğüm mevcuttur. Malzeme olarak çözgüde atkıda boyanmamış yün, havlarda ise boyanmış yün ip kullanılmıştır.

Kenar örgüsünün kondisyonu iyi durumdadır. Saçaklar onarım görmüştür. Eser genel bütünlüğünü korumaktadır.

Fotoğraf 26a: Eserin zemininden bir detay (H. Zeynep Gülen, 2015).

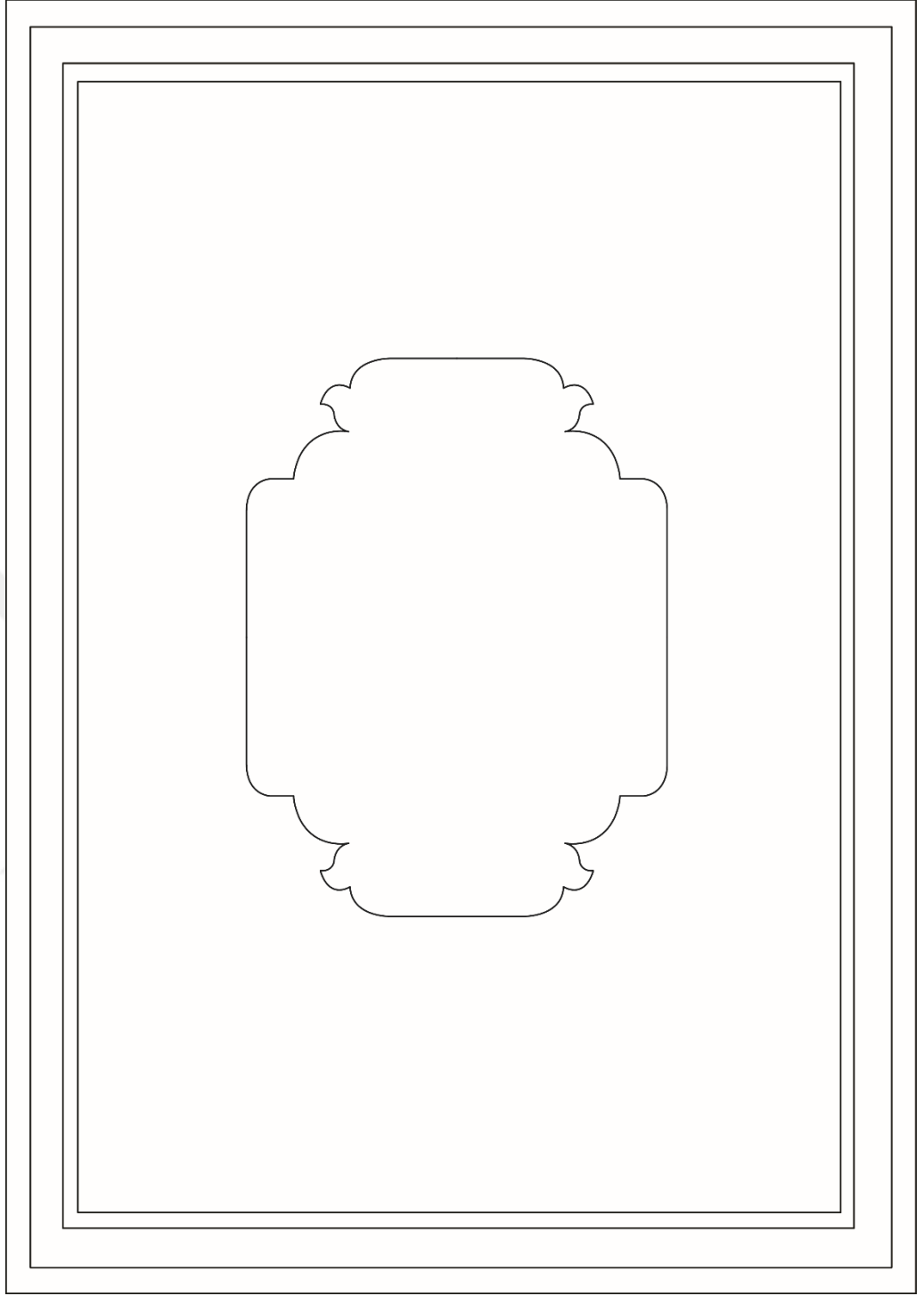
Fotoğraf 26b: Eserin bordüründe yer alan kartuş örneği (H. Zeynep Gülen, 2015).

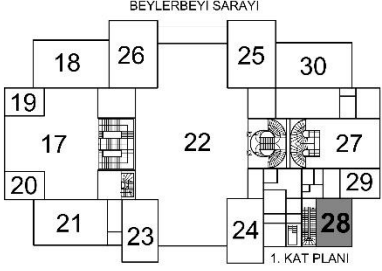
Fotoğraf 26c: Eserin bordür ve kenarsuyundan bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 26d: Eserin teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 26: 26 örnek numaralı esere ait şema (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		
ÖRNEK NUMARASI	27/ Büyük taban halısı.	
ENVANTER NUMARASI	4/369	
ÇİZİM NUMARASI	27	
FOTOĞRAF NUMARASI	27a, 27b, 27c, 27d, 27e, 27f, 27g, 27h, 27ı.	
HALININ DOKUNDUĞU YER	-	
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹⁵⁵	
İNCELEME TARİHİ	07.05.2015 – 14.12.2015	
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme ve eskizle örnekleme yapılması	
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.	
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, birinci kat, 28 numaralı oda. “II. Abdülhamid’in Çalışma Odası” ¹⁵⁶	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	¼ Simetrik köşe-göbekli yün halı.	

TEKNİK VERİLER		
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı.	
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm	

¹⁵⁵ T.C. Millî Saraylar Müzecilik Daire Başkanlığı Halı Seksiyonu.

¹⁵⁶ Burcu Tözün, a.g.t., s.157.

İLME SIKLIĞI (Dm)	20x20	
SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Mevcut değildir.	

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, turuncu, krem, küf mavisi, hardal sarısı.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	462 cm.
BOY	740 cm.
SAÇAK	5 cm.
TOPRAKÇALIK	3 cm.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	1 cm.
ETLİK	4,5 cm.
HAV YÜKSEKLİĞİ	3 mm.
KENAR SUYU SAYISI	3 adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	4 cm, 8,5 cm, 4 cm.
BORDÜR SAYISI	1 adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	42 cm.
ALANI	34,188 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%80

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, $\frac{1}{4}$ raportlu, köşe-göbekli bir halıdır. Göbek deseni $\frac{1}{4}$ simetrik planlı bir tasarıma sahiptir ve merkezinde geometrik hatlı bir pençe başlamıştır. Çevresini geometrik dallar, yapraklar ve gonca hatailer sarmıştır. Köşe motifi alışlagelenin aksine göbek deseninin $\frac{1}{4}$ 'ü değildir. Köşeler, dikey aksta mihrapvari bir formda olup köşenin konturları dışından merkeze doğru sarkar vaziyette motiflere sahiptir. İçi göbekten bağımsız sivilize bitkisel bir kompozisyonla doludur. Zeminde kırmızı, motiflerde ise krem, mavi, pembe, hardal sarısı kullanılmıştır. Biri, birleşen iki köşenin ortasından olmak üzere, merkeze doğru sarkan on motif bileşimi mevcuttur. Dört köşenin tamamını ince bir meander motifi çevrelemiştir.

Meander motifinden sonra sırasıyla iki ince su arasında kenarsuyu, bordür ve tekrar iki ince suyun arasında yer alan kenarsuyu dokunmuştur.

İnce sular kırmızı zemin üzerine krem zikzak şeklinde su motifinin kesintisiz dokunmasıyla oluşmuştur. Kenar suyu, hardal sarısı zemin üzerine kırmızı ve mavi renkli sarmaşık planlı pençerle tasarlanmıştır. Bordürde, küf mavisi zemin üzerine motiflerde kırmızı, krem, kına yeşili, pembe ve hardal sarısı kullanılmıştır. Penç ve hatailerin geometrik hatlarla kullanıldığı bir kompozisyona sahiptir. Endeki ve boydaki bordür genişliği kıyaslandığında, yatayda 12cm çökme tespit edilmiştir. Bu durum yatay akstaki bordür desenlerinin basık görünmesine sebep olmaktadır.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, kaba kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 40.000 düğüm mevcuttur. Malzeme olarak çözüde ve atkıda boyanmamış pamuk, havlarda renkli yün ip kullanılmıştır. Eserde belgelenen birçok noktada yıpranma, yırtıklar ve farklı çaplarda amorf delikler tespit edilmiştir.

İlmesiz bölüm küçük bir kısım hariç tamamı yok olmuş durumdadır. Günümüze gelen kısımdan görüldüğü kadarıyla, çiti mevcut değildir. Yaklaşık 2 cm toprakçalık vardır ve saçak 5 cm'dir. İlmeli bölümde mezkûr yıpranma sonucu oluşan yırtıkların ve ilmesiz bölümün, 2015 yılında yapılan restorasyon kapsamında rekonstrüksiyonu tamamlanmıştır. Eser genel bütünlüğünü korumaktadır.

Fotoğraf 27a: Eserin kondisyonuna dair bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2014).

Fotoğraf 27b: Eserin kondisyonuna dair bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2014).

Fotoğraf 27c: Eserin kondisyonuna dair bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2014).

Fotoğraf 27d: Eserin kondisyonuna dair bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2014).

Fotoğraf 27e: Eserin teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2014).

Fotoğraf 27f: Eserin restorasyon sonrası teşhirdeki görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

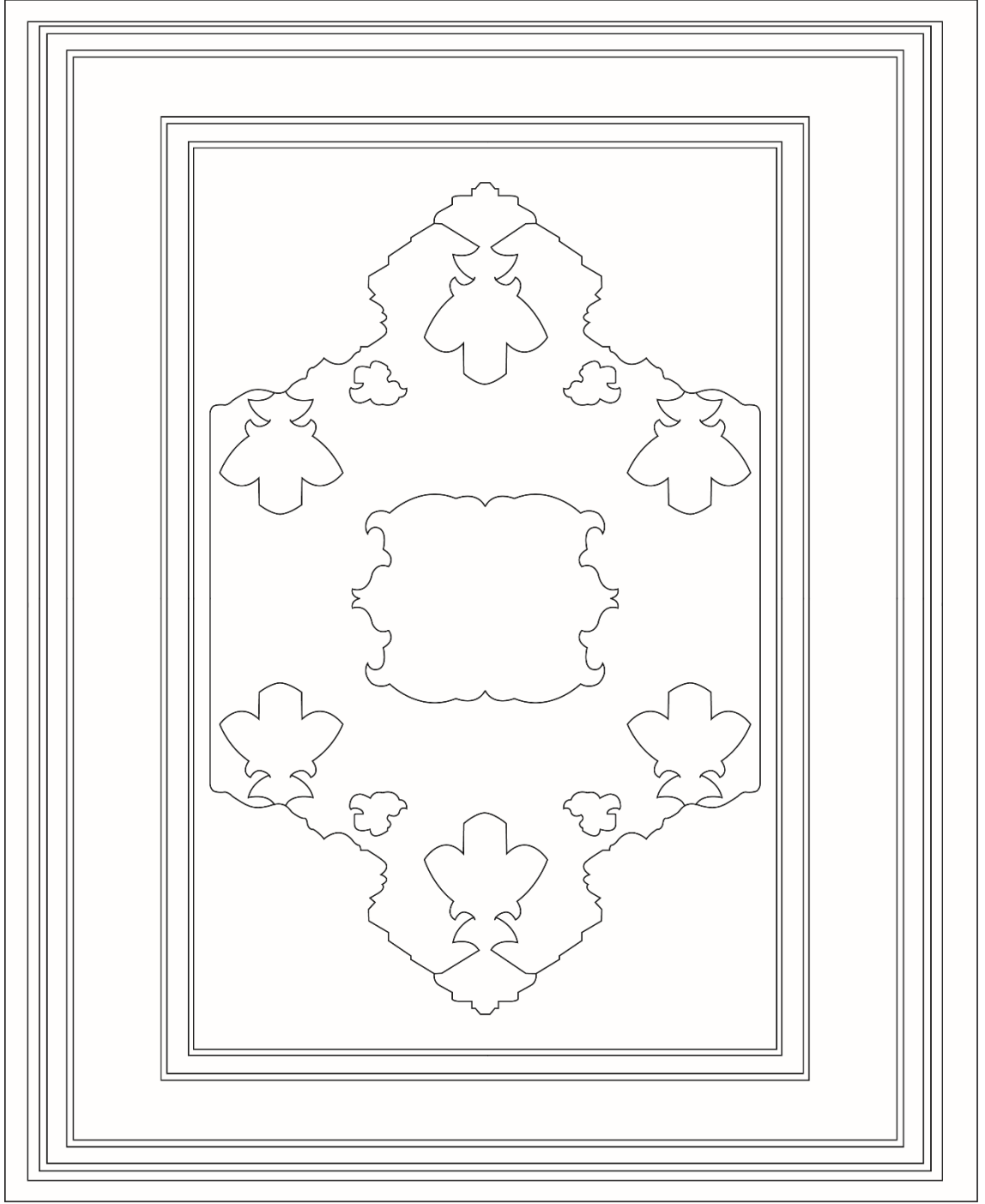
Fotoğraf 27g: Eserin restorasyon sonrası kenarsuyu ve bordüründen bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 27h: Eserin göbek deseni (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 271: Eserin genel görünümü. (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşiv- Düzenleyen Hilal Zeynep Gülen, 2015)

Çizim 27: 27 örnek numaralı esere ait şema (H. Zeynep Gülen).

ESERİN KİMLİK BİLGİLERİ		
ÖRNEK NUMARASI	28/ Büyük taban halısı.	
ENVANTER NUMARASI	4/375	
ÇİZİM NUMARASI	28	
FOTOĞRAF NUMARASI	28a, 28b, 28c, 28d, 28e, 28f, 28g.	
HALININ DOKUNDUĞU YER	- Satın alınmış. ¹⁵⁷	
DOKUMA TARİHİ-DÖNEMİ	19.yüzyıl ¹⁵⁸	
İNCELEME TARİHİ	05.04.2015 – 15.12.2015	
İNCELEME YÖNTEMİ	Büyüteçle gözlem, fotoğrafla belgeleme.	
AİT OLDUĞU KOLEKSİYON	T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Koleksiyonu.	
TEŞHİR EDİLDİĞİ YER	Beylerbeyi Sarayı, birinci kat, 29 numaralı oda.	
KARAKTERİSTİK NİTELİĞİ	¼ Simetrik madalyonlu yün halı.	

TEKNİK VERİLER	
DOKUMA TÜRÜ	Büyük taban halısı.
İLME TİPİ	Türk düğümü/Simetrik düğüm
İLME SIKLIĞI (Dm)	20x24

¹⁵⁷ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/375 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

¹⁵⁸ Vahide Gezgör, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Başkanlığı Arşivi 4/375 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

SAÇAK ÖRGÜ MODELİ	Düz, düğümsüz saçak.	
-------------------	----------------------	---

MALZEME BİLGİSİ	
ATKI	Boyanmamış pamuk
ÇÖZGÜ	Boyanmamış pamuk
İLME	Boyanmış yün
KULLANILAN RENKLER	Kırmızı, lacivert, krem, yeşil, pembe, açık mavi, turuncu.
BOYAR MADDE TÜRÜ	Analizi mevcut değildir.

ÖLÇÜLER	
EN	405 cm.
BOY	600 cm.
SAÇAK	13 cm.
TOPRAKÇALIK	Mevcut değildir.
KENAR ÖRGÜSÜ KALINLIĞI	1 cm.
ETLİK	2 cm.
HAV YÜKSEKLİĞİ	6 mm.
KENAR SUYU SAYISI	6 adet
KENAR SUYU ÖLÇÜLERİ	3 cm, 7 cm, 3 cm, 3 cm, 7 cm, 3cm.
BORDÜR SAYISI	2 Adet
BORDÜR ÖLÇÜSÜ	34 cm, 7cm.
ALAN	24,300 m ² .
MEKÂNA GÖRE KAPATTIĞI ORAN	~%95

DESEN, RENK VE KOMPOZİSYON ÇÖZÜMLEMESİ

Eser, ¼ raportlu, madalyonlu bir halıdır. Zemine ¼ simetrik madalyon ve köşe deseni hâkimdir. Köşelerin deseni, yaygın olanın aksine madalyonun dörtte biri değildir. Madalyonun çevresi bitkisel unsurlarla sivilize edilmiş olup, göbek deseninden zemine uzanan dalların oluşturduğu serbest bir kompozisyonla doludur. Zeminde hâkim renk kırmızıdır.

Dıştan içe doğru incelersek öncelikle iki ince suyun arasında bir kenarsuyu yer almaktadır. Bu üçlü takım, bordürü ve zemini çevrelemektedir. Devamında ince bordür, bordür ve tekrar iki ince suyun arasında yer alan kenarsuyu görmektedir. Bordürü çevreleyen ince su, açık pembe zemin üzerine açık mavi ve krem kullanılarak dokunmuştur. Ortasında birer nokta bulunan baklava dilimi şeklinde olan motif, simetrik bir şekilde dokunmuştur. Aynı motif dizisi, zemini çevreleyen ince suda ise açık mavi zemin üzerine krem ve pembe dönüşümlü olmak üzere dokunmuştur. Ortalarında yer alan kenarsuyu da motif olarak aynı olup renk olarak farklıdır. Bordürü çevreleyen kenarsuyunda açık mavi zemin üzerine turuncu çiçekler yer alırken, zemini çevreleyen kenarsuyunda pembe zemin üzerinde mavi çiçekler yer almaktadır. Her iki kenarsuyunda da kontur renkleri kırmızı, yapraklarda ise beyaz kullanılmıştır. Bordürün deseni, lacivert zemin üzerine yerleştirilmiş bahar dalı çiçekleri ve turuncu hâkim pençlerle oluşturulmuştur. İnce bordürde ise geometrik hatlarla sivilize edilmiş sarmaşık planlı çiçek ve yaprak motifi kullanılmıştır. Krem zemin üzerine kırmızı, pembe ve mavi olarak dokunmuştur. Eser genel olarak bitkisel kaynaklı motiflerin geometrik unsurlarla birlikte değerlendirildiği bir tasarıma sahiptir.

RESTORASYON GEÇMİŞİ VE GÜNCEL KONDİSYONU İLE İLGİLİ BULGULAR

Eser, kaba kalite bir el dokumasıdır. Bir metrekaresinde 48.000 düğüm mevcuttur. Yıpranma ve aşınmaya bağlı olmak üzere belgelenen bazı bölgelerde aşınma mevcuttur.

İlmesiz bölümde toprakçalık ve çiti mevcut değildir. Saçak ise, bir tarafı halının tezgâhtan çıktığı haliyle olmak üzere düz ve düğümsüz bir formdadır. Eser oldukça kirlenmiş durumdayken 2015 yılında yapılan restorasyon kapsamında temizlenmiş ve her iki saçakta eşit biçimde düz-düğümsüz olarak onarım görmüştür. Dört çözümlü teline sarılarak dokunan kenar örgüsünün kondisyonu genel olarak iyi durumdadır. Genel

bütünlüğünü koruyan eserde, yırtık olmamakla beraber bazı bölgelerde aşınmalar mevcuttur.

Fotoğraf 28a: Eserin restorasyon öncesi zemininden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2014).

Fotoğraf 28b: Eserin restorasyon sonrası zemin görünümü (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 28c: Eserin restorasyon öncesi saçak ve bordüründen bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2014).

Fotoğraf 28d: Eserin restorasyon sonrası saçak ve bordüründen bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2015).

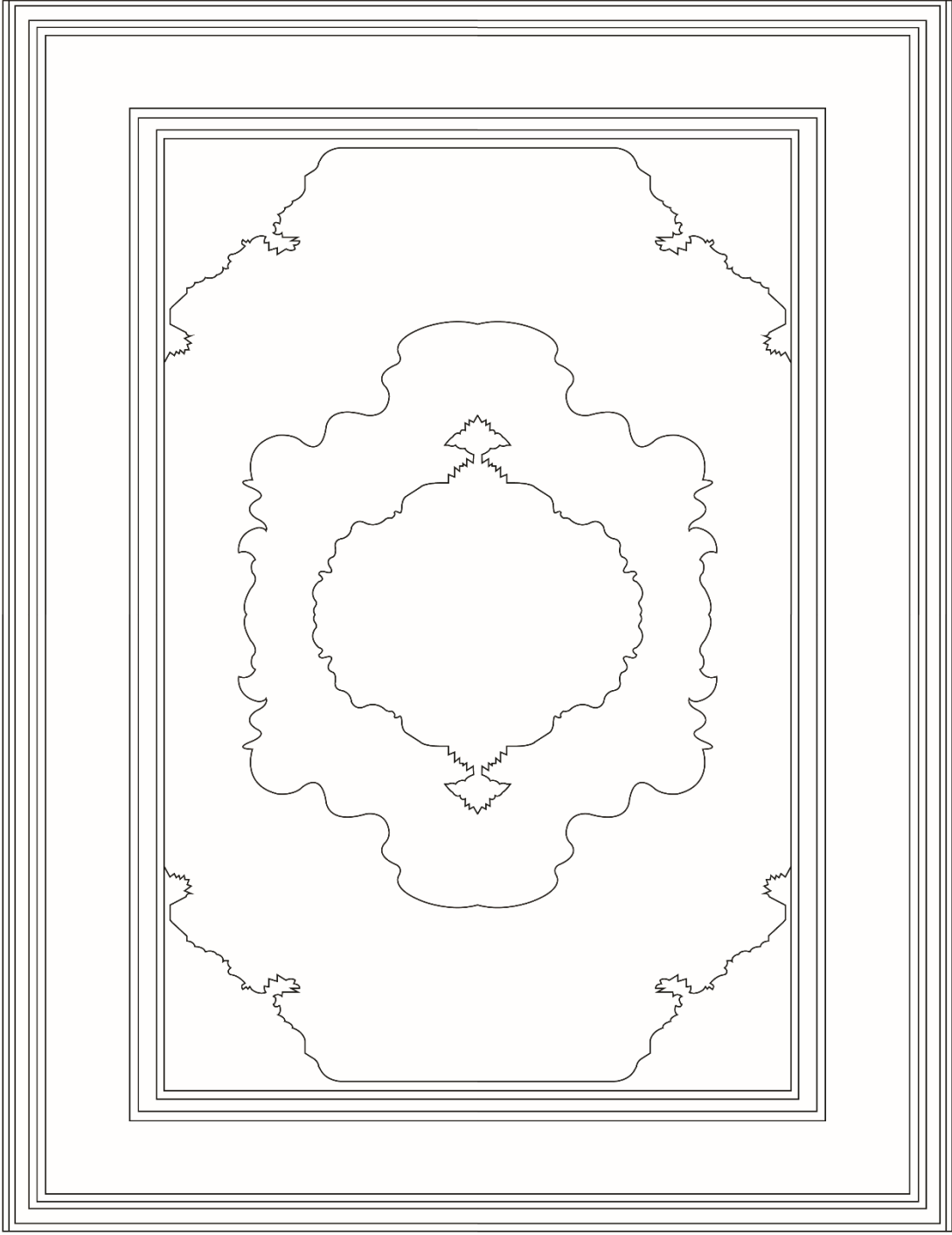
Fotoğraf 28e: Eserin bordür deseninden bir kesit (H. Zeynep Gülen, 2014).

Fotoğraf 28f: Eserin köşebent deseni (H. Zeynep Gülen, 2015).

Fotoğraf 28g: Eserin genel görünümü (Fotoğraf T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Halı Seksiyonu Arşivi- Düzenleyen Hilal Zeynep Gülen, 2015).

Çizim 28: 28 örnek numaralı esere ait şema (H. Zeynep Gülen).

6.DEĞERLENDİRME

6.1.Teknik Özellikler

Yazlık bir saray olan Beylerbeyi Sarayı'nın, yaklaşık %85'i halılarla kaplıdır. Saray'da teşhir edilen çalışmaya ait yirmi sekiz halının, dokuma türü bakımından dört tanesi seccade, üç tanesi taban halısı, yirmi bir tanesi ise büyük taban halısı olup, 5 numaralı tabloda dökümü sunulmuştur. Yazlık bir saray olduğu için zemine döşenmiş hasırlar hala halıların altında mevcuttur. Birçok odada zeminin tamamının halıyla kaplı olduğu tespit edilmiştir. Bazı eserlerde ise 6. ve 9. örneklerde olduğu gibi halılar ek bordürlerle olabildiğince genişletilmiştir.

Beylerbeyi Sarayı'ndaki bütün halıların alan toplamı 1.165.538m²'dir. 19. yüzyıl dokumacılığına bakıldığında genel olarak küçük ölçekli halı dokumacılığının arttığı¹⁵⁹ görülmektedir. Fakat buna rağmen ölçü detayları 6 numaralı tabloda sunulan eserlerde görüleceği gibi, saray halılarından bir kısmı, yalnız siparişe özel halı olduğu anlaşılacak derecede normalin dışında bir büyüklüğe sahiptir. En küçük halı, 2,206m² ölçüsüyle 16. örnek olup, en büyük halı ise 136,232m² alan ölçüsüyle 20 numaralı örnektir.

¹⁵⁹ Nazan Ölçer- Walter Denny, *Anatolian Carpets; Masterpieces From The Museum Of Turkish and Islamic Arts*, Ertuğ&Kocabıyık, Volume 1, Bern, 1999, s.165; "Küçük ebattaki halılardaki artışın önemli bir sebebi olarak kısa zamanda bitmesi ve büyük yatırım gerekmeksizin dokuma fırsatı sunması olduğu düşünülmektedir."

Tablo 5. Dokuma türüne göre halıların dağılımı

ÖRNEK NO	BÜYÜK TABAN HALISI	TABAN HALISI	SECCADE
1	√		
2		√	
3	√		
4			√
5			√
6	√		
7	√		
8	√		
9	√		
10	√		
11	√		
12	√		
13	√		
14		√	
15	√		
16			√
17		√	
18	√		
19	√		
20	√		
21	√		
22	√		
23	√		
24			√
25	√		
26	√		
27	√		
28	√		

Tablo 6. Ölçü Bilgileri

ÖRNEK NO	EN (cm)	BOY (cm)	ALAN (m ²)
1	475	550	26,125
2	490	980	46,899
3	400	480	19,200
4	153	205	3,136
5	136	197	2,679
6	420	677	28,483
7	498	925	46,065
8	700	1338	93,660
9	812	1123	91,187
10	700	923	64,610
11	813	1370	111,381
12	413	696	28,744
13	610	800	48,800
14	238	280	6,664
15	350	450	15,75
16	118	187	2,206
17	172	340	5,848
18	715	745	53,267
19	412	765	31,518
20	904	1507	136,232
21	860	925	79,550
22	420	720	30,240
23	480	790	37,920
24	127	170	2,159
25	674	750	50,25
26	563	790	44,477
27	462	740	34,188
28	405	600	24,00

6.1.1.Kalite Değerleri İlme Tipi

Literatürde genel olarak saray halılarının düğüm çeşidi hakkında Sine Düğümü¹⁶⁰ ile dokunduğu bilgisi yaygındır. Beylerbeyi Sarayında teşhir edilen 19. yüzyıl halıları incelendiğinde 17 numaralı örnek dışındaki halıların hepsinde simetrik düğüm (Türk düğümü) kullanıldığı görülmüştür. Bu tablo Sine düğümünün saray halılarının yalnız belli bir grubunda kullanıldığını göstermektedir. Çalışmadaki halıların on tanesi dikdörtgen kalite, on yedi tanesi ise kare kalitedir. Desimetre başına düşen düğüm sayıları tespit edildiğinde, çalışmaya konu olan yirmi sekiz halıdan on dört tanesinin (%50) kaba kalite olduğu görülmüştür. Bu halılardan beş tanesi Hereke, üç tanesi Gördes, birer tanesi de Ferhan ve Feshane dokumasıdır.7 numaralı tabloda detaylı dökümü verilen listeye göre, sekiz tane eser (%29) orta kalitededir. Bu kalite sınıflamasında olan halılardan üç tanesi Hereke, birer tanesi ise Uşak ve Kayseri dokumalarıdır. Altı tanesi (%21) ince kalite olan eserlerin beş tanesi Hereke dokuması olup yalnız bir tanesi Semerkant halısıdır. Eserler arasında en düşük kaliteye sahip olanlar, metrekarede 40.000 düğüm taşıyan 2, 6, 19, 23 ve 26. örnek numaralı halılardır. En yüksek kaliteye sahip olan halı ise malzeme olarak ipek kullanılan 16 örnek numaralı eserdir. Metrekaresinde 456.000 düğümüyle Beylerbeyi Sarayının en yüksek kaliteye sahip halısıdır. Eserler arasında 13 ve 21 numaralı örnekler dışında ince kalite olan halıların ölçülerinin diğer halılara göre daha küçük ebattadır.

Yüksek kaliteye sahip halıların havlarında daha az deformasyon mevcuttur. Düşük kaliteli halılarda havların doksan derecelik açısını koruyamadığı görülmektedir. Strese bağlı bu ezilmeler desenlerin görünüşlerini de etkilemektedir. İncelenen eserlerin havları 13 numaralı örnek hariç düz kesime tabi tutulmuş olup teknik olarak kabartma etkisi verilmemiştir. 13 örnek numaralı halı istisnai olarak hem üslup hem de kesim tekniği açısından bu yönüyle diğerlerinden farklıdır. Natüralist motif ve kompozisyon planına sahip olan eserin takım olarak üretildiği, 52/565 envanter numaralı parçasının Dolmabahçe Sarayı'nda sergilendiği tespit edilmiştir.¹⁶¹

¹⁶⁰ Yusuf Durul- Oktay Aslanapa, *Selçuklu Halıları; Başlangıcından On Altıncı Yüzyıl Ortalarına Kadar Türk Halı Sanatı*, Akbank Yayınları, İstanbul, 1983, s. 80.

¹⁶¹ Bahadır Öztürk, *Dolmabahçe Sarayı'nda Teşhirde Bulunan Bir Grup Halının Teknik ve Sanatsal Özelliklerinin İncelenmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), İzmir,2003, s.99.

Tablo 7. Kalite bilgileri

Örnek No	Kalite Dügüm/dm ²	Kalite Türü	Dügüm Sayısı /(m ²)	Toplam Dügüm Sayısı	Kalite Sınıflandırması ¹⁶²		
					Kaba Kalite	Orta Kalite	İnce Kalite
1	24X24	Kare	57.600	1.504.800	√		
2	36X20	Dikdörtgen	40.000	1.875.960	√		
3	24X24	Kare	57.600	1.105.920	√		
4	36X28	Dikdörtgen	100.800	316.109		√	
5	32X32	Kare	102.400	274.330		√	
6	36X20	Dikdörtgen	40.000	1.139.320	√		
7	28X28	Kare	78.400	3.611.496		√	
8	28X28	Kare	78.400	7.342.944		√	
9	20X28	Dikdörtgen	48.000	4.376.976	√		
10	28X28	Kare	78.400	5.065.424		√	
11	28X28	Kare	78.400	8.732.270		√	
12	20X24	Dikdörtgen	48.000	1.379.712	√		
13	40X48	Dikdörtgen	192.000	9.369.600			√
14	40X40	Kare	160.000	1.066.240			√
15	52X52	Kare	270.400	4.258.800			√
16	60X76	Dikdörtgen	456.000	1.005.936			√
17	40X40	Kare	160.000	935.680			√
18	-	-	-	-	√		
19	20X20	Kare	40.000	1.260.720	√		
20	28X28	Kare	78.400	10.680.589		√	
21	44X44	Kare	176.000	14.000.800			√
22	28X24	Dikdörtgen	67.200	2.032.128	√		
23	20X20	Kare	40.000	1.516.800	√		
24	32X44	Dikdörtgen	158.400	341.986		√	
25	24X24	Kare	57.600	2.894.400	√		
26	20X20	Kare	40.000	1.779.080	√		
27	20X20	Kare	40.000	1.779.080	√		
28	20X24	Dikdörtgen	48.000	1.166.400	√		

6.1.2.Dokuma Yörelerine Göre Teknik Özellikler

Eserlerin dokundukları bölgeler halıların teknik özelliklerini doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Özellikle sadece yerel hammaddelerin kullanıldığı kapalı toplumlarda, daha belirleyici bir şekilde karakteristik halı özelliklerinin oluştuğu görülmektedir. Belli bir bölgeye has bir bitkiden elde edilen boyar maddenin, o şehirde üretilen halılarda kullanılması sebebiyle yöre tayin etmek örnek olarak verilebilir. İp

¹⁶² Anonim, *El Sanatları Teknolojisi; Halı Dokuma*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 2012, s. 7.

olarak kullanılan malzemenin kalitesi ve inceliği gibi unsurlar da boyarmadde gibi belirleyici olabilmektedir. Fakat gelişen ticari ilişkilerle beraber neredeyse her hammadde her bölgede kullanılabilir olmuştur. Bu sebeple bir eserde yalnız gözleme dayalı olarak yöre tayin etmek, çoğu zaman bir tahmin olarak kalmaktadır.

Beylerbeyi Sarayı'nda teşhir edilen halıların dokuma yöreleri, Milli Saraylar Bilgi Giriş Formlarında¹⁶³ yer alan kayıtlara göre 8 numaralı tabloda detaylı olarak yer almaktadır. Bu tabloya göre halıların kalitelerini tekrar irdelemek gerekirse, yirmi sekiz halıdan on üçünün Hereke halısı olup, bunlardan sekiz tanesinin kaba ve üç tanesinin orta, iki tanesinin ise ince kalitededir. Beylerbeyi Sarayı'nda teşhir edilen en yüksek kaliteye sahip iki halı da Hereke dokumasıdır. Teşhir edilen halıların yarısı kaba kalitededir. Teşhir edilen halılar arasında üç tanesi Gördes olup, tamamı kaba kalitedir. Çalışma kapsamındaki eserler arasında; birer tane Kayseri, Uşak, Semerkant, Ferhan ve Feshane dokuması mevcuttur. Kayseri dokuması olan 24. örnek ve Uşak halısı olan 4. örnek orta kalitededir. Semerkant dokuması olan 17. örnek ince kalite olup, Ferhan dokuması olan 22. örnek ve Feshane dokuması olan 25. örnek ise kaba kalitededir. Dokuma bölgesi belli olmayan yedi halıdan bir tanesi orta kalitede olup, altı tanesi kaba kalitededir. Yirmi sekiz halı içinde en düşük kaliteli altı halıdan üç tanesinin dokuma bölgesi belli olmayıp, iki tanesi Gördes ve biri de Hereke halısıdır. Beylerbeyi Sarayı'ndaki halıların, ağırlıklı olarak Hereke halısı olmasına rağmen, yüksek oranda kaba kalitede dokunmasının sebebi olarak halıların çok büyük ölçülerde dokunmuş olmaları düşünülmektedir.

Eserler arasında Hereke Fabrika-i Hümayûnu üretimi halıların köşesinde bulunan bir dokuma yazı vardır. “Hereke” ibaresi Osmanlıca olarak bordürün bir köşesinde ilmelerle dokunmuştur. Cumhuriyet döneminde ise, birçok halının röprodüksiyonu dokunmuş olup köşesindeki “Hereke” ibaresinin Latin harfleriyle yazıldığı görülmüştür. Çalışma kapsamındaki eserler arasında bu ibareyi taşıyan üç adet Hereke halısı (3. 15. ve 16. örnekler), köşesinde Osmanlıca olarak Hereke damgası olan 19. yüzyıl Osmanlı Saray halılarıdır.

¹⁶³ T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Halı Seksiyonu Arşivi.

Tablo 8. Dokuma yöresine göre eserlerin dağılımı

ÖRNEK NO	HEREKE	GÖRDES	KAYSERİ	UŞAK	SEMERKANT	FERHAN	FESHANE	BİLİNMIYOR
1	√							
2								√
3	√							
4				√				
5								√
6								√
7								√
8	√							
9	√							
10								√
11	√							
12	√							
13	√							
14	√							
15	√							
16	√							
17					√			
18		√						
19		√						
20	√							
21	√							
22						√		
23		√						
24			√					
25							√	
26	√							
27								√
28								√

6.1.3.Saçak Bölümü

Saçak yapıları itibariyle on yedi eserde (%60) düz düğümsüz, üç eserde (%10) düğümlü saçak kullanımı mevcut olup, sekiz eserde hiç görülememektedir. Saçak, eserin ilmesiz dokuma öğeleri (toprakçalık, çiti) başta olmak üzere etlikten başlayarak halının tamamını koruyan önemli bir eleman olmuştur. Saçakları düğümlü olan örneklerle bakıldığında (5. 17. ve 24. örnek) hepsinde toprakçalık dokumasının zarar görmeden günümüze kadar geldiği tespit edilmiştir. Yine bu örneklerle bakıldığında hiçbirinde çiti

uygulamasının olmadığı görülmektedir. Saçak kısmı düğümlü ve sabit olduğu için toprakçalıktan hemen sonra havlı dokumaya geçildiği bilgisine kesin olarak ulaşılmaktadır. Bu anlamda elimizdeki üç örnek özellikle ilmesiz dokuma kısımları için dönemin dokuma teamüllerine ışık tutmaktadır. Detaylı dökümü 9 numaralı tabloda verilen halıların saçakları düğümsüz ve deforme olanları için aynı şeyi söylemek mümkün olmamaktadır. Çünkü saçakla beraber varsa çiti ve toprakçalık yıpranmaya bağlı olarak sökülüp dağılabileceği için eserin orijinaline dair kesin cümleler kurmak mümkün değildir.

Tablo 9. Saçak bilgileri

ÖRNEK NO	SAÇAK KISMI MEVCUT OLANLAR	SAÇAK MODELLERİ	UZUNLUK
1	Mevcut değil.	-	-
2	√	Düz, düğümsüz saçak.	14 cm.
3	√	Düz, düğümsüz saçak.	12 cm.
4	√	Düz, düğümsüz saçak.	7 cm.
5	√	Düğümlü saçak.	5 cm.
6	Mevcut değil.	-	-
7	√	Düz, düğümsüz saçak.	5 cm.
8	Mevcut değil.	-	-
9	Mevcut değil.	-	-
10	Mevcut değil.	-	-
11	Mevcut değil.	-	-
12	Mevcut değil.	-	-
13	√	Düz, düğümsüz saçak.	15 cm.
14	√	Düz, düğümsüz saçak.	15 cm.
15	√	Düz, düğümsüz saçak.	15 cm.
16	√	Düz, düğümsüz saçak.	13 cm.
17	√	Düğümlü saçak.	13 cm.
18	√	Düz, düğümsüz saçak.	18 cm.
19	Mevcut değil.	-	-
20	√	Düz, düğümsüz saçak.	20 cm.
21	√	Düz, düğümsüz saçak.	16 cm.
22	√	Düz, düğümsüz saçak.	15 cm.
23	√	Düz, düğümsüz saçak.	4 cm.
24	√	Düğümlü saçak.	15 cm.
25	√	Düz, düğümsüz saçak.	5 cm.
26	√	Düz, düğümsüz saçak.	8 cm.
27	√	Düz, düğümsüz saçak.	5 cm.
28	√	Düz, düğümsüz saçak.	13 cm.

6.1.4.Toprakçalık Bilgisi

Eserin havlı yüzeyinden önce dokunan ve halının mukavemetini artıran toprakçalık bölümünün halılarda mevcudiyetine göre dağılımı, ölçüleri ve dokuma türü 10 numaralı tabloda detaylı olarak verilmektedir. Bu tabloya göre on dört halıda toprakçalık mevcut değildir. Çalışma kapsamındaki kalan on dört halıda ise farklı ölçülerde toprakçalık bulunmaktadır. Ölçü bakımından en az 1cm olarak dokunan (5. 6. 14. 16. örnek) kilim örgüsü, en fazla 5cm (25.örnek) ölçüsünde tercih edilmiştir. Dokuma türü olarak tamamı *kilim dokuma* da denilen bezayağıdır.

Tablo 10. Toprakçalık bilgileri

ÖRNEK NO	TOPRAKÇALIK KISMI MEVCUT OLANLAR	TOPRAKÇALIK DOKUMA TÜRÜ	ÖLÇÜSÜ
	Mevcut değil.	-	-
1	√	Bezayağı Dokuma	2 cm.
2	Mevcut değil.	-	-
3	Mevcut değil.	-	-
4	√	Bezayağı Dokuma	1,5 cm.
5	√	Bezayağı Dokuma	1 cm.
6	√	Bezayağı Dokuma	1 cm.
7	√	Bezayağı Dokuma	2,5 cm.
8	Mevcut değil.	-	-
9	Mevcut değil.	-	-
10	Mevcut değil.	-	-
11	Mevcut değil.	-	-
12	Mevcut değil.	-	-
13	Mevcut değil.	-	-
14	√	Bezayağı Dokuma	1 cm.
15	√	Bezayağı Dokuma	2,5 cm.
16	√	Bezayağı Dokuma	1 cm.
17	√	Bezayağı Dokuma	4 cm.
18	Mevcut değil.	-	-
19	Mevcut değil.	-	-
20	Mevcut değil.	-	-
21	Mevcut değil.	-	-
22	√	Bezayağı Dokuma	3 cm.
23	Mevcut değil.	-	-
24	√	Bezayağı Dokuma	2 cm.
25	√	Bezayağı Dokuma	5 cm.
26	√	Bezayağı Dokuma	2 cm.
27	√	Bezayağı Dokuma	3 cm.
28	Mevcut değil.	-	-

6.1.5.Kenar Örgüsü Bölümü

Havlı dokumalar için başlangıç ve bitişte saçak bölümleri ne kadar önemliyse, kenar örgüsü de iki yandan dağılmaması ve mukavemeti için o derece önemli olmuştur. Beylerbeyi Sarayı'nda teşhir edilen yalnız iki halıda (9. ve 12. örnek) kenar örgüsü yıpranmaya bağlı olarak mevcudiyetini yitirmiştir. Ölçü bilgileri milimetre cinsinden verilmiş olup, detaylı dökümü 11 numaralı tabloda sunulmaktadır. Bu tabloya bakıldığında çalışma kapsamındaki halılarda kenar örgüleri en az 5 mm, (1, 4, 16, 17 ve 20. örnek) en fazla 13 mm (10. örnek) olarak dokunduğu görülmektedir. Halının kalitesi ve buna bağlı olarak kullanılan iplerin kalınlığı ve bir de restore edilerek sonradan eklenmesi gibi sebepler kenar örgülerinin ölçülerini etkilemektedir.

Tablo 11. Kenarörgüsü bilgileri

ÖRNEK NO	KENAR ÖRGÜSÜ MEVCUT OLANLAR	ÖLÇÜSÜ
1	√	5 mm.
2	√	10 mm.
3	√	10 mm.
4	√	5 mm.
5	√	10 mm.
6	√	20 mm.
7	√	10 mm.
8	√	7 mm.
9	Mevcut değil.	-
10	√	13 mm.
11	√	9 mm.
12	Mevcut değil.	-
13	√	7 mm.
14	√	8 mm.
15	√	7 mm.
16	√	5 mm.
17	√	5 mm.
18	√	7 mm.
19	√	8 mm.
20	√	5 mm.
21	√	8 mm.
22	√	10 mm.
23	√	8 mm.
24	√	7 mm.
25	√	10 mm.
26	√	10 mm.
27	√	10 mm.
28	√	10 mm.

6.1.6.Kullanılan Malzeme Bilgisi

Halıların kalitesini belirleyen en önemli unsur düğüm sayısı olmakla beraber, kullanılan malzeme de çok önem arz etmektedir. Halılarda kullanılan malzemelerin atkıda, çözgüde ve ilmede ayrı ayrı belirtildiği bilgiler 12 numaralı tabloda sunulmaktadır. Buna göre tez kapsamında 17. örnek dışında hiçbir halının çözgüsünde ipek kullanılmamıştır. Beş örneğin çözgüsünde yün kullanıldığı tespit edilmiştir. Yirmi iki adet halının çözgüsünde pamuk, yalnız bir halıda da ipek çözgü kullanıldığı gözlemlenmiştir. Eserlerin genelinde, atkılardaki malzeme seçimi ile çözgüdekinin birebir aynı olduğu görülmektedir. Mesela 2. örnekte çözgüde yün tercih edilirken atkıda da yün kullanılmıştır. Halılarda ilme kısmında ise hiçbirinde pamuk kullanılmamış olup, yalnız 16. ve 17. örnekte havlar ipekle dokunmuştur. Yirmi altı halının havlarında yün kullanılmıştır. Yüksek rezonans kabiliyeti ve ısı yalıtımı bakımından fevkalade bir malzeme olması, yünü halı dokumacılığında çok tercih edilir bir hale getirmiştir.

Beylerbeyi Sarayı'nda tez kapsamında incelenen halıların boyar madde analizi numune alma yetkisi olmadığı için yapılamamıştır. Ancak kaynak araştırması sırasında daha evvel yapılmış çalışmalarda iki esere ait önemli bilgilere ulaşılmıştır. 3/471 Envanter numaralı 17. örnek, doğal boyarmaddelerle renklendirilirken 11/430 envanter numaralı 16. örneğin tamamen sentetik boyalarla boyandığı görülmüştür.¹⁶⁴ Tespiti yapılan halılardan yola çıkarak 19. yüzyıl Saray halılarının üretiminde sentetik boyarmaddelerinin aktif rol aldığı kabul edilmektedir.

¹⁶⁴ 19.yüzyıl Saray halılarının bir kısmının boyarmadde analizleri ile ilgili detaylı bilgi için bkz; Hakan Çiloğlu, *Milli Saraylarda Bulunan İpekli Seccadelerin Desen ve Boya Özellikleri*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul, 1992.

Tablo 12. Malzeme bilgileri

ÖRNEK NO	ATKI			ÇÖZGÜ			İLME		
	Pamuk	Yün	İpek	Pamuk	Yün	İpek	Pamuk	Yün	İpek
1	√			√				√	
2		√			√			√	
3		√			√			√	
4		√			√			√	
5	√			√				√	
6		√			√			√	
7	√			√				√	
8	√			√				√	
9	√			√				√	
10	√			√				√	
11	√			√				√	
12	√			√				√	
13	√			√				√	
14	√			√				√	
15	√			√				√	
16	√			√					√
17			√			√			√
18	√			√				√	
19	√			√				√	
20	√			√				√	
21	√			√				√	
22	√			√				√	
23	√			√				√	
24	√			√				√	
25	√			√				√	
26		√			√			√	
27	√			√				√	
28	√			√				√	

6.1.7.Mevcut Kondisyon ve Restorasyon Geçmişi

Çalışma kapsamındaki 1, 3, 4, 5, 7, 13, 14, 16, 17, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28 örnek numaralı halıların 2015 yılında temizlik ve bakımı yapılarak restorasyonu gerçekleştirilmiştir. 6, 8, 9, 11 örnek numaralı eserler daha önce müdahale görmüş olup, tekrar bakımının yapıp düzeltilmesi gereken noktalar vardır. 6. ve 9. örneklerde görülen yabancı halı parçalarının eklenmiş olması gibi durumlar, eserin bütünlüğünü bozan yanlış bir durumdur. Nitekim 23 numaralı örnek de benzer durumdayken, 2015 yılında gerçekleşen restorasyonda yabancı parçalardan arındırılarak, eserin kendi bütünlüğü sağlanmıştır. Beylerbeyi Sarayı'nda teşhir edilen 2, 10, 12, 18, 19, 20 örnek numaralı halılar ise kapsamlı bir bakım ve restorasyona ihtiyaç duymaktadır.

6.2.Tasarım Özellikleri

Beylerbeyi Sarayı'nın tefrişatında kullanılan halılar tasarım yapısı itibariyle simetrik bir plandadır. $\frac{1}{4}$ ve $\frac{1}{2}$ plan en çok kullanılan tipler arasındadır. Birim raport desenli halılarda da kenarsuyu ve bordürler $\frac{1}{4}$ simetrik bir tasarım planına sahiptir.

6.2.1.Motif ve Kompozisyon Özellikleri

Çalışma kapsamında her bir halı incelenip çizimleri yapıldıktan sonra kompozisyon planları detaylı olarak katalog içerisinde ele alınmıştır. Bunun üzerine benzer ve farklı yönleri dikkate alarak eserler üzerinde bir tipoloji haritası¹⁶⁵ geliştirilmiştir (Bkz. Çizim 29). Bu tabloya göre halıların beş farklı tipolojik sınıfta olduğu tespit edilmiştir.

Birinci grup, zemini “suyolu desenli halılardan” oluşmaktadır. Zemini “şal deseniyle süslü halılar” olarak da tabir edilen ve %21'e tekabül eden bir oranla altı halı (2, 6, 8, 9, 11, 12. örnekler) bu sınıfa girmektedir. Bu kompozisyon planına göre, farklı renkte ya da ölçüdeki desenli şeritler bir araya gelerek desen raportunu oluşturmaktadır. Hazırlanan desen raportu da istenilen ölçüye dek yan yana ve üst üste olmak suretiyle tekrarlanarak dokunmaktadır. Farklı desenlerin yanı sıra aynı desenin başka bir şeritte farklı renklerle kullanılması (9. örnek) veya desenlerin farklı olup renklerde tamamen aynı tonların dokunmuş olması (2. örnek) mümkündür. Bu gruptaki örnekler arasında 2. ile 6. örnek, 9. ile 12. örnek ve 8. ile 11. örnek, tasarım, renk ve kompozisyon açısından birbirinin aynısıdır. Genel olarak sivilize edilmiş bitkisel kaynaklı motifler ağırlık

¹⁶⁵ Tipoloji haritası oluşturulurken eserler kompozisyon prensiplerine göre gruplandırılmıştır.

kazanmaktadır. Hatai, gonca hatai, penç, palmet ve şal motifi gibi motifler yer almaktadır. Bu gruptaki halılar, enine ve boyuna doğru bordür hesabı yapmaksızın kolay bir şekilde istenilen ölçülere çekilebilir bir tasarım planına sahiptir. Bu özelliği ile saraylar gibi oldukça geniş kapalı alanları olan mekânlar için tercih sebebi olduğu düşünülmektedir. Öyle ki, arşiv kayıtları incelendiğinde, “şal örneği halı ile”¹⁶⁶ tabiri kullanılmak suretiyle model ismi zikrederek talep edildiği görülmüştür. 1907 tarihli bu belgede oldukça spesifik bir model ismi verilmiş olması, dönemin zevkini göstermekle beraber yaygınlığını da göstermektedir.

İkinci grup, $\frac{1}{4}$ simetrik köşe-göbeli, zemini motifsiz halılardan oluşmaktadır. %28'e tekabül eden bir oranla sekiz halı (3, 4, 14, 16, 24, 25, 27, 28. örnekler) bu tipolojiye aittir. Kompozisyon planı olarak zemin, merkezde bir madalyon ve köşelerde aynı veya farklı madalyonun $\frac{1}{4}$ 'ünün yer almasıyla tamamlanmaktadır. Klasik dönem Osmanlı cilt sanatında yaygın olarak görülen, kenarlarda $\frac{1}{4}$ olmak üzere, merkezde şemse ve salbek motiflerinin yer aldığı tasarım planıyla çok benzerlik göstermektedir. Motifler yapı itibarıyla hatai grubu içinde, yaprak, penç ve yarı üslûlaştırılmış çiçeklerle beraber rumilerin de kullanıldığı, bir karaktere sahiptir.¹⁶⁷ Bu eserlerin desen yapıları incelendiğinde, Klasik Türk tezyini sanatlarında uygulanan biçim ve kuralların devam ettiği görülmektedir.¹⁶⁸ Zemini içine alarak esere bir çerçeve görünümü veren kenarsuyu ve bordürden oluşan ikili, ayrılmaz bir parça gibi görünmektedir. Genel teamül olarak, bir bordürü içten ve dıştan saran aynı kenarsuyu takımının kullanımı yaygındır. Kenarsuyu takımı tabiri, bir kenarsuyunu içten ve dıştan olmak üzere her iki yandan saran üçlü motif şeridi anlamında kullanılmıştır.

Üçüncü grup, $\frac{1}{4}$ simetrik köşe-göbekli, zemini motif dolgulu halılardan oluşmaktadır. %28'e tekabül eden bir oranla sekiz halı (1, 10, 13, 18, 19, 20, 23, 26.

¹⁶⁶ Belge 2 (T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Y.MTV. 00296.00153.001); “Devletlü efendim hazretleri. Minnetsiz velinimetimiz kudreti yüksek Padişah Efendimiz hazretlerine mahsûs hümâyûn dâiresi uzun yolunun Hereke Fabrika-i Hümâyûnu imalâtından şal örneği halı ile tefrîşi lazım gelen kıymetli pâdişâhlık yüce irâdesinin bulunduğu, Sultanın hususi görevlisi sayın şehir-yârî Şehred'd-dîn Ağa tarafından belirtildiği, mabeynci sadaret makamından tezkire ile belirtilmesi üzerine arzolunan mefruşat Mefrûşât-ı Hümâyûn İdâresi bilgisinde gerçekleştirilerek, bu hususta Hereke Fabrika-i Hümâyûnu imalatından kullanılan malzemeden başka, yüz seksen yedi kurûş masraf gerçekleşmiş ve bu kalemdeki sarfiyât defteri hazırlanarak, takdîm kılınmış olmakla hazînece ilgili kalemde ödenmesi ulaşan yüce müsâadenin cihani kuranın iradesi buyurulur ise ulu mantığa uygun hareket olunacağı, yüce ilmin buyruğu ile ferman emri değer verilen emrindir.

Tarih 19 Safer sene [1]325 ve Tarih 21 Mart sene [1]323

Hazîne-i Hassa Bakanı

Bende Ohannes)

¹⁶⁷ İnci Birol- Çiçek Derman, *Türk Tezyini Sanatlarında Motifler*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul, 2016, s.13.

¹⁶⁸ İnci Birol, *Türk Tezyini sanatlarında Desen Tasarımı Çizim Tekniği ve Çeşitleri*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul, 2016.

örnekler) bu tipolojiye aittir. İkinci gruptan tek farkı, merkezde yer alan madalyonla zemin çerçevesi arasında kalan boşluğun bir motif ağıyla kaplı olmasıdır. Bu fark, küçük bir detay olarak addedilirse, çalışma kapsamındaki halıların %57'sinin ¼ simetrik ve köşe-göbekli bir kompozisyonda olduğu ortaya çıkmaktadır. Kompozisyon planı olarak aynı şekilde zemin, merkezde bir madalyon ve köşelerde aynı veya farklı madalyonun ¼ 'ünün yer almasıyla oluşmaktadır. Merkezdeki madalyonla zemin çerçevesi arasında, motifler birbirinden farklı üç tasarımla yerleştirilmiştir. Birinci tasarım, ufak bir birim motifin, diyagonal olarak kullanılması (19. örnek) sonucu oluşan bir serpmeye örneğidir. İkinci tasarım, tamamen bağımsız bir kompozisyonun, var olan boşlukları doldurup zemin çerçevesine dayandığında simetri noktalarından kesilerek sonsuza kadar devam ettiği izlenimi veren (1. örnek) modeldir. Üçüncü tasarım biçimi ise, motiflerle dolu kartuşların madalyon ve zemin çerçevesi arasında kalan boşlukta belli bir sıraya göre dağılmış olduğu (26. örnek) örneklerdir. Kullanılan motifler, ikinci örnekteki gibi hatai, penç ve rumi ağırlıklıdır. Bununla beraber geometrik unsurların, üç boyut etkisi yaratan natüralist tarzda motiflerle beraber kullanıldığı da görülmektedir. Kurdeleli çiçek demetleri, kıvrımlı dallar ve vazolar gibi motifler tasarıma daha da gerçekçi bir boyut katmıştır (13. örnek). Diğer eserlerde yaygın olduğu gibi, zemini birer kenarsuyu takımının, bordürü içten ve dıştan takip etmesiyle eserin genel çerçevesi oluşturulmuştur.

Dördüncü grup, raport deseni ile zeminin tamamı bezenmiş halılardan müteşekkildir. %18'e tekabül eden bir oranla beş halı (7, 15, 17, 21, 22. örnekler) bu gruba dâhildir. Kompozisyon yapısı itibari ile bu grupta üç farklı kullanım biçimi tespit edilmiştir. Birinci biçimde zemin, bir birim motifin, diyagonal olarak yan yana ve üst üste sıralanması sureti ile (7. örnek) tamamlanmaktadır. Kaydırılmış akslar üzerinde oluşturulan desen, şema bakımından Erken Dönem Osmanlı ve daha önceki dönemlerde kullanılan tasarımların¹⁶⁹ bir devamı niteliğinde görünmektedir. İkinci biçim, zemin dörde bölünerek, birim motifin yatayda ve dikeyde aynalanmasıyla (17. örnek) elde edilmektedir. Üçüncü biçimde ise, birden fazla birim desenin, belli ritmik aralıklarla simetrik bir şekilde dönüşümlü olarak yer almasıyla (15. örnek) zemin tasarımı tamamlanmaktadır. Desen tasarımında kullanılan motifler, hatai, penç, nar, bahar dalı, çiçek kümeleri ve vazolar gibi unsurlar olmuştur.

¹⁶⁹ Nalan Türkmen, *Orta Asya Türkmen Halıları ile Tarihi Anadolu-Türk Halılarının Ortak Özellikleri*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s. 65.

Son olarak beşinci grup ise, ½ simetrik seccade grubudur. Eserler arasında teknik olarak dokuma türü bağlamında dört adet seccade boy halı olmasına rağmen yalnız bir tanesi (5. örnek) ½ simetrik mihraplı namazlıktır. Bu da oran olarak, %3'lük bir kısma tekabül etmektedir. Geometrik motiflerle bezeli olan eserde basamaklı bir mihrap geçişi söz konusudur. Beylerbeyi Sarayı'nda teşhir edilen halılar bu beş kompozisyonun dışında bir tasarım içermemektedir. Yekpare planlı ve natüralist hayvan figürlü bir halı tasarımı da bulunmamaktadır.

6.2.2.Kullanılan Renklerin Dağılımı

Beylerbeyi Sarayı'nda teşhir edilen halılar, geniş bir renk yelpazesine sahiptir. Değerlendirme kapsamında yirmi altı farklı renk tespit edilmiştir. Bu renkler, tanımlanabildiği ölçüde kendi isimleriyle kayda alınmış olup kirlenmeye bağlı ton farklılıkları bulunmaktadır. Eserlerdeki toplam renk yoğunlukları tablo 13'te gösterildiği gibidir. En fazla tercih edilen renk %96 oranıyla kırmızı olup kırmızıyı %92 oranıyla krem rengi takip etmektedir. İpler arasında krem rengi, çoğu zaman boyanmamış doğal haliyle dokunmaktadır. Buna rağmen kırmızının küçük bir farkla da olsa beyazı geçmiş olması renk olarak ne kadar çok tercih edildiğini göstermektedir. Üçüncü olarak ise %64 oranıyla hardal sarısı rengi gelmektedir. En az kullanılan renkler ise, %3 oranına tekabül etmektedir. Sırasıyla 26, 16, 16, 4, 20, 13 ve 3. örneklerde olan vişneçürüğü, altın sarısı, petrol yeşili, mor, bej, açık kahverengi ve kiremit kahverengi yalnız birer kere dokunmuştur.

Tasarımlarda kontrast renkler bir arada sık sık tamamlayıcı olarak tercih edilmiştir. Diğer yandan bir motifte yer alan kontur rengi yanındaki başka bir motifte dolgu rengi olarak kullanılmıştır. Örneğin zemini “suyolu” desenli halılarda bir şeritte zemin rengi olan ip diğer şeritte motif veya kontur olarak tercih edilmiştir. Bu renk seçimi, desen şeritlerinde bir bütünlük sağlamıştır. Çalışma kapsamında incelenen halılar, renk dengesi bağlamında iki kısma ayrılmıştır. Birinci kısım zemin olup ikinci kısım zemin dışında kalan diğer bütün unsurları kapsamıştır. Baskın olarak kullanılan renk, ikinci bölümde daha az yoğunlukta kullanılarak arka planda bırakılmıştır. İkinci kısımda tercih edilen yoğun renk ise birinci kısımda daha az dokunmuştur. Böylelikle her iki kısım bir araya gelerek, birbirinden beslenen ve dolayısıyla uyumlu bir renk geçişine sahip bir tablo ortaya koymaktadır. Bahsedilen bu renk ilişkisi, Beylerbeyi Sarayı'ndaki hemen hemen bütün halı kompozisyonlarında genel olarak uygulama görmüş bir renk teamülü olarak dikkat çekmektedir.

Tablo 13. Eserlerdeki renk dağılımı

Örnek No	Bordo	Kırmızı	Vişneçürüğü	Gülkurusu	Pembe	Nar Çiçeği	Turuncu	Hardal Sarısı	Sarı	Altın sarısı	Açık Yeşil	Yeşil	Kına Yeşili	Petrol Yeşili	Küf Mavisi	Turkuaz	Açık Mavi	Mavi	Lacivert	Mor	Bej	Açık	Kahverengi	Kiremit Kahve	Siyah	Krem
1		✓			✓			✓				✓					✓		✓							✓
2		✓							✓								✓									✓
3		✓			✓		✓	✓					✓					✓	✓					✓		
4		✓					✓					✓			✓					✓					✓	✓
5	✓	✓			✓		✓					✓						✓								✓
6		✓							✓								✓									✓
7		✓						✓				✓													✓	✓
8	✓	✓		✓			✓	✓			✓					✓									✓	✓
9	✓	✓		✓				✓					✓					✓								✓
10	✓	✓						✓				✓					✓									✓
11	✓	✓		✓			✓	✓			✓					✓									✓	✓
12	✓	✓			✓			✓					✓					✓								✓
13	✓	✓						✓			✓	✓				✓		✓				✓	✓			✓
14	✓	✓						✓				✓					✓		✓						✓	✓
15	✓	✓			✓			✓				✓												✓		✓
16	✓	✓				✓			✓				✓	✓			✓	✓								✓
17	✓	✓				✓		✓							✓										✓	
18	✓	✓						✓							✓											✓
19	✓	✓						✓							✓											✓
20	✓	✓			✓			✓				✓						✓			✓				✓	✓
21	✓	✓						✓			✓	✓					✓	✓	✓				✓			✓
22	✓	✓						✓				✓													✓	✓
23	✓	✓						✓							✓											✓
24	✓	✓						✓				✓			✓								✓		✓	✓
25	✓	✓			✓		✓	✓				✓				✓			✓							✓
26			✓		✓							✓												✓	✓	✓
27	✓	✓					✓	✓							✓											✓
28	✓	✓			✓		✓					✓					✓		✓							✓

6.3.Beylerbeyi Sarayı'nda Teşhir Edilen Hahların Dönemsel Üslup Açısından Tahlili

Dolmabahçe Sarayı'nın devletin merkezi olması ve Hereke Fabrikası gibi diğer üretim merkezlerini de yöneten makam olması sebebiyle sarayın, çağın zevklerini taşıyan her güncel ürünü bünyesine kattığı düşünülmektedir. Bugünkü Beylerbeyi Sarayı'nın inşası, Dolmabahçe Sarayı'nın bitiminden dokuz sene sonra 1864 yılında gerçekleşmiştir.¹⁷⁰ Bu bağlamda Beylerbeyi Sarayı ile aynı dönemi paylaşan ve merkez saray olması sebebiyle önem arz eden Dolmabahçe Sarayı'nın tefrişatına bakıldığında göze çarpan genel benzerliklerin yanında birtakım farklar da izlenmektedir. Birçok örnekte Dolmabahçe Sarayı inşa edilirken mimaride tercih edilen barok-rokoko üslubun, sarayın tefrişatına da yansıdığı görülmektedir. Mesela 19. yüzyılda Hereke'de üretilmiş 11/1069 envanter numaralı halı; kabartmalı olarak dokunmuş, Avrupa etkisi gösteren, rokoko kıvrımlarla bezenmiş bir örnektir (Fotoğraf. 29).¹⁷¹ Madalyonun ortasında bulunan gülbezek motifi kalemişi tasarımları ile ortak özellikler taşır. Yine aynı yüzyılda Feshane üretimi 45/3 envanter numaralı halıda bulut, hatai ve hançer yaprak motifleri kullanılmıştır (Fotoğraf. 30). Bu halı modeli geliştirilerek daha sonra Hereke Sultanahmet desenini meydana getirmiştir.¹⁷² Hem malzeme tercihi hem de tasarım anlamında farklı bir örnek olarak 11/1070 envanter numaralı halı ise yekpare planlı ve hayvan motifleri ile bezenmiştir (Fotoğraf 31). Hayvan motifleri ipek, diğer motifler yün malzeme ile dokunarak 19. yüzyıla ait bir tekniğin güzel bir örneğini sunmaktadır.¹⁷³ Dolmabahçe Sarayı'nda sergilenen 11/775 envanter numaralı halıda, rumi motifleri kullanılırken tasarıma rokoko sitili "C, S" kıvrımları içeren tezyini elemanlar eklenmiştir. (Fotoğraf 32) Avrupa tarzı süsleme öğeleri ile karma bir üslup oluşturan eser, Hereke 'de dokunmuş ve dönemini yansıtan önemli örneklerden biridir. 19. yüzyılın sonlarına doğru tasarımı gerçekleşen 11/1618 envanter numaralı halı, kabartma kesimli Avrupa tarzında dokunmuş güzel bir örnektir (Fotoğraf. 34).

Avrupa etkisi altında birçok halının üretimi gerçekleşmiş olup, Son Dönem Osmanlı Saraylarında kullanımı tercih edilmiştir. Beylerbeyi Sarayı'nda, üslup bakımından diğerleriyle farklı olan 13. örnek dışında, yaygın bir Avrupa etkisi görülmemektedir. ¼ kompozisyon planı içerisinde simetrik düzenle yerleşmiş motifler

¹⁷⁰ Burcu Tözün, a.g.t., s.14.

¹⁷¹ Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, a.g.e., s.94.

¹⁷² Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, a.g.e., s.106.

¹⁷³ Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, a.g.e., s.110.

barok ve rokoko ögeler içermemektedir. Çalışma kapsamında yer alan 13. örneğin ise bir halı takımı şeklinde üretildiği düşünülmektedir. Takımın parçası olduğu düşünülen eser (Env. No: 52/565), Dolmabahçe Sarayı'nda görülmektedir. (Fotoğraf 33 ve 131) Her iki eserde de ortak olan bu natüralist üslup, motiflerin ve diğer desen bileşenlerinin aynı olması ve tonuna kadar yine aynı renklere sahip olması, bu halıların takım olduğunu ve dolayısıyla aynı tezgâhtan çıktığını göstermektedir.

Fotoğraf 29: 11/1069 Envanter Numaralı Halı / T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Koleksiyonu. (Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, *Düğümün Son Halkası; Osmanlı Sarayı Halıları*, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2007 s.95).

Fotoğraf 30: 45/3 Envanter Numaralı Halı/ T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Koleksiyonu (Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, *Düğümün Son Halkası; Osmanlı Sarayı Halıları*, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2007 s.107).

Fotoğraf 31: 11/1070 Envanter Numaralı Halı / T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Koleksiyonu. (Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, *Düğümün Son Halkası; Osmanlı Sarayı Halıları*, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2007, s.111).

Fotoğraf 32: 11/775 Envanter Numaralı Halı / T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Koleksiyonu. (Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, *Düğümün Son Halkası; Osmanlı Sarayı Halıları*, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2007 s.117).

Fotoğraf 33: 13 örnek Numaralı Halının Takımı Olan Parça. T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Koleksiyonu (Vildan Ömür, *Milli Saraylar Bünyesindeki Tarihi Mekânlarda Bulunan El Dokuması Halıların Restorasyonu Projesi ve Onarım Aşamaları*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2006, s.96).

Fotoğraf 34: 11/1618 Envanter Numaralı Halı / T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Koleksiyonu. (Oktay Aslanapa- Ayşe Fazlıoğlu, *Düğümün Son Halkası; Osmanlı Sarayı Halıları*, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2007s.97).

SONUÇ

19. yüzyıl Türk halılarını inceleyen münferit yayınlar olsa da saray halıları odaklı yazılanlar sınırlıdır. “Beylerbeyi Sarayı’nda Sergilenen 19. Yüzyıl Halıları” konulu çalışma ile eserlerin teknik ve sanatsal özellikleri ile belgelemeleri, bütün detayları ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

19. yüzyıl, siyasi ve ekonomik dinamiklerin hareketlenmesiyle, domino taşı gibi birbirinden bağımsız birçok alanı derinden etkileyecek değişimlere sebep olmuştur. Sanayinin gelişmesi ile yeni üretilen malzemeler, dönemin üretim maddelerinde etkin rol oynamıştır. İşlenmiş pamuğun yaygınlaşması ile çözümlerde pamuk ip kullanımının tercih edilmesi ve ilmelik iplerin sentetik boyarmaddelerle renklendirilmiş olması gibi örnekler sanayileşme döneminin halı sanatına bıraktığı en büyük etkiler arasında sayılabilir. Beylerbeyi Sarayı’nda çalışma kapsamındaki yirmi sekiz dokumadan yirmi iki adedinin (%78) çözgüsünde pamuk kullanıldığı tespit edilerek, saray halılarında da sanayileşmenin etkileri görülmüştür. Malzeme bakımından incelenen eserlerin ilmelerinin hiçbirinde pamuk kullanılmamış olup, yalnız %7 ye tekabül eden küçük bir grup (16. ve 17. örnek) ipek ipe dokunmuştur. Yirmi altı halının (%93) havları yündür. Beş tane halının (%17) çözgüsü yündür. Yalnız bir halıda ipek çözgü tercih edilmiştir. Boyarmadde türü belli olan iki eserden biri (16.örnek) sentetik boyalarla renklendirilmiş olup diğeri (17.örnek) doğal boyalarla boyanmıştır. Eserlerin tamamının boyarmadde analizlerinin yapılması gerekmektedir, yalnız bir örnek dahî, sentetik boyarmaddelerin saray halılarında kullanıma başlandığını göstermektedir.

Orta Asya’dan Anadolu’ya hiç değişmeden gelen ve dokuma sanatında simetrik düğüm, Türk Düğümü gibi isimlerle bilinen düğüm çeşidi, Türk dokumalarında saray halıları haricinde vazgeçilmez bir tekniktir. Tez kapsamında incelenen halılarda görülmüştür ki saray halısı olmasına rağmen Beylerbeyi Sarayı’ndaki (Semerkant halısı dışında) bütün 19. yüzyıl halılarında Türk Düğümü kullanılmıştır.

İncelenen halıların yarısının kaba kalitede olduğu tespit edilmiştir. Bazı eserlerin (20. örnek gibi) çok büyük boyutları dikkate alındığında bu anlaşılabilir bir durum olarak kabul edilmelidir. Kaba kalite olan eserlerin üçte biri Hereke halısıdır. İncelenen Hereke halıları içerisinde yalnız iki tanesinde Osmanlıca olarak “Hereke” ibaresi vardır.

Saçak bölümü, bir halının ilmeli kısmını korumakla beraber aynı zamanda ilmesiz dokuma öğelerinin orijinal olup olmadığını ortaya koyan bir göstergedir. Bu sebeple

saraydaki halılar incelenirken buna çok dikkat edilmiştir. Saçakları düğümlü veya tezgâh silindirinden çıktığı gibi bırakılan örneklerde toprakçalığın, varsa çitin ve ilmelerin zarar görmediği tespit edilmiştir. Bu örneklerde dokuma ögeleri bir bütün olarak görüldüğünden dönemin dokuma teamüllerine ışık tutmaktadır. Bahis olunan konuya bu açıdan bakıldığında 5, 17. ve 24. örneklerin hiçbirinde çiti dokuması uygulanmadan dokumaya başlandığı sonucuna varılmıştır.

Eserler arasında bakım-onarım konusunda aciliyeti olan on altı adet halının restorasyonu 2015 yılında gerçekleşmiştir. Restorasyon öncesi görüntüleri ve değerlendirilmeleri katalogda verilmiştir. Restorasyonu yapılmayan diğer halılar ise ciddi bakıma ihtiyaç duymaktadır. Eserlerin çoğunun buldukları mekânların yüzeyini tamamen kapatacak şekilde büyük ebatta olması, bütün mobilyaları üzerinde taşıması gibi durumlar, tarihi halıların bakımını zorlaştıran etmenlerdir. Bununla beraber %95 gibi bir oranda organik malzeme kullanımının olması, eserleri bozulmalara daha açık hale getirmektedir. Güve, mite ve benzeri organizmaların halılar için zararlı etkilerinden korumak amacıyla halıların uygun koşullarda tutulmaları ve hava dolaşımının sağlanması önemlidir. Bu sebeple eserlerin belli aralıklarda belgelenmelerin tekrarlanması sureti ile uluslararası düzeyde takip altında tutulmaları gerekmektedir.

Batılılaşma etkisinde inşa edilen son dönem Osmanlı sarayları gibi Beylerbeyi Sarayı da özellikle Fransız saraylarından esinlenerek¹⁷⁴ yapılmış bir yazlık saraydır. İç mekân düzenlemesinde; perde kornişlerinden koltuk takımlarına, mobilyalardan duvar ve tavan süslemelerine kadar eklektik bir üslup hâkimdir. Genel olarak mimaride etkin olan üsluplar, ‘tefrişin mimariye uygun olması’ düşüncesiyle, üretilen eşyaların tasarımına da yansımıştır. Hereke Fabrika-i Hümâyûnu’nda üretilen birçok örnek, bahsedilen bu yansımayı ispatlamaktadır. Fakat her ne kadar dönem olarak yapılar ve üretimler etkilense de Beylerbeyi Sarayı’nın halı tefrişine bu durum çok yansımamıştır. Natüralist üsluptaki 13 numaralı örnek dışında, motif yapıları ve tasarım planları ağırlıklı olarak, gelenekli dokuma sanatı çizgisindedir. Eserlerde; kalite, malzeme ve motif oran-orantıları açısından değişimler görülmekle beraber, teşhir edilen halıların neredeyse tamamında Türk-Osmanlı karakterini koruyan bir üslup hâkimdir. Beylerbeyi Sarayı’nda bulunan 19. yüzyıl halılarının tasarım ilkesine bakıldığında, yarısından fazlasının (%57) ¼ simetrik köşe-göbekli yapıda olduğu görülmektedir. Zemini boş ve motifle bezenmiş olmak üzere iki farklı biçime sahiptir. “Suyolu desenli halılar” ikinci tercih edilen ana biçimdir.

¹⁷⁴ Burcu Tözün, a.g.t., s.170.

Özellikle bu model için arşiv belgelerinde “şal örneği” diye belirtilerek verilmiş siparişler vardır. Bir birim desenin farklı yön ve yöntemlerle tekrarından oluşan kompozisyon planı da kullanılan şemalar arasındadır. Yalnız bir eser ½ simetrik kompozisyon planındadır. Desen tasarımında, hatai, penç, rumi, tepelik, şemse, bahar dalı, çiçek kümeleri, vazolar, nar, palmet, şal motifi ve bulut gibi motifler kullanılmıştır. Halıların büyük çoğunluğunda motif deformasyonu olmaksızın Türk tezyinat kurallarına sıkı sıkıya bağlı kalınarak tasarımların tamamlandığı görülmektedir. Eserlerin çoğu, oldukça büyük ebatta olmalarına rağmen motif kayması, simetri problemleri veya bariz desen deformasyonu gibi sorunlar pek yoktur. Çalışmadaki eserlerin renk yelpazesi büyük bir armoni içindedir. Hâkim renk kırmızıdır ve neredeyse her eserde bulunmaktadır. Renk kullanımında genellikle kontrast uyumu ve alternatif ardışık düzen uygulandığı görülmektedir. Bununla birlikte aynı renkler zemin ve bordür takımı arasında zıt oranlarda kullanılarak birbirinden beslenen bir tablo meydana getirilmiş durumdadır.

Sarayın bazı dönemlerde tefrişinin değiştiği bilinmektedir. Örneğin Sultan Abdülaziz zamanında inşa edilen Beylerbeyi Sarayı, Sultan II. Abdülhamid döneminde iç mekân düzenlemesi bakımından değişikliklere uğramıştır. II. Abdülhamid sürgünde iken Yıldız Sarayı’ndan Beylerbeyi Sarayı’na getirilmiş mobilya ve şahsi eşyaların birçoğu bir daha Yıldız Sarayı’na geri gönderilmemiştir. Bu sebeple özellikle Harem bölümünün tefrişatı kalıcı olarak etkilenmiştir. Dönemin ve bizzat sultanın tercih ve zevk dünyasını göstermesi açısından 8, 9, 12 ve 28 numaralı odaların tefrişatı bu bakımdan ayrıca önem arz etmektedir.

İncelemede Osmanlı Saray Halı Sanatı hususunda bir noktaya ışık tutmak gayesiyle Beylerbeyi Sarayı’nda teşhir edilen 19. yüzyıl halılarının 2015-2019 yıllarına ait belgelemesi gerçekleştirilmiştir. Sarayda yer alan halıların bilgileri sistematik bir düzen içeren katalog sıralaması ile sunulmuştur. Ayrıca ölçekli çizimlerin yer aldığı katalog güncel ve özgün bir envanter çalışması olarak tamamlanmıştır.

Binlerce yıl tuval gibi kullanılan yer yaygıları, geçmişin kodlarını üzerinde taşıyan oldukça önemli kültür varlıklarıdır. Bu bilinçle, en iyi röprodüksiyonun dahi, gerçek bir eserin yerini tutamayacağı ve kaybolan hiçbir değer bu sebeple geri dönmesinin mümkün olamayacağını ifade etmek gerekmektedir. Bu sebeple diğer saray, köşk, kasır gibi tarihi yapılarda bulunan halıların da tek tek incelenip bu çalışma örneğindeki gibi eserlere ait bilgilerin gün ışığına çıkması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, Umut, *Beylerbeyi Sarayı 19.Yüzyıl Osmanlı Sarayları İçindeki Yeri ve Değerlendirilmesi*, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Tarihi ve Kuramı Bilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007.
- ALGAN Korkmaz, Şaziment- ALGAN, Özgür, “Hereke Halıları ve Anadolu Halıları Arasındaki Farklılıkların İrdelenmesi”, *Kocaeli Üniversitesi 1. Hereke Halı Kongresi Sempozyum Bildirileri*, Kocaeli, 2005, s. 8-25.
- ANMAÇ, Elvan, “İngiliz Sermayesinin Batı Anadolu Halıcılığına Etkisi ve Şark Halı Kumpanyası”, *Kamu ve Özel Kuruluşlarla Orta Öğretimde, Üniversitelerde El Sanatlarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri*, İzmir, 1992, s. 5-17.
- ANONİM, *El Sanatları Teknolojisi; Gördes Halı Desenleri*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2010.
- ANONİM, *El Sanatları Teknolojisi; Halı Dokuma*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara 2012.
- ANONİM, *El Sanatları Teknolojisi; Hereke Halısı Desenleri*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2010.
- ANONİM, *El Sanatları Teknolojisi; Kirkitli Dokumalarda Bakım Onarım*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2012.
- ANONİM, *El Sanatları Teknolojisi; Osmanlı Saray Halısı Desenleri*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2012.
- ARDEL, Aytan, “Osmanlı Arşivi’ndeki Türk El Dokumalarına Dair Belgeler”, *I. Uluslararası Türk El Dokumaları Kongresi Bildiri Özetleri*, Konya, 2007, 258-260.
- ASLANAPA, Oktay- FAZLIOĞLU, Ayşe, *Düğümün Son Halkası; Osmanlı Sarayı Halıları*, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2007.
- ASLANAPA, Oktay, *Türk Halı Sanatının Bin Yılı*, İnkılâp Yayınevi, İstanbul, 2005.
- AYTAÇ, Çetin, *El Dokumacılığı*, Milli eğitim Basımevi, İstanbul, 1982.
- BATÁRI, Ferenc, *Ottoman Turkish Carpets*, Budapest Museum of Applied Arts, Budapest - Keszthely, 1994.
- BİROL A., İnci, *Türk Tezyini sanatlarında Desen Tasarımı Çizim Tekniği ve Çeşitleri*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul, 2016.

BİROL A., İnci; Derman, Çiçek, *Türk Tezyini Sanatlarında Motifler*, Kubbealti Yayınları, İstanbul, 2016.

BULUŞ, Abdülkadir, *Osmanlı Tekstil Sanayii Hereke Fabrikası*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2000.

CAN, Selman -ŞAHİN, Pınar, “Beylerbeyi Sarayı Keşf-i Evvel Defteri”, *Restorasyon Yıllığı*, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, S.14, 2017, İstanbul, s. 125-157.

CANBULAT, Tahsin- KORKMAZ, Şaziment, “Hereke Fabrikasında Dokunan Kumaşlar ve Günümüzdeki Durumu”, *Kocaeli Üniversitesi 1. Hereke Halı Kongresi Sempozyum Bildirileri*, Kocaeli, 2005, s. 26-40.

ÇAĞLAR, Nilgün, “Hereke ve Isparta El Dokuma Halıların Farklılaşmaları”, *Kocaeli Üniversitesi 1. Hereke Halı Kongresi Sempozyum Bildirileri*, Kocaeli, 2005, s. 54-58.

ÇİLOĞLU, Hakan, *Milli Saraylarda Bulunan İpekli Seccadelerin Desen ve Boya Özellikleri*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1992.

ÇOKAY, M. Önder, “Osmanlı Saray Sanatı Ekolünde Sanatçılar ve Halı Üretimi”, *İSTEM (İslâm, San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi) Dergisi*, S. 2, Konya, 2003, s.147-154.

DENİZ, Bekir, “Osmanlı Dönemi Halıların Gelişimi” *Türkler Ansiklopedisi*, C.12, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.385-403.

DENİZ, Bekir, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayını, Ankara, 2000.

DURUL, Yusuf, “Beylerbeyi Sarayı Halı, Kumaş ve Buna Paralel Duvar Panoları Üzerinde Araştırma”, *Milli Saraylar Sempozyum Bildiri Özetleri*, İstanbul, 1984, s.164-166.

DURUL, Yusuf- ASLANAPA, Oktay, *Selçuklu Halıları; Başlangıcından On Altıncı Yüzyıl Ortalarına Kadar Türk Halı Sanatı*, Akbank Yayınları, İstanbul, 1983.

ELDEM, Sedat Hakkı, *Türk Evi Plan Tipleri*, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, 1978.

ERGENE, Celale, “Türk Saray Halıları”, *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, S. 13, İstanbul, 1992, s. 26-28.

GÖNCÜ, Cengiz, *Beylerbeyi Sarayı*, Haz.: İlonca Baytar, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2013.

İNALCIK, Halil, *Türkiye Tekstil Tarihi Üzerine Araştırmalar*, Ed.: Emre Yalçın, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2008.

KAYA, Mehmet Kenan- YILMAZ, Yaşar- BOYNAK, Sara- GEZGÖR, Vahide, *Milli Saraylar Koleksiyonu'nda Hereke Dokumaları ve Halıları*, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 1999.

KURT, Mustafa- KUZUCU, Kemalettin- ÇAKIR, Baki- DEMİR, Kemal, “19. Yüzyılda Osmanlı Sanayileşmesi Sürecinde Kurulan Devlet Fabrikaları: Bir Envanter Çalışması”, *OTAM Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, S.40, 2016, s. 245-277.

KÜÇÜKERMEN, Önder, *Anadolu'nun Geleneksel Halı ve Dokuma Sanatı İçinde Hereke Fabrikası “... Saray'dan Hereke'ye Giden Yol...”*, Sümerbank Genel Müdürlüğü, 1. Basım, İstanbul, 1987.

ÖLÇER Nazan- DENNY Walter, *Anatolian Carpets; Masterpieces From The Museum Of Turkish and Islamic Arts*, Ertuğ&Kocabıyık, Volume 1, Bern, 1999.

ÖMÜR, Vildan, *Milli Saraylar Bünyesindeki Tarihi Mekânlarda Bulunan El Dokuması Halıların Restorasyonu Projesi ve Onarım Aşamaları*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2006.

ÖZTUNA, Yılmaz, *Osmanlı Padişahlarının Hayat Hikâyeleri*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1988.

ÖZTÜRK, Bahadır, “Tezgâhtan Saraya: Osmanlı Saray Halıları”, *Yedi Sanat Tasarım ve Bilim Dergisi*, S. 16, Dokuz Eylül Üniversitesi Matbaası, İzmir, 2016, s. 121-127.

ÖZTÜRK, Bahadır, *Dolmabahçe Sarayı'nda Teşhirde Bulunan Bir Grup Halının Teknik ve Sanatsal Özelliklerinin İncelenmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2003.

SEVİ, Sibel, *Hereke 'de İpek Halı Dokumacılığı ve Bu Günkü Durumu*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2010.

SOYDAN, Serpil, “Derleme Sözlüğünde Dokumacılık Mesleği İle İlgili Söz Varlığı”, *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/4, Ankara, 2013, s. 1287-1303.

ŞEHSUVAROĞLU, Haluk Y., *İstanbul Sarayları*, Ed.: Fahrettin Gün, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2011.

ŞEHSUVAROĞLU, Haluk Y., *Tarihi Odalar*, Ed.: Fahrettin Gün, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İstanbul, 2011.

TAHSİN, Paşa, *Yıldız Hatıraları; Sultan Abdülhamid*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1990.

TÖZÜN, Burcu, *Beylerbeyi Sarayı İç Mekân Dekorasyonu*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2002.

TUFAN, Deniz, “Hereke Halılarında Kullanılan Üslup ve Simgeler”, *Kocaeli Üniversitesi 1. Hereke Halı Kongresi Sempozyum Bildirileri*, Kocaeli, 2005, s. 46-53.

TÜRKMEN, Fatma Nalan, “Türk Ölü Gömme Geleneklerinde Dokumanın Önemi ve İkonografik Çözümü”, *Turkish Studies Social Science*, Volume 13/10, 2018, s. 657-668.

TÜRKMEN, Nalan, *Orta Asya Türkmen Halıları ile Tarihi Anadolu-Türk Halılarının Ortak Özellikleri*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2001.

ÜRER, Harun, *Yabancı Şirketlerin Batı Anadolu Bölgesi'ndeki Halıcılık Faaliyetleri ve Bunun Geleneksel Türk Halı Sanatına Etkileri*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir, 2002.

ÜSTÜN, Ayşe, “Türk El Dokumalarından Halı ve Kitap Sanatları Arasında Tasarım Benzerlikleri”, *I. Uluslararası Türk El Dokumaları Kongresi Bildiri Özetleri*, Konya, 2007, s. 109-116.

YILMAZ, Fatma Yaşar, *Hereke Jakarlı Dokumaları ve Milli Saraylar Mobilyasında Kullanımı* Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı Batı Sanatı ve Çağdaş Sanat Programı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1998.

ZİPPER, Kurt- FRITZSCHE, Claudia, *Oriental Rugs*, Antique Collectors' Club, Munich, 1995.

CUMHURBAŞKANLIĞI MİLLİ SARAYLAR İDARESİ ARŞİVLERİ

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 4/205 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 3/722 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 3/794 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 3/820 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 11/430 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 12/1705 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 4/375 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 4/342 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 4/242 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 4/241 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 4/246 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 4/266 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 4/272 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 4/283 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 4/290 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 4/293 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 13/407 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 3/500 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 3/471 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 3/575 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 3/576 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 51/16 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 3/669 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 3/469 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 3/907 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

GEZGÖR, Vahide, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Müzecilik Dairesi Başkanlığı Arşivi 3/672 Envanter Numaralı Halının Bilgi Giriş Formu, 1995.

T.C Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Restorasyon Dairesi Başkanlığı Arşivi, Beylerbeyi Sarayı Kat Planları.

CUMHURBAŞKANLIĞI DEVLET ARŞİVLERİ

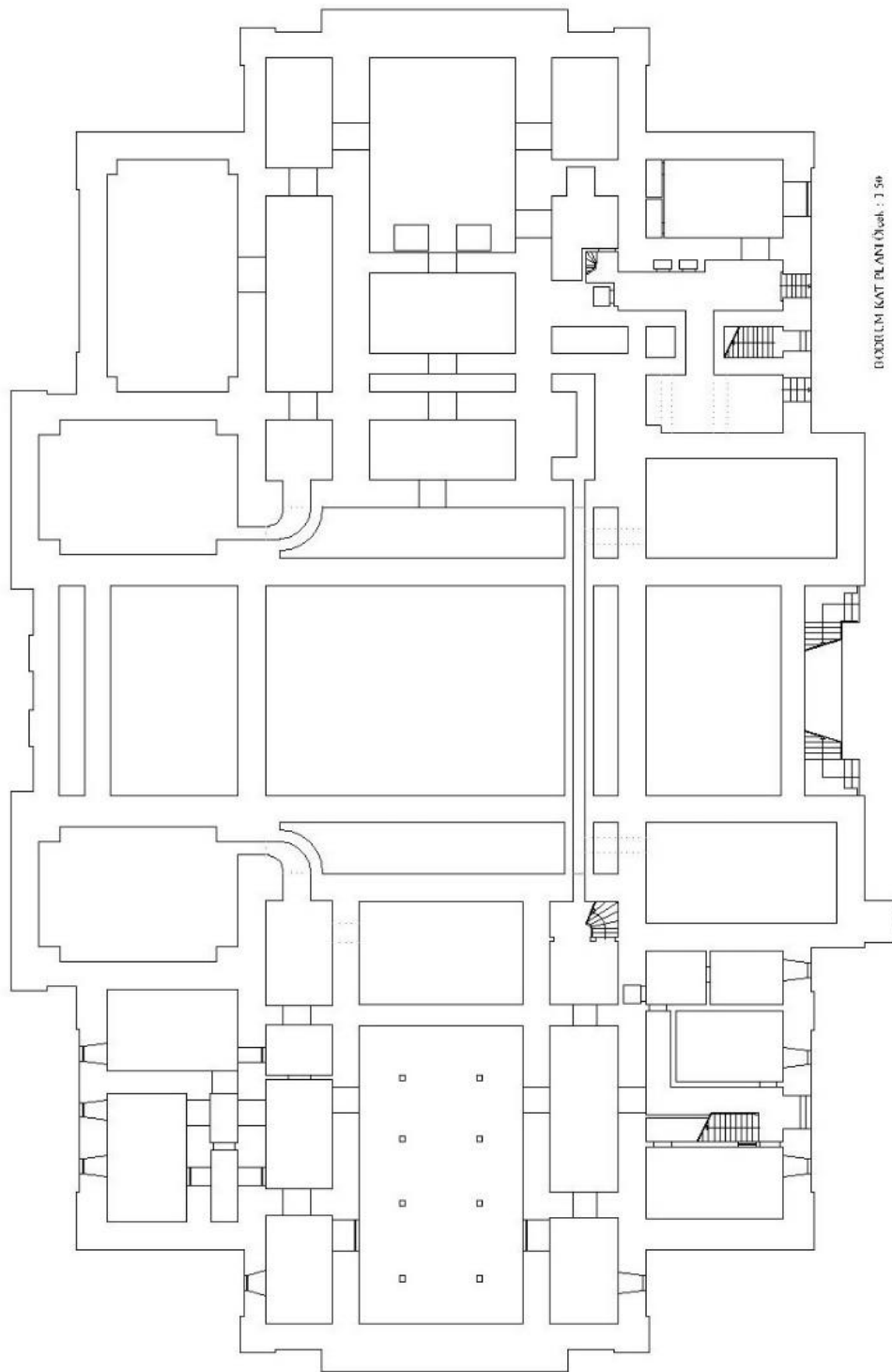
T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Daire Başkanlığı Osmanlı Arşivi, MV.00174.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Daire Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Y.MTV.
00296.00153.001.

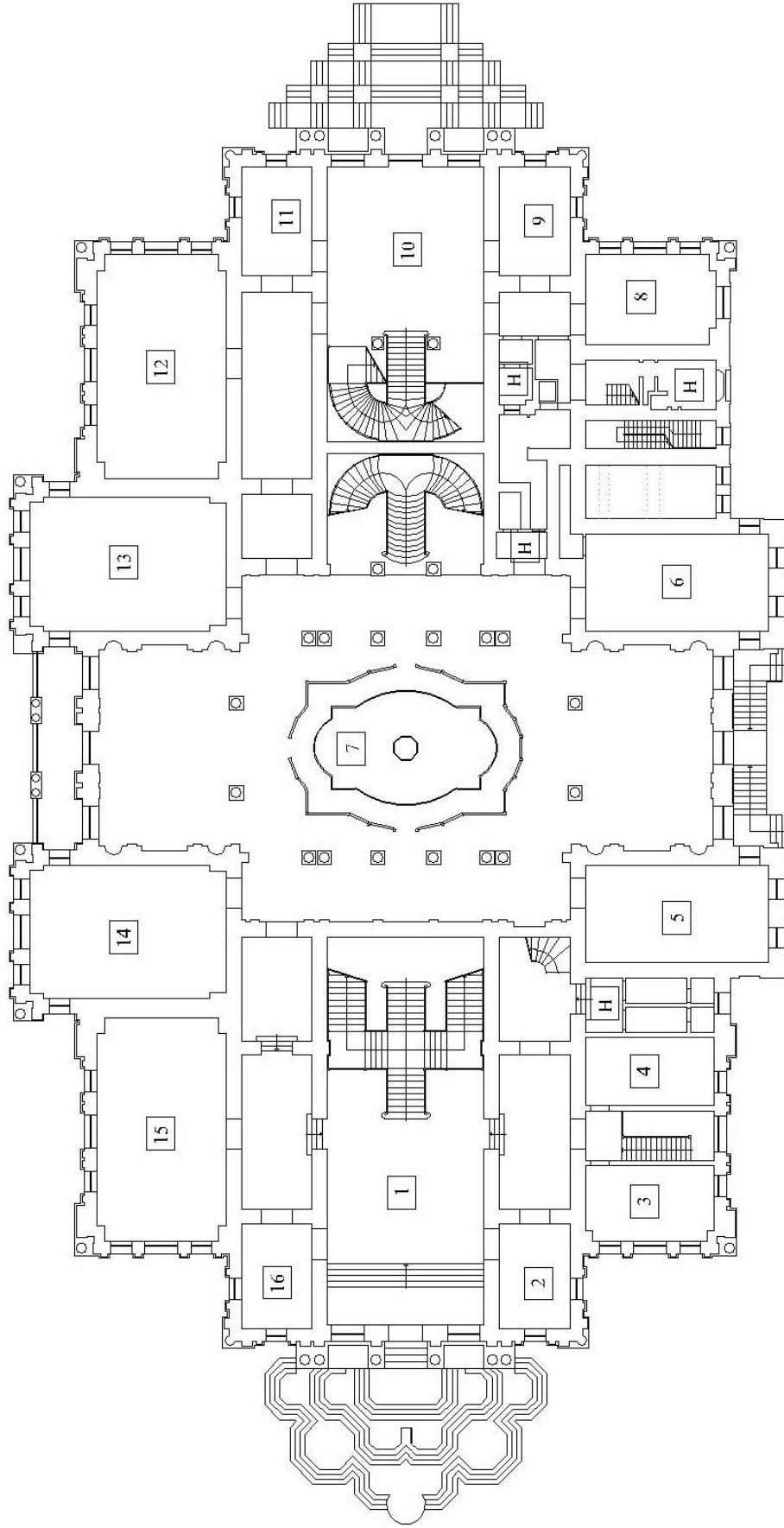
PLANLAR

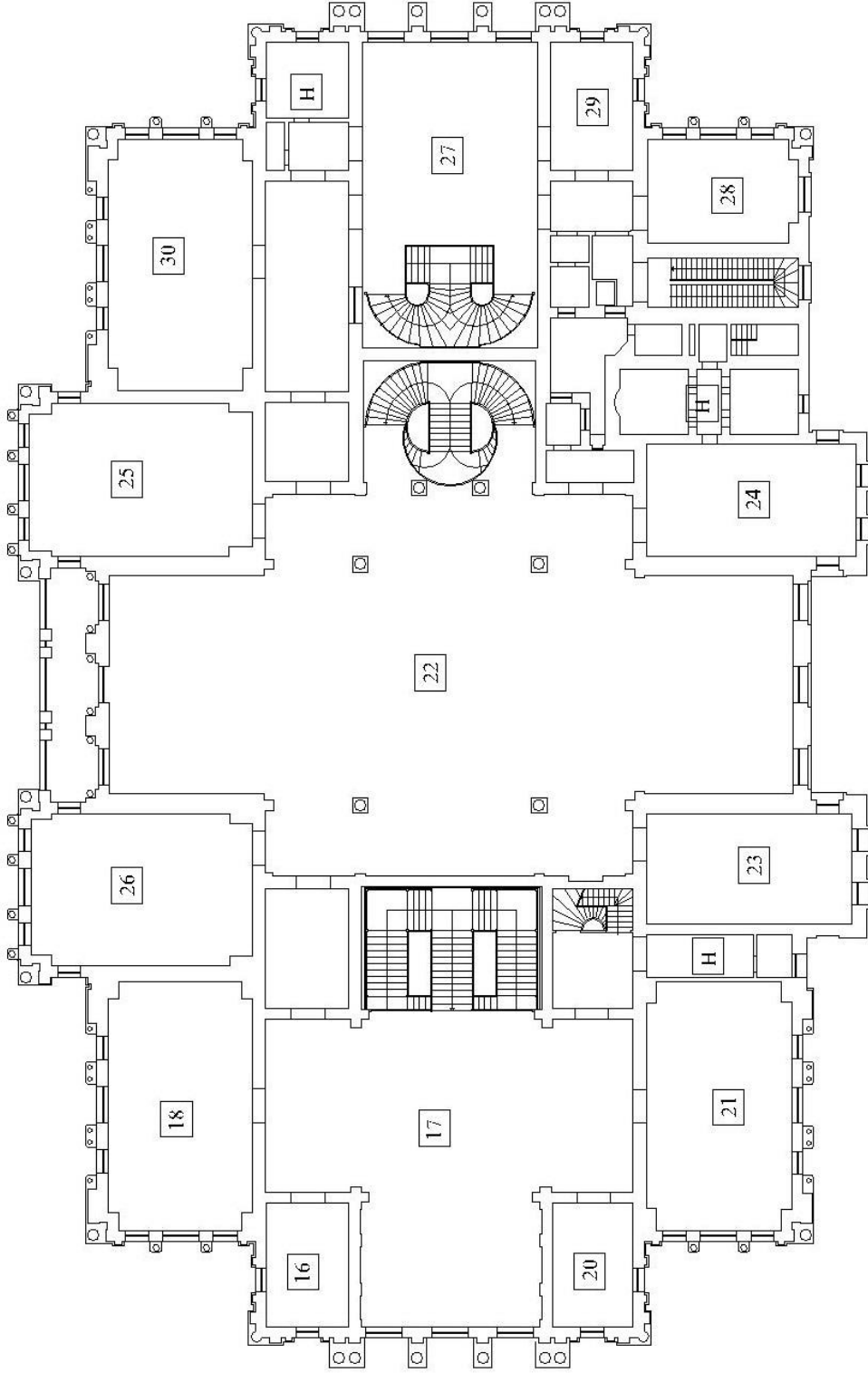
Plan 1: Beylerbeyi Sarayı Bodrum Kat Planı (Milli Saraylar İdaresi RTUB Arşivi).

DODDLEUM KAT PLANT (Scale: 1:50)

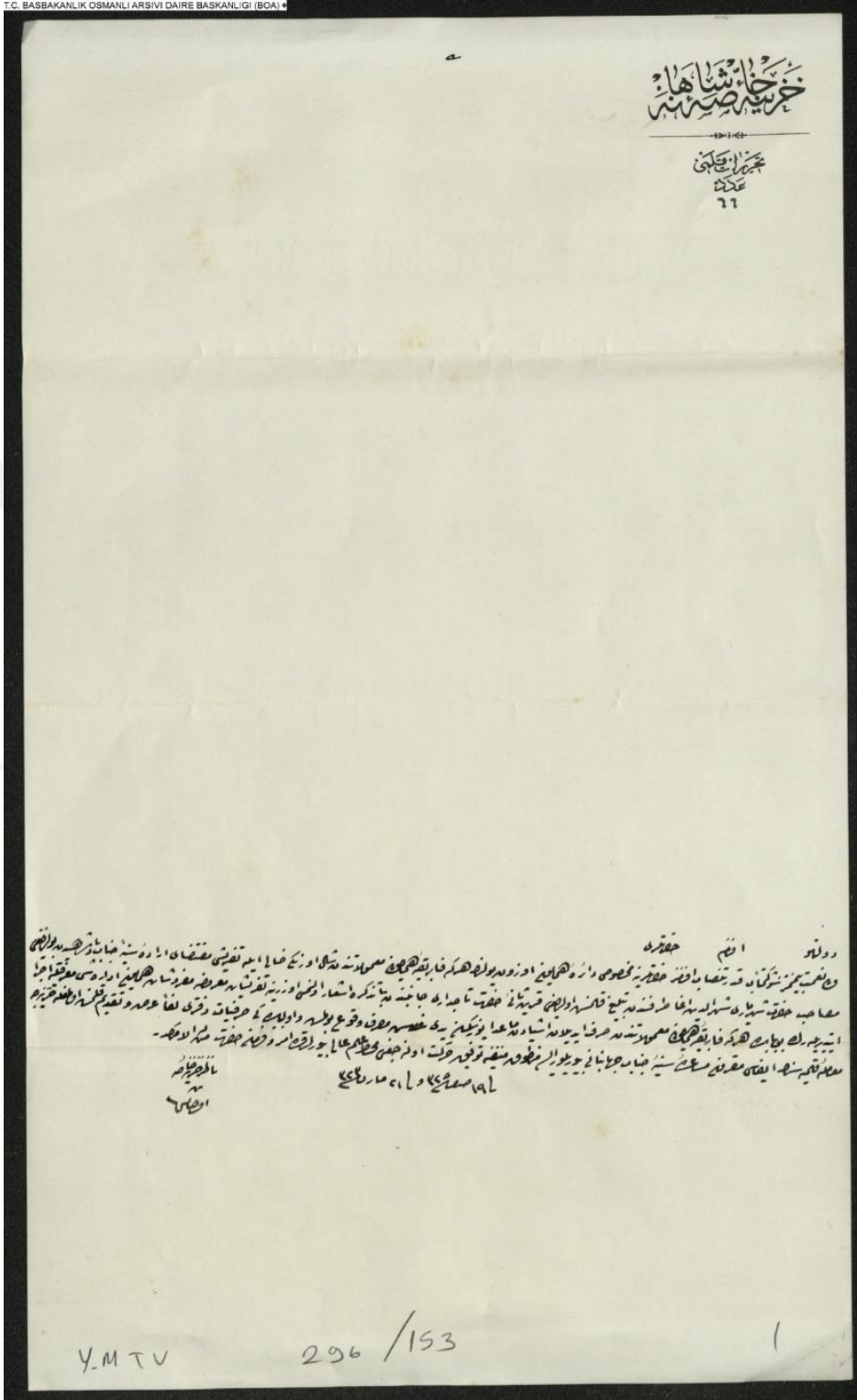

Plan 2: Beylerbeyi Sarayı Zemin Kat Planı (Milli Saraylar İdaresi RTUB Arşivi).

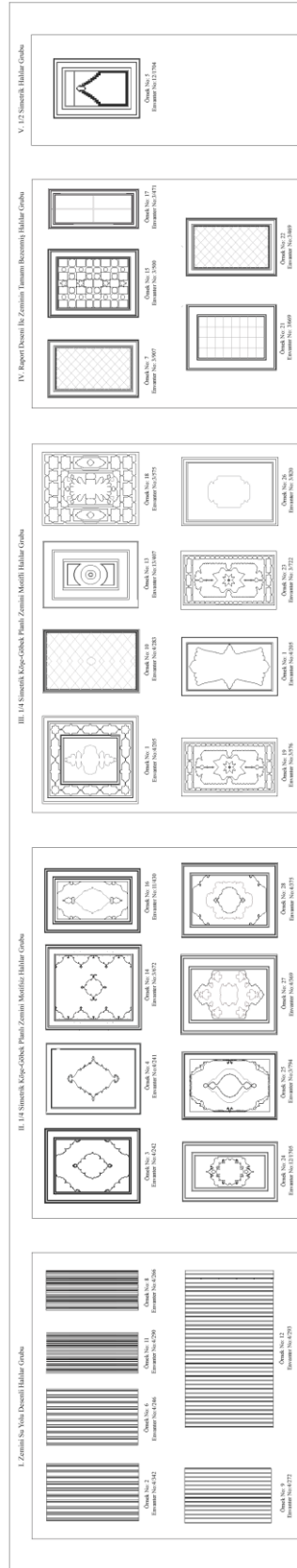
Plan 1: Beylerbeyi Sarayı Birinci Kat Planı (Milli Saraylar İdaresi RTUB Arşivi).

Belge 2: Hereke Fabrika-i Hümâyûnuna “Şal Örneği Halı” Siparişi İçeren Belge
(T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Y.MTV. 00296.00153.001).

Y.MTV.00296.00153.001

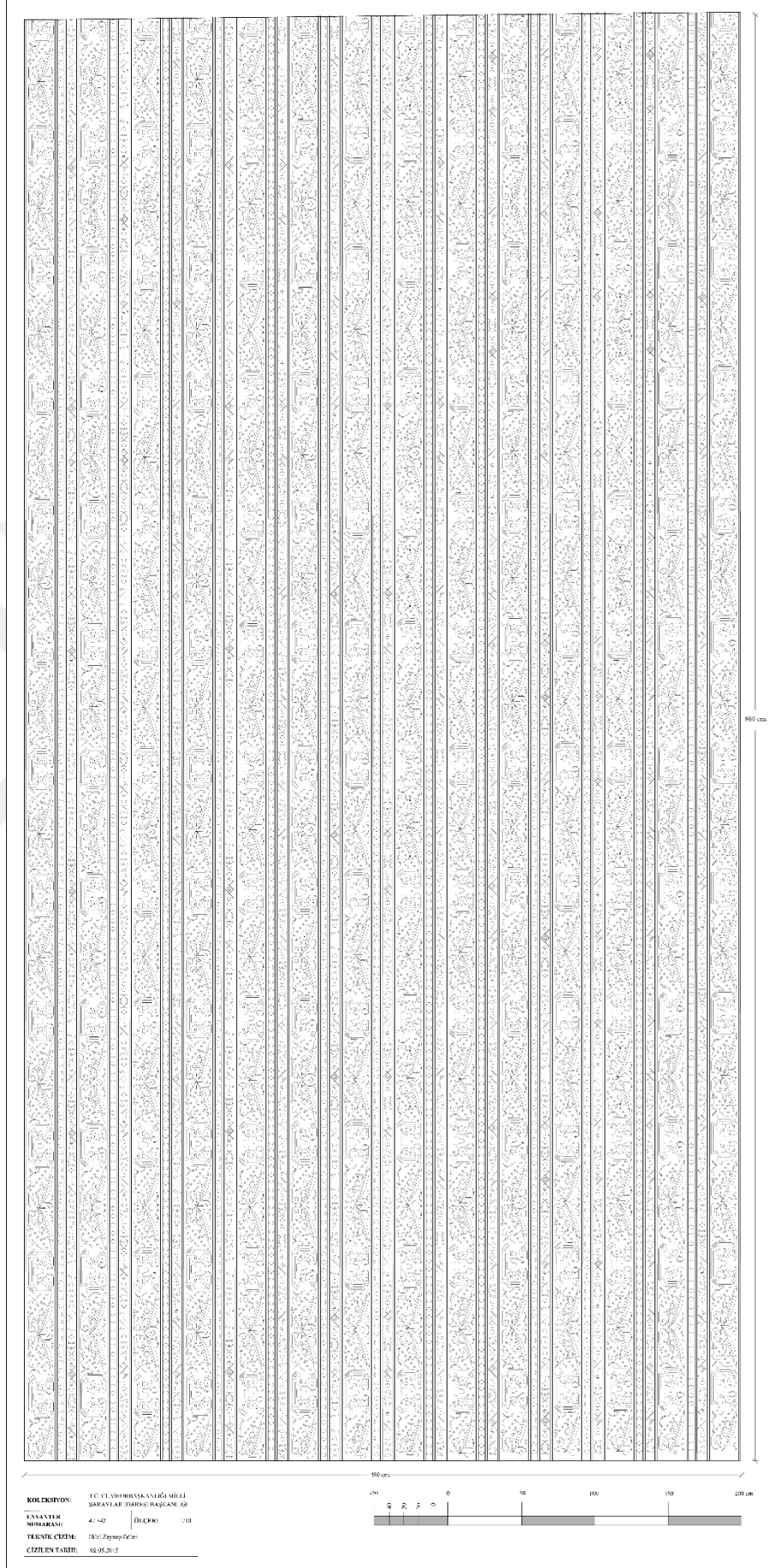
ÇİZİMLER

Çizim 26: Başlıkların (Sarımsık) İçerisindeki Çizimlerin (Halkalı Çerçeve Çizimleri)

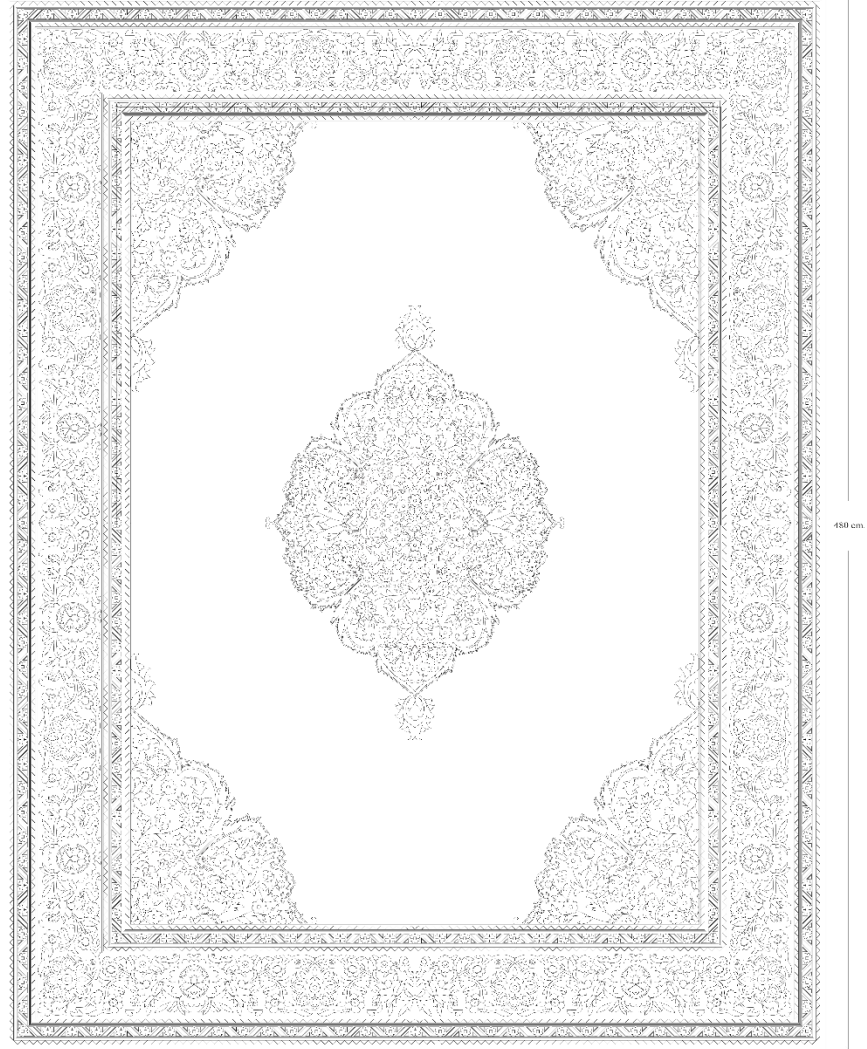
Çizim №: Beylerbeyi Sarayı I Örnek Numaralı Esere Ait Çizim.

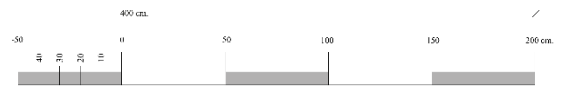
KOLEKSİYON: TC CUMHURİYETİ MİLLÎ
SARAYLAR (DARÜL HAŞAN) 30
İNŞA YIL: 4/152
ŞEHİR: İZMİR
TEKNİK ÇİZİM: T.Ö. Zeynep Çetin
ÇİZİM TARİHİ: 02.05.2011

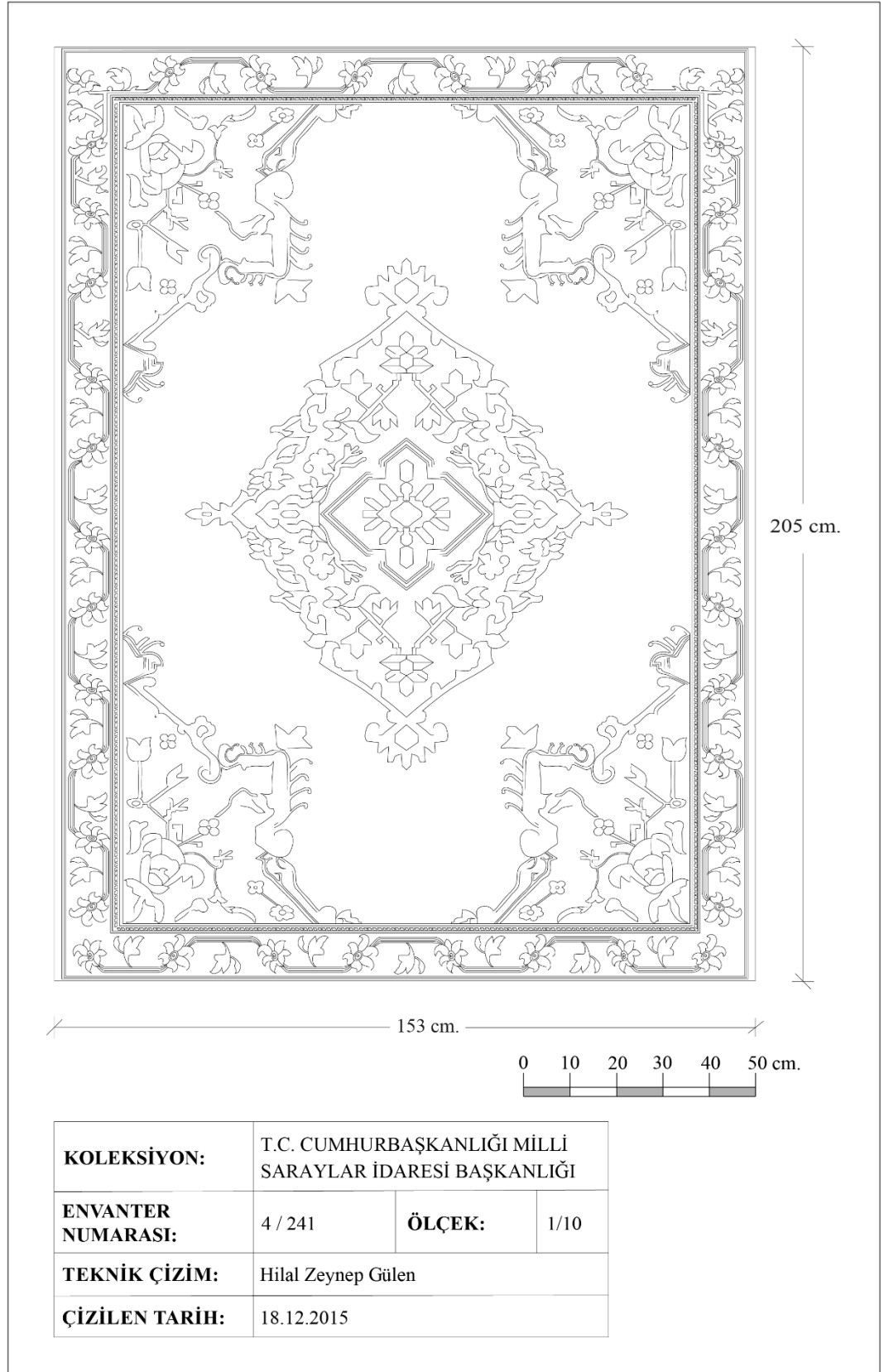
Çizim 31: Beylirhoç Sarayı 2 Örnek Nispetli Eserin A8 Çizim.

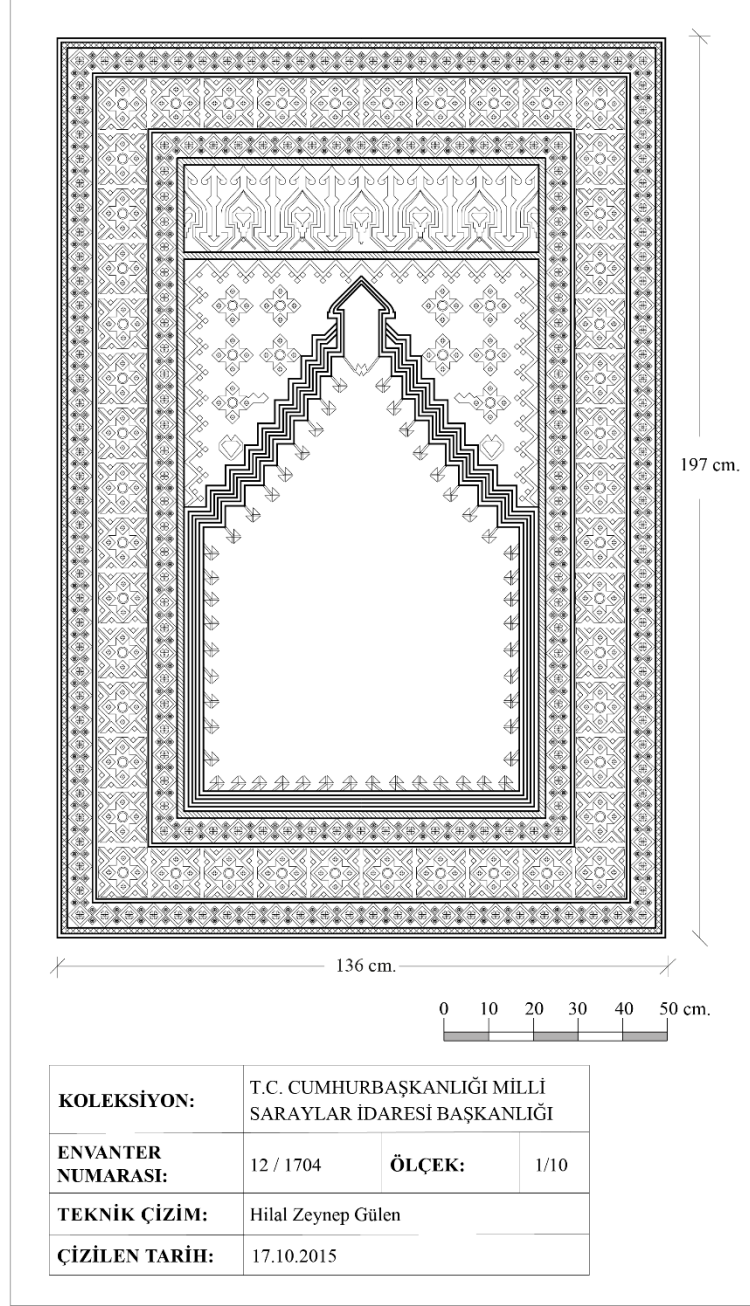
KOLEKSİYON:	T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI MİLLİ SARAYLAR İDARESİ BAŞKANLIĞI		
ENVANTER NUMARASI:	1 / 212	ÖLÇEK:	1/10
TEKNİK ÇİZİM:	Hilal Zeynep Ökten		
ÇİZİLEN TARİHİ:	08.05.2015		

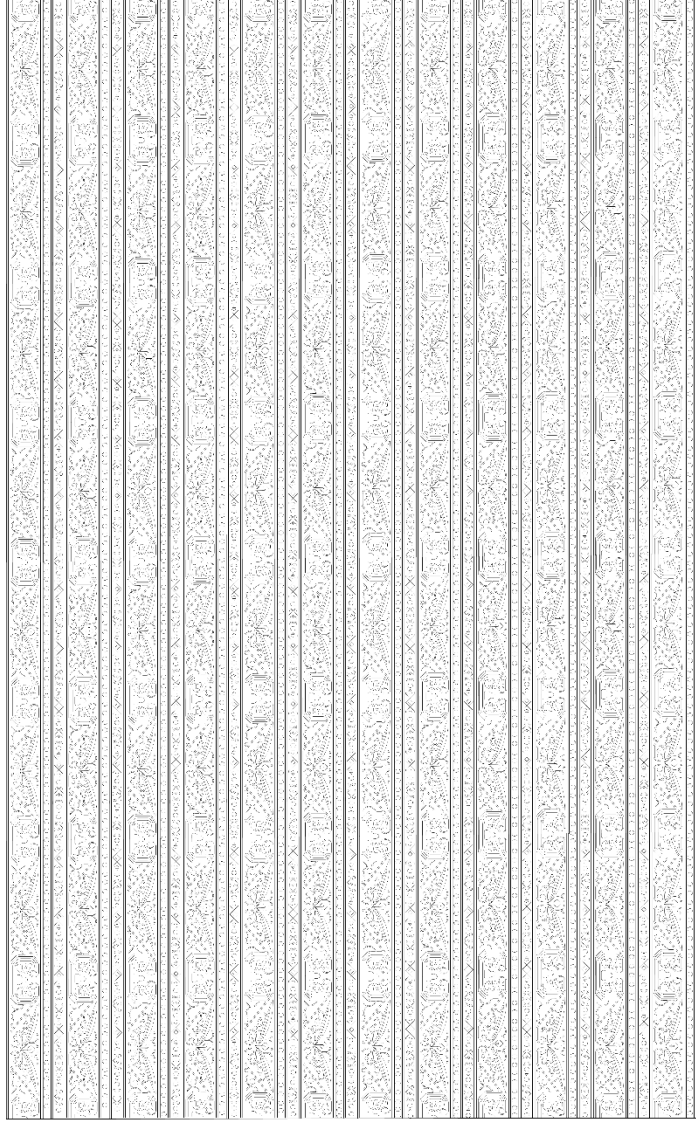
Çizim 32: Beylerbeyi Sarayı 3. Ömek Numaralı Pasare Aiti Çizim.

Çizim 33: Beylerbeyi Sarayı 4 Örnek Numaralı Esere Ait Çizim.

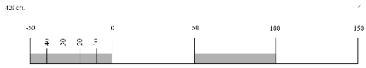

Çizim 34: Beylerbeyi Sarayı 5 Örnek Numaralı Esere Ait Çizim. 271

07/08

KOROSHYON:	HIMMIGONZ S.A.G. I-18181
ENSAATER NIMAKANON:	02/28
TEKNIK CEZM:	H.R. Zeynepoğlu
CEZMİN TARİHİ:	11/01/2016

Çizim 35: Beylerbeyi Sarayı S. Örneği, Nispetiye Eski Anıt Çizimi

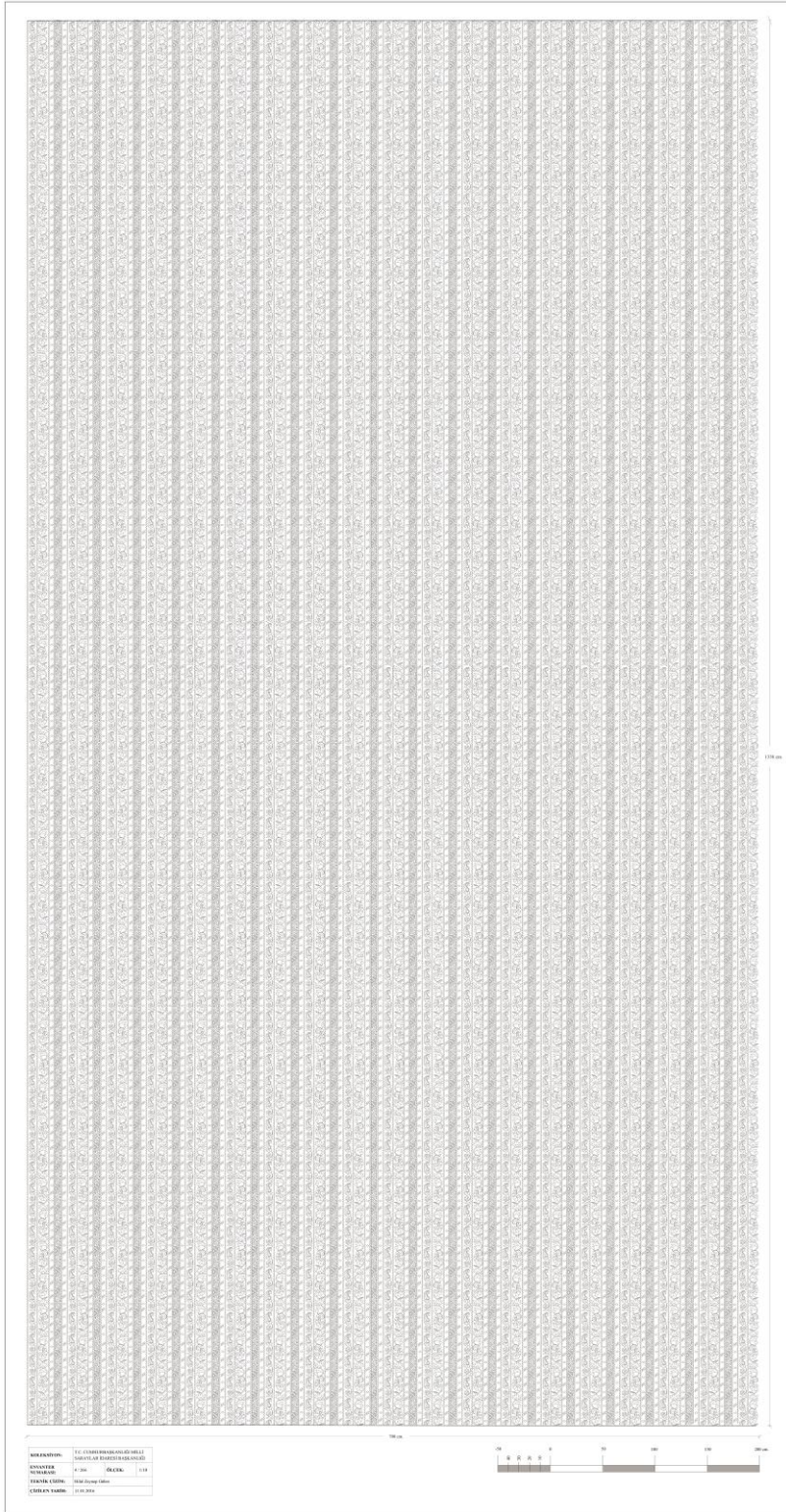

Table 46: (Caption text describing the data in the table)

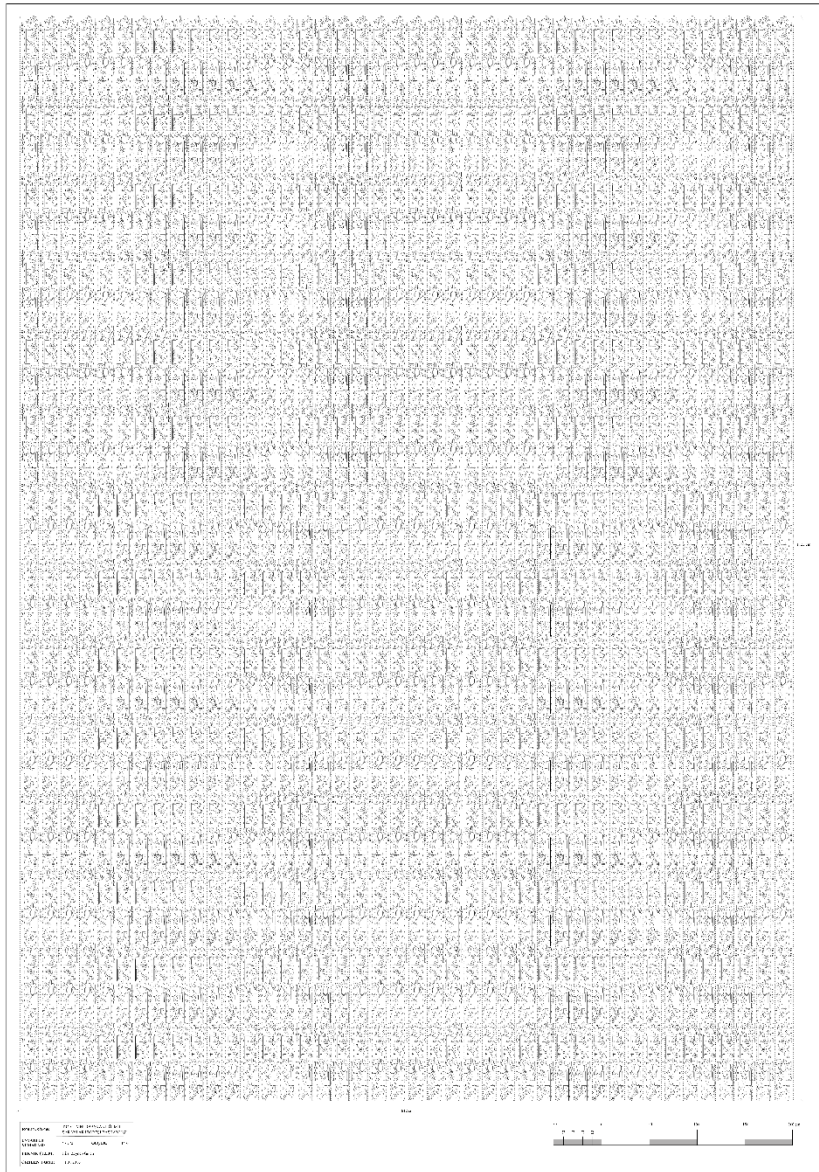
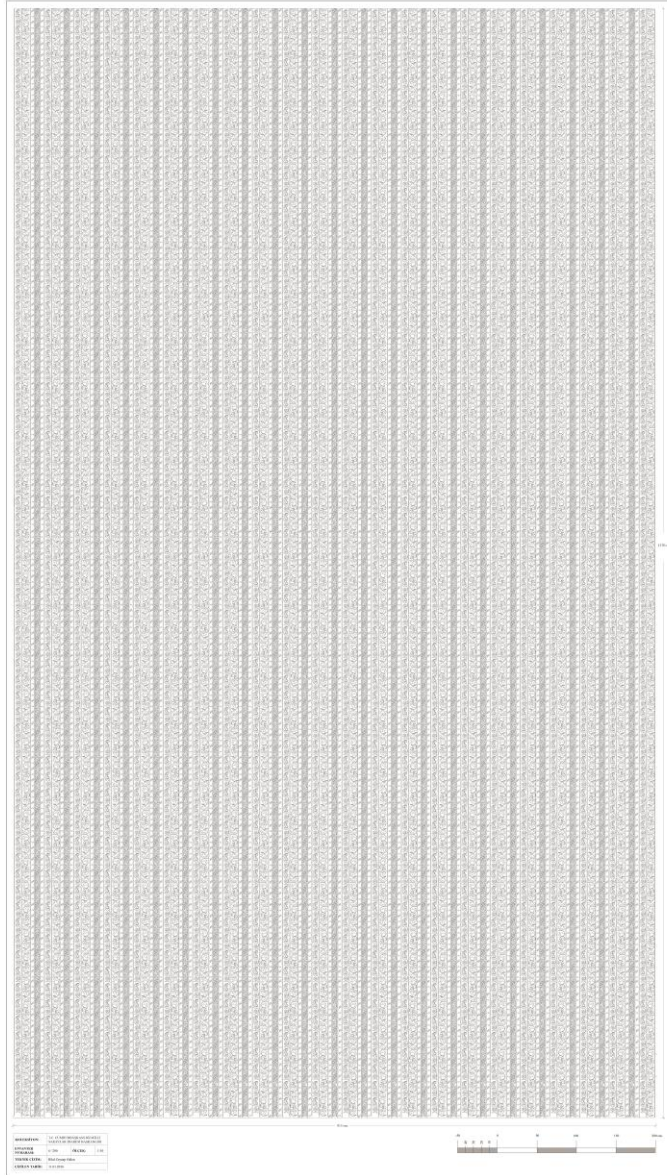
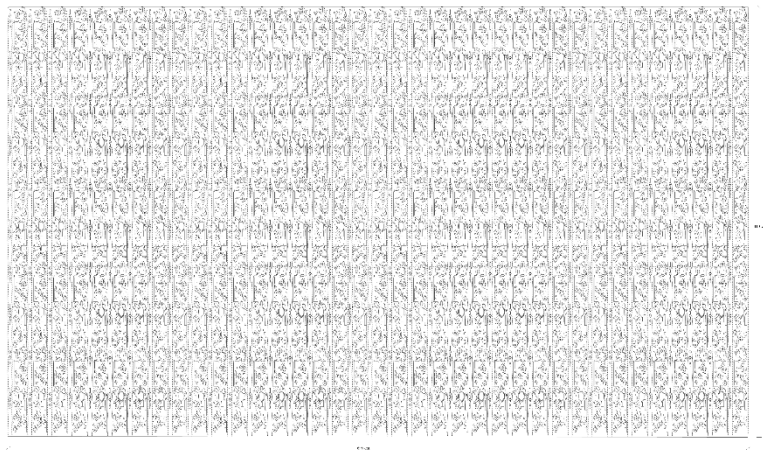

Figure 1: A large, dense grid of small, illegible text or data points, possibly a microarray or a highly magnified scan of a document page.

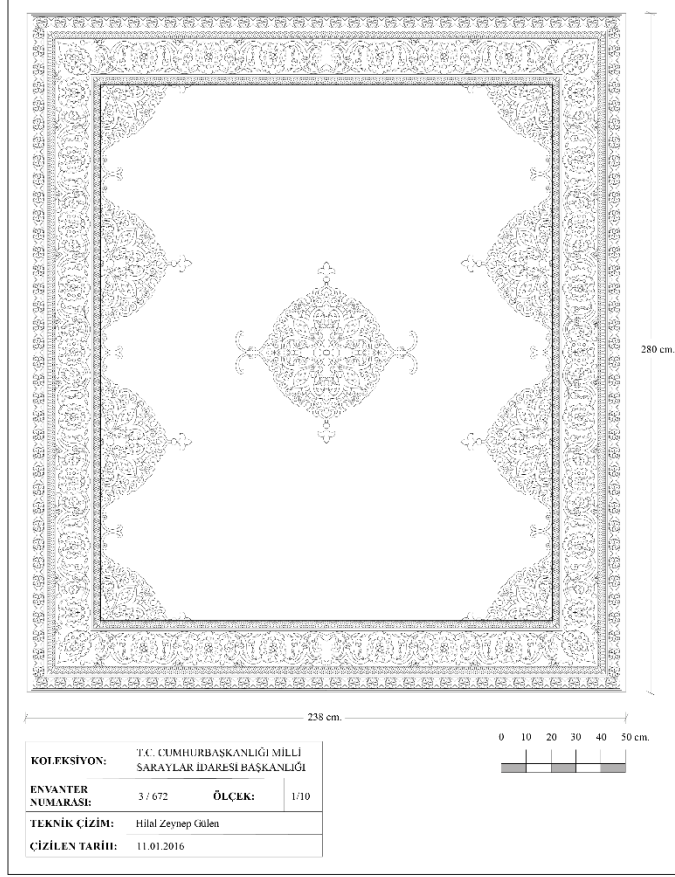

11/11/2011 10:11:11 AM
 11/11/2011 10:11:11 AM
 11/11/2011 10:11:11 AM
 11/11/2011 10:11:11 AM

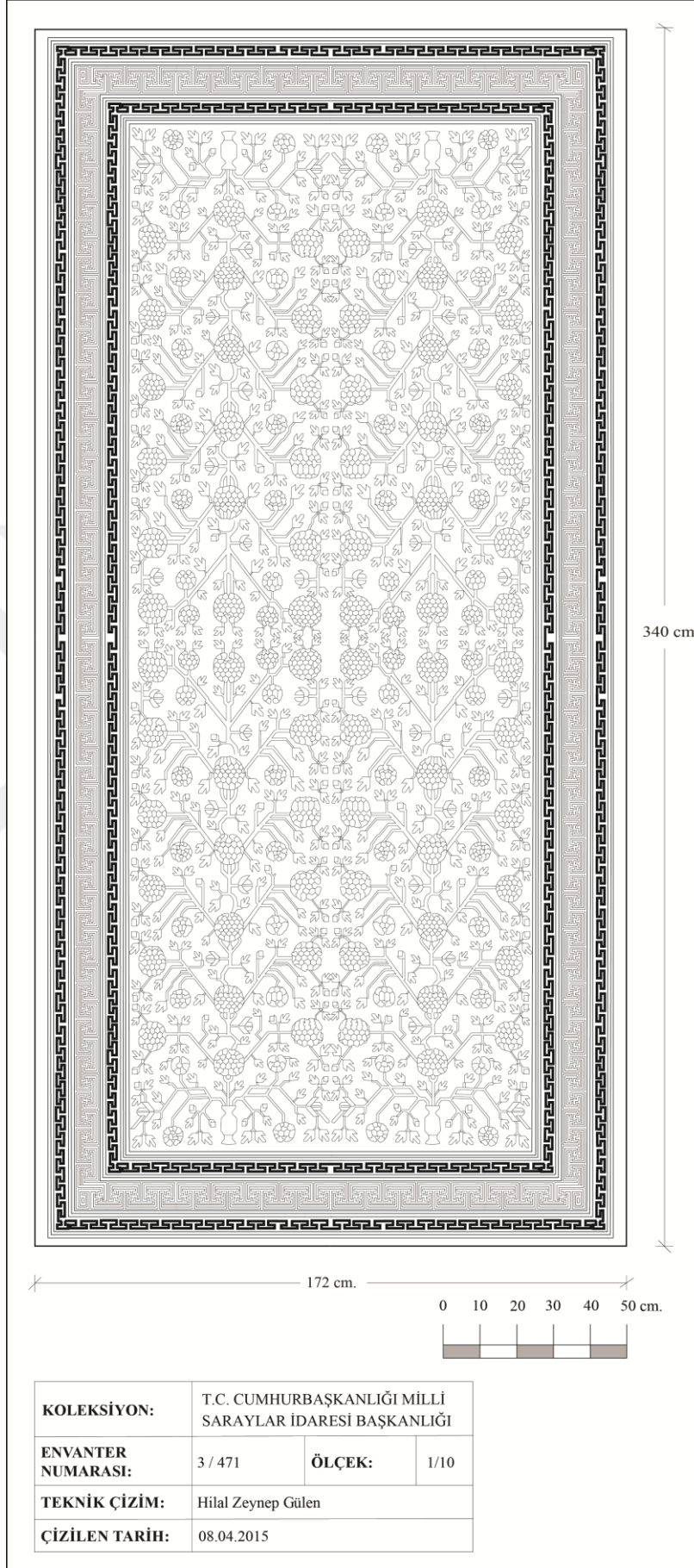

11/11/2011 10:11:11 AM

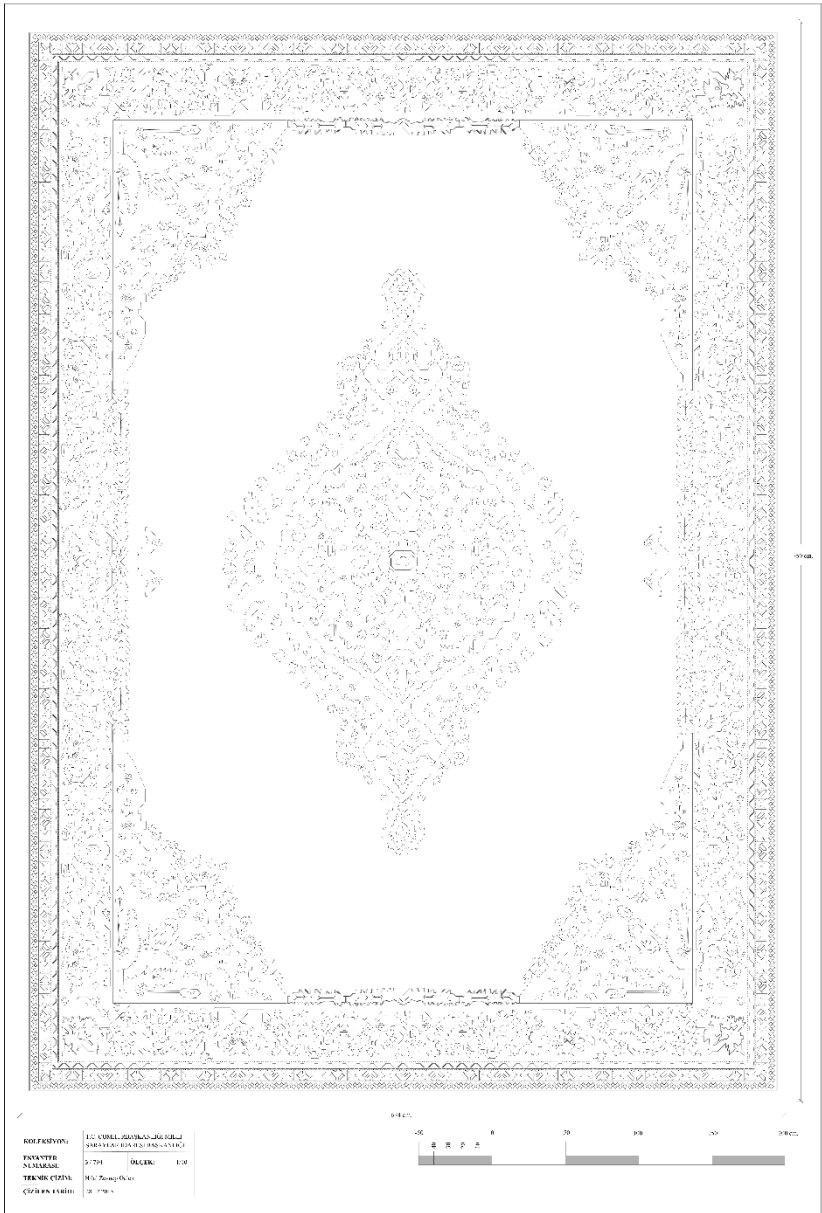

Çizim 40: Beylerbeyi Sarayı 14 Örnek Nuruahıl Façre Ait Çizim

Çizim 41: Beylerbeyi Sarayı 17. Örnek Numaralı Halı.

Čizma 43: Biti u zoni Smeđe 25 O.16. Namensk. (2)

ÖZGEÇMİŞ

Hilal Zeynep Gülen, 18 Ocak 1988'de Sivas Suşehri'de doğdu. Çocukluğu Giresun Şebinkarahisar'da geçti. Giresun Anadolu İmam Hatip Lisesinde okudu. Cumhuriyet Üniversitesi *Halıcılık ve Desinatörlüğü* programından dereceyle mezun oldu. Anadolu halıcılığı ve dokuma teknikleri üzerine projelere katıldı. Ardından Mimar Sinan Üniversitesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümünü 2011'de üçüncü olarak tamamladı. Diploma konusu olarak *Selçuklu dönemi mihrap mukarnaslarından yola çıkarak tasarlanmış seccade tipi dokuma örnekleri* projesini sundu. Aynı zamanda örgün öğretimle beraber Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım bölümünü de bitirdi. Süleymaniye El Yazmaları Kütüphanesi Süheyl Ünver Arşivinde gönüllü olarak çalıştı. Kültür Ocağı Vakfı yayını olan *Rengârenk* dergisinde *Kayıp Hazine* isimli köşesinde gelenekli sanatlarla ilgili yazıları yayımlandı. Stajlarını TIEM, Osmanlı Arşivleri gibi Devlet kurumlarında yaptı. T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığında 2011'de taşınabilir kültür varlıkları alanında tarihi kumaş restoratörü olarak göreve başladı. 2011 yılında Geleneksel Türk Sanatları alanında *Sakıp Sabancı Sanat Ödülünü* aldı. Kuramsal çalışmalarına *Osmanlı Saray Halıcılığı* üzerine devam etmek niyeti ile Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü *Türk Sanatı* bölümünde yüksek lisansa başladı. T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi bünyesinde 2014 yılından itibaren Restorasyon Başkanlığının Arşiv Biriminde olup, akademik ve sanatsal çalışmalarına devam etmektedir.